

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DET KONGELIGE
GARNISONSbibliOTEK
GENNEM 200 ÅR

1785-1985

DET KONGELIGE
GARNISONS BIBLIOTEK
GENNEM 200 ÅR

Frank Pedersen

DET KONGELIGE GARNISONS BIBLIOTEK

1985

Dronning Margrethe II
Foto: Rigmor Mydtskov

FORORD

For en institution, der som Det kongelige Garnisonsbibliotek kan føre sin historie 200 år tilbage, er det naturligt både at glæde sig over dette og markere to århundreders virke ved udsendelsen af denne bog.

Garnisonsbiblioteket blev - som iøvrigt en række andre militære biblioteker - grundlagt i den sidste halvdel af det attende århundrede under indtryk af oplysningstidens trang til erhvervelse af boglig viden. Fra en beskedent start som en del af "Det kgl. militaire Selskab paa Giethuset" forbeholdt officerer i Københavns Garnison udviklede biblioteket sig - trods vanskelige vilkår i flere perioder - langsomt, men sikkert til at blive et landmilitært hovedbibliotek med offentlig adgang.

Denne bog forsøger at give et dækkende billede af udviklingen gennem de to hundrede år, sådan som den tegner sig gennem dels bibliotekets egne arkivalier, dels andre kilder som omhandler biblioteket og dets forhold.

Biblioteket bringer en hjertelig tak til alle, som har medvirket ved udarbejdelsen af bogen: Jørgen Larsen for afsnittet om "Specialsamlingen" og for medvirken ved udvælgelsen og affotograferingen af billedmaterialet til bogen, Børge Ahrenst for afsnittet om "Filiabibliotekerne", Flemming Bork for gennemgang af bibliotekets gamle arkivalier, som for 80% vedkommende er håndskrevne med gotisk skrift, og for "oversættelse" af relevante afsnit, Erik Borgstrøm for assistance i tilvejebringelse af kildemateriale m.m., H. Clausager for billeder til bogens omslag og Erik Steen Wienberg og Tove Hansen for skrivearbejdet ved bogens udarbejdelse.

En særlig tak til:

Steen Lasse Møller, Grafisk Produktion Aps.,

F.B.N. Litho Aps.,

Mogens Sørensens Bogbinderi,

A/S Københavns Handelsbank,

Det Classenske Fideicommis, Nykøbing F.,

Det militære Læseselskab Rendsborg,

Centralforeningen for kontraktansat Stampersonel,

Nyboder Boghandel,

Forsvarskommandoen og

Hærens Reglementsforvaltning,

der ved gaver har gjort det muligt at udsende bogen med et udvalg af farvebilleder hentet fra Specialsamlingen.

Det kongelige Garnisonsbibliotek, OKT 1985

Frank Pedersen

Hærbibliotekar

Indhold

Forord	Side	7
Indhold	--	9
Det kgl. Garnisonsbibliotek		
1785-1802	--	11
1802-1818	--	12
1818-1844	--	14
1844-1881	--	20
1881-1913	--	28
1913-1945	--	34
1945-1985	--	36
Udlånsvirksomheden 1945-1985	--	50
En låner har ordet	--	57
De Militære Biblioteker	--	59
Domiciler	--	68
Filialbibliotekerne af Børge Ahrenst	--	81
Kortsamlingen	--	88
Specialsamlingen af Jørgen Larsen	--	96
Biografier	--	114
Tillæg 1. Kgl. Resolution af 14 OKT 1785	--	144
Tillæg 2. Referenda af 21 SEP 1787	--	149
Tillæg 3. Love for Garnisonsbiblioteket 1802	--	156
Tillæg 4. Love for Det kgl. Garnisonsbibliotek 1818	--	162
Tillæg 5. Artikel af KN L. Fog	--	168
Tillæg 6. Artikel af KN W. Lehmann	--	173
Tillæg 7. Oberstløjtnant Pingels opgørelse over bogsamlingen	--	183
Tillæg 8. Oberstløjtnant H.A.I. Pedersens skrivelse om biblioteket 1951	--	186
Kildehenvisninger	--	190

Kong Frederik den VI

Det kongelige Garnisonsbibliotek

1785 - 1802

Det Kongelige Militaire Selskab og dets bibliotek oprettedes ved kgl. resolution af 14. oktober 1785 og fik til huse på Giethuset i København (Se tillæg 1).

Forholdene i København var i 1780-erne mindre tilfredsstillende for yngre officerer. Byen talte nu ca. 100.000 indbyggere, og havde man ikke introduktion med hjemmefra, var dørene stængte, og de unge var henvist til beværtninger eller hverandres værelser. For at fremme de unges kundskaber blev der ganske vist holdt forelæsninger på Giethuset eller pavillonen ved Holmens Hovedmagasin, men når foredragene var færdige, havde de ingen steder at gå hen for at diskutere det, de havde hørt. Giethuset lå på Kongens Nytorv. Det var opført 1674 som kanonstøberi, men efter at Classen havde overtaget leverancerne fra Frederiksværk kanonstøberi, blev det ikke brugt mere, og da Frederik V's rytterstatue skulle støbes, måtte det bygges om. I 1785 var halvdelen af bygningen afgivet til Artilleri-Kadet-Instituttet, medens resten var optaget af den store oven.

Ophavsmanden til det Militaire Selskab var General v. Huth, som boede i en af Giethusets fløje. I 1783 fremsatte han forslag om, at man skulle bryde ovenen ned og indrette den del af huset til samlingslokaler for de officerer, der boede i byen. Forslaget støttede på modstand og blev henlagt. General v. Huth var imidlertid lærer for kronprinsen, og da han i 1785 igen fremsatte forslaget - støttet af generaladjutant Bielefeldt og den tidligere statsminister Høegh-Guldberg -, blev det stadfæstet, og til ombygningen bevilgedes der 10.000 Rdl., der året før var sparet ved, at de nationale tropper ikke var blevet indkaldt. Nedbrydning og ombygning tog lang tid, og først nytårsdag 1787 kunne man åbne for "Conversationsionen".

Ophavsmændene havde regnet med, at officererne ville stille deres trang til kundskaber ved foredragene, læsning i bøger og tidsskrifter, ved samtaler og bagefter slukke deres tørst med en kop kaffe eller the, men det blev lidt af en skuffelse for dem. Der var straks nogle af medlemmerne, der tingede sig i kost hos værten, der også var spisevært for artillerikadetterne, og det var der nu intet at sige til, men de nøjedes desværre ikke altid med kaffe og the, men nød også stærke drikke. De lærde herrer måtte gå til kronprinsen for at få lov til at udfærdige love for "Det Kongelige militaire Selskab på Giethuset". De udtalte bittert, at det ikke havde været deres tanke at etablere et almindeligt værtshus af denne kongelige bygning, og at de yngre officerer oftere var at træffe ved billardet end ved de militære forelæsninger.

I marts 1787 nedsattes en kommission på to officerer fra hvert af de i København og Citadellet garnisonerede regiment, korps og marine-divisionen med den opgave at udarbejde lovene (Se tillæg 2). Endelig den 25. september 1787 kunne kongen stadfæste dem. Lovene talte ikke mindre end 104 paragraffer. Selskabet skulle ledes af en direktion på 28 medlemmer, hvoraf en skulle være "Dagens Direktør" og sørge for ro og orden. Til økonomidirektør ansattes den tilsynsførende officer ved Artilleri-Kadet-Instituttet. Han skulle også lede de assembleer og baller, man

fandt nødvendige for at trække de yngste til selskabet. Selskabets budget fastsattes til 800 Rdl. årligt, men deraf kunne kun en meget beskednen sum gå til bogindkøb, det første år kun 32 Rdl.

For biblioteket fastsattes, at det skulle omfatte udførlige værker og atlasser, der angik den danske og svenske geografi og historie, det 18. århundredes største generalers felttog, de uundværlige bøger i krigskunst, nogle ordinære atlasser på pap og trækloster med påmalede signaler til krigsspil. Bøgerne måtte kun benyttes i læsestuen. De opbevarede i skabe med ståltrådsnet, og kun dagens direktør eller den afgivne underofficer - bogskriveren - måtte åbne hængelåsene.

Biblioteket kaldtes fra begyndelsen Garnisons Biblioteket og lededes af kaptajn W.H.F. Abrahamsen, som hørte til kredsen, der omgav kronprinsen. Han var lærer på begge kadetakademier, en beåndet taler og meget afholdt af kadetterne.

Medens de andre militære biblioteker havde til hovedopgave at fremskaffe faglitteratur til det korps eller våben, de var knyttet til, sørgede Abrahamsen for, at Garnisons Biblioteket fik så vidtspændende et felt, at man allerede fra begyndelsen lagde grunden til et omfattende hovedbibliotek. Da det kun var småsummer, selskabet kunne afse til indkøb af bøger, søgte han at skaffe indtægter ad anden vej, og fra 1791 lykkedes det ham at overtale en kreds af officerer, hvortil kronprinsen snart sluttede sig, til at yde et fast årligt beløb til anskaffelser, hvilket indbragte ca. 100 Rdl. årligt, og disse officerer fik ret til at låne bøger med hjem. 1793 udgav man den første katalog, der omfattede 386 bind, 1798 kom den anden og 1803 den tredje med 1053 bind.

Allerede i 1799 begyndte der at vise sig vanskeligheder, idet selskabet måtte afgive lokaler til undervisningsbrug for det i samme år oprettede militært Institut for frikorporaler. Pladsforholdene var netop på denne tid meget dårlige i byen, da man endnu ikke havde overvundet de store tab fra branden 1795. Kronprinsen bestemte derfor, at skolen skulle have undervisningslokaler i selskabets stue på Giethuset, hvilket medførte, at man måtte sælge billardet. Kronprinsen fastsatte, at de penge, det indbragte, skulle benyttes til indkøb af de bedste og nyeste militære bøger.

1802 - 1818

Efter slaget på Reden måtte officersuddannelsen fremskyndes, og Artilleri-Kadet-Instituttet forøgedes med en tredje klasse. For at skaffe plads til denne måtte man beslægtlægge resten af selskabets lokaler. Kronprinsen betragtede derefter selskabet som sat ud af funktion, men bestemte, at biblioteket skulle opretholdes som selvstændig institution, og der bevilgedes 800 Rdl. til bl.a. bogindkøb. Biblioteket og dets læsestue flyttedes op på første sal i den såkaldte parolsal.

Af de penge, der indkom ved salget af billardet - 135 Rdl. - skulle der købes bøger, og i den skrivelse, som økonomidirektøren, kaptajn Mourier, i den anledning sendte til generaladjudanten, foreslog han en del ændringer i bibliotekets ledelse. På brevet skrev Kronprinsen: "Jeg ønsker selv i morgen at tale med Mourier".

Biblioteket havde hidtil været ledet af en meget stor direktion, men nu indskrænkedes den til kun at omfatte en stabsofficer af hæren og en af flåden samt økonomidirektøren. Af de 800 Rdl., biblioteket fik fra kongen,

skulle det fornødne beløb bruges til bogindkøb, og Kronprinsen forbeholdt sig selv at bestemme, hvilke bøger der skulle indkøbes. I de følgende år indsendte biblioteket derfor en liste over de bøger, der ønskedes købt, og Kronprinsen satte egenhændigt et blyantsmærke ud for dem, der skulle anskaffes, og tilføjede til tider andre værker, han ønskede købt.

En kommission nedsattes til udarbejdelse af love for biblioteket, og de blev stadfæstet 27. februar 1802. Herefter bestod direktionen foruden økonomidirektøren af en officer fra hvert regiment eller korps, og den skulle holde møde en gang om måneden, den første mandag i hver måned. Kun kongelig tjeneste eller sygdom kunne fritage for møde, og mindst halvdelen skulle være til stede for, at den var beslutningsdygtig, og der fordredes 2/3 af de tilstedværende stemmer for, at en sag kunne afgøres (Se tillæg 3).

Direktørerne skulle hver for sig søge oplysning om ny litteratur og indberette herom, så den samlede direktion kunne forfatte den indstilling, der skulle forelægges kronprinsen.

En af direktørerne skulle føre tilsyn med biblioteket og læsestuen, der skulle være tilgængelig hver dag fra kl. 10-13. Bogskriveren skulle være til stede om hverdagene fra kl. 10-13 og 16-20. Han var ikke pligtig til at udlevere bøger til andre end bogdirektøren. Han skulle sørge for lys og varme.

Adgang havde alle officerer, stadshauptmanden og brandmajoren, men udlån kunne kun de opnå, der havde løst adgangstegn. Dette udstedtes af direktionen og erhvervedes ved, at man skænkede en bog til en værdi af 4 Rdl. eller betalte denne sum til økonomidirektøren.

Lånetiden var 14 dage og gjaldt kun 1 bind; den kunne dog forlænges, hvis ingen andre havde skrevet sig for værket, og hver låner havde ansvaret for, at bogen var i orden ved tilbageleveringen, hvilket bogskriveren så vidt muligt skulle kontrollere.

Med hensyn til udenlandske bøger fastsattes, at de helst skulle være på tysk, "da de meget almindelig kunne læses". Hertil havde kronprinsen bemærket: "Franske Bøger maa ei udelades da ellers de unge Officerer taber denne Øvelse".

Kassation af bøger fik direktionen ikke tilladelse til. Var en bog så medtaget, at den ikke kunne bruges, skulle der i stedet købes et nyt eksemplar.

Krigsbegivenhederne under Napoleonskrigene berørte biblioteket. Københavns Garnison svandt stærkt ind. København bombarderedes, og bogskriveren - korporal Johan Poetzer af Danske Livregiment - faldt under det bekendte udfald i Classens Have (1807). Selve Giethuset led ingen overlast af betydning, men et antal udlånte bøger blev så medtagne, at de måtte kasseres.

Krigen medførte forøget uddannelse af officerer, og hele Giethuset blev optaget af skolelokaler, kun biblioteket beholdt et par små værelser. Forholdene var i disse år kummerlige, biblioteket måtte sørge for kørsel af renovation og skaffe brændsel. Brændet slap op, så man for en stor del måtte nøjes med tørv, når en skude var så heldig at bryde blokaderne. Inventaret gik det også ud over. Det store gallaspisebord, nogle bukkeborde og et "orkester" blev skåret op til skoleborde.

De 800 Rdl. slog til i starten, men det varede ikke længe, før økonomien blev anstrengt. De frivillige tilskud udeblev, og kongen måtte give biblioteket ret store tilskud. I 1812 449 Rdl. Året efter gik man over til Rdbl. og fik først 473 og senere 1091 i tilskud. 1814 fik biblioteket

750 Rbdl., men det trak ud med betalingen. I 1816 udeblev pengene helt, og da man i 1817 gjorde opmærksom herpå, fik man det nedslående svar, at de ikke kunne udbetales, før De Deputerede for finanserne kunne anvise, hvorfra de skulle tages, og pengene for 1817 gik man uden om i tavshed.

1818 - 1844

I 1818 indsendte Mourier en indstilling, hvori han forklarede, at der i 1815 havde været et lille overskud, og det var gået til de mest påtrængende udgifter. Bøger havde man ikke kunnet anskaffe, og dette i forbindelse med den almindelige fattigdom havde haft til følge, at de frivillige bidrag, der efter Abrahamsons ønske fra 1812 bestyredes af kaptajn G. Linde, efterhånden hørte op. Mourier bad derfor om 1000 Rbdl. navneværdi til at bringe biblioteket på fode, at det officielle navn måtte blive "Det Kongelige Garnisons Bibliotek" i stedet for "Det Kongelige Militaire Selskab på Giethusets Bibliotek", da dette selskab nu kun var af navn, og at det fik en direktion bestående af Mourier, Linde og en officer fra Københavns og Citadellets garnisoner. Denne direktion skulle forfatte et udkast til love og "bestyre den Indretning svarende til sin Hensigt, ved passende Lecture at give Læserne Forsmag paa militaire Kundskaber og dannede Smag".

Medens direktionen ordnede biblioteket, skulle det være lukket, og udlånte bøger indkaldes. Dette var så meget mere nødvendigt, da bogskriveren i den sidste tid på grund af tiltagende sindssyge havde udlånt et stort antal bind uden kvittering.

På grundlag af Mouriers indstilling resolverede kongen, at Mourier, Linde og Dreyer skulle danne direktionen og sætte Mouriers forslag i værk. Dreyer var blevet kommandant i Korsør og blev derfor erstattet med kaptajn C.V.L. Dreyer af Jydske Jægerkorps, der garnisonerede i Citadellet.

Kommissionen gik straks i gang med arbejdet og indkaldte alle udlånte bøger. Der manglede en del, og andre var så medtagne af slid, at de var kassable. Kommissionen udarbejdede en liste over alle bøger, der skulle være i biblioteket, og anførte ud for dem, der manglede eller var kassable, om de burde fornyes eller udføres. Listen indsendtes til kongelig approbation med et forslag til den nye organisation. Svaret kom i juni, og kommissionen foretog derefter de befalede nyanskaffelser og kassationer, ordnede biblioteket, sørgede for indbinding og lod en katalog trykke, der kom til at omfatte 1700 bind.

De nye love (tillæg 4), der fik kgl. stadfæstelse 31. maj 1818, besluttede, at bibliotekets navn skulle være "Det Kongelige Garnisons Bibliotek". Det skulle styres af økonomidirektøren og to kaptajner. Det daglige arbejde skulle passes af bogskriveren, der herfor skulle have 6 Rbdl. om måneden. Biblioteket skulle være åbent fra kl. 15-18, og alle officerer skulle have adgang dertil, men kun de med adgangstegn måtte låne bøger med hjem. Til sin drift rådede biblioteket over 500 Rbdl.

Kort efter at biblioteket var kommet i gang igen, spurgte kollegiet, hvad der var blevet af den tidligere militaire Clubs sager. Mourier indberettede, at der fandtes 45 sølvspiseskeer og 23 sølvteskeer med Christian VII's kronede navnetræk og en del møbler og effekter, der benyttedes af Artilleri-Kadet-Instituttet og biblioteket. I juni 1820 bestemte kongen, at sølvstøbet skulle afleveres til sølvpop Lassen, medens de andre genstande

skulle tages i inventar, hvor de var. Biblioteket har endnu fra den tid et ur og en ordonnanstaske. Ordonnanstasken blev brugt, når boglister med forslag til indkøb blev sendt til approbation ved kronprinsen, senere kong Frederik VI.

I august 1820 mistede bibliotekets direktion sin præces, idet oberstløjtnant F.W. Mourier døde. Hans arbejde for biblioteket i de meget svære år havde vundet almindelig påskønnelse, og kongen gav udtryk for dette, da Mourier bad om at få to kaptajner tilkommanderet, ved at lade kollegiet udtale, at da han var en mand, der stedse havde vidst at påse bibliotekets tarv, måtte han selv vælge dem. I hans sted blev kaptajn Linde økonomidirektør og præces for direktionen.

Den ordning, at bogskriveren skulle passe biblioteket som bibliotekar, var ikke tilfredsstillende i det lange løb, og fra nytår 1823 ansattes premierløjtnant H.J. Blom som bibliotekar, og samtidig tillodes det biblioteket at ansætte et bud for 3 Rbdl. månedlig. Den nye ordning skyldtes ikke utilfredshed med bogskriveren, hvis arbejde man i 1822 påskønnede med en dusør på 10 Rbdl., men ønsket om at få en officer af linien. Biblioteket talte nu godt 2.000 bind og var det tredie største militære bibliotek i landet. Det var ordnet efter forfatterens navne og var derfor ved at blive meget uoverskueligt. Biblioteket var oprindeligt ikke kun lagt an på ren videnskabelighed, men indeholdt også en del skønlitteratur.

At ikke alt var tilfredsstillende, fremgår af et anonymt angreb på direktionen i "Magazin for militair Videnskabelighed" i 1825.

Låneren skriver bl.a.: "Blandt de mange Velgerninger, Armeen har vor allernaadigste Konge at takke for, bør det Kongelige Garnisons Bibliotek ikke forglemmes, og at det til enhver Tid har bidraget meget til at udbrede Læselyst blandt Garnisonens Officerer og allerede besidder flere gode Hjælpe midler for den Del af samme, som attraar en større litterær Dannelse, er vist nok umiskendeligt. Men at dette Bibliotek, som siden 1818 besidder en til dets Tary svarende særlig Fond, vilde kunde bidrage end mere til at udbrede sand militær Videnskabelighed, når det underkastedes en, som det synes, nødvendig Reform i dette Øjemed, vil vist heller ikke kunde nægtes.

For at henlede Opmærksomheden paa denne for Garnisonens Officerer i Særdeleshed, som for den militære Videnskabelighed i Almindelighed saa vigtige Genstand, er det, at Indsenderen vover at fremsætte nogle Ytringer om, hvad Det Kongelige Garnisons Bibliotek i Følge sin nuværende Indretning er, og hvad det, i det mindste efter hans Skøn, kunde og burde være. Ere disse Ytringer ikke aldeles ugrundede, vil de sikkert skænkes fornøden Opmærksomhed af Mænd, som ved deres større Indsigter og Evner vil kunde bidrage saare meget til at skaffe Biblioteket den til dets sande Hensigts Opnaaelse bedst svarende Indretning.

Biblioteket hidrører som bekendt fra en Klub og har lige til 1818 haft sin eneste Tilvækst ved Gaver i Bøger. - At dets Indhold er blandet og ufuldstændigt, kan derfor næppe forundre Nogen, men man maa yde saa vel Hans Majestæt og de øvrige Velgørere som dets Bestyrere den varmeste Tak for de mange gode Værker, det ejer fra ældre Tider.

Som dets Indhold der oprindeligt ikke var absolut militært, saa var dets Organisation heller ikke videnskabelig; det var snarere, om man vil, et Morskabs- eller Læsebibliotek for Garnisons Officerer end et egentligt videnskabeligt Bibliotek.

I Biblioteket findes et alfabetisk Katalog som synes affattet efter Bøgenes udvendige, paatrykte Titler.

Efter saaledes at have henpeget paa Bibliotekets blandede og ufuld-

stændige Organisation og de til de forandrede Omstændigheder ikke mere passende Bestemmelser i dets Love, fremsættes nogle Vink til dets formentlige Forbedring.

Betragtes Biblioteket som det eneste, der staar aabent for alle militaire i en saa stor Garnison som Kjøbenhavn, og skal det ene yde den fornødne litterære Hjælp for alle Armeens Vaabenarter, saa kan man vist nok ikke sige, at dets Plan er for stor; men uagtet Hans Majestæt med sin sædvanlige Gæmildhed har bestemt dets Fond, vil denne dog neppe være tilstrækkelig til at anskaffe og fremdeles vedligeholde noget fuldstændigt i de fastsatte Fag: Matematik, Taktik, Krigshistorie, Rejsebeskrivelser og periodiske Skrifter og uden at Biblioteket derfor vil stifte mindre Nytte, kunde disse mulig ogsaa betydelig indskrænkes til:

1. Krigshistorie.
2. Kort og Planer til Krigshistoriens Oplysning uden hvilke den var at anse som en Lygte uden Lys.
3. Militaire Tidsskrifter, de afgive rige Kilder for Krigshistoriens og Krigskunstens Dyrkere.
4. Et godt Udvalg af taktiske Skrifter. Der gives saa mange af disse, og daglig kommer nye for Lyset, som alle indeholdt det samme i forandret Klædning. Det kommer derfor fornemmelig an paa et skjønsomt Valg i dette Fag.

Skulde alle disse Ting besættes i det danske, tyske og franske Sprog i størst muligt Omfang, saa er det sikkert alt, hvad Fonden kan overkomme, der vil dog medgaa flere Aar, inden alle kunde blive komplette.

Af Planen for Bibliotekets Indhold følger dets Opstillingsorden, af denne igen Katalogets Indretning.

Saa længe Værkerne er opstillet alfabetisk, er det meget vanskeligt at finde, hvad man søger, naar der ikke findes et Realkatalog.

Det nuværende Katalog mangler aldeles disse Egenskaber, og Udarbejdelsen af et nyt Katalog er meget nødvendigt; et skrevet Katalog til Afbenyttelse paa Stedet maa vist nok være tilstrækkelig.

At Hans Majestæt allernaadigst har ansat en Officer som Bibliotekar er ikke den ringeste af de mange Velgerninger han har vist Biblioteket.

Alle der kender Indretningen af et offentligt Bibliotek ere vist nok enige om, at et saadant kun kan ophjælpes og vedligeholdes naar Direktionen kraftig støttes af en Bibliotekar, der, som Garnisonsbibliotekets nuværende, forener Litteratur-Kundskab med Kærlighed og Omhu for sit Bibliotek. Han bør vist nok være Direktionen underordnet, men med Hensyn til Bøgenes Valg, Anskaffelse og Ordning o.s.v. tilkommer han uden Tvivl Sæde og Stemme i Direktionens Forhandlinger.

Til Krigshistoriens Studium hører nødvendigvis Kort, det vilde derfor være meget ønskeligt, om ogsaa Kort kunde erholdes til Laans fra Biblioteket og med Hensyn til Bøgenes Natur og Omfang, saa vel som det Brug, Laantageren i videnskabelig Henseende kan have af dem synes 14 Dage ikke altid at være tilstrækkelig til hver Bogs Afbenyttelse, det burde heller ikke fastsættes som en ufravigelig Regel kun at udlaane en Bog ad Gangen."

"Et Par Ord fra Økonomidirektøren i Anledning af foranstaaende.

De Hovedytringer og formentlige Forbedringer som omtales ere:

- a. At Bibliotekets Indhold er blandet og ufuldstændigt samt har en i litterær Organisation. Allerede fra 1791 have de her værende Garnisons Officerer frivilligt givet Pengebidrag til Bøgers Anskaffelse til Garnisons Biblioteket. Disse Penge modtoges, Bøgerne valgtes

og anskaffedes af vor hensovede, uforglemmelige Abrahamson indtil Aar 1812; da jeg efter hans Anmodning paatog mig dette Hverv, der varede til 1818, i hvilket Aar Hans Majestæt Kongen havde den Naade at tilstaa Biblioteket 500 Rbdlr. sedler aarlig.

Det frivillige Pengebidrag har, indtil det ophørte, aarligt, efter et Middeltal at regne, indbragt 100 Rbdlr. til nye Bøgers Anskaffelse.

Altsaa er Biblioteket ikke fremstaaet ved Gaver alene, men har fra Oprindelsen haft et Fond til Bøgers Anskaffelse, lige som den Aand, der fremlyser af Bøgernes oprindelige Valg hidrører fra den Mand, hvem fra Litteraturens Side sikkert kun faa af de nu kendte, danske militaire kunde gøre Forrangen stridig.

Bibliotekets Bestyrelse har stedse haft for Øje, at indrette Biblioteket saaledes, at det, saa meget som Omstændighederne tillod, kunde tilfredsstille enhver af Garnisonens Officerer, der vilde benytte samme.

Da Biblioteket dog ikke vilde være eller kunde blive tilstrækkeligt for de militaire, der i Ordets strengeste Forstand søge at blive Videnskabsmænd, saa synes den Organisation netop at svare til Hensigten, ved hvilken Garnisonens Officerer ikke alene kunde faa til Afbenyttelse flere af de nyeste og bedste militaire Bøger, men ogsaa enhver anden almindelig søgt Bog eller Blad, hvilket det dog for den dannede hører til Dagens Orden at have læst, Ja! man har endog troet det rigtigt at anskaffe hver Bog, flere af Læserne havde yttret Ønske om at erholde.

Paa den Maade fremstod dets blandede Indhold, og klogeligen indrettede man der for Biblioteket ikke for dets egen Skyld, men for at de fleste Læsere dér kunde søge, saa vel den nyttige, som den lette Lektüre.

I dets ilitterære Organisation synes der for at ligge en større Skat gemt, end om Biblioteket var indskrænket til enkelte videnskabelige Fag (Aarsagen til Indsenderens Formodning, at Biblioteket indtil 1818 blev til alene ved Gaver, ligger rimeligvis deri, at i de fleste af Bøgerne findes den Bemærkning "at de ere en Foræring". Man havde nemlig for Skik da Pengebidraget var frivilligt, at der i de Bøger, der købtes for disse Penge, anførtes som Giver Navnet paa en af de Officerer, der ydede Bidrag).

- b. At intet Realkatalog forefindes, men blot et alfabetisk: Saa vist som det er, at et alfabetisk Katalog har været og er nødvendig for dette Bibliotek, lige saa enig er jeg med Indsenderen deri, at et Realkatalog bør findes i Biblioteket. Derfor har ogsaa dets Bibliotekar, forinden Indsenderens Ytring derom skete, begyndt paa dette Arbejde, et Arbejde der, naar det skal besørge som det hør og bør, kræver megen Tid og Flid og kan derfor ikke saa snart tilendebringes (Bibliotekets første Realkatalog blev udarbejdet af Kaptajn Blom, Bibliotekaren).
- c. Nødvendigheden i nu at omarbejde og forandre Bestemmelsen i dets Love:
Ikke kan det omtvivles, at jo Bibliotekets Love, skrevne for Bogskriveren, der var Underofficer, ikke bør være gældende for dets Bibliotekar, der er Officer. At de ikke kunde være gældende ligger allerede i de to Ords Forskellighed "Bibliotekar" og "Bogskriver".
Den Bibliotekets Love ikke omtale, kunde de heller ikke vedkomme, og imod en Bibliotekar, der forener Litteratur med Kærlighed og Om-

hu for sit Bibliotek, vilde man sikkert handle ilde, om man offentlig kundgjorde de Forpligtelser, han stedse uden Love efterkom. Da den nuværende Bibliotekar fremdeles arbejdede til Bibliotekets Tarv mere, end Love kunde foreskrive ham, har man naturligvis, indtil Omstændighederne maatte byde anderledes, udsat nye Loves Udarbejdelse, der kun vilde være Tidsspilde og forvolde Udgifter for Biblioteket.

- d. De Fag, Bøgernes Valg formentlig bør indskrænkes til: De fleste Penge ere i de senere Aar anvendte til Krigshistoriske Værker, Militaire Tidsskrifter, gode taktiske Bøger, ogsaa Kortsamlingen er blevet forøget, ikke at tale om de Oversigtskort, der altid følger med komplette Værker.
- e. At Bibliotekaren, uagtet han skal være Direktionen underordnet, dog under visse Omstændigheder burde have Sæde og Stemme i Direktionen, lader sig af flere Grunde, der dels vilde lede til Vidtløftighed at udvikle her, dels være upassende at fremstille offentlig, ikke ret vel iværksættes.

.....

Men at Direktionen som hidtil aarlig faar en Fortegnelse over de Bøger, Bibliotekaren finder det hensigtsmæssig at anskaffe synes at være den rigtige Gang, baade med Hensyn til Bibliotekets Tarv, som til Direktionens Sikkerhed i ikke at have forbigaaet den Underretning til Bøgernes Valg, man med Billighed kan forlange af den, der forstaar at være Bibliotekar.

- f. At Kort maatte udlaanes fra Biblioteket, dette tror jeg ikke raadeligt. Grunden er følgende: Kort der stadig udlaanes fra Biblioteket, maa til sidst ophøre at være brugelige, hvor med da hverken Laantageren, i hvis Værge Kortene faldt fra hinanden, eller Biblioteket kunde være tjent.

Om man end, med Hensyn til den Nytte, et saadant Kort, ved at opslides kunde have stillet, ikke tog Udgiften i Betragtning, var det maaske ikke en Gang muligt altid at tilvejebringe et Kort igen i Stedet for det opslidte. Ej at tale om de Misbrug, man kunde tænke sig, naar man for at dække en Inventarie-uorden blot behøvede at angive som gældende Undskyldning, at Kortet var opslidt.

- g. At 14 Dage ikke altid synes tilstrækkelig til hver Bogs Afbenyttelse:

For det Tilfældes Skyld, at to Læsere ønskede den samme Bog paa samme Tid, blev Dagenes Antal bestemte. Den Nødvendighed for et offentligt Bibliotek, at maatte bestemme et Antal Dage Bøgerne maatte være udlaante er lige saa uundgaelig, som det synes en Umulighed at tage denne Bestemmelse saaledes, at den passer alle. Thi lige saa forskellige som Hensigten og Maaderne ere paa hvilke de forskellige læser en videnskabelig Bog, lige saa forskellig bliver ogsaa Tiden, som behøves dertil; der synes da ikke at være nogen Grund til, at forandre denne i sig selv altid vanskelige Tidsbestemmelse.

- h. At man har fastsat, kun at udlaane en Bog ad Gangen, er sket, for i den korteste Tid at kunde tilfredsstille flere Læsere. Med denne Bestemmelse undgaar man det urigtige, at de nye Værker, der leveres Biblioteket, ved Aarets Slutning, paa en Gang komme de Læsere til gode, der først melde sig hvilket synes at være en Forurettelse mod andre.

Hvad ellers de tre sidste Punkter angaar, da kan, saa fremt der

hersker Humanitet i Forretningens Gang ved Biblioteket, denne bestaa deri, at man baade vil og ved at lempe sig efter dets Læsere og kun, saa snart Nødvendigheden kræver det, paastaar sin Ret til at handle anderledes.

Uagtet jeg tilfulde paaskjønner og erkender Indsenderens gode Villie i hans Ytringer om Garnisons Biblioteket og derfor uopholdelig har givet ham de Oplysninger, jeg formaade, kan jeg dog til Slutning ikke nægte mig den Ytring:

At det synes saare synderligt, hvorfor den anonyme Forfatter der tilkender Bibliotekets Bestyrere Velvillighed, ikke først har henvendt sig enten personlig eller anonymt med sine Forslag og formentlige Forbedringer til selve Bibliotekets Direktion, og først da, naar han saa sin velmente Opmærksomhed frugtesløs, greb til den offentlige Vej - en Vej, som man naar den i urette Tid betrædes, af saa mange, alt for vel bekendte Grunde, almindeligvis er Forretningsmanden ukærkommen, og mindst ventedes der, hvor man ikke gik tilbage, eller blev staaende, men helst ønskede i Stilhed at gaa fremad, og hvor man ved frivilligt Arbejde alene har og søger sin Løn i ikke at forfejle det, man har paataget sig."

Den nye bibliotekar - Blom - begyndte kort tid efter sin tiltrædelse at udarbejde en realkatalog, ordnet efter emner, og på grundlag heraf omordnede han hele bogmassen, hvorefter han i 1830 kunne udgive den nye praktiske katalog, der omfattede 2.643 bind.

Samme år blev Den Militaire Højskole oprettet på Giethuset. Dens chef, major J.A. Fibiger, fik samtidig overopsynet med biblioteket, hvis direktion blev noget forenklet og blev bemyndiget til at anskaffe bøgerne uden først at skulle indhente Collegii tilladelse. Der skulle købes værker om krigskunst, organisation, reglementer og kort samt tidsskrifter. Blev der penge tilovers, måtte der købes bøger om historie, rejsebeskrivelser, filosofi, æstetik o.l. Men med hensyn til sidstnævnte skal alt, hvad der er hemmeligt, undergraver eller åbenbart støder sædelighed og velanstændighed være udelukket, hvor fortrinligt det, fra formens side, end måtte være. Biblioteket skulle være åbent fra Kl. 12-14 med undtagelse af eksercertiden og bibliotekarens ferie. Udlånstiden var 14 dage for tidsskrifter og indtil 6 uger for bøger, men der skulle stadig løses adgangstegn til 2 Rbdl., og efter katalogen fandtes der 142 af dem.

Den nye direktion bestod af tre faste medlemmer: økonomidirektøren, bibliotekaren og en tredje officer. Major Linde blev afløst af Højskolens nye chef, major Fibiger, medens kaptajn Lønborg af Sjællandske Jægerkorps blev det tredje.

I 1836 blev oberstløjtnant Fibiger afløst af major Lønborg, medens kaptajn J.S. Fibiger blev tredje direktør. Dette år blev bibliotekets indtægter ændret fra 500 Rbd. sedler til 335 Rbd. rede sølv, hvilket efter kollegiets skrivelse skulle være det samme, når henses til kursen den 13. juni, da den kongelige resolution udstedtes. Men i virkeligheden betød det et ret stort tab, idet finanserne netop i disse år var ved at stabiliseres, så sedlerne 1830 kom til at stå i pari.

I København fandtes efterhånden flere militære biblioteker, men medens Garnisons Biblioteket var tilgængeligt for alle, rugede de forskellige korps over deres bogsamlinger. Dette førte til, at kommandør Dahlerup, major Grev Baudissin og kaptajnerne Keyper og Bruun indsendte et forslag, der gik ud på, at alle de militære biblioteker skulle samles i et fælles Militærbibliotek omfattende alle disse bøger, råde over de forskellige pengemidler og opstillet i et praktisk lokale. Hertil foreslog de stueetagen i den bygning, hvor nu Rigsarkivet findes. Den benyttedes den gang som magasin for Landetatens Arsenal, medens Det Store Kongelige Bibliotek fandtes i de øvre etager.

Forslagsstillerne fremførte endvidere:

"Ovennævnte Forslag udvikler flere væsentlige Fordele, der formentlig vilde kunde opnaas ved en saadan Forening. Foruden den Fordel, at de til Raadighed værende Midler kunde finde en gavnligere og mere udbredt Anvendelse derved, at de Pengetab, der hidtil foraarsagedes ved Anskaffelsen af et og samme Værk paa forskellige Steder, blev forebyggede, samt Anskaffelsen af Kort og Planer, hvortil de særskilte Bibliotekers indskrænkede Pengemidler ikke ere tilstrækkelige, betydelig lettes, vilde den foretagne Forening ogsaa aabne Garnisonens Officerer Adgang til en større og fuldstændigere Samling af militære Værker end den, der findes i Garnisonsbiblioteket og desuden bidrage til at fremme de to militære Etaters gensidige Interesse for hinanden, ved Hjælp af de Fag i Litteraturen, der ere fælles for dem, og ved den nærmere Berørelse, hvori begge Etaters Officerer vilde komme".

Christian VIII var meget betænkelig ved denne ordning. Dels mente han, at de institutioner, der havde anskaffet sig bogsamlinger, ikke gerne ville afstå disse, dels frygtede han, at indrettelsen af lokalerne ville blive for kostbar. Kunne man sikre formålet på en anden måde, ville han foretrække det. Kongen nedsatte en kommission:

"I Anledning af foranstaaende (forslaget) paalægges det General Commissariatets Collegio at foranstalte, at en Forstander eller anden Officer, paa hver af de her værende særskilte militære Bibliotekers vegne, nemlig:

Søetatens,
Generalstabens,
Ingeniørkorpsets,
Artilleri Korpsets,
Garnisonsbibliotekets,
Den Militaire Højskoles, og
Landcadet Korpsets

Biblioteker træde sammen, for i Forening med Hans Majestæt Kongens Adjudant, som skal møde paa Kongens militaire Haandbiblioteks Vegne, at overveje ved hvilke Midler denne fælles Samvirke til militair Videnskabeligheds Fremme kan opnaas og Tabet af de Pengemidler, der nu anvendes til de samme militaire Værkers Anskaffelse ved forskellige Biblioteker forebygges.

Det bør fremdeles overvejes, om det maatte være hensigtsmæssigt at fastsætte, som Regel for Fremtiden, at Forstanderne eller Bibliotekarerne for de forskellige militaire Biblioteker i Forening skulde give Forslag til vedkommende Autoritet, under hvilket Biblioteket sorterer, om hvilke Værker, der herefter skulde anskaffes til hvert især af de nævnte Biblioteker, som i øvrigt forudsættes lige tilgængelige for alle Officerer af begge Etater.

Et af de sikreste Midler for at lette Adgangen til Benyttelsen af Bibliotekerne, vilde være Udarbejdelse af et Hovedkatalog for dem alle.

Kommissionens Forslag bliver at indsende til Collegiet og at dette forelægges for Hans Majestæt Kongen til Resolution, ledsaget af samme Bænkning i Sagen".

Denne kongelige skrivelse var naturligvis et dødsstød for de fire officeres forslag, og kommissionens indstilling gik dem også imod. Den stadfæstedes ved kgl. resolution af 9. januar 1844. Resolutionen indeholder bl.a. følgende:

1. De herværende militaire Biblioteker, nemlig: Søetatens, Generalstabens, Ingeniørkorpsets, Artilleri Brigadens, Den Militaire Højskoles, Landcadet Korpsets og Garnisonsbiblioteket skulde forblive paa samme Maade som hidtil under de Bestyrelser, som af vedkommende Institution anses for mest passende.
2. Garnisonsbiblioteket skal herefter være tilgængeligt for alle i København og Citadellet Frederikshavn til Stede værende Officerer af Søetaten og Landetaten, og dette i Reglen alle Søgnedage i nærmere bestemte Tider.
3. Der henlægges i Garnisonsbiblioteket Kopier af de andre her værende militaire Bibliotekers Bog- og Kortkataloger.
4. Der indrettes ved Garnisonsbiblioteket et Læseværelse tillige med en Entre.
5. Garnisonsbiblioteket normeres fra dette Aar med dets tidligere hafte Indtægt af 500 Rbdlr. aarlig.
6. Da de Arbejder, som herefter vilde paaligge Bibliotekaren ved Garnisonsbiblioteket, maa blive større, end de vilde kunde behørigen og til alle Tider bestyres af en i aktiv Tjeneste staaende Officer, navnlig en Stabsofficer, saa skal denne Post overdrages til Oberstløjtnant v. F., hvem der tilstaar 200 Rbdlr. aarlig fra Januar d. Aa. Dog er det derhos vor Villie, at det tilkendes den hidtil værende Bibliotekar, Major v. Blom, at Vi aller-naadigst paaskønner den Iver og Nidkærhed, hvor med han i en Række Aar og uden Godtgørelse har forestaaet denne Post, samt at der ved hans Afgang derfra udbetales ham en Gratifikation af 300 Rbdlr.
7. Til Hjælp for Bibliotekaren ansættes en der til kvalificeret Underofficer, som erholder et Tillæg, hvis Størrelse Collegiet nærmere har at bringe i Forslag.
8. Det overdrages Oberstløjtnant v. F. at udarbejde et Reglement for Garnisonsbibliotekets Benyttelse, hvilket gennem Collegiet forelægges Os til Approbation.

Major Blom måtte nu fratræde og blev erstattet med Oberstløjtnant J.A. Fibiger, der tidligere havde haft med biblioteket at gøre og var en anset militær forfatter.

Oberstløjtnant Fibiger udfærdigede derefter forslag til nyt reglement for Garnisonsbiblioteket. Dette gav anledning til en kongelig Resolution af 15. juni 1844 sålydende:

Kgl. Resolution

(I Anledning af General - Comm. - Collegii Forestilling af 5te Juni, der var foranlediget ved den allerh. Resolution af 9de Januar 1844, Garnisonsbibliotekets Bestyrelse m.v. betræffende.).

1. Vi approbere, at Bombarder O.C.G. ansættes i overcomplet No, og fra den 1. d.M. at regne ansættes Bibliotekaren ved Kjøbenhavns Garnisons-Bibliotek til Assistance imod derfor at tilstaaes et maanedligt Tillæg af 5 Rbdlr. foruden hans nu havende Lønning og Emolumenter, der blive at udrede ekstraordinært, samt Quartier eller Godtgørelse hertil.
2. Det af Oberstløjtnant F. affattede Udkast til et Reglement for bemeldte Garnisons Biblioteks Afbenyttelse bifaldes, dog med de i Forslag bragte Modifikationer samt med den Indskrænkning i Henseende til Adgangen, at ikkun de i Tjenesten staaende Officerer af Sø- og Landetaten, der ere til Stede i Kjøbenhavn og Citadellet Frederikshavn, erholde ubetinget Adgang til Biblioteket, hvorimod enhver anden Officer, som ønsker sig denne Adgang, derom vil have at melde sig til Bibliotekaren, som indstiller den Paagældendes Begjæring til Vort Collegii Decision.
3. Bestyrelsen af det oftmeldte Bibliotek skal i Fremtiden underlægges den ved samme ansatte Bibliotekar, og den nu bestaaende Direktion som Følge heraf hæves. Det er i denne Anledning Vor Vilje, at de hidtil værende Direktioner tilkjendegives Vor Paaskønnelse med Udførelsen af deres i flere Aar som saadanne bestridte Hverv.
4. I Henseende til de øvrige ved Bibliotekets forandrede Organisation nødvendig blevene Modifikationer i hidtil for dette gjeldende Love, bemyndige Vi Vort Collegium til at hæfte de fornødne Bestemmelser.

Oberstløjtnant Fibiger indsendte den 1. juli et revideret forslag, som approberes af Collegiet den 21. september samme år.

Reglement

Det Kongelige Garnisonsbibliotek i Kjøbenhavn.

(udfærdiget i Følge allerhøjeste Resolution af 15 Juni 1844).

A. Bestyrelsen

- §1. Bibliotekets Bestyrelse er underlagt den ved samme ansatte Bibliotekar, som inden hvert Aars 30 April, saa snart de sidste Bogregninger, Bogbinderrengøringer m.m. for det foregaaende Aar ere indkomne og betalte, indsender til dette Collegium et af behørigt Bilag ledsaget, detailleret Pengeregnskab for det sidst forløbne Aar. Kort i Forvejen bør Bibliotekets Revision have fundet Sted ved to dertil af Kjøbenhavns Guvernement paa Collegiets Foranstaltning kommanderede Stabsofficerer eller Kapitajner, som have at gennemgaa Samlingen af Bøger, Kort m.m. efter det trykte Realkatalog, det senere stadigt førte Tilgangskatalog, samt en særskilt Liste over de i det sidst løbne Aar tilkomne Bøger, Kort m.m., hvilken Liste skal forsynes med Revisionens Paategning.

Det samme sker med en Inventarieliste, som Bibliotekaren ligeledes har at fremlægge. Begge disse Lister tillige med en Erklæring fra Revisorerne over Bibliotekets Tilstand i Almindelighed og navnlig om, hvor vidt de ældre Bøger, Kort m.m. ere befundne at være til Stede, blive dernæst af Bibliotekaren at indsende til Collegiet i Forening med det fornævnte Pengeregnskab.

- §2. I Følge det foranførte hviler alt Ansvar for Biblioteket, lige

- som for dets daglige Anvendelse, paa Bibliotekaren. Biblioteks Assistenten har Bibliotekaren til Foresat og maa holde sig hans Befalinger og nærmere Instruktioner efterrettelig.
- §3. Bibliotekaren modtager ved Anvisning fra dette Collegium de Biblioteket allernaadigst tillagte 500 Rbdlr. med Fjerdeparten hvert Kvartal.
- §4. Den aarlige Anskaffelse af Bøger m.m. skal i Reglen, og med speciel Hensyn til Bibliotekets pekuniære Evne, indskrænke sig til de for Officerer af Landetaten i Almindelighed nyttige Hjælpemidler og med Udelukkelse af det, der kan forudsættes at interessere alene Ingeniøren og Artilleristen. De militaire Tidsskrifter blive at anskaffe saa fuldstændigt som muligt, dog under nys nævnte Indskrænkninger; hvor imod ingen politiske Blade eller Tidender, som ikke ere militaire blive at holde eller anskaffe. Der maa ikke anskaffes Bøger og Tidsskrifter i andre end det danske, svenske, tyske og engelske Sprog. I Overensstemmelse med den foranstaaende §2 er Bibliotekaren i øvrigt ansvarlig for den hensigtsmæssige Anvendelse af Bibliotekets Midler.
- §5. I Tilfælde, som kunde medføre betydelige ekstraordinære Udgifter, f. Eks. naar Realkataloget maa behøves omtrykt eller forsynet med Tillæg, har Bibliotekaren derom at gøre Indstilling til dette Collegium.

B. Afbenyttelsen

- §1. For alle i Tjenesten staaende Officerer af Sø- og Landetaten, der ere til Stede i Kjøbenhavn og Citadellet Frederikshavn, staaer Bibliotekets Læseværelse aabent hver Søndag fra Kl. 11½ til 2½ om Middagen, med Undtagelse af en Ferietid fra 1. September til 3. Oktober inkl., i hvilken Biblioteket er lukket. Enhver anden Officer, som ønsker sig denne Adgang, har herom at henvende sig til Bibliotekaren, der indstiller de paagældendes Begæring til dette Collegiums Decision. I de Dage Bibliotekets aarlige Revision foretages, ophører i Følge forud gaaet Bekendtgørelse saa vel dette som Læseværelsets Afbenyttelse, og bliver da ligeledes at indfordre samtlige udlaaente Bøger m.m.
- §2. Bibliotekets Entre er paa sædvanlig Maade til Afbenyttelse, da ingen Overklæder m.m. blive at henlægge i Sideværelset, hvor i øvrigt, som ved andre lignende Indretninger ingen forstyrrende Konversation maa finde Sted, ligesom ej heller Tobaksrygning tilstedes.
- §3. Biblioteksassistenten modtager vedkommendes Begæring med Hensyn til Læsning paa Stedet, og besørger det fornødne under Bibliotekarens Vejledning. Efter Afbenyttelsen har vedkommende, for inden han forlader Læseværelset, igen at aflevere til Assistenten, hvad han den Dag har faaet udleveret. Skulle han ønske at benytte de samme Materialier den paafølgende Dag, vilde de, naar han underretter Assistenten derom, blive ham forbeholdne, og være paa rette Haand til den bestemte Tid. Skulde der findes Anledning til nogen Bemærkning, Assistentens Funktion betræffende, da have vedkommende i denne Anledning at henvende sig til Bibliotekaren. Med Hensyn til Klokkeslettet, navnlig naar der skal lukkes, retter man sig efter det i Læseværelset opstillede Ur.

- §4. I Læseværelset forefindes, til fælles Afbenyttelse, de Biblioteket tilhørende Leksika og andre Haandbøger, lige som ogsaa dets Katalog, samt andre militaire Bibliotekers Kataloger, som i Følge allerhøjeste Bestemmelse vilde blive afleverede til Garnisonsbiblioteket og fra Tid til anden supplerede.
- §5. De, som ere berettigede til at afbenytte Læseværelset, kunde ogsaa laane Bøger til Afbenyttelse hjemme, hvor om de ligeledes nærmest have at henvende sig til Biblioteksassistenten. For ikke at forstyrre Læsningen i det der til bestemte Værelse, bliver det blotte Udlaan og Ombytningen af Bøger at foretage i Entreværelset, hvor i Almindelighed Biblioteksassistenten vil være at træffe. Tiden for Bøgers Udlaan og Ombytninger er den samme, som for Læseværelsets Afbenyttelse.
- §6. Enhver, der erholder udlaant et Tidsskrift eller andet Værk, hvor med der ej kan være forbundet noget Studium, er pligtig at tilbagelevere samme efter Forløbet af 14 Dage, og maa af disse Bøger der hos kun udlaanes et Bind ad Gangen. For strengt videnskabelige Værker derimod er Maksimum af Udlaanstiden 6 Uger, og skal ved disse Antallet af Bind, som udlaanes, være ubestemt. Naar de paagældende Bøger eller Værker ikke maatte forlanges af andre, kan Udlaanet imidlertid fornyes paa en lignende Tid.
- §7. Udlaanet sker imod et Bevis med Læserens egenhændige Underskrift, hvilken, i Fald Beviset sendes med et Bud, maa være Bibliotekarens bekendt. Laanerens Bopæl bliver endvidere at tilføje Beviset.
- §8. Enhver, der faar en Bog til Laans, maa ved dens Modtagelse være opmærksom paa, at den ikke er væsentlig beskadiget, og i saa Tilfælde straks lade Manglerne attestere paa Beviset af Bibliotekaren, da han ellers ved Bogens Tilbagelevering maa staa til Ansvar derfor. Ligeledes maa han erindre ved Afleveringen at faa sit Bevis tilbage, da det ikke taber sin Gyldighed ved at forældes. Intet Bevis maa forandres eller makuleres, naar det derfor lyder paa en enkelt Del af et Værk, hvor af man ønsker en følgende, bør det helt omskrives.
- §9. Hvis en Bog bortkommer eller ved Tilbageleveringen findes beskadiget, bliver af vedkommende Skaden at erstatte efter Overenskomst med Bibliotekaren. Kan en saadan Overenskomst ikke bringes til Veje, eller bliver den ikke til aftalt Tid opfyldt, eller indleveres Bogen ikke til rette Tid, da har Bibliotekaren derom at sætte sig i Korrespondance med den Autoritet, hvor under vedkommende sorterer, og skulde Sagen da ej heller blive tilbørlig besigtiget, indstiller han den til dette Collegium.
- §10. Militaire Tidsskrifter og Blade kunde kun afbenyttes i Læseværelset, saa længe de ikke er supplerende til hele Bind og der næst blive indbundne, først da kunde de udlaanes. Kostbare Kobberværker samt Haandbøger, Manuskripter, Kort og Globes kunde kun afbenyttes i Læseværelset, da de ikke udlaanes.

Det var klart et fremskridt, at bibliotekaren nu var den øverste ansvarlige for bibliotekets drift og for indkøb af bøger. Kun hvis det drejede sig om særlig kostbare værker, skulle han henvende sig til kollegiet. Den eneste indskrænkning var, at specialværker om artilleri og ingeniørvi-

denskab ikke måtte købes af Garnisonsbiblioteket, da de hørte hjemme ved de respektive korps. Denne begrænsning gav en sørgelig ensidig udvikling.

Katalogen fra 1830 var blevet forældet, og i 1845 udgaves en ny. Samtidig modtog biblioteket en del bøger fra det nedlagte Kadetkorps. Dermed begyndte en række overdragelser fra andre biblioteker af værker, de måtte skille sig af med f.eks. på grund af pladsmangel.

Under treårskrigen lå biblioteket næsten stille. Der var kun få officerer hjemme i København, og oberstløjtnant Fibiger deltog selv i krigen. Han døde i 1851 og afløstes af oberst Wickede, der den gang allerede var 63 år, men alligevel bestred stillingen i fulde 30 år.

Giethuset eller "Højskolebygningen", som det nu kaldtes, lå tæt op til Det kgl. Teater, og da dette manglede plads til sine kulisser, bad Undervisningsministeriet 1856 om at få overladt en del af bygningen, og deriblandt de lokaler, Garnisonsbiblioteket rådede over. Man måtte derfor finde et par andre værelser i bygningen, men det gav ikke bedre pladsforhold og biblioteket afleverede derfor en del dubletter og skønlitteratur til provinsbiblioteker.

Den gamle tanke om at slå de militære biblioteker sammen var stadig lovende. I 1858 skrev kaptajn L. Fog fra Generalstaben en artikel herom i Tidsskrift for Krigsvæsen (Se tillæg 5). Hans forslag - der nævner de samme fordele som forslaget fra 1841 - gik ud på, at alle de forskellige militære biblioteker skulle samles ved Garnisons Biblioteket, medens institutionerne kun skulle råde over håndbiblioteker. Dubletter skulle fordeles til provinsen eller sælges. Artiklen blev forbigået i tavshed.

1859 blev der vedtaget en lov om, at Flådens etableringer skulle overføres fra Gammelholm til Nyholm. Tanken om, at man snart måtte opgive Giethuset, havde til følge, at man gik i gang med at udarbejde planer for en ny højskolebygning, der også skulle omfatte biblioteket. Dette arbejde blev overdraget kaptajn Lehmann og under forhandlingerne med oberst Wickede, er man sikkert kommet ind på de fordringer, et samlet bibliotek ville stille.

Resultatet blev, at kaptajn Lehmann skrev en lang artikel til tidsskriftet (Se tillæg 6). Men medens kaptajn Fog nøjedes med at sætte sin i tidsskriftet, sendte Lehmann også sin frem gennem korpset til Krigsministeriet. Ministeriet sendte forslaget rundt til udtalelse, og oberst Wickede kunne allerede to dage efter give det sin varme anbefaling.

Han ville anse den foreslåede ordning for heldig, læserne ville have et større antal værker til deres rådighed, pengene ville slå bedre til, men på den anden side kunne han godt indse, at de forskellige korps' nødig ville af med deres biblioteker, og at udarbejdelsen af et fælleskatalog ville volde store vanskeligheder, da bøgerne var ordnet forskelligt på bibliotekerne.

Ministeriets svar kom sidst i september og var en blank afvisning. Korpserne havde sat sig imod ordningen, bl.a. under påberåbelse af, at deres biblioteker var oprettet ved gaver, og at der manglede de uundværlige håndbiblioteker i Lehmanns forslag. Ministeriet bestemte dog, at alle bibliotekerne skulle udarbejde kataloger, der skulle findes ved Garnisons Biblioteket, hvortil der også skulle indberettes om nyanskaffelser, og at de alle hvert femte år skulle udsende tillægskataloger.

Så blev Tordenskjoldsgade brudt igennem, og dette kunne kun ske ved, at man rev Giethusets fløj mod Charlottenborg ned. Tilbage blev fløjen mod teatret og portpartiet, hvis store, smukke frontispice måtte fjernes, hvad der gik slemt ud over bygningens udseende.

1864 kom krigen, tropperne forlod byen, og bibliotekaren og hans assistent måtte selv foretage bogrevisionen. Året efter døde general de Meza, og han havde i sit testamente bestemt, at hans store bogsamling skulle deles ligeligt mellem Højskolen og Garnisons Biblioteket, og der nedsattes derfor en kommission bestående af oberst Wickede, oberstløjtnant Ernst for Højskolen og premierløjtnant Dalberg for eksekutorerne. De bøger, de to institutioner havde i forvejen, og enkelte andre - nærmest skønlitterære - fik de tilladelse til at skænke til andre militære biblioteker, og der var rift om disse bøger. Kort efter fik biblioteket endnu en stor gave, idet kong Christian IX 1866 bestemte, at Det kongelige håndbiblioteks store, meget værdifulde militære afdeling skulle skænkes Garnisons Biblioteket. Som et tidsbillede kan det fortælles, at da biblioteket ikke kunne påtage sig transporten, fik det stillet fire militærarbejdere til rådighed. De skulle møde den 1. december ved Rundetårn for af det gamle Universitetsbibliotek at modtage nogle bærebørene med lærredsbetræk til transporten.

Kort før havde Højskolen spurgt, om biblioteket havde en fast plan for bogkøb. Grunden var, at skolens lærere havde store vanskeligheder ved at få tilstrækkeligt mange bøger til deres egne studier og elevernes uddannelse, og man håbede at kunne låne ved Garnisons Biblioteket, der jo endda lå i samme bygning. Oberst Wickede svarede, at han havde de 500 Rbd., og deraf gik de 130 til indbinding, skrivematerialer, rengøring m.m., således at han kun havde 370 til bogkøb. Anskaffelserne skulle efter reglementet omfatte bøger af almen interesse for officererne og ikke specialværker for ingeniører, artillerister m.m. Der fandtes ingen fast plan for bogindkøb, men det ahang fuldstændig af bibliotekarens skøn. Selvfølgelig havde skolens lærere og elever fri adgang til at låne, og havde biblioteket ikke de ønskede bøger, kunne man finde vej til dem gennem de andre bibliotekers kataloger.

Under arbejdet med hærloven 1867 kom spørgsmålet frem i finansudvalget om at slå bibliotekerne sammen i et centralbibliotek, men ministeriet svarede, at det var forsøgt 1844 og 1859, men var blevet afvist af korpse- ne. 1867 nedsattes en kommission, der skulle undersøge muligheden for at slå de militære biblioteker sammen med et af de store offentlige, men den nåede aldrig til noget resultat.

Forholdene på Giethuset var langt fra ideelle, og man havde flere gange beklaget sig over de dårlige forhold. I 1828 havde direktionen indsendt et andragende om at få bedre lokaler til biblioteket. Den 4. marts 1828 skrev General Commisariatets Collegia til direktionen:

"I Anledning af Direktionens Andragende om et rummeligere, lysere, til Bøgernes Konservasjon tørrere Lokale, har Hans Majestæt Kongen under 9'ds allernaadigst resolveret, at for Tiden kan intet andet Lokale end de nuværende anvises Garnisons Biblioteket paa Gjethuset, men at samme i Tiden kan erholde 2 Værelser i underste Etage nærmest Gangen paa Gjethuset, som nu er overladt Oberst og Generaladjudantløjtnant V. Rønning, naar disse ved indtrædende Forandring maatte blive ledige".

Under 4. maj 1830 skrives derefter følgende:

"Af de Værelser paa Gjethuset, som ere overladte Oberst og Generaladjudantløjtnant V. Rønning til Beboelse, skal han den 1. Juli d. Aar afgive det Værelse i underste Etage mod Kongens Nytorv, som støder nærmest til Vestibulen, og da skal Garnisonsbiblioteket henflyttes til dette Værelse".

Efterhånden som Gammelholm Kvarteret voksede, blev det mere og mere klart, at Giethusets dage var talte. I 1867 klagede Wickede over, at regn- og snevand gik gennem loftet til læsesalen. Så dukkede planerne op om at bygge et nyt Kgl. Teater på Giethusets grund. 1869 fik biblioteket ordre om at forberede flytning til det gamle Landkadetakademi (Operahuset), hvor Østre Landsret nu har til huse, og den 29. november kunne det åbne for adgang i stueetagen ud til Bredgade. Det fik læseværelse ud til nuværende Fredericiagade, et kontor ud til gården og tre bogværelser i gavlen, hvor de 8.700 bind blev opstillet.

I 1877 overtog biblioteket 17' bataljons officersbibliotek. Det var oprettet i Glückstadt af premierløjtnant G. Serck og var, da bataljonen blev indkvarteret i København, overflødig. Da man på den anden side kunne risikere, at bataljonen blev flyttet bort fra byen igen, bestemtes det, at det skulle holdes som en særlig del af Garnisonsbiblioteket, og at der skulle udarbejdes et særligt katalog for det, og at det måtte koste 33 ører.

I de følgende år voksede biblioteket stærkt; medens det ved indflytningen i Fredericiagade talte godt 8.700 bind, besad det i 1879 næsten 13.000 bind. Der var derfor igen brug for et nyt katalog, og det tryktes i Krigsministeriets trykkeri 1879 og kom til at koste 75 ører og indbragte assistenten et honorar på 100 kr.

Bibliotekets gamle bibliotekar, oberst Wickede, døde stille den 4. marts 1881, og assistenten, kommandersergent Grunth, blev konstitueret i stillingen med fuld løn som bibliotekar.

Da det militære selskab på Giethuset døde, var tanken om officersforeninger absolut ikke skrinlagt. Ud af Artillerikorpsets stærke sammenhold opstod Artilleriofficersforeningen, et gammelt skydeselskab ændrede man til Den militære Forening, og 1871 oprettedes Det Krigsvidenskabelige Selskab. Fælles for disse tre foreninger var, at de var hjemløse, og da Industriforeningen 1879 købte udstillingsbygningen på Vesterbrogade, lykkedes det formanden for Krigsvidenskabeligt Selskab, Generalintendant, oberst Købke, sammen med formanden for Artilleriofficersforeningen, oberst Lønborg, og formanden for Den militære Forening, oberstløjtnant Søderberg, at slutte en foreløbig kontrakt om lejemål.

De tre formænd henvendte sig så til Krigsministeriet og forklarede, at de her kunne få de fornødne lokaler, der endog lå centralt. Man ville skaffe officerskorpsset hyggelige opholdsværelser og en god kost for en rimelig betaling. Ved foredrag og diskussioner, læsning af bøger og blade ville man kunne give medlemmerne lejlighed til at følge med i den militære litteratur og udvide deres kundskaber. Men ville man undgå den store udgift til bøger og blade, ville det være mest formålstjenligt at flytte Garnisonsbiblioteket hertil fra Fredericiagade.

Ministeriet var straks villigt, og det lykkedes at skaffe de fornødne midler til leje og udstyr af lokalerne. Og den 7. juni 1880 blev officersforeningen oprettet. Indretningen af lokalerne trak ud, og først 29. nov. - 5. december 1882 kunne biblioteket flytte fra Fredericiagade. Den 18. december 1882 åbnede biblioteket i Industribygningen. Bibliotekets lokaler var indrettet i den sydlige del af bygningen ud mod Vesterbrogade.

Efter oberst Wickedes død, indtrådte et interregnum i ledelsen af biblioteket, idet man sikkert har ønsket at finde en officer, der kunne passe til de meget ændrede forhold. Den nye bibliotekar blev kaptajn J.C. Pingel, som i 1879 var ansat som arkivar og bibliotekar i Generalstaben,

hvis chef blev Officersforeningens nye formand.

Ministeriet skrev til Officersforeningen, at den nye situation for- drede en samvirken mellem bestyrelse og bibliotekar med hensyn til indkøb af bøger, fremlæggelse i foreningens lokaler, udlån m.m. Ministeriet ønskede derfor, at de i forening udarbejdede de ændringer i bibliotekets love, der var nødvendige, og udsendte dem til godkendelse, men det understre- gedes, at bibliotekets bestyrelse ifølge kgl. resolution af 15. juni 1844 alene var underlagt bibliotekaren. Den 8. november 1881 godkendes de nye love.

NYT REGLEMENT 1881.

De væsentligste Ændringer, der her ere foretagne i Reglementet af 21/9 1844, ere følgende:

- A §1. Garnisonsbiblioteket i Kjøbenhavn er underlagt den ved Biblio- teket af Krigsministeriet ansatte Bibliotekar, som er ansvarlig over for Ministeriet med Hensyn til Bestyrelsen af Biblioteket.
Regnskabet indsendes inden Udgangen af Maj Maaned.
- §3. Det paa de aarlige Finanslove til Biblioteket bevilgede Beløb udbetales af Krigsministeriets Regnskabsfører maanedsviis forud med 1/12 til Bibliotekaren, mod dennes Kvittering.
- §4. Anskaffelsen af Bøger m.m. til Biblioteket sker ved et Bogud- valg, bestaaende af Bibliotekaren og 2 Medlemmer af Officers- foreningens Direktion, valgte af denne.
Bibliotekaren skal holde de andre Medlemmer af Bogudvalget un- derrettet om Størrelsen af de Midler, der paa ethvert Tidspunkt endnu haves til Raadighed.
- B §1. Bibliotekets Lokaler skulde hver Søndag fra Kl. 11-14 staa aabne for alle tjenstgørende Officerer o.l. af Hær og Flaade, naar de opholde sig i Kjøbenhavn, samt for Officersforeningens Medlemmer.
Afskedigede Officerer o.l., der opholde sig i Kjøbenhavn, kan der af Bibliotekaren tilstaaes Adgang saa vel til Læsestuen som til at erholde Bøger m.m. udlaante, og det samme gælder andre, der i videnskabeligt Øjemed ønsker her paa Stedet at benytte Biblioteket.
Nyanskaffede Bøger, saa vel som de Tidsskrifter, der holdes af Biblioteket, fremlægges efter Anskaffelsen eller Leveringen for et Tidrum af 4 Uger i Officersforeningens Læseværelse.
- §9. Erstatninger for bortkomne Bøger m.m. fastsættes ved Overens- komst mellem vedkommende Laantager og Bibliotekaren. Kan saadan Overenskomst ikke tilvejebringes, vælger hver af de to Parter en Opmænd blandt Medlemmer af Officersforeningens Direktion. Den af disse Opmænd afsagte Kendelse skal tages til Følge.

1881 - 1913

Efter bibliotekets nye reglement var det stadig underlagt den af Krigsministeriet ansatte bibliotekar, men der oprettedes et bogudvalg be- stående af bibliotekaren og to af foreningens direktionsmedlemmer. Biblio-

tekaren havde ansvaret for, at bevillingerne ikke blev overskredet, og var i den anledning udstyret med et "Veto". Bøgerne måtte stadig ikke omhandle artilleri- og ingeniørteknik og af fremmede sprog kun være på svensk, norsk, tysk og fransk.

I 1885 besluttede staten, at dens løsøre skulle brandforsikres, og biblioteket fik i den anledning ordre til at opgive dets værdi. Bibliotekaren kom til det resultat (Se tillæg 7), at bøgerne var 51.000 kr. værd og reoler m.m. 3.000 kroner. Han kom til dette resultat ved at give en oversigt over bogmasse og udgifter. Før 1830 kendtes intet til udgifter til bogkøb, men dette år talte biblioteket 2.643 bind. Fra 1831-1844 brugtes 7.900 kr., og sidstnævnte år var der 4.393 bind, men man vidste ikke, hvor mange der stammede fra køb eller gaver. Fra 1845-1885 var tilgangen 9.046 bind, hvoraf de 7.600 var købt for 33.900 kroner, og de havde altså i gennemsnit kostet 4,46 kroner. Bøger taber jo i værdi ved slid o.s.v., men på den anden side havde biblioteket fået overordentlig værdifulde gaver, så man regnede med, at man alligevel kunne bruge dette tal i gennemsnit. På grundlag heraf blev der tegnet en brandforsikring på 50.000 kroner, hvoraf betaltes 1 promille eller 50 kr. i præmie.

Den nye Officersforening blev en stor succes. Lokalerne blev hurtigt samlingsstedet for både ældre og yngre officerer, hvoraf der dengang fandtes mange tjenstgørende ved regimenterne og på skolerne.

Bestemmelserne om, hvilke bøger der måtte købes, havde til følge, at foreningen oprettede en bogsamling af skønlitteratur, der bestyredes af bibliotekets personale for et lille - nærmest symbolsk - honorar.

Bibliotekets assistent, O.C. Grunth, tog 1891 sin afsked efter 37 års virke. Han havde flere gange været konstitueret som bibliotekar og var i 1868 blevet dekoreret med Dannebrogmændenes Hæderstegn efter et besøg, kong Christian IX havde aflagt på biblioteket. Grunth afløstes af premierløjtnant E.W. Lorentzen, der var 62 år ved ansættelsen. Lorentzen var translator i tysk.

Der var dengang mellem garnisonens officerer et stort antal, både mellem de ældre og de unge, der var stærkt litterært interesserede. Det var jo i en tid, hvor der her i landet fremkom en mængde bøger om krigshistoriske, strategiske og taktiske emner, og det var derfor ikke vanskeligt at få de to pladser i bogudvalget besat med virkelig dygtige medlemmer, men samarbejdet synes ikke at være gået så glat. Bibliotekaren har sikkert holdt stærkt på sit veto, og flere af foreningens skrivende medlemmer var med et mildt udtryk vanskelige. Dette førte til, at foreningen i maj 1895 sendte en skrivelse til ministeriet, hvori den udtalte, at ganske vist havde den nogen indflydelse på bogkøbet gennem de to medlemmer af bogudvalget, men den afgørende stemme tilkom bibliotekaren. Dette havde medført flere ulemper, og det ville navnlig være lettere at ordne forholdene vedrørende bibliotekets afbenyttelse ved udlån til officererne eller ved brugen i foreningens lokaler, når bestyrelsen direkte blev overdraget direktionen under ansvar over for ministeriet, og således at det var denne direktion, der antog den til foretningernes bestridelse fornødne medhjælp. Foreningen fremsendte derfor et forslag til nye bestemmelser for biblioteket som rettelser til det gældende reglement. Desuden foreslog den, at honorarerne til bibliotekar - 400 kr. - og til assistent - 432 kr. - blev slået sammen til én sum, således at man kunne forhøje bibliotekarens honorar og formindske assistentens.

Ministeriet fulgte officersforeningens indstilling, og i november udsendtes et nyt reglement.

Kundgørelse for Hæren.

Til at træde i Stedet for det ved Kundgørelse for Hæren Nr. 80/1881 fastsatte Reglement fastsætter Krigsministeriet herved efterstaaende:

REGLEMENT

for

Garnisonsbiblioteket i Kjøbenhavn

1. Garnisonsbiblioteket i Kjøbenhavn er underlagt Officersforeningens Direktion, som er ansvarlig over for Krigsministeriet med Hensyn til Bibliotekets Forvaltning.
Et Udvalg paa 2 Medlemmer af den nævnte Direktion udgør Bibliotekets Bestyrelse og foretager Anskaffelse af Bøger, hvorved den er ansvarlig for, at det til Biblioteket bevilgede Beløb ikke overskrides, og at dette anvendes paa den for Biblioteket mest hensigtsmæssige Maade.
2. En af Officersforeningens Direktion anført Bibliotekar forestaar Udlaanet af Bøger og fører Regnskabet; i øvrigt bestemmer Bestyrelsen selv sin Forretningsorden og fordeler Udførelsen af Forretningerne ved Biblioteket mellem sine Medlemmer og Bibliotekaren.
3. Til Assistance for Bibliotekets Bestyrelse, særlig med Hensyn til det daglige Tilsyn ved Biblioteket og Udlaanet af Bøger m.m. kan der antages en Assistent, som ansættes af Officersforeningens Direktion.
4. Det paa de aarlige Finanslove til Biblioteket bevilgede Beløb udbetales af Krigsministeriets Regnskabsfører maanedsviis forud med 1/12 til Officersforeningens Regnskabsfører og mod dennes Kvittering.
5. Ved Anskaffelsen af Bøger, Tidsskrifter m.m. skal der fortrinsvis tages Hensyn til saadanne, som ere af mere almindelig Interesse for Hærens Officerer af alle Vaaben og give Lejlighed til at følge Krigsvidenskabens og den militære Udvikling i de forskellige Lande. Ingeniør- og artillerividenskabelige Værker ville derimod, som nærmest hjemmehørende i de specielle Vaabens Biblioteker, i Reglen ikke være at anskaffe. Bøger og Tidsskrifter m.m., der staa i et fjernere Forhold til det militære Liv og den militære Videnskabelighed, maa kun anskaffes, naar de kunde ventes med nyttigt Udbytte for de paa-gældende Læsere at vilde finde en større Læsekreds blandt Garnisonens Officerer og ligestillede. Rent belletristiske Værker samt politiske Tidsskrifter og Dagblade af ikke militært Indhold maa ikke anskaffes. Ved Anskaffelsen af Bøger, Tidsskrifter m.m. maa der tages tilbørligt Hensyn til, at Værker i andre fremmede Sprog end de svenske, tyske, franske og engelske i Reglen kun vilde kunde læses af et temmelig indskrænket Antal Officerer og ligestillede.
6. I Tilfælde, hvor ekstraordinære Forhold maatte gøre betydeligere særlige Udgifter nødvendige, f.Eks. til Trykning af nyt Katalog eller Anskaffelse af nyt Inventarium, gør Officersforeningens Direktion særlig Indstilling derom til Krigsministeriet.
7. I Løbet af hvert 3die Aar finder en Revision af Biblioteket Sted ved

2 Officerer af Oberst- eller Kaptajnsklassen, som paa Officersforeningens Direktions Henvendelse til Kjøbenhavns Kommandant beordres hertil af denne. Revisorerne gennemgaa Samlingen af Bøger og Kort m.m. efter Bibliotekets trykte Kataloger og dets skrevne Tilgangskatalog, som stedse holdes à jour. Ligeledes gennemgaa de Bibliotekets Inventarium efter den Inventarieliste, som skal føres ved det. Efter tilendebragt Revision indsender Revisorerne gennem Kjøbenhavns Kommandant til Krigsministeriet en Indberetning om, hvorvidt de have fundet de i Katalogerne opførte Bøger, Kort m.v. saavel som Inventariet til Stede og i forsvarlig Stand.

8. Inden Udgangen af hvert Aars Maj Maaned indsender Officersforeningens Direktion til Krigsministeriet et af behørige Bilag ledsaget detailleret Regnskab over Anvendelsen af det for det forløbne Finansaar til Bibliotekets Raadighed stillede Beløb. Med Regnskabet indsendes en Inventarieliste samt en Fortegnelse over de i Finansaaet anskaffede Bøger og Tidsskrifter m.m.
9. I Bibliotekets Lokaler skal der være indrettet et særligt Læseværelse, som hver Søndag fra Kl. 11-4 staar aabent for alle tjenstgørende Officerer og ligestillede af Hær og Flaade, der opholde sig i Kjøbenhavn, samt for Officersforeningens Medlemmer. I samme Tidsrum finder Udlaan af Bøger m.m. fra Biblioteket Sted. Afskedigede Officerer og ligestillede, der opholde sig i Kjøbenhavn, kan der af Bestyrelsen tiltaas Adgang saavel til Bibliotekets Læseværelse som til at erholde Bøger m.m. udlaante, og det samme gælder andre, der i videnskabeligt Øjemed ønske her paa Stedet at benytte Biblioteket.
10. I den Tid, Biblioteket er aabent, skal enten Bibliotekaren eller Biblioteksassistenten være til Stede i Lokalet. De nærmere Bestemmelser i den Henseende træffes af Bestyrelsen. Naar Biblioteket undtagelsesvis maa lukkes, indrykker Bestyrelsen en Bekendtgørelse derom i Berlingske Tidendes Morgenblad. Oplysningen om, paa hvilke Dage og af hvilke Grunde Biblioteket har været lukket, meddeles Krigsministeriet ved Indsendelsen af det aarlige Regnskab.
11. Nyanskaffede Bøger saavel som de Tidsskrifter, der holdes af Biblioteket, fremlægges efter Anskaffelsen eller Leveringen for et Tidsrum af indtil 4 Uger i Officersforeningens Læseværelse; de kunde derefter, for saa vidt Bestyrelsen finder Anledning dertil, i indtil fornævnte Tidsrum fremlægges i Bibliotekets Læseværelse, forinden de gøres til Genstand for Udlaan.
12. De Biblioteket tilhørende Haandbøger, Leksika m.m. anbringes dels i Officersforeningens dels i Bibliotekets Læseværelse.
13. Officersforeningen er Biblioteket ansvarlig for, hvad der i Henhold til foranstaaende Punkter 11 og 12 til enhver Tid er fremlagt eller anbragt i Officersforeningens Læseværelse af Bøger, Tidsskrifter m.m., der tilhører Biblioteket.
14. Officerer m.fl. som ønske i Bibliotekets Læseværelse at afbenytte de Biblioteket tilhørende Bøger m.m. eller at erholde saadanne udlaante, maa henvende sig desangaaende til Bibliotekaren eller Biblioteksassistenten. Værker, som afbenyttes i Læseværelset, skulde tilbageleveres af den, der har afbenyttet dem, forinden han forlader Lokalet. For hvad der modtages udlaant, udsteder Modtageren en Kvittering, som forsynes med hans Underskrift samt Datum og Bopælsangivelse, og som ved Tilbageleveringen af det modtagne gives ham tilbage.
15. Som almindelig Regel for Udlaanet gælder, at ingen er berettiget til at erholde mere end 2 Bind ad Gangen udlaante eller til at beholde

det laante i mere end 4 Uger. Bibliotekaren skal dog kunde tilstaa Afgivelser fra denne Regel, saavel hvad Udlaanets Varighed som hvad Antallet af udlaante Bind angaar, hvilket navnlig gælder med Hensyn til Værker, der benyttes til videnskabeligt Øjemed, og saafremt ingen anden har forlangt vedkommende Værk til Laans og fremsat sit Ønske i en dertil indrettet Protokol, som skal være fremlagt i Bibliotekets Læseværelse.

16. Tidsskrifter og lignende maa i Reglen ikke gøres til Genstand for Udlaan, førend de ere supplerende til hele Bind og dernæst indbundne; indtil da skulde de som Regel kun kunde afbenyttes i Læseværelset. Kostbare illustrerende Værker, Haandbøger, Leksika, Manuskripter, Kort, Globes og lignende maa ikke udlaanes og vilde derfor kun kunde afbenyttes i vedkommende Læseværelse.
17. Enhver, der faar Bøger m.v. udlaante fra Biblioteket, er forpligtet til at tilbagelevere det laante i samme Stand, hvori han modtog det, eller at erstatte den Forringelse, det maatte have lidt. Han bør derfor ved Modtagelsen forvisse sig om, at det paagældende Værk er i god Tilstand, og lade mulig forefundne væsentligere Beskadigelser notere paa Beviset af den, der udleverer ham Værket. Ansvar for Beskadigelser skal gøres gældende, forinden det udstedte Bevis tilbageleveres Udstederen. Erstatninger for bortkomne og beskadigede Bøger fastsættes ved Overenskomst mellem vedkommende Laantager og Bestyrelsen. Kan saadan Overenskomst ikke tilvejebringes, forelægges Sagen Officersforeningens Direktion til Afgørelse. Beskadigelser af Værker, der modtages til Afbenyttelse i Læseværelset, erstattes efter de samme Regler.
18. De nærmere Bestemmelser med Hensyn til Fremgangsmaaden ved Udlaan af Bøger m.m. samt disses Afbenyttelse i Bibliotekets Læseværelse, saavel som for Overholdelsen af Ro og Orden i Bibliotekets Lokaler, træffes af Bestyrelsen og bringes til almindelig Kundskab ved Opslag i Læseværelset og i Officersforeningens Lokaler.
19. Med Hensyn til Forslag og Anker, som de Officerer m.fl., der have Adgang til Biblioteket, maatte finde sig foranledigede til at fremsætte, henvender den vedkommende sig til Bestyrelsen.

R.F. Ravn.

Bogkøb skulle som hidtil kun omfatte almindelig militær litteratur, og bøger af mere speciel natur måtte kun anskaffes, når en større kreds ønskede det. Skønlitteratur måtte ikke indkøbes. Dette var heller ikke nødvendigt, da foreningen straks fra sin begyndelse havde oprettet et lille skønlitterært bibliotek.

Læseværelset skulle være tilgængeligt fra 11-16. Retten til at låne var stadig forbeholdt tjenstgørende officerer i København, men direktionen kunne dog give andre tilladelse. Disse bestemmelser førte til, at bibliotekaren, oberstløjtnant Pingel, tog sin afsked, og direktionen ansatte derefter først oberstløjtnant Hirsch og et par år efter kaptajn grev Sponeck som bibliotekar.

I løbet af sommeren 1896 havde assistenten, premierløjtnant Lorentzen, søgt sin afsked, idet arbejdet var svulmet så stærkt op, at hans kræfter ikke længere slog til. Som hans afløser ansattes stabssergent Peter Rasmussen med 500 kr. i årlig løn. Han var kendt med arbejdet, idet han fra 1887 havde været assistent ved biblioteket på Kronborg.

Bibliotekets bestyrelse kom til at bestå af oberstløjtnant (senere oberst) P.F. Rist som fast formand, medens en yngre officer fungerede som

det andet medlem for en kortere periode. Oberstløjtnant Rist deltog som aspirant i krigen 1864 19 år gammel og var nu chef for 15. bataljon. Han havde allerede slået sit navn fast som forfatter, og et af hans kendteste værker var "En Rekrut fra 64", men også som militærhistoriker spillede han en stor rolle.

Oberstløjtnant Rist arbejdede fortrinligt sammen med bibliotekarerne.

Biblioteket var endnu i hovedsagen ordnet efter de regler, der fastsattes 1822, da det talte 2.600 bind, medens det nu omfattede 18.000. Nogle afsnit var vokset voldsomt, medens andre var uforandrede. Oberstløjtnant Rist, oberstløjtnant Hirsch og grev Sponneck begyndte derfor en gennemgribende omordning af bogmassen. På grundlag af denne omordning tryktes et katalog i 1899, hvortil der i 1902 og 1905 udsendtes tillæg. Antallet af tidsskrifter var også taget til, og da det var meget svært at finde de artikler, man havde brug for, begyndte kaptajn Sponneck 1901 udarbejdelsen af et meget stort kartotek over de vigtigste.

Ordningen må ikke have virket helt tilfredsstillende, og da oberst Rist 1904 søgte sin afsked, og man gerne stadig ville have ham knyttet til biblioteket, ændredes reglementet sådan, at obersten ansattes af ministeriet som formand for bestyrelsen, hvortil foreningens direktion yderligere afgav en officer.

Under forhandlingerne på Rigsdagen 1896-97 om opførelsen af en ny bygning til Det kgl. Bibliotek var der fremsat ønske om et bedre samarbejde mellem bibliotekerne. Dette medførte, at alle biblioteker fremtidig skulle indberette til overbibliotekaren om nyanskaffelser, og på grundlag heraf opstod fra 1901 Accessionskatalogen. Under tilrettelæggelsen heraf viste det sig, at bibliotekernes indkøb var irrationelle og økonomiske, og overbibliotekaren Lange drøftede sagen med forskellige, deriblandt oberst Rist. Resultatet heraf blev, at han 1907 foreslog krigsministeriet, at de militære biblioteker skulle samles i et fælles bibliotek, der skulle have til huse i generalinspektøren for artilleriets lille, gule bygning på Gammel Tøjhus. Bibliotekaren skulle være biblioteksuddannet og have fornøden medhjælp, medens bogkøbet skulle foretages af en kommission af officerer. I forbindelse med biblioteket skulle være en læsestue, hvor militære tidsskrifter kunne lægges frem. Specialværker skulle sendes til vedkommende faglige myndighed i to måneder og derefter indgå i biblioteket. Der skulle udarbejdes en stor fælleskatalog, der dog måske kun skulle begynde med 1830.

Forslaget blev modtaget med meget blandede følelser. Myndighederne kunne absolut ikke undvære deres håndbiblioteker, og flere af dem havde bogsamlinger, der var vokset op gennem de sidste 150 år for en stor del som gaver, og overbibliotekaren havde også fremhævet Artilleriets bibliotek som det bedste krigsvidenskabelige bibliotek. Officersforeningen nedsatte et udvalg, der først 5. december kunne fremsende sit svar. Man indrømmede, at tanken syntes god, men der manglede håndbiblioteker, og officersskolen og skydeskolen måtte nødvendigvis have meget omfangsrige biblioteker til brug for deres lærere og elever. Når disse uundværlige bøger var frataget, kunne det nye bibliotek komme til at omfatte 25.000 bind fra Garnisonsbiblioteket, 15.000 fra Generalstaben, 16.000 fra Artilleriet, 12.000 bind og 1.100 kortblade fra Ingeniørkorpset, 3.000 fra Forplejningskorpset foruden de overflødigste bind fra skolerne. Dertil ville håndbibliotekerne efterhånden kunne aflevere bøger, de ikke længere havde brug for. Tanken om at begrænse kataloget til tiden efter 1830 vakte også stor modstand. Spørgsmålet om bibliotekets beliggenhed ønskede man at lade stå åbent, da stedet spillede en stor rolle. Bibliotekaren burde først og fremmest være sagkyndig og burde derfor være tjenstgørende eller afskediget officer, hvilket ikke kunne være nogen hindring for et godt samarbejde med Det kgl. Bibliotek. Men man var dog me-

get betænkelig ved, hvad ordningen kunne føre med sig. Sammen med udvalgsbetænkningen, der blev vedtaget enstemmigt, fremsendtes udtalelser fra oberst Rist, der anbefalede forslaget, som han fandt i besiddelse af indlysende fordele, og fra General Gerstenberg, der nok anbefalede, men var mere reserveret. Sagen blev derfor foreløbig henlagt i ministeriet.

Grev Sponeck tog sin afsked fra udgangen af januar 1909 og afløstes af oberst O.H.G. Petersen-Plaun. Under ham begyndte man at samle fotografier af officerer, og der skabtes herigennem en meget stor samling. Ved en mindeudstilling på Koldinghus i 1914 kunne biblioteket udstille 1.006 portrætter af officerer fra krigen. 1929 tryktes en katalog over denne billedsamling, der dengang talte ca. 3.000 billeder.

Assistenten, krigsassessor Rasmussen, døde i 1907 og blev afløst af oversergent Geltner, der imidlertid allerede året efter tog sin afsked på grund af sygdom, hvorefter krigsassessor L. Olsen blev ansat som assistent.

I de følgende år begyndte virkningen af hærloven 1909 at gøre sig gældende. Den store københavnske Garnison blev splittet, rekruttskolerne blev forlagt til lejrene, og 1912 besluttede regeringen at spare tilskuddet til officersforeningen. Kommandanten fik derfor ordre til at finde et billigere sted til biblioteket, men det viste sig, at foreningens tilbud absolut var det laveste, og derfor fik det lov til at blive i sine gamle lokaler. Direktionens overtilsyn med biblioteket ophørte til gengæld fra 1. april 1913 og overtages af kommandanten i København. Biblioteket bestyres herefter af bibliotekaren, og der oprettedes et bogudvalg på to af ministeriet udpegede officerer.

1913 - 1945

Efter hærloven skulle en del af de jysk-fynske afdelinger overføres til Sjælland, og der opstod derfor spørgsmål om deling af bestående og oprettelse af nye garnisonsbiblioteker. 2. generalkommando foreslog herunder, at alle jyske-fynske biblioteker skulle samles i et centralbibliotek, men det satte de gamle garnisoner sig imod.

Dette førte til, at ministeriet nedsatte en kommission og i direktiverne udtalte, at der måtte tilstræbes en centralisation for hele landet. Kommissionen hævdede 1917 uden andre resultater end, at der fremtidig skulle udgives et fælleskatalog for de københavnske biblioteker.

Der skulle altså gå 75 år, før de tanker, der fremsattes i 1841, angående et fælleskatalog for de militære biblioteker blev ført ud i livet. Sekretæren i kommissionen, kaptajn Rochstroh, knyttedes fast til ministeriet som konsulent i bibliotekssager. Kaptajn H.C. Rochstroh havde et godt navn som militærhistorisk forfatter. Samtidig med udstedelsen af bestemmelserne for Garnisonsbibliotekets samarbejde med de øvrige bogsamlinger blev fælleskataloget underlagt ham.

I Kundgørelse for Hæren B 2 af 24. februar 1917 gennemføres visse ændringer vedrørende de militære Biblioteker i Kjøbenhavn:

1. Garnisonsbiblioteket kan fremover benyttes af samtlige til Hær og Flaade hørende Officerer og Underofficerer samt ligestillede. Endvidere kan Biblioteket benyttes af afskedigede Officerer og samt med Bestyrelsens Tilladelse undtagelsesvis af andre, der i videnskabeligt Øjemed maatte ønske Lejlighed dertil.

2. De øvrige militære Bogsamlinger i Kjøbenhavn er fortrinsvis bestemte for de paagældende Vaaben, Korps og Skolers eget Personel, men kan under Hensyntagen til de særlige Forhold benyttes af andre.
3. Ved Krigsministeriets Foranstaltning tilvejebringes et Fælleskatalog omfattende: Garnisonsbiblioteket, Artilleriets, Dyrlægekorpssets, Forplejningskorpssets, Generalstabens, Gymnastikskolens, Ingeniørkorpssets, Lægekorpssets og Skydeskolens Biblioteker.
4. Garnisonsbiblioteket i Kjøbenhavn vil til Fremme af Udlaansvirksomheden blive forsynet med Telefon.
5. For at lette Benyttelsen af de militære Biblioteker i Kjøbenhavn og derved fremme de militære Studier, bestemmer Ministeriet i Tilknytning til Pkt. 1 følgende som gældende for militære uden for Kjøbenhavn.

Bøgerne rekvireres gennem Garnisonsbiblioteket i Kjøbenhavn.

Til Rekvisitionerne benyttes særlige frankerede Brevkort.....

Hvis Garnisonsbiblioteket i Kjøbenhavn ikke selv raader over de ønskede Bøger, rekvireres de hos Biblioteker, der har det ønskede, og lader det afhente. Garnisonsbiblioteket besørger alle Forsendelsesforretninger.

Med disse bestemmelser placeredes Garnisonsbiblioteket i København centralt blandt de militære biblioteker, og dermed var det første skridt taget til at gøre biblioteket til hærens hovedbibliotek. Der skulle dog gå 50 år endnu, inden tankerne om et egentligt centralbibliotek blev gennemført.

Efter 10 års tjeneste tog oberst Petersen-Plaun sin afsked med udgangen af juni 1919 og afløstes af oberstløjtnant L. Gandil, der i mange år havde forestået det store bibliotek på Kronborg. Han var en elskværdig og hjælpsom bibliotekar, der iøvrigt søgte at få den nye ordning bragt i bedste gænge. Året efter døde krigsassessor Olsen, og oversergent C.P. Nielsen ansattes som assistent.

Under 1. verdenskrig havde Industriforeningen flere gange forsøgt at få huslejen forhøjet, men huslejenævnet havde hele tiden holdt hånden over foreningen. Til sidst måtte det dog give efter, og i 1923 måtte den flytte til Domus Medica i Amaliegade 5. Her overtog foreningen stueetagen med daglige lokaler i hovedfløjen ud til gaden og Garnisons Biblioteket i sidefløjen.

I en indberetning til bibliotekets kommission af 1916 havde man udtalt, at lokalerne i industribygningen var store nok i øjeblikket, men at man måtte vente en meget stor tilgang af litteratur efter krigens afslutning. Denne spådom slog også til, og da pladsforholdene var meget begrænsede, måtte en del af bøgerne anbringes i en smal gang, medens et meget stort antal værker anbragtes på Christian IV's store bryghus. Dette drejede sig mest om ikke-militære bøger, men de var ganske ubeskyttede mod kulde, fugt og støv.

Den store fremgang, der efter verdenskrigen satte ind på så godt som alle områder, medførte en lige så voldsom tilvækst af litteratur, og Det kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket var ved at blive sprængt. Dette foranledigede undervisningsministeriet til 1924 at nedsætte et udvalg angående statens biblioteksvæsen. Resultatet heraf blev, at de to store biblio-

teker fik hver sit særlige område, og at det pålagdes de større fagbiblioteker at anskaffe og opbevare den litteratur, der vedrørte deres specialer. For at finde frem til en bog var det nødvendigt at have en central, der rådede over samtlige bibliotekers kataloger, og Statens Bibliotekstilsyns Oplysningskontor overtog dette hverv fra 1926.

For Garnisons Biblioteket fik denne ordning den betydning, at det herefter betragtedes som landmilitært fagbibliotek i nøje tilknytning til Rigsbibliotekembedet med deraf følgende forpligtelser, samtidig med at det gennem Oplysningskontoret kom i nært samarbejde med alle biblioteker i landet.

Byttet af foreningslokaler fra Rådhuspladsen til Amaliegade viste sig hurtigt ikke at være nogen succes. 1929 flyttedes der derfor tilbage til Rådhuspladsen i De forenede Bryggeriers bygning Vestre Boulevard, nu H.C. Andersens Boulevard 20. De nye lokaler var større og lysere end de i Amaliegade, men tilvæksten af litteratur var så voldsom, at man indstillede om at måtte udføre en del udenlandske bøger og tidsskrifter. Denne del drejede sig mest om militære værker inden for hærordning, militærgeografi og reglementer. Og en ting bliver som bekendt kun ringere af, at man klipper en tå og hugger en hæl.

Skønt der efter 1. verdenskrig udkom en meget talrig og værdifuld litteratur, og den bedste kommer først nogen tid efter, når man har fået tid til at fordøje alt det nye, blev tilskuddet til bibliotekets drift sat ned. Medens tilskuddet i 1922 havde været 4.000 kr. + 400 kr. til bogfor-sendelser, beløb det sig i 1927 til 3.300 kr. ialt før i 1932 at blive reduceret til 2.400 kr. Samtidig nedsattes bibliotekarens og assistentens honorarer fra 1.600 + gældende tillæg til 1.200 kr.

Oberstløjtnant Gandil døde den 20. maj 1930 og afløstes af oberstløjtnant J.W. Jantzen, der ligesom sin forgænger havde været bibliotekar på Kronborg. 1936 døde oversergent Nielsen og afløstes af overofficiant N.P. Almar.

Så kom 2. verdenskrig og besættelsen. Bøger og tidsskrifter fra vestmagterne udeblev, og de tyske var først kun skrevet i sejrberuset selvforhelgelse. Tidsskrifterne indeholdt dog i begyndelsen en del lærerige skildringer, men efterhånden som lykken vendte sig, blev indholdet ringere og ringere, og til sidst ophørte de helt at komme. Nøgterne fremstillinger fik vi næsten kun fra Sverige og Schweiz, men henimod krigens slutning hændte det ofte, at den tyske censur standsede dem, hvorfor vi fik dem oplagt i udlandet i depot. Udlån var der heller ikke mange af, og der mistedes en del bøger ved, at lånerne arresteredes af tyskerne, og bøgerne forsvandt.

Oberstløjtnant Jantzen afskediges 1942 på grund af alder, og kaptajn S. Ryberg udnævntes i hans sted, men han døde allerede året efter, og biblioteket bestyredes derefter en tid af kaptajn M.T. Dall, indtil stillingen 1944 blev besat med kaptajn J.W.G. Norrie, der tidligere havde været bibliotekar i Sønderborg, hvortil biblioteket på Kronborg var flyttet ved genforeningen.

1945 - 1985

Ved omordningen af biblioteket i 90erne var bogmassen blevet delt efter indholdet i krigshistorie, krigskunst, d.v.s. strategi, taktik o.l. samt i grupper omfattende de dengang bestående "våben". Således omfattede

"Artilleri" såvel taktik som teknik, men ved hærloven af 1909 var disse blevet skilt i Artilleriet og Hærens tekniske Korps. Desuden opstod der en række nye kampmidler, som det voldte vanskeligheder at indpasse i den bestående ordning. Grupperne Artilleri, Ingeniører o.s.v. er derfor kommet til kun at omfatte materiel og dets betjening, men den taktiske anvendelse er samlet i den store gruppe krigskunst, der så har måttet deles i et meget stort antal afsnit.

Ministeriet havde i 1914 udgivet et fælleskatalog, hvoraf det første bind omfattede anskaffelser efter 1870, medens de følgende kun medtog nyanskaffelser.

Efter krigen (1939-45) udgav ministeriet et tillæg i 1948, og derefter fulgte hver måned en tilgangsliste med kundgørelsen, hvorved alle kunne få lejlighed til at følge med i, hvad der kom frem af ny litteratur. Efterhånden kunne ministeriets trykkeri ikke afse den fornødne tid, og med udgangen af 1954 ophørte disse meget værdifulde udsendelser, således at forbindelsen mellem biblioteket og dets lånere blev afbrudt. Manuskriptet til et nyt tilgangskatalog blev dog stadig ført à jour.

Biblioteket førte selv nogle tilgangskataloger, men dels var de for små og gnidret skrevet, dels blev nyanskaffelserne ført ind efterhånden som de købtes, så det voldte en del besvær at finde frem til den bog, man ønskede. I 1948 begyndte man derfor at udarbejde et kartotek over alle bibliotekets bøger, og for at gøre det mere handy deltes de store grupper i et stort antal afsnit, hvilket medførte, at der måtte skrives flere kort for en del bøger.

Tidsskriftskartoteket, der var påbegyndt i 1901, var ført på ret små sedler, men arbejdet hermed gik i stå i 1933. Da der var god tid under verdenskrigen, blev det tabt dog hurtigt indhentet. Da man efter krigen gik i gang med at udarbejde det store bogkartotek, gik man over til samme format for tidsskrifternes vedkommende, således at denne nye del begynder 1939.

Arbejdet hermed var så omfattende, at bibliotekar og assistent ikke alene kunne overkomme det, og 1948 blev der derfor ansat en kvindelig medhjælper, der 1952 blev fast biblioteksassistent, fordi det viste sig umuligt at skaffe en afløser, da den daværende assistent døde, hvorefter biblioteket fik tilladelse til at antage en biblioteksuddannet assistent.

Da kaptajn Norrie overtog stillingen som bibliotekar, er biblioteket virksomhed på grund af forholdene under besættelsen meget begrænset, men efter befrielsen i 1945 begynder der igen at ske noget. Litteratur fra udlandet bliver igen tilgængelig. Under krigen har danske gesandter i udlandet købt litteratur, som nu kommer til Danmark og fordeles til de respektive fagbiblioteker. Fra Rigsbibliotekaren modtages et antal tyske bøger, som blev beslaglagt i Danmark, og fra U.S.A. kommer et antal amerikanske bøger tilvejetragt ved indsamling blandt dansk-amerikanere.

I 1946 indstiller Norrie om forhøjelse af bibliotekarens og assistentens løn. Af indstillingen fremgår, at aflønningen ikke har været fyrstelig I 1924 var honoraret 160 kr. om måneden, men fra 1926 faldt det, til det i 1932 standsede ved 100 kr. om måneden, hvor det blev stående siden, idet det dog fra 1933 blev forhøjet med et tillæg og i 1946 udgjorde 135 kr./md.

Biblioteket havde åbent 3 timer dagligt, hvilket gav ca. 75 timer om måneden og en timeløn på 1,80 kr. Til sammenligning fik en timelønnet arbejder 2,46 kr./time og en ugift student i ministeriet 2,10 kr./time.

Driftsbudgettet strækker heller ikke til. Den 15/11 1946 indstiller biblioteket, at det månedlige tilskud fra krigsministeriet på 200 kr. forhøjes til 500 kr. om måneden. De 200 kr. pr. måned var ikke blevet forhøjet siden 1933, mens bøgernes priser i den forløbne tid havde været stærkt sti-

gende. Siden 1938 var såvel bogpriser som indbinding steget 100%. Udover prisstigningerne anfører biblioteket, at der nu fremkommer bøger skrevet af fagfolk baseret på erfaringer fra krigen, samt at der nu er mulighed for at abonnere på udenlandske tidsskrifter, som man hidtil havde været afskåret fra.

Regnskabet fra 1946/47 viser en udgift til køb og drift på 10.174 kr., hvoraf lønninger udgør 3.240 kr. Fra forrige finansår var overført 2.154 kr., og ministeriet havde i årets løb tildelt ekstrabevillinger til bogindkøb.

Bogbestanden var 25.500 bind, og der holdtes 41 løbende tidsskrifter. Udlån udgjorde 1.370 bind udover benyttelsen af læsesalen.

Anmodningen fra 1946 om en forhøjelse af rådighedsbeløbet gav kun mindre bonus, for i 1948 søger man om at få beløbet hævet fra 3.500 kr. til 4.800 kr.

Et af de største problemer efter den 2. verdenskrig var lokaleforholdene. Lokalerne var for små både for bibliotekets almindelige virke og specielt i dets egenskab af hovedbibliotek, samt at man kun havde begrænset oversigt over den litteratur, man som hovedbibliotek skulle kunne administrere, idet den var fordelt på en masse korps- og lokale biblioteker, hvert med sit hjemmestrikkede katalogiseringssystem.

Man havde måttet oplagre store dele (17.000 bind af ca. 50.000) af bogbestanden i kasser i Christian IV's Bryghus og i Hærens Brødfabrik i Kastellet, hvor opbevaringsmulighederne for bøger var meget ringe i uopvarmede og tildels utætte lokaler, bortset fra at de var meget svært tilgængelige.

Omkring 1950 modtog biblioteket yderligere en stor bogmasse i forbindelse med reduktionen af Hærens Officersskoles bibliotek til håndbibliotek (900 bind). Af HO bibliotek indgik ca. 18.000 bind i Garnisonsbiblioteket, og efter at i alt 1.150 bind var afleveret til andre institutioner under forsvarsministeriet og andre 260 udlånt til Københavns Universitet, var der 3.300 bind, der måtte opmagasineres sammen med KGB's egne bøger. Det gjorde ondt, for der var mange gamle og kostbare værker imellem.

For at finde en løsning på bl.a. disse problemer nedsattes 7 NOV 1950 Forsvarets Litteraturudvalg med den opgave:

1. at foretage en undersøgelse af og fremkomme med en redegørelse for den for tiden i forsvaret anvendte biblioteks- og litteraturtjeneste,
2. i forbindelse med Forsvarets Standardiseringskomité at fremsætte forslag til sådanne eventuelle ændringer i den bestående ordning, at biblioteks- og litteraturtjenesten foruden som hidtil at betjene de forskellige militære myndigheder, ville være velegnet til i forskningsøjemed at give en rationel udnyttelse af forsvarets samlede faglitteratur, og
3. at redegøre for de ved en eventuel nyordning forbundne økonomiske konsekvenser.

Kommissoriet udvides den 29 NOV ved et brev fra chefen for ministeriets 1. kontor til formanden med et "tillæg":

"at ministeriet udover de i kommissoriet stillede opgaver også gerne vil have undersøgt og redegjort for spørgsmålet om, hvilke muligheder der foreligger for i princippet at afskaffe det bestående bibli-

oteksvæsen under forsvaret, således at de eksisterende bogsamlinger i de egentlige biblioteker overføres til Det Kongelige Bibliotek eller andre biblioteker, der ikke henhører under Forsvarsministeriet, og at der kun bevares egentlige håndbogssamlinger ved forsvarets forskellige institutioner og myndigheder og da fortrinsvis ved de tekniske organer.

Jeg vil også gerne bekræfte, at formålet er at spare forsvaret for enhver unødvendig udgift, og henviser til, at de stedfindende udlån er dyre; ved en løselig beregning ligger de på over 10 kr. pr. stk. Jeg skal ikke foregribe udvalgets arbejde, men blot fremsætte den tanke, at man i det væsentlige kunne indskrænke hele biblioteksvæsenet til et lille for alle tre værnsgrene fælles organ, der forvalter alle sager om bogindkøb, udarbejdelse af oversigter (kataloger) over al militær litteratur og i det hele taget kan virke som faglig myndighed på dette område; det kunne f.eks. også overtage opgaven med at distribuere tidsskrifter o.a. publikationer".

Udvalgets medlemmer var:

Oberstløjtnant J. Nordentoft, FMN konsulent i militære bibliotekssager (Formand/sekretær).

Kommandør (R) H.F. Kjær, Marinens bibliotek.

Overbibliotekar Arne J. Møller, Danmarks tekniske bibliotek.

Efter en meget grundig gennemgang af hele det eksisterende bibliotekssystem og mulighederne for ændringer, herunder også forslaget om overdragelse af bogmassen bortset fra håndbiblioteker ved forskellige myndigheder (hvilket afvistes, da der kun ville blive tale om en overførsel af de pladmæssige og økonomiske problemer til andre myndigheder, samt fordi forsvarets biblioteker arbejdede billigere end alle andre faglige biblioteker - bortset fra Danmarks tekniske bibliotek) konkluderede man:

- at der er behov for et selvstændigt militært biblioteksvæsen, som forsvaret selv kan have indflydelse på og videreudvikle i overensstemmelse med både tidens militærvidenskabelige fordringer, og
- i biblioteksteknisk henseende - med ånden i og forståelse af Danmarks samlede bibliotekssystem, og
- at bogtjenesten er delvis brugbar, men ubetinget trænger til forandringer
- For de enkelte tjenester gjaldt
 - (at folkebiblioteksvæsenet under FOV virker endog meget godt)
 - flyvevåbnets virker rigtig godt
 - marinens tilfredsstillende, men
 - hærens biblioteksvæsen er forsømt og nærmest i mådelig stand.

Der burde derfor især sættes ind på fagbibliotekernes område og især inden for hæren, idet elementerne var til stede, så en tilfredsstillende ordning kunne nås ved en logisk og rationel udvikling, samt endelig at opgaven har to facetter:

- stedlig hjælp til visse kredse og led og
- almen støtte til forsvarets befalingsmandskorps.

Forsvarets biblioteksvæsen burde derfor ordnes således:

I. Fagbiblioteker.

1. Forsvarets faglige biblioteksvæsen burde bestå af:
 - a. Forsvarets bibliotekstilsyn.
 - b. Et hovedbibliotek for hver værnsgren.
 - c. Hånd- eller korpsbiblioteker ved forskellige korps, afdelinger eller institutioner inden for værnene.
2. (Om forsvarets bibliotekstilsyn).
3. Som hovedbiblioteker virker de tre hidtidige henhørende under henholdsvis Hærkommandoen, Søværnskommandoen og Flyverkommandoen.
4. (Om Krigsministeriets og Artilleriskoleskolens biblioteker).
5. Udover de i pkt. 3 nævnte biblioteker forbliver alle de øvrige af forsvarets faglige biblioteker, herunder også biblioteker i garnisoner og lejre, som korps- eller håndbiblioteker ved de myndigheder og institutioner, under hvem de for tiden hører.
6. (Om personel).
7. (Om budgetter).
8. For bibliotekstjenestens faglige tjenstgang og virkemåde m.v. vil nærmere bestemmelser være at udgive i samarbejde med Forsvarets Standardiseringskomité.

II. Forsvarets folkebiblioteksvæsen henhører fortsat under "Folk og Værn" og drives for denne institutions egne midler.

Betænkningen forelagdes Rigsbibliotekaren til udtalelse. Denne svarede den 7. maj 1951: at hvis man skulle starte fra grunden, ville et for alle tre værn fælles centralbibliotek med tilknyttede håndbiblioteker for de enkelte korps, stabe, institutioner m.v. være at foretrække. Centralbiblioteket burde føre centralkatalog, administrere indkøb og indbinding for alle samt løse alle opgaver, der ikke kunne løses af de enkelte håndbiblioteker. Det burde bemandedes med såvel militært kyndigt personel som biblioteksuddannet personale for at tilgodese både faglige hensyn og moderne biblioteksmæssige metoder.

Da en sådan ordning imidlertid ikke kan gennemføres - alene på grund af lokalemæssige vanskeligheder - måtte den af udvalget foreslåede ordning med et hovedbibliotek for hver af de tre værnsgrene indtil videre betragtes som den bedste og formentlig eneste gennemførlige.

En overførsel af de militære bøger til civile biblioteker ville vel give en del bibliotekstekniske fordele, men man ville næppe kunne yde den vante service på dette specielle område, og ingen af de mulige biblioteker ville med nuværende lokaler og personale være i stand til at løse opgaven, samt at deres annum i givet fald måtte forhøjes, således at der ikke ville blive tale om nogen besparelse for staten.

Rigsbibliotekaren anbefalede derfor meget udvalgets forslag, herunder lokalemæssige, økonomiske og personalemæssige udvidelser samt etableringen af et forsvarets fælles bibliotekstilsyn og en effektivisering af den service, som de militære bør kunne yde værnene og den militært interesserede offentlighed.

De tre værn og forsvarschefen godkendte ligeledes forslaget - på prøvebasis i 5 år - Hærkommandoen dog ikke uden at mene, at dets eget bibliotek burde have en særstilling. Men tiden var ikke moden for hærens vedkommende, og indstillingen lagdes ad acta.

Bibliotekets vanskelige forhold både økonomisk, personale- og pladsmæssige registreres også uden for biblioteket bl.a. på Hærens Officersskole, der som største bruger specielt rammes af manglerne. Dette får oberstløjtnant H.A.I. Pedersen, lederen af krigskunstundervisningen, til at reagere og i en skrivelse til skolen at henlede opmærksomheden på de dårlige forhold og betydningen af et velassorteret fagbibliotek. Hærens Officersskole støtter oberstløjtnanten og fremsender hans redegørelse til forsvarsministeriet med en anbefaling, at Det kgl. Garnisonsbiblioteks forhold bedres. (Se tillæg 8).

Det kongelige Garnisonsbibliotek fortsætter uophørligt sine bestræbelser for at opnå bedre lokaleforhold (også Arbejdstilsynet truede med at gribe ind) samt redde sine opmagasinerede bøger fra ødelæggelse - begge dele uden held. Der opnås ganske vist en mindre depotplads med bedre forhold på Bådsmandsstrædes kaserne, men gulvene havde meget begrænset bæreevne, og samtidig var det stadig nødvendigt at tynde ud i bogmassen, da heller ikke bibliotekets egne lokaler kunne bære større vægt end allerede til stede. Hovedmassen af de opmagasinerede bøger måtte forblive under helt uforsvarlige forhold.

Det var i denne forbindelse et held, at biblioteket havde fået status som hovedbibliotek, idet forsvarsministeriet bl.a. i 1954 som svar på bibliotekets gentagne henvendelser om plads henstillede, at der foretoges udtynding i den mindre aktuelle litteratur. Biblioteket kunne - støttet af Rigsbibliotekaren - afslå dette.

Uddannelsen på officerssskolerne var efter krigen ændret, idet der i stedet for dansk og historie var indført foredragsvirksomhed, hvortil elever og kadetter skulle anvende et meget stort antal bøger om strategi, taktik, krigs- og civil historie. Da forholdene var så store med flere parallelklasser, var der meget stor efterspørgsel efter biblioteks-bøger, og man måtte henvise flere til at slå sig sammen om de samme bøger. Samtidig kunne registreres en stigende interesse rundt om i landet, især blandt hjemmevernsfolk, og havde de andre militære biblioteker ikke vist sig imødekommende, havde Garnisonsbiblioteket ikke kunnet skaffe det fornødne antal bøger.

Ved hærloven af 1952 stillede der så store krav til indkvarterings- og undervisningslokaler, at det var nødvendigt at benytte våbnenes og skolernes bibliotekslokaler til anden brug. Som tidligere omtalt havde dette allerede i 1950 ramt Hærens Officersskole, men også de andre biblioteker havde kvaler med pladsen. Artilleriets og Ingeniørkorpsets kostbare værker fristede en krank skæbne i meget uegnede rum.

Først i 1958 tages bibliotekssagen atter op, og efter høringer og forhandlinger udsender forsvarsministeriet i MAR 1959 en Kundgørelse til Forsvaret (B 4/1959), der giver "Retningslinier for Forsvarets faglige Biblioteksvæsen" gældende fra 1 APR 1959.

I forhold til udvalgsbetænkningen fra 1951 er Forsvarets Bibliotekstilsyn forsvundet. Organisationen består af tre typer biblioteker:

- 3 hovedbiblioteker underlagt respektive værnskommandoer,
- korpsbiblioteker under de respektive korps og
- håndbiblioteker ved myndigheder, skoler, tjenestesteder m.v.

Hovedbibliotekerne er centralbiblioteker for det pågældende værn. Inden for landets samlede biblioteksvæsen hovedbibliotek for værnets område og ansvarlige for anskaffelsen af den til værnets behov svarende litteratur.

De skal i mulig udstrækning være offentligt tilgængelige. De får stillet fornødne midler til rådighed og er ansvarlige for anskaffelse af bøger og tidsskrifter samt vedligeholdelsen af bogbestanden for samtlige værnets biblioteker, idet de koordinerer anskaffelsestjenesten med de ændrede hovedbiblioteker og fører katalog over hele værnets bogbestand, indberetter til rigsbibliotekarembetet om accession af udenlandsk litteratur (KGB også for korpse) og fører statistik over bibliotekets virksomhed.

Hovedbibliotekerne ledes af en bibliotekar, der er officer af vedkommende værn med supplerende biblioteksmæssig uddannelse. Det fornødne antal hjælpere ansættes af vedkommende værnskommando efter indstilling til Forsvarsministeriet.

Korpsbibliotekerne (Forsvarets Krigsmaterielforvaltnings bibliotek, Forsvarets Intendanturkorps' bibliotek og Forsvarets Lægekorps' bibliotek) administreres som hovedbibliotekerne, med de af ovenstående foranledigede indskrænkninger. De må kun anskaffe litteratur for det pågældende korps's faglige område og skal indberette herom til KGB af hensyn til accessionskatalogen.

Håndbibliotekerne er udelukkende til brug for vedkommende myndighed eller tjenesteområde og kan efter forholdene bestå af håndbogsamlinger og tidsskrifter i fast udlån fra hovedbiblioteket eller midlertidig stillet til rådighed.

Ved korps- og håndbiblioteker befales en officer som bibliotekar og eventuelt en hjælper, der begge ikke modtager vederlag.

Kundgørelsen omhandlede endvidere bestemmelser om revision, kassation og bortsalg samt pålæg om udfærdigelse af detailbestemmelser for bibliotekstjenesten ved værn, korps m.fl.

Som følge af Kundgørelse B.4/1959 kunne KGB i 1960 beordre samtlige hærens biblioteker optalt og beholdninger indberettet, idet man samtidig bl.a. udgav et direktiv for hærens håndbiblioteker.

Med henblik på gennemførelsen af den ved "Kundgørelsen" fastsatte biblioteksordning bestemte hærkommandoen, at der af praktiske hensyn og af pladshensyn dels oprettedes håndbiblioteker og ved visse myndigheder specialbiblioteker. Overgangen fra den tidligere ordning til nyordningen skulle finde sted etapevis og efter behov efter nærmere givne retningslinier.

Retningslinierne omfattede bl.a.:

1. Specialbiblioteker, d.v.s. håndbiblioteker kombineret med faste udlån af speciallitteratur fra Det kongelige Garnisonsbibliotek, oprettes ved følgende myndigheder:
Ved infanteriet: Infanteriskolen.
Ved artilleriet: Artilleriets Bibliotek (Artilleriskolen).
Ved ingeniørtropperne: Ingeniørkorpsets Bibliotek (Ingeniørskolen), indtil videre dog ved Generalinspektøren for Ingeniørtropperne.
Ved telegraftropperne: Hærens Signaltekniske Tjeneste.
2. Håndbiblioteker oprettes ved hærens øvrige myndigheder, skoler, regimenter m.fl.

3. Håndbibliotekerne etableres indtil videre på basis af de ved garnisoner m.fl. beroende biblioteker samt ved supplerende indkøb ved Det kgl. Garnisonsbiblioteks foranstaltning. Håndbiblioteker skal - med de variationer våbenart, garnison og krigshistorie nødvendiggør - omfatte værker af følgende arter:

TRAP's Danmark (delvis)
Stateman's Yearbook
Verdensatlas
Leksikon
Ordbøger
Militær fagordbog
NATO håndbog
Verdenskrig I og II (Oversigtsværker)
Besættelsestidens historie
Danmarks historie (Oversigtsværk)
Dansk krigshistorie (1848-50; 1864)
Dansk hær-afdelingshistorie (lokal)
Tjenestemandsloven m. kommentar
Politisk håndbog
Politikens håndbøger (visse bøger)
Historisk atlas
Egnshistorie (lokal)
Hvidt og Hoff: Kongens tro regiment
Schmidt: Small Arms of the World
Håndbog i Panser, Artilleri m.m.
samt visse faglige tidsskrifter.

Endelig sammensætning af håndbiblioteker finder sted ved nærmere direkte forhandling Det kgl. Garnisonsbibliotek og respektive generalinspektører imellem.

4. Chefen for den myndighed, hvor hånd- eller specialbibliotek er opstillet, er ansvarlig for den rette anvendelse af den myndigheden tildelte litteratur m.v.
5. Håndbiblioteker og Specialbiblioteker bør tilstræbes indrettet i lokaler ved de respektive myndigheder, hvortil myndighedens faste befalingsmænd bør have adgang såvel i som uden for tjenestetiden.
- Den i håndbiblioteket indgående litteratur bør som princip - henset til ideen med et håndbibliotek - ikke udlånes eller fjernes fra det lokale, hvor håndbiblioteket er opstillet.
6. Ved opstilling af håndbiblioteker anvendes følgende retningslinier for så vidt angår litteratur, der hidtil er indgået i garnisonsbiblioteker m.fl., idet litteraturen deles i følgende kategorier:
- Litteratur, der er skænket de hidtidige biblioteker (af private).
 - Litteratur, der skal indgå i håndbiblioteket.
 - Litteratur, der skal indgå i Det kgl. Garnisonsbibliotek.
 - Øvrig litteratur.

Vedrørende kategori A: Det kgl. Garnisonsbibliotek vil ikke uden samtykke fra den myndighed, til hvem litteraturen er skænket, kunne disponere over denne litteratur.

Hærkommandoen vil finde det af betydning, at den litteratur, der ikke ønskes overgivet til Det kgl. Garnisonsbibliotek, eventuelt samles med anden privat litteratur i garnisoner m.v. (Officersforeninger eller lignende).

Vedrørende kategorierne B og C: Det kgl. Garnisonsbibliotek udpeger på basis af de indsendte opgørelser af bogbestand ved garnisonsbiblioteker m.fl. af den litteratur, der er indkøbt for forsvarets midler, de bøger m.m., der skal indgå enten i håndbiblioteker ved den stedlige myndighed eller andre myndigheder eller i Det kgl. Garnisonsbibliotek.

Vedrørende kategori D: Når den under B og C anførte udpegning er foretaget, overlades den herefter resterende litteratur til de respektive myndigheder, der enten kan lade litteraturen indgå sammen med den skænkede litteratur (Jvf. A) eller lade den bortsælge ved auktion.

7. Supplement af håndbiblioteker finder herefter sted ved Det kgl. Garnisonsbiblioteks foranstaltning.
8. Supplement af specialbiblioteker finder sted ved Det kgl. Garnisonsbiblioteks foranstaltning efter indstilling fra respektive generalinspektører.
9. Indkøb af tidsskrifter finder sted ved Det kgl. Garnisonsbiblioteks foranstaltning fra 1 APR 1961. Fremtidig fordeling af tidsskrifter finder sted på basis af indberetninger vedrørende tidsskriftshold ved garnisonsbiblioteker m.fl. samt evt. efter forhandling Det kgl. Garnisonsbibliotek og generalinspektørerne imellem.

Der skulle således gå næsten 120 år, inden hovedtankerne af det i 1841 fremsatte forslag blev ført ud i livet. Ordningen kom imidlertid på et for Det kgl. Garnisonsbibliotek uheldigt tidspunkt. Bibliotekets pladsproblemer voksede stærkt. I 1959 havde man således overtaget Hærstabens biblioteks bogsamling. Det lysede dog en smule, da man langt om længe blev klar over, at der måtte ske en ændring af bibliotekets forhold. I første omgang opnåede biblioteket bedre depotforhold på loftet af en villa på Strandvejen, som Forsvarsministeriet havde lejet til andet formål. Hertil flyttedes hovedparten af de opmagasinerede bøger 1960-61.

Videre stilledes det i udsigt, at biblioteket ville få lokaler i Kastellet, når bygningerne blev restaureret.

Et andet problem, der trængte sig på, var personaleproblemet. Biblioteket havde hidtil været bestyret af en pensioneret stabsofficer med 2 biblioteksassistenter (på halvtid) som hjælp. Med det omfang, arbejdet efterhånden antog, blev det helt uoverkommeligt, da man nu skulle koncentrere, samordne og sanere hele Hærens Biblioteksvæsen.

I 1957 havde oberst W.E.O. Lawaetz, tidligere generalinspektør for telegraftropperne, afløst kaptajn Norrie. I 1958 tilkommanderedes imidlertid en officer af linien med henblik på - efter gennemgået kursus som forskningsbibliotekar - at afløse Lawaetz, når han nåede aldersgrænsen i 1961. De følgende år (1959, 1961 og 1966) ansattes et antal pensionerede officerer samt kontorpersonale, ialt 5 officerer og 2 kontorassistenter.

Den 1/6 1959 ansættes kaptajn S.A. Mathiesen, i 1960 oberstløjtnant P. Christiansen, den 1/12 1961 major P. Rasmussen. Alle gennemgår kurset ved Biblioteksskolen, og dermed opfyldes for første gang et længe næret ønske om at give bibliotekets personale en biblioteksfaglig uddannelse.

Oberstløjtnant Christiansen ansættes som bibliograf og redaktør af "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek". Han blev drivkraften i opbygningen af bibliotekets moderne katalogisering efter UDC-systemet (Universal Decimal Classification System), som indførtes i 1960.

Personalsituationen bedres yderligere, da major W. Johansen ansættes

den 15/6 1966 og kaptajn A. Olesen d. 1/7 1967.

Med denne styrke lykkedes det efterhånden at gennemføre nyordningen, der dog først var i stand til at virke i sin helhed, da biblioteket den 1 JUN 1969 flyttede ind i østre fløj af Søndre Magasin, hvor det dels fik rimelig plads til bogmassen, såvel dets egen som de fusionerede korpsbibliotekers, dels fik arbejdsforhold, der gjorde det muligt - selv med den meget begrænsede stab - at opfylde de krav, der måtte stilles til et hoved- og centralbibliotek.

Det var absolut ikke med glæde, de forskellige myndigheder afleverede deres biblioteker, men et vellykket oplysningsarbejde, dels i "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek", dels i artikler i fagtidsskrifter, var medvirkende til, at alle efterhånden erkendte fordelene ved centraliseringen af biblioteksvæsenet.

Som tidligere omtalt knob det med at få informationer om tilgang af bøger og tidsskrifter ud til alle potentielle lånere. Oberst Lawaetz påbegyndte derfor i 1958 udsendelsen af "NYT fra DET KONGELIGE GARNISONSBIBLIOTEK". Formålet var at give en orientering om tilgang af nyt på militærlitteraturens område, dels ved kvartalsvis at udsende oversigter over nyanskaffede bøger og dels i begrænset omfang over tidsskriftsartikler af værdi. I sin introduktion henstiller biblioteket, at så mange som muligt får lejlighed til at gøre sig bekendt med "NYT".

"NYT" blev meget hurtigt en succes og er den dag i dag bibliotekets ansigt udadtil og en værdifuld indgangsværdi i brugen af biblioteket.

Oberst Lawaetz faldt i 1961 for aldersgrænsen og afløstes af oberstløjtnant S.O. Begtoft, der fik det vanskelige job at skulle gennemføre nyordningen under de dårlige forhold, biblioteket havde på Rådhuspladsen. Der var ikke plads til at modtage og opstille de bøger, som nu skulle indgå i bibliotekets samlinger, derimod kunne man i tresserne oprette et antal håndbiblioteker. Udflytningen til Sdr. Magasin skulle planlægges og gennemføres under hensyntagen til bl.a. tilgangen af de store bogsamlinger fra de øvrige militære biblioteker. Tilrettæggelsen og gennemførelsen af udflytningen blev pålagt major P. Rasmussen.

Begtoft nåede at gennemføre udflytningen, inden han tog sin afsked med udgangen af 1969. Oberstløjtnant P. Christiansen fungerede som bibliotekar, indtil oberstløjtnant J. Larsen blev udnævnt til hærbibliotekar den 1/6 1970.

Med indflytningen i Sdr. Magasin havde biblioteket for første gang, siden det startede, fået velegnede lokaler, som ikke blot gjorde det muligt at opstille relevante bøger og tidsskrifter på en hensigtsmæssig måde, men man fik samtidig et brugervenligt bibliotek med en fortrinlig læsesal. Der var også skabt mulighed for at udskille og oprette en specialsamling af gamle og værdifulde bøger og anbringe samlingen under betryggende forhold.

Artilleriets bogsamling på 20.000 bind og Ingeniørkorpsets bogsamling på 8.000 bind kunne nu modtages og sammen med de bøger - som tidligere var modtaget, men midlertidig opmagasineret - opstilles på det nye bibliotek. De gamle, store samlinger blev opstillet som selvstændige enklaver.

Opbevaringsforholdene havde ikke været gode, og der forestod et større reparations- og vedligeholdelsesarbejde, før mange af de gamle bøger var bragt i en rimelig bevaringsværdig stand.

Oberstløjtnant Larsen, som i 1971 gennemgik uddannelsen som forskningsbibliotekar på Biblioteksskolen, var drivkraften bag oprettelsen af

specialsamlingen. Hans specialopgave på Biblioteksskolen handlede derfor ganske naturligt om denne samling. Han udarbejdede et annoteret katalog over bibliotekets specialsamling. Kataloget behandler ca. 100 af specialsamlingens ca. 1.000 værker, så der resterer stadig meget, inden der foreligger et fuldstændigt katalog.

Major Johansen fik ved flytningen overdraget at indrette og lede tidsskriftsafdelingen, et arbejde, der blev gennemført med stor flid og dygtighed. Med den store tilgang af tidsskrifter var administrationen i forbindelse med indkøb, fordeling og udlån efterhånden blevet ret omfattende. Udbuddet af tidsskrifter var stort, men økonomien satte en grænse for indkøbene. Det var derfor lidt af en balanceakt at finde frem til de for tjenestestederne mest relevante tidsskrifter.

Kaptajn Olesen, som blev ansat i 1967 som bogbinder, havde nok at se til dels med reparation og vedligeholdelse af bøger, men også med indbinding af en del af de anskaffede tidsskrifter og bøger. En stor del af indbindingsarbejdet måtte dog gennemføres ved bogbinderfirma.

Major Johansen faldt for aldersgrænsen med udgangen af juli 1974 og afløstes som leder af tidsskriftsafdelingen af oberstløjtnant Stephensen, der ansattes ved biblioteket d. 1/4 1974. Han uddannedes som forskningsbibliotekar 1976 og var ansat ved biblioteket til d. 31/8 1980.

I 1970 begyndte man en udbygning af Hærens Officersskoles bibliotek. Udbygningen fortsattes i de følgende år, og fra 1971 begyndtes også en udbygning af Forsvarsakademiets bibliotek. Den normale håndbibliotekssamling var ikke tilstrækkelig på de militære lærestalter, hvor man nødvendigvis måtte have let adgang til den litteratur, der var hyppigst anvendelse for. Et tredje specialbibliotek var Hærens Materielkommandos bibliotek. Ved sammenlægningen af hærens tekniske tjenester i 1967 indgik Hærens tekniske Korps' bibliotek under Det kongelige Garnisonsbibliotek og fortsatte som filialbibliotek. Som teknisk institution måtte man have adgang til speciel teknisk og militærteknisk litteratur, der dels skaffedes af Det kongelige Garnisonsbibliotek, dels anskaffedes i forbindelse med materielindkøbene ved HMAK's egen foranstaltning.

Den internationale udvikling og de snævre relationer mellem de sikkerhedspolitiske og forsvarspolitiske aspekter krævede betydelige anskaffelser af litteratur ikke blot på det sikkerhedspolitiske område, men på en række områder, som spiller en afgørende rolle for sikkerhedspolitikens udvikling. Blandt de nye anskaffelsesområder kan nævnes den i 70'erne af Odense Universitets Forlag udgivne serie: "Studies in History and Social Sciences".

Militærlitteraturen var heller ikke længere begrænset til Europa, men var efterhånden blevet af mere global karakter. Mellemøsten, Fjernøsten, Stillehavsområdet, Mellem- og Sydamerika var efterhånden blevet interesseområder for studier.

Med udgangen af 1976 faldt Jørgen Larsen for aldersgrænsen. Under hans ledelse gennem 6 år oplevede biblioteket en opgangstid forårsaget af et samspil af en række lykkelige faktorer og omstændigheder. Den lokale mæssige placering af biblioteket og de bevilgende myndigheders bevågenhed var naturligvis vigtige forudsætninger, men specielt Jørgen Larsens effektive biblioteksmanagement såvel indadtil i forsvaret som udadtil i relation til

de civile biblioteker skabte den store fremgang. Jørgen Larsen gik dog ikke tabt for biblioteket, idet han 1/11 1976 ansættes som bibliograf.

Som hærbibliotekar afløses han af oberstløjtnant Helge Kroon.

I 1976 ansættes major Børge Ahrenst ved biblioteket. Han uddannes ved Biblioteksskolen som forskningsbibliotekar.

Oberstløjtnant P. Christiansen, bibliotekets mangeårige bibliograf, faldt med udgangen af januar 1977 for aldersgrænsen efter 17 års virke. Gennem sine mange år nåede han ikke blot at påbegynde opbygningen af UDC-systemet, men nåede også at få det gennemført. Han var gennem de mange år redaktør af "NYT" og afløstes i begge job af Jørgen Larsen.

Den 1/4 1977 ansættes translator P.J. Liebe på heltid efter at have været tilknyttet biblioteket på halvdagsbasis. Liebe havde et stort kendskab til og megen interesse for den militære historie. Sammen med Erik Borgstrøm fra forsvarrets arkiver udarbejdede han en lang række bibliografier (nævnt under hans biografi), som har været af uvurderlig betydning for biblioteket og dets lånere. Desværre døde Liebe i en ung alder d. 7/6 1981.

Den 1. maj 1977 ansættes major Erik Jørgensen ved biblioteket. Han uddannes ved Biblioteksskolen som forskningsbibliotekar. Erik Jørgensen skulle afløse major Mathiesen i udlånet.

Major S.A. Mathiesen, der havde været ved biblioteket i næsten 18 år, måtte med udgangen af juni 1977 sige farvel til biblioteket på grund af sygdom. Trods sin sygdom vendte han dog tilbage som free-lance medarbejder og virkede som sådan til sin død den 1. februar 1980. Mathiesen interesserede sig stærkt for bibliografier og udarbejdede over en årrække et betydeligt antal dækkende en række militært-litterære vigtige områder.

Udlånsvirksomheden til elever ved højere militære læreanstalter havde gennem en årrække været stærkt stigende. I 1977 gennemførtes en forsøgsordning med en mere klientbetonet service af de studerende.

Biblioteket fik fra skolernes faggrupper tilsendt ordlyden af de skriftlige øvelsesarbejder, som de studerende skulle gennemføre i løbet af uddannelsen. Biblioteket blev derved i stand til at kontrollere, om dokumentation fandtes ved biblioteket eller kunne anskaffes. Lærerne adviseredes, hvis dokumentation ikke kunne fremskaffes, så emnet kunne korrigeres. Efter elevernes valg af opgave bestilte de tid ved biblioteket for nærmere rådgivning vedrørende valg af dokumentation. Der blev lagt vægt på, at rådgivningen sigtede mod at lære de studerende at bruge biblioteket og satte dem i stand til selv at finde frem til relevant kildemateriale.

Ordningen fungerede tilfredsstillende og benyttes stadig.

Spørgsmålet om en samplacering af de tre værns hovedbiblioteker var ikke afklaret i 1979.

I 1973 pålagde Forsvarsministeriets rationaliseringsafdeling Forsvarskommandoen at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle forberede flytning af Marinens og Flyvevåbnets biblioteker til Kastellet for samplacering med Det kgl. Garnisonsbibliotek med senere integration for øje. I 1974 besvarede Forsvarskommandoen den stillede opgave og indstillede, at den pågældende samplacering gennemførtes, og en senere organisatorisk integration vurderedes, når samflytningen havde fundet sted.

I 1979 spurgte Rigsbibliotekaren, hvorledes det gik med planerne fra 1974, og anmodede om, at sagen blev fremmet. I god overensstemmelse med fortidens traditioner skete der ikke noget.

På filialbibliotekernes område kan man i 1979 konstatere, at den biblioteksfaglige betjening fungerer tilfredsstillende ved Hærens Materielkommando i Hjørring og ved Hærens Officersskole på Frederiksberg Slot. Årsagen hertil skal sikkert søges i den lokale organisation, hvor der er fast bemanning på bibliotekerne. Øvrige steder klarer tjenestestederne sig med personel, der har den biblioteksmæssige opgave som bifunktion. Dette fungerer tåleligt på de mindre håndbiblioteker, men ikke tilfredsstillende på de større militære skoler. Det kongelige Garnisonsbibliotek anbefaler, at der ansættes en fast medarbejder med biblioteksfaglige opgaver som eneste opgave. En pensioneret officer som vederlagsløst bibliotekar ville være den ideelle løsning.

I 1979 ansættes kaptajn F. Bork. Han overdrages registreringen af bibliotekets store kortsamling. Dette arbejde har gennem en længere årrække været forsømt grundet manglende personel.

Den 14/2 1980 fratræder H. Kroon som hærbibliotekar, og i hans sted udpeges oberstløjtnant Svend Hansen, der tilkommanderes fra d. 1/7 1980, men kun får et kort virke, da han afgår ved døden d. 10/7 1980. Den tidligere hærbibliotekar Jørgen Larsen, der var konstitueret chef fra 15/2, fortsætter til d. 31/10 1980. Den nye hærbibliotekar, oberstløjtnant Werner L. Christensen tiltræder 1/11 1980.

I 1980 ansættes endvidere major H.K. Pedersen (1/5 1980), major Leo Laursen (1/9 1980) og oberstløjtnant (R) Per Pantmann (16/10 1980). Alle uddannes som forskningsbibliotekarer ved Biblioteksskolen. Major H.K. Pedersen ansættes som leder af specialbiblioteket ved Hærens Officersskole, oberstløjtnant P. Pantmann som leder af tidsskriftafdelingen og major L. Laursen ved bogudlånet.

I 1981 ansættes major H.E. Nilsson ved biblioteket som leder af specialbiblioteket ved Forsvarsakademiet. Han uddannes som forskningsbibliotekar ved Biblioteksskolen.

Med personeltilgangen fra 1980/81 løses dels problemerne med at få ordnet forholdene ved de to store skolebiblioteker (Hærens Officersskole og Forsvarsakademiet), dels behovet ved hovedbiblioteket for at kunne imødekomme den stigende udlånsvirksomhed og de hermed forbundne aktiviteter.

Udviklingen stillede også krav til bibliotekets anskaffelsesvirksomhed, ikke blot for hovedbiblioteket, men også for filialbibliotekerne.

Håndbibliotekernes sammensætning var oprindeligt bestemt af det eksisterende uddannelsessystem og blev betragtet som en del af det uddannelsesstilbud, der forelå for primært officerernes videreuddannelse i garnisonen. De ændrede ansvarsgrænser for uddannelsen, der flyttede tyngden fra regimentet til brigaden, fik konsekvenser for håndbiblioteksordningen i hæren med ændrede krav til bogsamlingernes sammensætning. Også de ændrede militærsociologiske strukturer og dermed ændrede behov foranlediget af den stående professionelle har influeret på brugerkravene, som Det kongelige Garnisonsbibliotek måtte forsøge at opfylde i det omfang, økonomien tillod det.

Den 31/12 1983 falder Jørgen Larsen for aldersgrænsen og må sige far-vel til biblioteket efter 13 års ihærdig virke. Et virke, som falder i en periode med ekspansion og stadigt stigende aktiviteter, hvor han selv i høj grad var med til at påvirke udviklingen.

Samme dag falder W.L. Christensen for aldersgrænsen, men fortsætter sit virke ved biblioteket - som Jørgen Larsens afløser - som bibliograf og redaktør af NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek.

Som hærbibliotekar tiltræder oberstløjtnant P. Honnens de Lichtenberg den 1/1 1984. Hans virke bliver også af kort varighed, da han efter alvorlig sygdom afgår ved døden d. 28/7 1984.

Som ny hærbibliotekar tiltræder oberstløjtnant Frank Pedersen d. 1/12 1984.

Bibliotekets Ur.

Stammer fra

"Det militaire Selskab" på Giethuset.

Ordonnanstaske.

Blev brugt, når kronprinsen fik forelagt "Det militaire Selskabs" lister over forslag til bogindkøb.

UDLÅNSVIRKSOMHEDEN.

1945 - 1985

Et biblioteks virke afspejles nok bedst ved at betragte udlånsvirksomheden og samtidig se lidt nærmere på årsagerne til de udsving, som udlånsstatistikken fremviser. Når der her er valgt at se på hele perioden efter den 2. verdenskrig, skyldes det primært et ønske om at anskueliggøre virkningerne af den centraliserede biblioteksordning for hæren og det i perioden stadigt voksende udbud af militær- og teknisk litteratur.

Som tidligere omtalt gik virksomheden stort set i stå under krigen. Ganske vist var biblioteket offentligt, men blev stort set kun benyttet af militært personel i København. Udlån til lånere uden for hovedstaden forekom, men det var yderst begrænset. Bibliotekets muligheder var heller ikke tilstrækkelige til at betjene en større kundekreds.

Statistikken for perioden 1946/47 - 1952/53 illustrerer niveauet i den første efterkrigsperiode:

ÅR	Bogbestand	Antal løbende Tidsskrifter	Antal bind i læsesalen	Udlån antal bind
1946/47	25500	41	1553	1370
1947/48	26547	41	1555	1189
1948/49	27701	42	1560	1351
1951/52	c. 50000	50	1600	4492
1952/53	c. 50000	78	1600	4854

Den store tilgang i bogbestanden skyldes tilgangen fra Hærens Officersskole. Biblioteket kan kun rumme 30.000 bind, så magasinering er den eneste mulighed. De første år er udlånet beskedent, men de store indkaldelser til hæren og det forøgede antal befalingsmænd i Københavns garnison medfører forøget aktivitet på biblioteket både i læsesalen og med hensyn til udlån. Det øgede antal tidsskrifter er et andet udtryk for den voksende aktivitet.

I tiårsperioden fra 1953 til 1963 stabiliserer udlånstallet sig omkring de 5000 bind. Den nye biblioteksordning er skitseret, men endnu ikke endelig godkendt. Bibliotekets bogbestand vokser langsomt trods beskedne midler. I 1958 tages med NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek et afgørende skridt for at gøre biblioteket kendt i alle garnisoner. Med ordningen fra 1959 bliver biblioteket efter mange tilløb endelig landmilitært hovedbibliotek og går dermed ind i en helt ny æra. Den nye ordning øger udlånstallet, som det fremgår af udlånsoversigten 1973 - 1984 og kurve I på figur 3. (Se siderne 53 og 56). Fra 7400 udlån i 1963 vokser udlånet til 17000 udlån i 1972. De tre specialbiblioteker, Hærens Officersskole, Forsvarsakademiet og fra 1967 også Hærens Materielkommando, indgår nu i udlånsstatistikken. Med enkelte tilbagefald i 1965 og 1968 er stigningen jævn til 1970, hvor den vokser markant fra ca. 10.000 til 17.000 i 1972. Periodens første år er præget af opbygningen af håndbibliotekerne og modtagelsen af de mange bogsamlinger. Det virkelige udlånstal er rent faktisk større, da håndbibliotekerne ikke har været inddraget i registreringen af udlån.

Den markante stigning fra 1970 - 1972 har flere årsager. Bibliotekets udflytning til gode og lånervenlige forhold i Kastellet, hvor man har kun-

net opstille de magasinerede bøger og de store bogsamlinger fra Artilleriet og Ingeniørkorpset, har utvivlsomt øget interessen for at bruge biblioteket. En anden årsag til den stærke stigning i udlånstallet er den forbedrede biblioteksbetjening af de store skoler (Hærens Officersskole og Forsvarsakademiet) samt Hærens Materielkommando, den praktiserede biblioteksvejledning af hvert nyt elevhold og det gode samarbejde med lærerne i de særligt litteraturkrævende fag.

Den bedre betjeningsservice skyldes tilgangen af assistenter, som uddannes som forskningsbibliotekarer ved Biblioteksskolen.

Fra 1973 er registreringen lagt i så faste rammer, at det er muligt mere detaljeret at følge udviklingen både ved hovedbiblioteket og de tre specialbiblioteker, både hvad angår bøger og tidsskrifter.

For hovedbiblioteket stiger udlånet fra ca. 9.000 til ca. 18.000 med et enkelt år (1982) oppe på over 20.000 udlån. For specialbibliotekerne er udviklingen nærmest eksplosiv, idet udlånet mere end firedobles i perioden fra 8.205 i 1973 til 36.057 udlån i 1984 og igen med 1982 som "topår". Den stærke tilvækst skyldes den voldsomme stigning af tidsskriftudlånet på Forsvarsakademiet fra 1978.

Ved en nærmere analyse af årsagerne til udviklingen synes følgende forhold at spille afgørende ind:

1. Udbuddet af militær litteratur, både bøger og tidsskrifter, har været stadigt stigende, og der har været midler til rådighed til rimelige anskaffelser.
Udviklingen fremgår af nedenstående oversigt.

ÅR	Bogbestand	Antal løbende tidsskrifter	Tilgang
1962	c. 72.000	100	Hærstabens bibliotek
1970	c. 115.000	110	Art.-Ing.korpsets bibl.
1976	121.197	131	
1978	125.049	142	
1979	127.079	161	
1980	129.100	161	
1981	131.127	395	
1982	133.374	415	
1983	135.363	425	
1984	157.164	441	Reglementssamling

2. Udviklingen på de skoler med et stigende antal eleverbejder, som forudsætter anvendelse af litteratur, har været en væsentlig faktor.
Fra 1970 begyndte en udvidelse af bibliotekerne ved Hærens Officersskole og Forsvarsakademiet, således at man i højere grad end tidligere var i stand til at dække efterspørgslen af ofte anvendt litteratur
3. Antallet af tidsskrifter voksede stærkt. Medens bøger er dominerende i udlånet på hovedbiblioteket, er det omvendte tilfældet på specialbibliotekerne. Gennemsnitsfordelingen mellem bøger og tidsskrifter for perioden 1973 - 1984 ser således ud:

Angivet i %	KGB	H0	FAK	HMAK
Bøger	59,1	39,3	12	19,5
Tidsskrifter	40,9	60,7	88	80,5

På Forsvarsakademiet og ved Hærens Materielkommando er tidsskrifter den helt dominerende informationskilde, og det skyldes i første række, at den accelererende tekniske og dermed også militærtekniske udvikling først og fremmest kommer til udtryk gennem tidsskrifter og i hvert fald på et tidligere tidspunkt end i boglitteraturen. Det samme er tilfældet med emneområder som økonomi, management og sikkerhedspolitik.

Netop ved Materielkommandoen er det vigtigere at følge den løbende udvikling end den mere historisk betonedede. Lignende betragtninger kan gøres gældende for Forsvarsakademiet, hvor arten af de mange forskellige kurser og karakteren af elevopgaverne i højere grad end tidligere må hente dokumentation fra tidsskrifter.

Ser vi på den samlede virksomhed udgør bogudlånet 32% og tidsskriftsudlånet 68%.

For fuldstændighedens skyld skal dog nævnes, at de øvrige håndbiblioteker, specielt skolebibliotekerne ved f.eks. Kampskolen, Hærens Ingeniør- og ABC-skole m.fl. har betydelige udlån, men udlånsvirksomheden registreres ikke. Skønsmæssige opgørelser viser samme tendens og bekræfter dermed den konstaterede fordeling.

At hovedbiblioteket har omvendte fordelingstal beror måske på, at de militære låner kun udgør 40% af det samlede antal låner.

Figur 1, 2 og 3 illustrerer udlånsudviklingen. Figur 1 for KGB, hovedbiblioteket og figur 2 for H0, FAK og HMAK i perioden 1973 - 1984, mens figur 3 dels har de samme kurver, som fremgår af fig. 1 og 2, men samtidig viser den samlede registrerede virksomhed for perioden 1963 - 1984. Som det fremgår af kurverne, er der et mindre fald fra 1978 - 1980 og igen fra 1982 til 1984. Der er ikke foretaget nogen nærmere analyse af disse udlånsfald, men forklaringen skal måske søges i svingende elevtal på skolerne, aflyste kurser og lignende, som influerer på antallet af elevopgaver og dermed på udlånsaktiviteten.

Medens filialbibliotekerne er rene militære biblioteker, er hovedbiblioteket et offentligt bibliotek. Siden 1976 har KGB registreret udlånsvirksomheden på fem forskellige kategorier.

Fordelingen er anskuet i skemaet over "Lånekategorier ved KGB".

Som det fremgår af skemaet, udgjorde de militære låner i 1976/77 ca. 72% og øvrige låner (øvrige) kun ca. 18%, men fra 1980 synes fordelingen mellem kategorierne at ligge nogenlunde fast, og de militære låner udgør nu ca. 40%. Til gengæld må det med glæde konstateres, at civile låner tegner sig for lige så stor en andel som de militære låner og dermed bekræfter, at KGB ikke kun er et offentligt bibliotek af navn, men også af gavn.

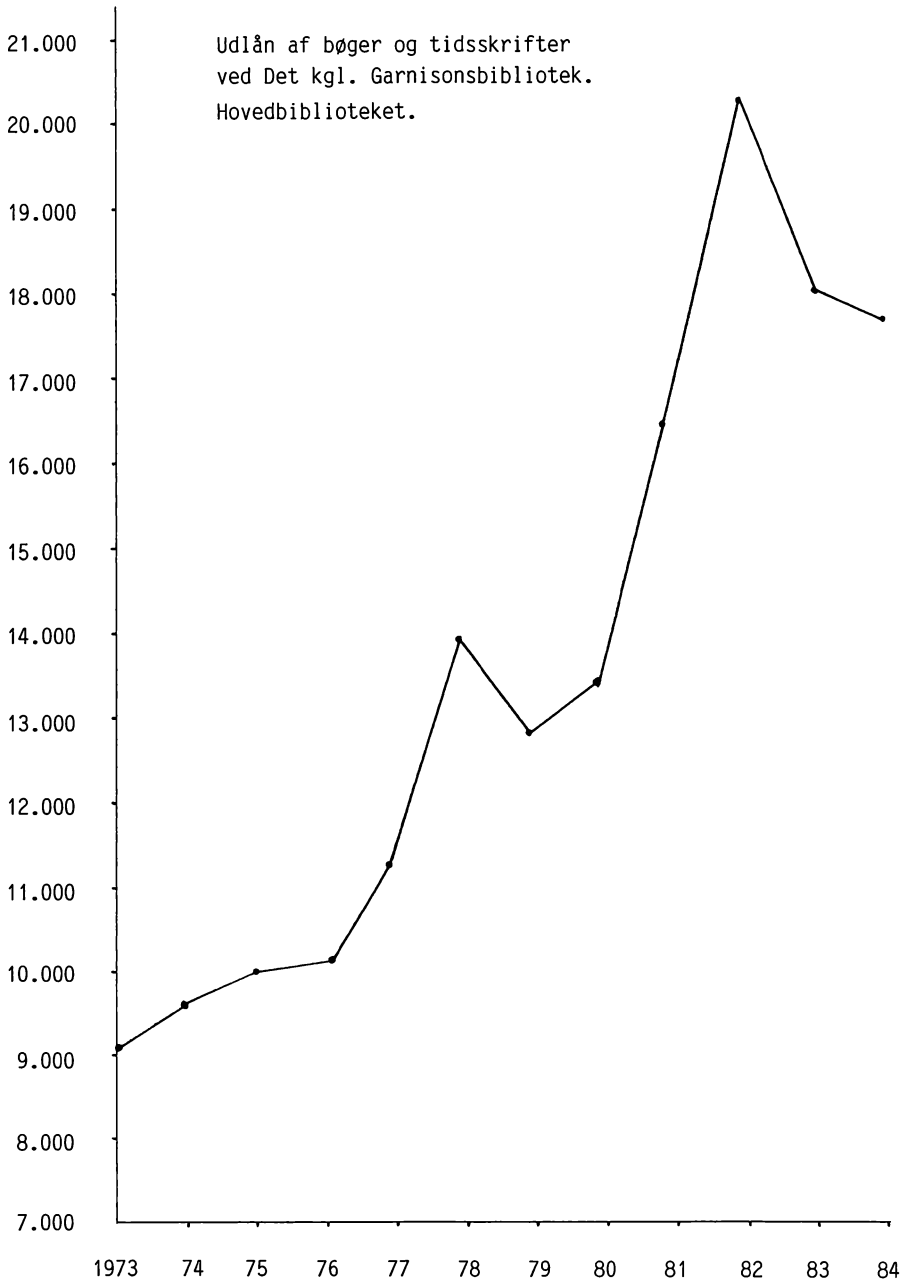
Udlånsstatistikken 1973 1984.

ÅR	KGB			HO		FAK		HMAK		2+3+4	1+2+3+4
	B	T	Ialt	B	T	B	T	B	T	B+T	
1973	5683	3340	9023	1022	1629	578	2400	100	2476	8205	17228
74	6614	2928	9542	1400	2070	829	2000	120	3430	9849	19391
75	6766	3208	9974	1306	2471	1155	1608	200	3600	10340	20314
76	7017	3155	10172	1172	2293	582	1794	205	3625	9671	19843
77	7178	4168	11346	1609	3308	707	1261	215	3510	10610	21956
78	7929	6085	14014	1814	3791	2484	19630	1140	3195	32054	46068
79	7802	5061	12863	1485	1171	2700	20000	1327	3790	30473	43336
1980	7780	5628	13408	1485	1173	2690	20000	1045	3300	29693	43101
81	9395	7114	16509	1602	1832	2950	26850	1331	3150	37715	54224
82	10719	9423	20142	1577	1992	3723	33644	1300	3100	45336	65478
83	9892	8253	18145	1489	2754	3357	32102	1290	3080	44072	62217
84	9540	8270	17810	1436	2388	3593	24290	1240	3110	36057	53867

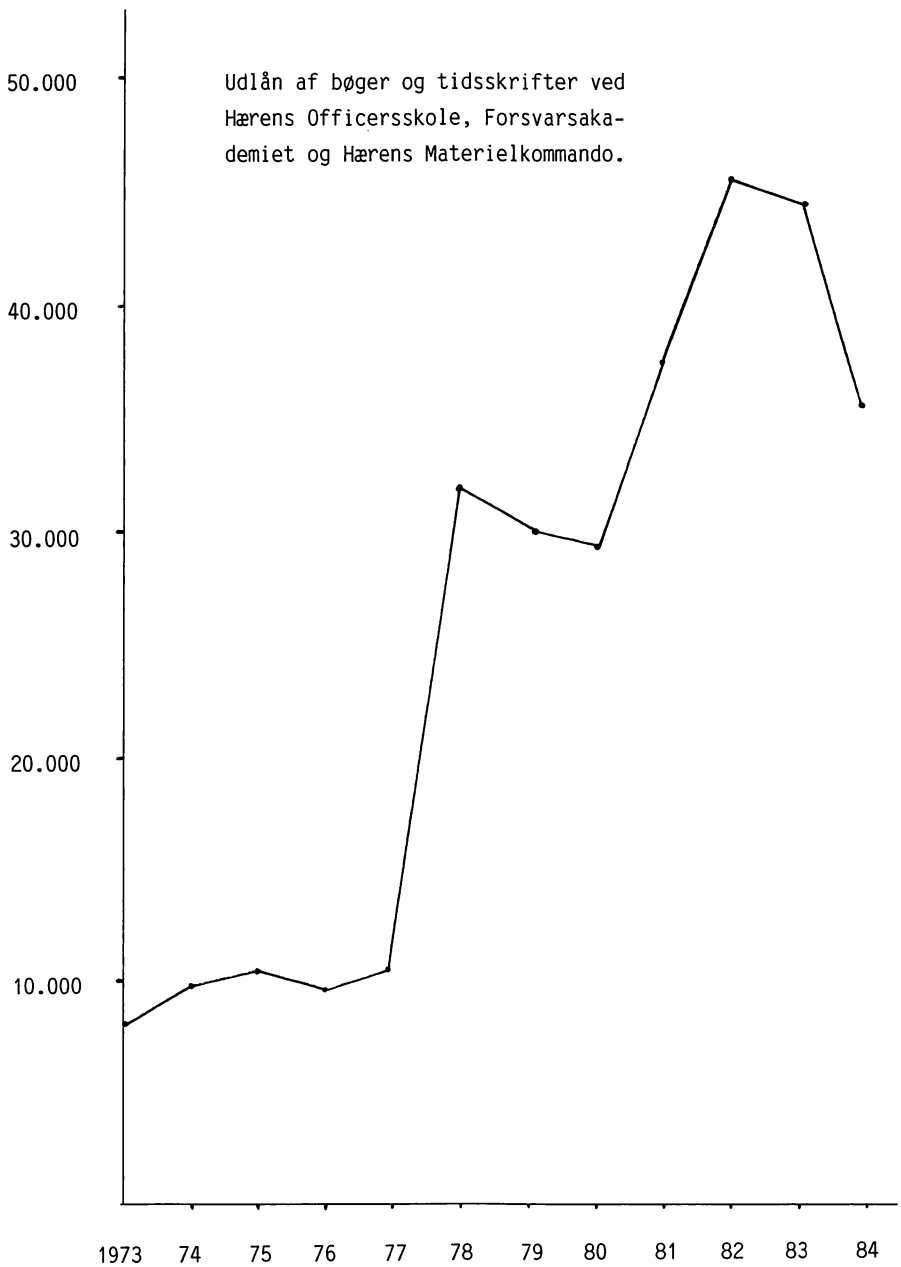
Lånerkategorier ved KGB i procent:

Lånerkategori	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Militære lånere	53,3	72,3	74,5	46	57	43	41	40	40	40
Universitetsstuderende	6,5	3,5	1,7	5	11	7	6	7	8	7
Central-kommunebiblioteker	13,1	5,5	5,1	11	7	12	14	12	15	12
Universitetsbiblioteker	2	0,6	1,4	2	1	1	1	1	1	1
Øvrige lånere (civile)	25,1	18,1	17,3	36	24	37	38	40	36	40

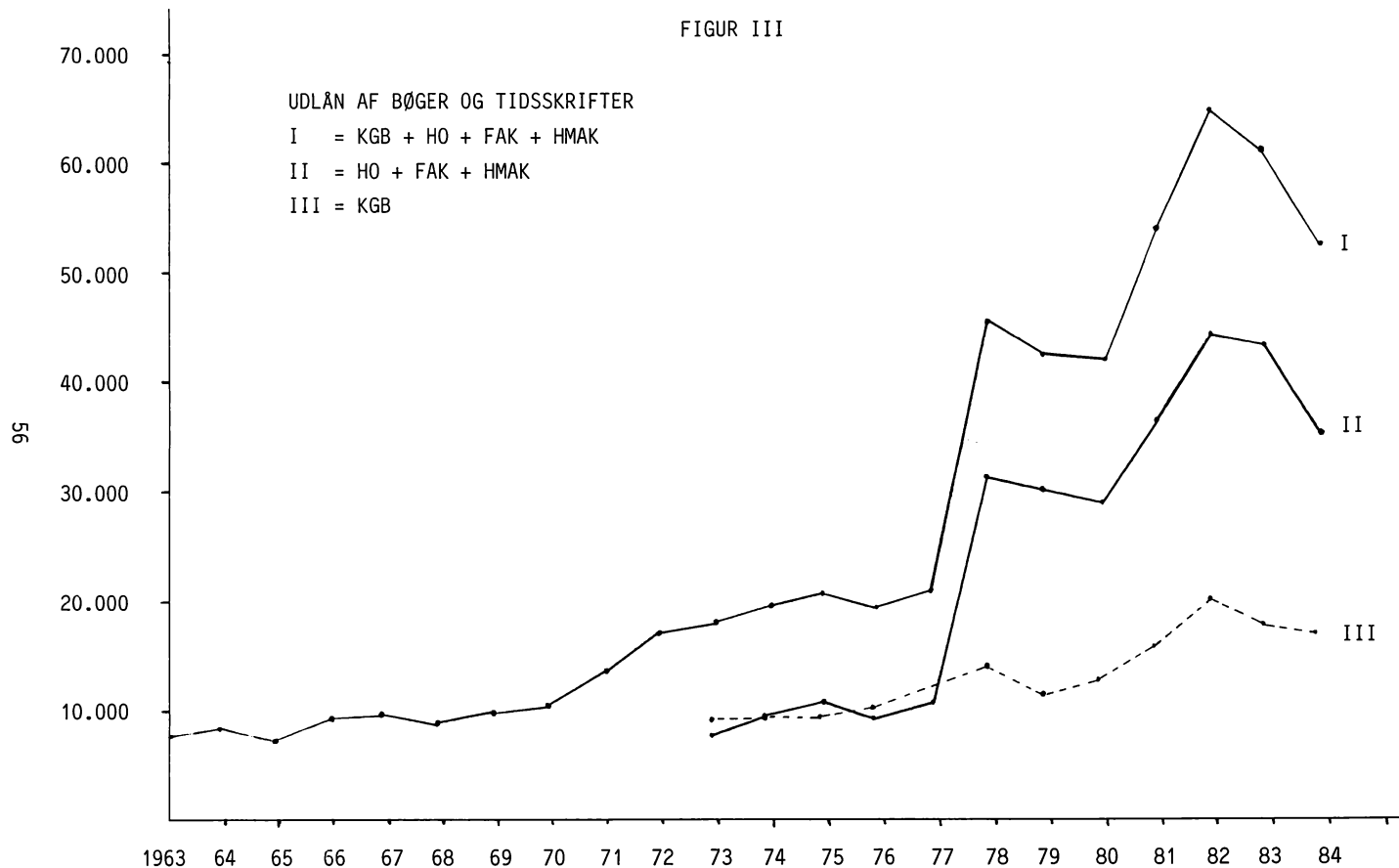
FIGUR I

FIGUR II

FIGUR III

EN LÅNER HAR ORDET.

Det kongelige Garnisonsbibliotek blev oprettet med henblik på at give officerer i København garnison en mulighed for at højne deres "viden og dannelse". Gennem mere end hundrede år var biblioteket således forbeholdt en meget snæver kreds, og først med lovene fra 1917 åbnedes biblioteket for underofficerer og ligestillede. Siden 1881 havde der været mulighed for adgang til andre, der i videnskabeligt øjemed ønskede at benytte biblioteket. Først med ordningen fra 1926, hvor Garnisonsbiblioteket fik status som landmilitært fagbibliotek i nøje tilknytning til rigsbibliotekarembetet, kan man tale om et offentligt bibliotek. At det ikke var ligetil at blive anerkendt som "kvalificeret" låner fremgår af prokurist F. Hagen Olsens erindringer fra trediverne:

F. HAGEN OLSEN
ERINDRINGER

På opfordring af Garnisonsbiblioteket meddeler jeg nedenfor nogle erindringer fra en svunden tid:

Jeg havde fået en introduktionsskrivelse fra generalmajor Lasson, og med denne i hænde indfandt jeg mig 1930 på Garnisonsbiblioteket for at låne militærhistoriske bøger. Bibliotekets leder dengang var oberstløjtnant Jantzen.

Da Officersforeningen havde lokaler i samme bygning, kom jeg gennem oberstløjtnant Jantzen til at lære forskellige pensionerede og tjenstgørende officerer at kende.

Nogle dage efter kom jeg ud for en helt uventet og usædvanlig oplevelse: oberstløjtnant Jantzen mente ikke, jeg kunne låne på biblioteket uden at have bestået examen!

Rundt om det gule bord sad, så vidt jeg husker, følgende: generalmajor Louis Nielsen, oberst Kall, oberstløjtnant Jantzen, oberst Ramsing, der forekom mig at glemme meget mere hver dag, end jeg nogensinde havde vidst! Efter at have været gennem: skrå slagorden, Leuthen, Kossbach og Hohenfriedberg (jeg måtte redegøre for Rytteriets attack i sidstnævnte - Seydliss og Bayreuth Dragonerne), tror jeg, hele den nyere krigshistorie blev gennemgået lige fra 1805 til 1904-05.

Jeg husker en bestemt dag, da jeg fik lyst til at stille oberst Kall

et spørgsmål.

Jeg spurgte ham, hvor mange kanoner englænderne mistede ved Colenso 1899. Det skulle jeg aldrig have gjort. Nu vidste jeg, at oberst Kall var gammel artillerist, og noget værre end at miste kanoner (taget af fjenden) kunne man dårligt tænke sig.

Mine ærede læsere skulle have set og hørt obersten. Oberst Kall: "En batterichef mister ikke sine kanoner - og da slet ikke til boere!" Jeg husker, jeg endog opgav batterichefens navn (Long) og de 10 kanoner, boerne tog. Nu mistede oberst Kall helt besindelsen, da jeg supplerende oplyste, at general Robberts søn mistede livet i et forsøg på at føre kanonerne tilbage.

"Lord Robberts havde ingen søn og var ugift, har De nogensinde set et billede af ham? Kunne De så tænke Dem ham som far!"

Nu var oberst Kall som bekendt en fremragende kender af Napoleon og var lidt knotten over, at hans helt næsten aldrig blev omtalt.

En dag kom han hen til mig og spurgte, hvem der stormede Pratzenhøjderne i Austerlitzslaget 1805 og med hvilken afdeling. Jeg svarede: "Marchal Ouidinot med grenadererne". Han bare så på mig med et blik, jeg aldrig glemt.

Så mange år efter mindes jeg med glæde og taknemmelighed oberstløjtnant Jantzen, overofficiant Almar og sergent Nielsen, som altid var rede til at yde en håndsækning.

Måske kunne en eller anden, der læser disse linier, fristes til at spørge, hvilke bøger der har gjort det dybeste indtryk på mig. Det må være Cecil Woodham Smith: The Reason Why samt Martin Middlebrook: The Kaiser's Battle: 1918 (læs dem!).

Ja, det var lidt om en svunden tid - og jeg håber ikke, jeg har kedet mine læsere, men

Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

København i maj 1980

F. Hagen Olsen

De Militære Biblioteker

Først fra midten af det 18. århundrede viser der sig i det danske officerskorps en almindelig trang til kundskabsudvidelse. Dette førte til oprettelse af militære biblioteker i forskellige garnisoner og ved forskellige korps. Det kongelige Garnisonsbibliotek var således ikke det eneste og iøvrigt heller ikke det ældste af de militære biblioteker.

Udviklingen gjorde efterhånden Det kgl. Garnisonsbibliotek til hovedbibliotek, selv om man skulle helt frem til tiden efter den anden verdenskrig, før de sidste af de gamle biblioteker blev nedlagt som selvstændige biblioteker. Trods centraliseringen forsvandt de gamle biblioteker dog ikke, idet væsentlige dele af deres bogsamlinger overgik til Det kgl. Garnisonsbibliotek, hvor flere af de store bibliotekers samlinger er holdt samlet i selvstændige enklaver.

Til historien om Det kgl. Garnisonsbibliotek hører således også en beskrivelse af de tidligere selvstændige militære biblioteker.

Hærens Officersskoles Bibliotek.

Biblioteket stammer fra LANDCADETKORPSETS BIBLIOTEK. Det nøjagtige oprettelsestidspunkt er ikke fastslået, men det vides, at en officer i årene 1750-55 berejste franske krigsskoler og for kongelig regning indkøbte militære værker, der tilfaldt Landcadetkorpset efter hans hjemkomst, og at det i 1811 udvidedes væsentligt dels ved kongelig donation, dels ved overtagelse af den københavnske frikorporalskoles bibliotek.

Biblioteket ejede 1822 1373 værker omfattende 3846 bind fordelt på 23 forskellige emneområder med "De skønne Videnskaber" (538 bind), Krigsvidenskab (419 bind), Fortifikation (434 bind), Matematik (330 bind), Reglementer (324 bind) og Historie (300 bind) som de største områder. Til Landcadetkorpsets bibliotek hørte en betydelig kort- og instrumentsamling. Beløbet til indkøb af bøger var 1856/57 445 Rdl. Biblioteket fulgte akademiet og udvikledes i overensstemmelse med de skiftende undervisningskrav, indtil akademiet nedlægges i 1861.

Under HO bibliotek hører også ARTILLERICADET INSTITUTTETS BIBLIOTEK, som blev oprettet 1775 på forslag af General von Huth. Biblioteket ejede 1822 479 værker omfattende 1096 bind fordelt på 15 forskellige emneområder. Biblioteket blev ved instituttets ophævelse i 1830 efter al sandsynlighed overført til Den militære Højskole for i 1868 sammen med Landcadetkorpsets bibliotek at danne Hærens Officersskoles Bibliotek.

HO bibliotek fik fra sin oprettelse i 1868 til huse på Frederiksberg slot.

Biblioteket udgav sit første trykte katalog i 1868. Bogmassen var opdelt i emnegrupper (14) efter eget system og inden for grupperne i løbenummerorden, der i dette katalog faldt sammen med alfabetisk forfatterorden. Næste samlede udgave udkom i 1916. Efter 1916 udgaves supplementer i årene 1921-1955, ialt 15 tillæg til katalog 1916.

I 1938 overdrages et antal værker (fortrinsvis matematiske) til Københavns Universitet.

Fra oprettelsen i 1868 udviklede biblioteket sig i takt med uddannelseskravene og omfattede i 1951 24.000 bind og var dermed det næststørste landmilitære bibliotek efter Det kgl. Garnisonsbibliotek. Udviklingen efter krigen med de store officershold og de dermed stigende krav til undervisningslokaler ramte biblioteket, som måtte rømme de lokaler, hvor man hidtil havde haft til huse.

Med ordningen fra 1961 bestemtes, at HO bibliotek fremover skulle være håndbibliotek. Hovedparten af bogsamlingen var overdraget Det kgl. Garnisonsbibliotek allerede i 1951, mens mindre dele blev overdraget Forsvarsakademiet og Geodætisk Institut.

Den første ordning som håndbibliotek fungerede ikke efter hensigten, dels var den rådige bogmasse i underkanten af det ønskelige, dels skulle krigshistorielæreren, der også underviste andetsteds, fungere som bibliotekar. Herudover tillod lokaleforholdene ikke nogen samlet opstilling af bøgerne.

I forbindelse med Garnisonsbibliotekets flytning til Kastellet fik HO bibliotek de bøger tilbage, som havde været opbevaret i bogkasser, og samtidig fandt en ny sortering sted. Det nye udvidede håndbibliotek fik anvist et rimeligt stort lokale samt depotplads.

Biblioteket har nu status som håndbibliotek under Det kgl. Garnisons-

bibliotek. Det omfatter ca. 8.900 bind og modtager 109 tidsskrifter i abonnement, heraf 64 fra Det kgl. Garnisonsbibliotek. Det får til studiebrug lov til at beholde ældre tidsskriftårgange, så længe disse er relevante for undervisningen.

H0 bibliotek omfatter foruden militær- herunder militærhistorisk - litteratur emner som psykologi (spec. pædagogisk og militær), samfundskundskab, økonomi og politik, international politik, sociale forhold, pædagogik, naturvidenskab og teknik, sport og idræt, geografi, biografier og historie.

Biblioteket råder over nogle legatmidler, der anvendes til indkøb af litteratur, der ikke falder inden for Det kgl. Garnisonsbiblioteks naturlige anskaffelsesområde.

Artilleriets Bibliotek.

Artilleriets bibliotek stammer fra ca. 1750, dets tilstedeværelse er i hvert fald konstateret d. 31 DEC 1750.

Indtil 1764 bestod Artilleriet af tre korps. Chefen for "Holstenske Artillerikorps", Generalløjtnant U.W. von der Pfordten, var ophavsmand til biblioteket, idet han udvirkede, at der af de ham bevilgede midler årligt tildeltes 50 Rdl. til drift af et bibliotek. Ved sammenlægningen af de tre artillerikorps i 1764 flyttedes biblioteket til København.

En dygtig bibliotekar havde forvaltet de årlige midler så godt, at biblioteket allerede i 1780 omtales som anseligt, ikke på grund af værker-nes antal, men på grund af deres sjældenhed og kostbarhed.

I 1822 var biblioteket henlagt under Artillerikorpsets chef, som var autoriseret til på kongelig bekostning at sørge for dets vedligeholdelse og passende fornyelser. Det bestod da af 645 værker omfattende 1058 bind fordelt på 9 emneområder. De to største områder var helt naturligt artilleri og krigskunst/krigshistorie med henholdsvis 182 værker på 227 bind og 160 værker på 296 bind.

Biblioteket havde siden sin start været knyttet til artillerigeneralen. I 1847 kom det til at hedde "Artilleribrigadens Bibliotek" og fra 1867 "Artilleriets Bibliotek". Det har hele tiden været et af hærens store og ansete biblioteker, idet det som korpsbibliotek har været under en fast hånd og måske også fordi det allerede på et tidligt tidspunkt havde en lønnet bibliotekar. Det omfattede i 1859 6.600 bind.

Dets opgave var at dække artilleristiske forhold, men det havde svært ved at holde sig inden for emnet og havde anskaffet litteratur i almenmilitære emner, som henhørte under Garnisonsbibliotekets ansvarsområde, ligesom der var en overgriben med Artilleriskydeskolens bibliotek, hvad angår artilleristiske emner.

Biblioteket modtog gennem årene ret store bogsamlinger som gave og ved arv, hvilket har været en af hindringerne for fusionering af biblioteket med andre, selv om det iøvrigt fra starten har været subsidieret af staten.

I 1929 og igen i 1932 beordredes biblioteket til at afgive dele af sin bogbestand, der omhandlede våben, og som hovedsagelig havde historisk interesse, til Hærens tekniske Korps's historiske våbensamling, og som nu findes på Tøjhusmuseets Bibliotek. I den afgivne bogmasse indgik en del af bibliotekets ældste og værdifuldeste bøger, bl.a. incunabler.

I 1934 omfattede bogsamlingen 16.000 bind.

Biblioteket har udsendt trykte kataloger, der angives udarbejdet på grundlag af katalogen fra 1840 med tillæg fra 1846. Til katalogen udsendes i 1898 tillæg I (1865-1898) og i 1910 tillæg II (1898-1910).

Fra 1914 optoges biblioteket i fælleskatalog over Hærens biblioteker i København.

I 1951 flyttedes biblioteket fra "Gamle Tøjhus" til Artillerivejens kaserne, hvor i forvejen Artilleriskydeskolens Bibliotek befandt sig.

Det blev her placeret under forhold, der gjorde bogmassen meget vanskelig tilgængelig, hvorfor det næsten gik af brug. I 1966 opgives bogmassen til ca. 20.000 bind.

I 1961 besluttedes at indlemme biblioteket i Det kgl. Garnisonsbibliotek, idet man ønskede at bevare bogsamlingen samlet.

Det står derfor i dag som en enklave i Garnisonsbiblioteket. Den endelige sammenlægning skete i forbindelse med Det kgl. Garnisonsbiblioteks indflytning i Søndre Magasin i 1969.

Hærstabens Bibliotek.

(Indtil 1951 Generalstabens)

Biblioteket oprettedes som "GENERALQUARTEERMESTERSTABENS BIBLIOTEK". Grunden til biblioteket blev lagt i 1786 på Generalkvartermester J.L.J. von Binzers forslag. Biblioteket var knyttet til det daværende Holstenske Jægercorps og fra 1789 med det deraf dannede Feltjægercorps og det med dette forbundne Forstinstitut. Da Generalkvartermester Binzer i 1791 begyndte sine forelæsninger for korpsets officerer, Feltmarschallens adjutanter og nogle officerer fra Armeen, blev biblioteket betydeligt forøget med militære værker, men deltes i 1808 ved oprettelsen af Generalstabens Feltjægerne fulgte som "Guidekorpset" med Generalstabens og med dem fulgte den militære litteratur, medens Forstinstituttet udskiltes og modtog den del af litteraturen, der vedrørte forstvæsenet. Denne sidste litteratur må antages at være indgået som en del af Landbohøjskoleens bibliotek, hvis den ikke er blevet i Tyskland.

I 1822 omfattede biblioteket 622 værker omfattende 1194 bind fordelt på 19 forskellige emneområder. Udover bogsamlingen fandtes en betydelig kort- og plan-samling. Den rådige indkøbssum til bøger var i 1822 600 Rbdl.

I 1856/7 var beløbet uændret, men der betaltes yderligere 220 Rdl. for udførelsen af bibliotekar- og arkivforretninger. I 1859 omfattede bogsamlingen 4806 bind.

Det har været et af de biblioteker, der længst har haft fast bibliotekar, det var velarbejdende og flittigt benyttet, og derfor et af de biblioteker der gennem hele perioden modsatte sig fusion.

I 1951 udgjorde bogsamlingen 14000 bind med ca. 1100 udlån pr. år. Hærstaben går i 1951 ind for de militære bibliotekers fusion, men understreger, at det ikke kan undvære sit eget.

I 1960 flyttede Hærstaben fra Ll. Amalienborg, hvor biblioteket havde haft udmærkede arbejdsforhold, til Kastellet, hvor der ikke var afsat plads

til biblioteket, hvorfor det måtte lægges i kasser. indtil Garnisonsbiblioteket flyttede til Søndre Magasin.

Ved ordningen fra 1961 får biblioteket status som håndbibliotek under Det kgl. Garnisonsbibliotek. Hovedparten af bogsamlingen overgår til Det kgl. Garnisonsbibliotek, hvor det stadig er opstillet som en selvstændig enklave.

Det Fynske Infanteriregiment Bibliotek.

Biblioteket blev oprettet i året 1790 af regimentets daværende chef, Prins Christian af Augustenborg, som lagde grunden dertil ved en foræring af nogle hundrede bind.

Biblioteket blev forøget ved regimentets officerers månedlige pengebidrag, hvilke dog ikke indbetaltes i årene 1801-1803 og fra 1805-1815.

De månedlige bidrag var i 1822:

Regimentschefen.....	48	Rbss.
Stabsofficerer.....	32	-
Kompagnichef, Regimentskirurg, Regimentskvartermester.....	24	-
Stabskaptajn.....	16	-
Subalternofficerer.....	8	-

Biblioteket bestyredes af en af regimentets kaptajner. Denne besørgede nye værkers indkøb, efter forslag, som havde vundet almindelig tilslutning fra deltagerne. Han forestår økonomien, hvorover han aflægger regnskab som status over biblioteket årligt for regimentets officerer.

Biblioteket ejede 1822 354 værker omfattende 940 bind fordelt på 11 forskellige emneområder. Knap halvdelen af værkerne vedrørte Historie/Politik og De skjønne Videnskaber.

Regimentet, som tidligere havde heddet Jydske Infanteriregiment, fik i 1785 fast garnison i Fredericia. Fik 1842 navnet 12 Linieinfanteribataljon og skiftede derefter med skiftende hærordninger navn flere gange. I 1951 blev 12 bataljon til 7 Regiment nu Kongens Jyske Fodregiment.

Det er sandsynligt, at biblioteket forblev i Fredericia og udgjorde grundstammen i det bibliotek, som ved ordningen i 1961 blev til et håndbibliotek. De ældste bøger er formentlig indgået i Det kgl. Garnisonsbiblioteks samling.

Ingeniørkorpsets Bibliotek.

Grundstammen til biblioteket stammer sandsynligvis fra Artilleriets Bibliotek, idet de to korps hørte sammen lige til ordningen af 28. april 1842.

Det nævnes første gang som selvstændigt bibliotek i 1806. Grunden til biblioteket blev lagt under korpsets daværende chef, Generalmajor Gedde. Ved H.M. Kongens gavmildhed lykkedes det korpsets næste chef, generalmajor von Suchow, i løbet af få år at udbygge biblioteket betydeligt. Biblioteket var underlagt korpsets chef, og denne ansatte en af korpsets officerer som

som bibliotekar.

I 1811 modtog biblioteket en større bogsamling efter hertugen af Brunsvig-Bevern. Der var ikke nogen fast indtægt, men biblioteket modtog betydelig støtte fra H.M. Kongen og kunne derfor løbende udbygges.

Ifølge bibliotekets Real-katalog fra 1822 ejede det 678 værker omfattende 1157 bind fordelt på 14 forskellige emneområder, hvoraf ca. 1/3 omhandlede Bygningskunst, Fortifikation og Fæstninger.

Til biblioteket hørte en samling faglige manuskripter, fæstningsplaner samt kort og desuden en samling landmålingsinstrumenter.

Tjenesten som bibliotekar blev bestrebet ved siden af anden tjeneste, hvilket sikkert har været medvirkende til, at udlånstallet var meget begrænset. I 1951 omfattede biblioteket 13.000 bind, og udlånstallet opgives til 50.

Den svigtende interesse for biblioteket skyldes sikkert også, at biblioteket var anbragt i en kælder i den villa i Jægersborg, hvor generalinspektørens stab var indkvarteret. Opbevaringsforholdene var elendige og samlingen i praksis utilgængelig for udnyttelse. Herefter anbefales det, at den ældre litteratur afgives til Garnisonsbiblioteket, som dog ikke på det tidspunkt havde plads til en betryggende opstilling.

I 1958 må man konstatere, at normal bibliotekstjeneste ikke kan gennemføres. Der findes ikke tilstrækkelig reolplads, og bøgerne er uhen-sigtsmæssigt opstillet, og kun bibliotekaren og dennes hjælper kan finde en ønsket bog, og kun efter uforholdsmæssigt stort tidsforbrug.

Med ordningen fra 1961 bliver biblioteket reduceret til et håndbi-bliotek under Det kgl. Garnisonsbibliotek, men først i 1973 kan bogmassen overføres til Det kgl. Garnisonsbibliotek, hvor det nu er opstillet som en selvstændig enklave.

Det Fynske Militaire Bibliotek.

Biblioteket er ikke oprettet som et egentligt Regiments-bibliotek, men som et militært Provinzial-bibliotek. Det blev dog oprettet af et regiment, nemlig Fynske Regiment lette Dragoner, der bestyrede biblioteket og ydede de faste bidrag til dets drift.

Bibliotekets oprindelse skyldes Sekondløjtnant von Rafn af ovennævnte regiment, som skabte en samling af bøger, kort og planer, som ialt udgjorde 2523 numre. Denne samling blev efter H.M. Kongens bestemmelse af 5. november 1817 grundlaget for "Det fynske militaire bibliotek". Kongen skænkede også biblioteket 83 bøger og kort samt 211 Rbdl.

Biblioteket voksede støt, tildels ved betydelige gaver både i form af bøger, kort, planer og rede penge, fra regimentets officerer, civile embedsmænd, lærde og andre privatmænd.

Ifølge det i 1819, ved Løjtnant von Rafn, i Odense udsendte tryk "Udvalg af det Fynske Militaire Bibliotek", udgjorde disse foræringer på den tid 5046 numre af bøger, kort m.m. og 1253 Rbdl. og 44 ss. i penge.

Der blev udarbejdet love for bibliotekets drift, som blev forelagt og approberet af Kongen. Af lovene fremgår bl.a.

1. Bibliotekets standplads er i Odense og dets hensigt er, at for-skaffe de i Fyen værende officerer midler til den for dem nød-

- vendige videnskabelige dannelse og videre uddannelse.....
2. Regimentschefen og een stabsofficer i det Fynske Regiment lette Dragoner er direktører for biblioteket.....
 3. En officer af dette regiment er bibliotekar.
 4. Bøger udlånes kun til officerer i den danske Armee og til dem, som ved bidrag træde i forbindelse med biblioteket.
.....

De månedlige bidrag af regimentets officerer er ej bestemte efter charge, men enhver bidrager efter eget tykke, således at bidragene variere fra 24 ss til 1 Rbdl. For nærværende be- løber officerskorpsets bidrag sig til 16 Rbdl. månedlig.

Til biblioteket var knyttet et læseselskab, hvori både civile og mi- litære medlemmer optoges. Medlemmerne var berettiget til at låne bøger fra biblioteket. Læseselskabet havde i 1822 30 civile og 8 militære medlemmer. Læseselskabets medlemmer kunne fremsætte forslag til anskaffelse af bøger til biblioteket.

I 1821 omfatter biblioteket 3884 bind og 1728 litterære hjælpemidler (kort m.m.).

Biblioteket forblev i Odense også i den periode i forrige århundrede, da byen ikke var garnisonsby. Dele af biblioteket findes stadig ved hånd- biblioteket ved Fynske Livregiment, mens andre dele er indgået i Det kgl. Garnionsbibliotek.

Kronens Regiment Bibliotek.

Biblioteket blev oprettet i april 1818 på den daværende regiments- chefs, Generalmajor von Voigts forslag og efter officerskorpsets ønske.

Grunden til biblioteket blev lagt ved et tilskud på 200 Rbdlr. fra regimentets musikkasse samt ved en del værker, som foræredes af regi- mentets officerer.

Ved de love, som vedtoges for biblioteket, bestemtes bl.a., at biblioteket iintet tilfælde måtte bortsælges, bortsænkes eller skilles fra Regimentet.

I 1822 omfattede biblioteket 282 værker med ialt 433 bind.

Trods bestemmelsen om, at biblioteket ikke måtte sælges, købtes det i 1844 til fordel for Helsingørs og Kronborgs garnisoner.

Det Lauenborgske Jægerkorpsets Bibliotek.

Biblioteket oprettedes den 28. oktober 1822 på forslag af regiments- kommandøren, Oberst von Leschly. Grunden til biblioteket blev lagt med et antal værker, som var skænket af H.M. Kongen samt en del værker skænket af regimentets officerer.

Der ydedes til bibliotekets drift månedlige bidrag afpasset efter grad. Desuden bestemtes, at man ved avancement, når man oppebar diæter eller havde orlov af længere tids varighed, betænkte bibliotekets kasse med et vist beløb.

Som for mange andre militære biblioteker bestyredes biblioteket af en kommission sammensat af officerer fra korpset.

Biblioteket har formentlig fulgt de enheder, som afløste Jægerkorpset, og som i 1860 blev til 22 Infanteribataljon.

I 1868 garnisoneredes bataljonen i Helsingør, 1911 i København og fra 1923 i Haderslev. Efter 2. verdenskrig indgik bataljonen (1951) i Slesvigsk Fodregiment. Samlingen blev på et tidspunkt sandsynligvis mellem 1911-1923 (muligvis i forbindelse med 8. bataljons garnisonering i Holbæk i 1913) overført til Garnisonsbiblioteket i Holbæk.

Ved nedlæggelsen af Holbæk Kaserne i 1982 flyttedes samlingen (håndbibliotek) til Kongens Artilleriregiment i Sjølsmark.

Lægekorpsets Bibliotek.

Oprettet i 1838 som Hærens Lægekorpsets bibliotek og fulgte dette, da det blev til Forsvarets Lægekorpsets.

Bogbestanden var i 1951 3.600 bind. Det var placeret ved Lægekorpset i Hovedvagtsgade, hvorfra det fulgte korpset til Jægersborg kaserne.

I 1959 fik det status som korpsbibliotek, men er senere indgået i Garnisonsbiblioteket, idet man ikke ved korpset i Jægersborg havde rimelige placeringsmuligheder for bogmassen. Denne var anbragt i gange og venteværelser, hvilket gjorde effektivt tilsyn umuligt.

I 1969 afleverede biblioteket ca. 200 bind hovedsagelig af flyve-medicinsk litteratur til Rigshospitalets flyvemedicinske institut.

Intendanturkorpsets Bibliotek.

Oprettedes i 1868 som bibliotek for Forplejningskorpset og har fulgt dette, da det fik navneforandring til Forsvarets Intendanturkorpsets.

I 1951 var det placeret under primitive forhold på et loft samt nogle kontorer. Det omfattede 1300 bind og havde til huse i Frederiksholm Kanal ved korpset, som det fulgte ved dettes flytning til Kastellet.

I 1959 fik det status som korpsbibliotek, men overvejelser i 1965 medførte, at korpset erkendte, at hvis biblioteket skulle have nogen betydning som korpsbibliotek, skulle det udvides betydeligt, samt at den nødvendige litteratur allerede fandtes i andre militære og civile biblioteker. Korpset foreslog derfor selv, at biblioteket nedlægges og bortset fra en håndbogsbestand overgik til Garnisonsbiblioteket, hvilket skete i 1966.

Skydeskolen For Håndvåbens Bibliotek.

Formentlig startet i forbindelse med skolens oprettelse i 1869 og har siden fulgt skolen.

I 1949 overtog Garnisonsbiblioteket skolens ældre litteratur, og i

1951 betegnes det som en håndbogsamling til brug for skolens lærere og elever til brug ved uddannelsen i skydning med småkalibrede våben og omfattede ca. 500 bind.

Skolen fik i 1961 navnet Infanteriskolen og flyttede til Kronborg, hvortil biblioteket flyttede med. I 1974 nedlagdes skolen som selvstændig enhed og indgik i Kampskolen i Oksbøl. Dele af den tidligere skole forblev dog på Kronborg, og ved dette virkede biblioteket, indtil elementet flyttede til Oksbøl.

Artilleriskydeskolens Bibliotek.

(senere Artilleriskolens Bibliotek)

Oprettedes i 1923 som håndbibliotek for skolens lærere og elever ved uddannelsen i skydning med artilleriets skydstyper, hvorved det ikke kunne undgå at overgribe med Artilleriets Bibliotek og arbejde sideløbende. Dette blev især iøjnefaldende, da de to biblioteker i 1951 kom under samme tag på Artillerivejens kaserne.

I 1951 omfattede biblioteket 1500 bind.

I 1973 ændrede skolen struktur og navn. Den flyttede til Varde under navnet Hærens Ildstøtteskole, og biblioteket er nu placeret i Varde, hvor det er en del af Sønderjyske Artilleriregiment/Hærens Artilleriskoles bibliotek.

DOMICILER

GIETHUSET.

Der har været flere bygninger af dette navn, der er en afledning af det tyske ord for at støbe (giesen eller gieten), og navnet betyder altså en bygning, der er indrettet som støberi. Den bygning, hvor "Det militaire Selskab" havde til huse, lå på Kongens Nytorv.

Giethuset på Kongens Nytorv blev opført 1671 efter ordre fra Chr. V. Husets bygherre, der modtog den skriftlige ordre fra kongen om opførelsen, var forretningsmanden, generalpostmester Poul v. Klingenberg.

Bygningen blev opført med det formål, at der skulle støbes artilleri-pjecer på stedet, d.v.s. kanoner til både marinen og hæren, men tillige mange andre ting, f.eks. gryder, lysestager, taljeblokke, hjulbøsninger m.m. til både Hoffet, Holmen og Artilleriet, ligesom der også af og til støbtes kirkeklokker. Et særligt bemærkelsesværdigt arbejde var støbningen af Salys rytterstatue af Frederik den V.

Giethuset var en anselig, 58 m lang, grundmuret, en-etages bygning med højt vinkeltag med to rækker kviste på hver side af en større trekantet portal med Chr. V.'s navnetræk, militære attributter og nederst i hjørnet mod gesimsen en liggende løve. I 1698 opførtes en tilbygning til Giethuset (Kgl. bygmester J.C. Ernst). En anden tilbygning blev opført omkring 1750 (Gietmester Wetzel).

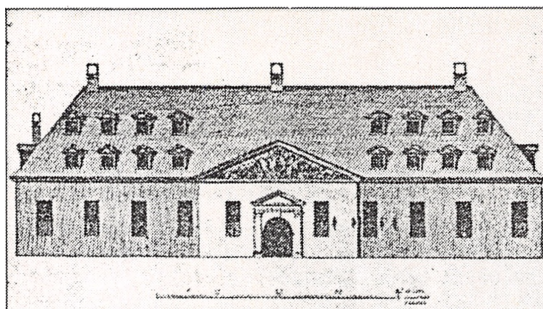
I 1776 blev bygningen forhøjet med en etage til brug for det nyligt oprettede Artillerikadetinstitut og med en bolig for general v. Huth.

I 1785 bevilgedes 10.000 Rdl. til en gennemgribende ombygning af Giethuset. Med denne ombygning blev der skabt plads til "Det militaire Selskab" med bibliotek samt fribolig for selskabets økonomidirektør.

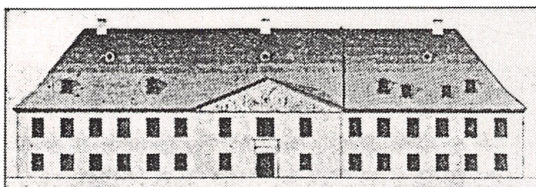
Bygningen var en tid bolig for kronprins Frederik (VI) efter Christiansborg Slots brand 26/6 1794. Under Chr. VIII. benyttedes bygningen i forbindelse med hoffets baller til bespisning af de mange gæster.

Efter mange års brug som støberi og hjemsted for visse militære institutioner måtte Giethuset, som så mange andre historisk interessante bygninger, falde for udviklingen. Først nedreves i 1866 den østre del for at give plads for Tordenskjoldsgade. Den øvrige del fik lov at stå og oplevede sin 200 års dag. Men i 1872 faldt den sidste del for at give plads for det nuværende kgl. teater.

Giethusets facade mod Kongens Nytorv før og efter ombygningen 1785 fremgår af de to billeder, som er udsnit fra tegninger af Kongens Nytorv med bl.a. Giethuset.

GJETHUSET SET FRA KONGENS NYTORV

GJETHUSETS FACADE EFTER OMBYGNINGEN I 1785

Gjethuset og Skuespilhuset på Kgs. Nytorv
(Maleri ca. 1750 af Rash og Eegbjerg, Nationalmuseet)

J.J. Bruuns stik fra 1756, der viser et parti af Kgs. Nytorv med Giethuset og et hjørne af Skuespilhuset yderst til højre i billedet

— . . . —

Af en skrivelse med tilhørende tegninger i Ingeniørkorpsets arkiv fremgår det, hvor biblioteket var placeret i Giethuset.

No. 15. 30 JAN 1823.

Ifølge Det Kongelige General Commisariats Collegie Ordre af 14 Oct. f.A. har Corpset med hensyn til det af Directionen for Garnisons Bibliotheket forlangte Locale, bestaaende af en rummelig Bibliotheks Sal og et Aflukke til Bibliothekaren samt plads til 2 Favne Brænde, ladet alle Leiligheder i Giethuset undersøge. - Af de Localer af denne Bygning, som afbenyttes af Kammerherrerne v. Römling og v. Flindt, Captain v. Fogt og Theater-Etaten kan ei vel noget borttages. Man måtte altsaa holde sig til de Localer, der ere henlagte under Artilleri-instituttet. Deriblandt findes i 2den Etage, som af vedlagte Plan Litra A (ikke medtaget) nærmere behageligt erfares, 4 Værelser, 2 Kamre og et Kjøkken, som nu beboes af Oberstløjtnant Mouriers Enke, hvori uden nogen videre Indretning findes mere end fornøden Plads til Garnisons Bibliotheket, men da man er uvidende om Vilkaarene, hvorpaa Frue Mourier - der er bleven boende - og om det maaske er paa ubestemt Tid, samt da det kunde synes haardt at betage hende et saadant Agrament, foreslaaes om ikke den Sal, der er udenfor det nu havende Bibliothek, vist Plan Litra B, og for Tiden bruges ved Forelæsningerne for Artilleriofficererne, og den forhen har været delt i 2 Rum, tillagdes Bibliotheket; der vilde være Plads nok til de Besøgende, flere Bogskabe, og desuden de 2 Indgange, a og b, et beqvemt Locale baade for Bibliothek og Bibliothekar. Et Locale for 2 Favne Brænde kunde anvises enten i de strax til Brænde bestemte smaa Localer c c c, ikke i det store

paa den anden Side af Gangen værende Brændekammer.

Det formenes, at uagtet der i denne for Artilleri-Officererne bestemte Forelæsningssal dog dér kunde holdes; i intet Fald kunde et af de Frue Mouriers Værelser dertil under Forelæsningerne overlades.

Saaledes erholdes de ansøgte Localer uden nogen videre Udgift for Den Kgl. Kasse, og at man behøvede at gjøre store Omflytninger med de i det forrige Bibliothek misplacerede Bøger.

Sluttelig tilføjes, at Corpset har meddelt Captain v. Linde (en af Directeurerne for Garnisons Bibliotheket) denne Plan - og da han fandt nogle Betæneligheder ved at sætte Bogskabene i den til Forelæsninger for Artilleri-Officererne og Festiviteterne bestemte Sal, vilde han hellere behjælpe sig med det nu havende Bibliothek, indtil Tallotteriets Trækning forlægges fra Giethuset, hvorved et af de Kamre fra Römlings Bolig tilhørende Localer, som er afgivet til Tallotteriet, blive ledigt - imidlertid har Corpset troet ei længere at burde udsætte Besvarelsen af den under 14 Oct. f.A. paadragne Opgave i Anledning af bemeldte Bibliothek.

Krag

På tegningen Plan Litra B ses bibliotekets placering.

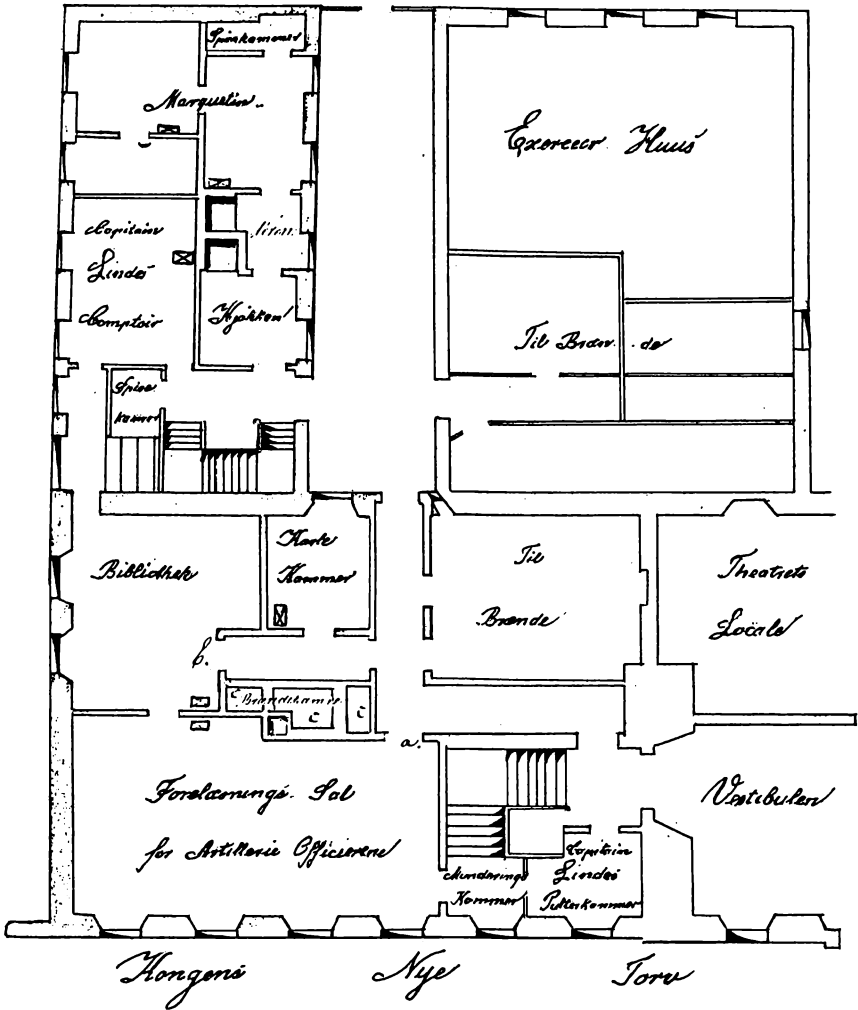
Skrivelsen og tegningerne fra 1823 omhandler bibliotekets placering fra 1801.

Det militaire Selskab og dets bibliotek blev oprindeligt placeret i underetagen, hvor man rådede over en foredragssal, billardstue, et antal værelser samt bibliotek med læsestue. I 1795 bestemte Kronprinsen, at Fri-korporalskolen skulle have undervisningslokaler på Giethuset, og Selskabet måtte afgive to værelser ved siden af billardstuen og året efter selve billardstuen.

Efter slaget på Reden 1801, da Artillerikadet-Instituttet udvidedes med en tredje klasse, måtte man tage resten af Selskabets lokaler. Bibliotek og læsestue flyttedes op på 1. sal.

Biblioteket havde Domicil på Giethuset 1785-1869.

L'-B

LANDCADET-AKADEMIET (OPERAHUSET)

Operahuset, den bygning (med senere tilbygning) der i dag rummer Østre Landsret, og som ligger på hjørnet af Bredgade og Fredericiagade, blev i sin oprindelige skikkelse opført af Fr. IV i 1701. Bygningens skaber var daværende overbygningsinspektør W.F. von Platen, bistået af bygmester J.C. Ernst og arkitekt Christoph Mareilius. Huset blev bygget med 2 etager og kælder i nederlandsk barokstil. Bygningen var ca. 63 m lang og 21 m bred, og blev oprindeligt opført til det formål, navnet angiver.

Gennem ombygningen i 1718 (ved indskudte etager) gjordes bygningen efter kongens ønske anvendelig til brug for Landcadet-Akademiet. Senere blev også Søcadetakademiet indlogeret i bygningen. På grund af samarbejds-vanskeligheder de to skoler imellem flyttede Landcadet-Akademiet til det Brockdorffske Palæ på Amalienborg i 1767.

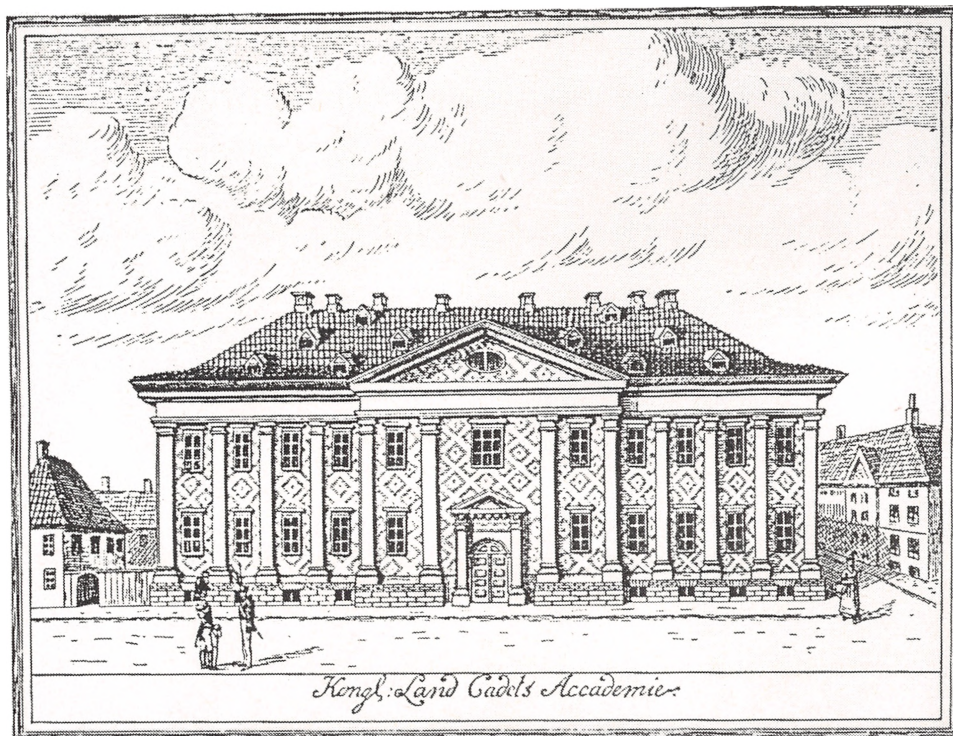
Operahuset var efterhånden blevet ret medtaget og søgtes solgt. Men de lave tilbud medførte, at man i stedet lod bygningsinspektør, senere hofbygmester C.F. Harsdorff ombygge huset. Det blev en vellykket ombygning, hvis resultat er bevaret til vore dage. Bygningen har fra 1861 været anvendt som kaserne for fodfolk og ingeniørtropper, for "Den kongelige militære Højskole", Det kongelige Garnisonsbibliotek, som Rigsdagsbygning (1884 - 1918) efter Christiansborgs brand og endelig fra 1918 som domicil for Østre Landsret.

Biblioteket flyttede til Landcadet-Akademiet i tiden 11-20 november 1869 og den 25 november kunne man åbne for adgangen.

Biblioteket fik lokaler i stueetagen i gavlen mod Bredgade. Det råde- de her over et stort to-fags biblioteksværelse mod Bredgade, et værelse i hjørnet til Academigade, den nuværende Fredericiagade og ved siden af det et et-fags udlånsværelse. På den anden side ud mod gården lå ligeledes to værelser, hvoraf det ene var kontor.

Lokalerne var gode, men beliggenheden var ikke nær så central, som den gamle på Kongens Nytorv. Der var langt til Frederiksberg Slot, hvor Officersskolen nu var indrettet og adgangen fra Christianshavn var også besværligere end tidligere.

Biblioteket havde Domicil på Landcadet-Akademiet 1869-1882.

1869 - 1882

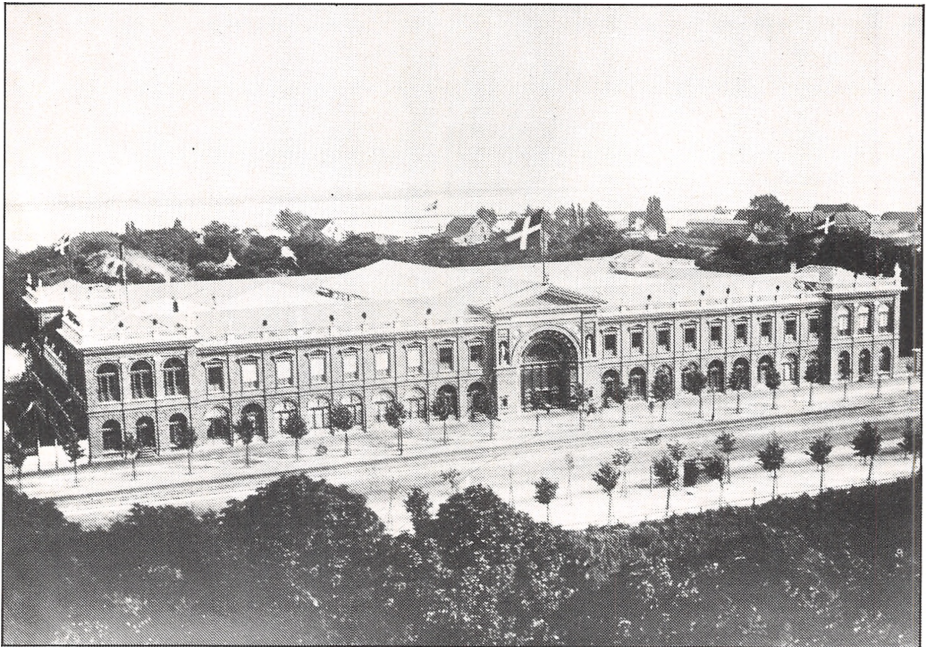
INDUSTRIFORENINGENS BYGNING.

Bygget som udstillingsbygning til udstillingen i 1872. Da industriforeningen ikke rådede over midler til opførelsen, dannedes et "Aktieselskab til Opførelse af en Industribygning". Den 13 november 1870 påbegyndtes byggeriet under ledelse af arkitekt v. Klein og allerede den 10 maj 1871 fandt rejsegildet sted. Sammen med en række midlertidige tilbygninger stod komplekset færdigt til åbningen af "Den nordiske Industri- og Kunst-udstilling i 1872".

I 1880 overtog industriforeningen udstillingsbygningen og manden bag overtagelsen var foreningens daværende formand, rustmester Georg Christensen.

Officersforeningen, som oprettedes den 7 juni 1880, havde lejet lokaler i industribygningen, dels til foreningen, dels til Det kgl. Garnisonsbibliotek. Indretningen af lokalerne trak imidlertid ud og først i slutningen af november 1882 kunne biblioteket flytte til de nye lokaler og den 18 december 1882 åbnede biblioteket. Officersforeningens lokaler var på 1. sal, hvor biblioteket rådede over en bogsal, to læsestuer og et kontor.

Domicil for biblioteket 1882-1923.

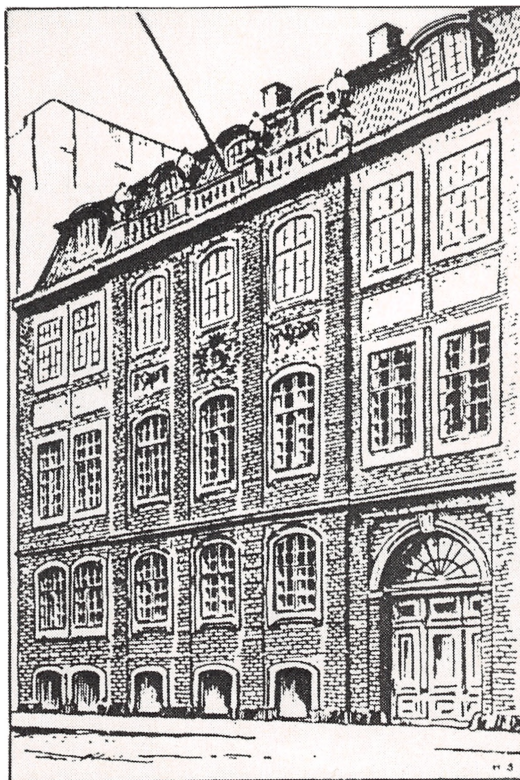
DOMUS MEDICA.

Ejendommen i Amaliegade 5 er bygget i sytten-hundrede-tallet. Byggherren var tobaksspinder Ole Christensen Høgild. Huset skiftede ejer flere gange. Blandt ejerne var den kendte justitsråd Chr. Colbjørnsen. Ejendommen blev senere kaldt "Det Danneskiold-Samsøeske Palæ" efter sine grevelige ejere omkring midten af forrige århundrede.

Da biblioteket i 1923 flyttede til Amaliegade, havde det skiftet navn til "Domus Medica".

Officersforeningen overtog stueetagen med daglige lokaler i hovedfløjen ud til gaden og biblioteket i sidefløjen.

Domicil for biblioteket i perioden 1923-1929.

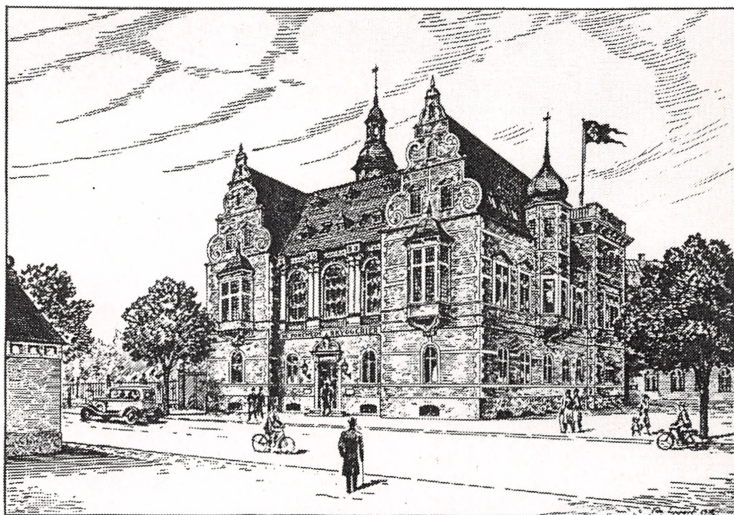
Domus Medica I

DE FORENEDE BRYGGERIERS BYGNING.

De forenede Bryggeriers bygning på Vestre Boulevard blev oprindelig opført som Kunstindustrimuseum i 1892-94 efter tegning af Professor V. Klein. I 1923 købte de forenede Bryggerier bygningen, da museet flyttede sine samlinger til det tidligere Frederiks Hospital i Bredgade. Bryggerierne indrettede i 1925 den ud mod Vestre Boulevard (nu H.C. Andersens Bolevard) vendende kvadratiske forbygning til hovedkontor, medens de store bygninger bag dette ind mod Tivoli blev udlejet.

Officersforeningen lejede sig i 1929 ind i de bagerste bygninger og i tiden 4 november til 13 december 1929 flyttede biblioteket sine samlinger til Vestre Boulevard 20. De nye lokaler var en forbedring. Læsesalen var større og lysere end i Amaliegade og biblioteket lå igen mere centralt, men pladsforholdene var trange. Man kunne kun opstille ca. 30000 af sine bøger og flere tusind bind måtte opmagasineres i kasser.

Domicil for biblioteket 1929-1969.

KASTELLET.

Citadellet Frederikshavns oprindelse daterer sig fra Chr. IV's tid, da opførelsen af Sct. Annæ skanse i 1626 blev påbegyndt på det nuværende Kastels plads. Skansen var et led i Chr. IV's storslåede befæstningsplan for København.

Efter stormen på København den 11. februar 1659 og afslutningen af krigen med Sverige fortsatte man befæstningsarbejderne og navnlig en videre udbygning af Sct. Annæ skanse, som nu fik navnet "Det nye Kastel".

Man indkaldte i 1661 den hollandske ingeniørofficer Henrik Riise, der havde vundet sig et navn som artillerist og fæstningsbygger i Frankrig, Tyskland og Italien og stillede ham den opgave at udbygge Kastellet efter de mest moderne principper.

Riises arbejde blev ikke let, da pengemangel sinkede arbejdet, men Kastellet blev dog i hovedsagen opført i løbet af årene 1662 - 1665. I 1664 kunne de første tropper rykke ind.

Inden for voldene med de fem bastioner opførtes følgende bygninger, der alle består endnu:

Kongeporten (Sjællandsporten) med en buste af Fr.III.
Norgesporten
6 stokke
Nordre Magasin og Søndre Magasin samt
Krudttårnet i Dronningens bastion.

De øvrige bygninger på Kastellet er opført senere. Kastelskirken 1704 og den bagved liggende arrestbygning i 1720. Samme år byggedes Kommandantgården. Den nuværende mølle er opført 1847. Materielgården er fra 1842 og 1874 begyndtes opførelsen af en ny hovedvagt, hvortil senere byggedes et arresthus. I 1882 fulgte Ny Stald og Gymnastikhuset og i 1884 Ny Kaserne og Depotbygningen.

Efter den 2. verdenskrig var de gamle bygninger i en sådan tilstand, at de enten skulle rives ned eller gennemgribende saneres. Man besluttede at tilstræbe at bringe Kastellet i sin gamle stand og bringe de ældste bygninger tilbage til deres oprindelige udseende og efterhånden som forholdene måtte tillade det, at rive de nyere bygninger ned.

Saneringen af de gamle bygninger blev gennemført i 60'erne og omfattede de 6 stokke og Nordre og Søndre Magasin.

Søndre Magasin er opført i årene 1662-1665 og er ligesom Kastellets øvrige bygninger fra samme periode, fredet i klasse A.

Henrik Riise ledede opførelsen af bygningen. Af en kontrakt mellem kong Frederik den Tredie og Riise ses det, at sidstnævnte havde forpligtet sig til at "lade opføre et hus, indrettet til fængsel, arsenal, bryggeri og bageri i to længer og tre stokværk af hollandske mursten med fem quarters tykkelse i muren".

I de mere end 300 år bygningen har eksisteret, har den gentagne gange været underkastet ombygninger. Det kan således nævnes, at hele den sydlige længe - overfor Elefantstok - blev nedrevet til underste etages brydninger i 1824 på grund af fugt og slid, hvorefter den blev genopbygget, men allerede i 1834/35 var den gal igen, og man måtte endnu engang

rive ned og genopbygge den fløj, som står i dag.

I 1709 var der i fløjen mod kirkepladsen indrettet bageri med "2de bagerofne som kan romme hver omtrent 300 Sexpundige Commisbrød", bryggers, brødkammer og kulhus, samt i de ovenoverliggende etager mellemlofter.

I hjørnepavillionen var der indrettet arresthus i alle tre etager.

I fløjen langs Elefantstok var de to øvre etager indrettet til kornlofter - kun parterreetagen var indrettet som "Tøy-Huus".

I dette århundrede har dele af bygningen været brugt som depoter for bl.a. Kommandantskabet i Kastellet, Materielintendanturen, Intendantur-korpsets skole m.fl.. I 1903 blev et maskinmølleri startet.

I 1960 nedlagdes bageriet.

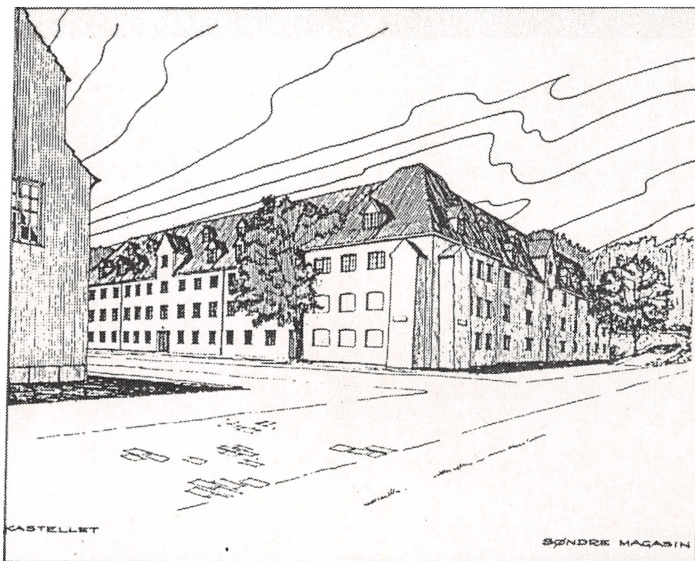
Ved saneringens begyndelse i 1967 rummede bageriet 4 ovne. De to største var forholdsvis nye, den tredje noget ældre og endelig den fjerde, der er en stenovn og antagelig fra tiden efter 1725, da hjørnepavillonens anvendelse som arresthus ophørte og den indlemmedes i bageriet.

De tre første fjernedes, medens den fjerde - efter indtrængende anmodning fra Nationalmuseet - bevaredes i saneringsprojektet.

Bibliotekets specialsamling opbevares i et brand- og tyverisikret lokale oven på den gamle bageovn.

Det kgl. Garnisonsbibliotek er i dag et moderne bibliotek i omgivelser, hvor ungt og gammelt forenes på smukkeste måde, og hvor biblioteket håber nu at have fundet sit blivende sted.

Domicil for biblioteket fra 1969.

FILIALBIBLIOTEKERNE

af

Børge Ahrenst

Af forskningsbibliotekar, major B. Ahrenst.

En af de opgaver, der har højest prioritet ved Det kongelige Garnisonsbibliotek, er kontakten med og betjeningen af de 3 specialbiblioteker, der findes ved Forsvarsakademiet, Hærens Officersskole og Hærens Materielkommando og de 53 filialbiblioteker (tidligere benævnt håndbiblioteker) ved hærens tjenestesteder.

Der er gennem de sidste 10 år sket en betydelig og kreativ udvikling inden for dette område, som nøje har fulgt de strukturændringer, hæren har måttet gennemgå i denne periode i forbindelse med overgangen til den professionelle hær.

De skiftende forsvarsordninger har medført, at nye potentielle brugere er dukket op i det sociale mønster i hæren, og disse nye brugere har alt efter tjenestestilling og personlig interesse behov for læsning af faglitteratur og videreuddannelse.

Som bekendt findes der i dag tre professionelle personelgrupper i hæren, som Det kongelige Garnisonsbibliotek via filialbibliotekerne skal forsøge at hjælpe og støtte i den daglige gerning. Disse grupper omfatter

- officersgruppen
- sergentgruppen
- konstabelgruppen

De tre grupper har hver sit uddannelses- og vedligeholdelsesbehov baseret på den enkeltes funktion i systemet, men groft sagt drejer det sig for officersgruppen om taktik og føring på højere plan, for sergentgruppen om instruktionsvirksomhed og føring på lavere plan og for konstabelgruppen om den rent tekniske viden om våben og våbensystemer. Det har derfor været nødvendigt at ændre sammensætningen af bogmassen i de lokale filialbiblioteker således, at der findes faglitteratur, der dækker alle personelgruppers uddannelsesbehov. Denne udbygning af bogmassen er påbegyndt og fortsætter fremover i overensstemmelse med de lokale ønsker og de rådige midler.

Mange tjenestesteder har gennem de senere år samplaceret det lokale filialbibliotek med det stedlige uddannelsesmaterielkontor, hvilket må ses som en effektivitetsfremmende foranstaltning, der på længere sigt rationelt vil tjene til udnyttelse af den store mængde supplerende information, som Det kongelige Garnisonsbibliotek forvalter. Dette indebærer imidlertid også, at lederen af undervisningsmaterielkontoret må lære at anvende og udnytte filialbiblioteket på lige fod med de øvrige undervisningsrelevante emner på stedet som en hjælpende hånd til de respektive brugere. Det har været til stor gavn for samarbejdet med tjenestestederne, at Det kongelige Garnisonsbibliotek ved flere lejligheder inden for de sidste år har haft mulighed for at orientere lederne af undervisningsmaterielkontoret om de praktiske forhold for at kunne opnå optimal udnyttelse af bibliotekets ressourcer. Denne orientering har fundet sted på "Kursus for uddannelsesmaterieloffice-

rer og ledere af uddannelsesmaterielkontorer" arrangeret af Hærens Undervisningsteknologiske Faggruppe.

Med Inspektøren for Hærens bemyndigelse aflægger Chefen for Det kongelige Garnisonsbibliotek med en ledsager kontakt- og revisionsbesøg ved filialbibliotekerne. Det tilstræbes, at alle biblioteker landet over besøges en gang inden for en 3-års periode. Ved disse besøg foretages en vurdering af bøgernes stand og i tilslutning hertil udtages eventuelle bøger til reparation eller kassation. Ved samme lejlighed foretages en afstemning af beholdningen af kartotekskort. Besøgene giver gode muligheder for udveksling af synspunkter med den lokale chef om muligheder for ændrede forudsætninger for den udlåns-, dokumentations- og informationsvirksomhed, som finder sted ved det enkelte tjenestested.

Såfremt et filialbibliotek på en eller anden måde bliver opmærksom på bøger, der behandler et for enheden relevant emne, kan der indstilles til Det kongelige Garnisonsbibliotek om at få de pågældende bøger tildelt filialbiblioteket. En sådan indstilling vil kun yderst sjældent blive afslået. Tilsvarende sender Garnisonsbiblioteket ofte uopfordret bøger af samme kategori til opstilling i filialbiblioteket. Man er opmærksom på, at visse bøger, der er opstillet i filialbibliotekerne, er af ældre dato - ja - nogle så gamle og uaktuelle at de bør udskiftes eller kasseres, men tidsforbruget og arbejdspresset tillader for tiden ikke en sådan aktion.

Medens der i det ovenstående fortrinsvis er taget hensyn til den militære litteratur, vil der dog også være lokal "civil" litteratur, som bør forefindes ved filialbibliotekerne. Sådant litteratur kan selvfølgelig ligeledes rekvireres ved Det kongelige Garnisonsbibliotek, idet der ikke foreligger nogen egentlig emnebegrænsning.

Det er Chefen for Det kongelige Garnisonsbibliotek, der er ansvarlig for indkøb af faglitteratur og fagtidskrifter til filialbibliotekerne, idet udgiften tages af det årlige rådighedsbeløb, som tildeles af Inspektøren for Hæren.

Tildelingen af bøger til administrativ brug følger et noget andet mønster end tildelingen af den øvrige faglitteratur, idet der i reglementet "Hærens Publikationssystem", udsendt af Chefen for Hæren i 1978, nøje er fastlagt en norm for, hvilke myndigheder og tjenestesteder, der må tildeles håndbøger. Det drejer sig især om de kostbare og årlige udgaver af Hof- og Statskalenderen, Kraks Vejviser og Kraks Blå Bog. Reglementet foreskriver, hvorledes rekvisition og aflevering skal finde sted.

Reglementet indeholder imidlertid også en bestemmelse om, at der til administrativ brug og i strengt nødvendigt omfang kan indkøbes andre publikationer, herunder ordbøger. Der er her tale om anskaffelse af bøger med tekniske oplysninger til brug i det daglige arbejde. Indkøbet af den enkelte bog af denne kategori afgøres af Det kongelige Garnisonsbibliotek, der herefter bestemmer om bogens indhold er af en sådan karakter, at den skal placeres på arbejdsstedet eller i filialbiblioteket.

For bøger indkøbt til administrativ brug udfærdiges normalt ikke kartotekskort, idet ansvaret for tilstedeværelsen alene påhviler den pågældende myndighed. Antallet af bøger af denne kategori afgøres helt af den brugende enhed, idet Det kongelige Garnisonsbibliotek normalt ikke finder grundlag for at korrigere de fremsatte ønsker.

Katalogiseringen af de indkøbte bøger til filialbibliotekerne finder sted efter følgende indordningssystem, der er udarbejdet af Det kongelige Garnisonsbibliotek. Systemet er let at arbejde med og stiller ikke krav om særlig faglig viden på det biblioteksmæssige område:

1. Civile håndbøger
2. Militære almindelige håndbøger
3. Dansk krigshistorie
 - 3.1 Ældre krigshistorie
 - 3.2 Krigen 1848-50
 - 3.3 Krigen 1864
 - 3.4 Tiden i Danmark efter 1864
4. Udenlandsk krigshistorie
 - 4.1 Tiden før 1914
 - 4.2 1. Verdenskrig 1914-18
 - 4.3 2. Verdenskrig 1939-45
 - 4.4 Tiden efter 1945
5. Dansk afdelingshistorie
6. Personalhistorie

Inden for hver enkelt gruppe (undergruppe) skal såvel bøger som kartotekskort placeres alfabetisk efter forfatternavn (evt. titel).

Ved udsendelse af bøger til filialbibliotekerne fra Det kongelige Garnisonsbibliotek er der på kartotekskortets øverste højre hjørne anført, hvilken gruppe bogen skal placeres i, ligesom forfatternavn (evt. titel) er understreget. Tilsvarende kort findes på Garnisonsbiblioteket i et realsystem ordnet efter hvert enkelt filialbibliotek. Disse kartotekskort danner grundlag for Garnisonsbibliotekets kontakt- og revisionsbesøg ved filialbibliotekerne.

Den rekvirerede bogs titelblad er stemplet med Det kongelige Garnisonsbiblioteks runde stempel og fornedet stemplet "Håndbiblioteket". Sidstnævnte er endvidere påført bogens sidste side. For at bogens tilhørsforhold kan være entydigt bestemt, skal enhedens stempel påføres titelbladet efter modtagelsen af bogen.

For de 3 specialbiblioteker, som anvender UDC-katalogisering, er proceduren for tilsendelse af bøger tilsvarende, idet dog opstillingen strengt følger det internationale UDC-system.

En del af de bøger, der anskaffes til filialbibliotekerne, har et sådant indhold af informativ karakter, at de tillige skal være til rådighed for det, man i bibliotekssproget kalder interurbane lån, d.v.s. lån mellem de enkelte biblioteker (også civile biblioteker) indbyrdes. Hovedreglen er, at bøger, der alene findes på et filialbibliotek, kun kan rekvireres gennem Garnisonsbiblioteket, der herefter formidler lånet.

Ved Kundgørelse for Forsvaret B.4/1959 er det fastsat, at der ved filialbibliotekerne skal foretages revision af bogmassen hvert 3. år. I Hærkommandoens skrivelse nr. A 304/222 af 8 JAN 1965 er der fastlagt detaljerede bestemmelser om gennemførelsen af denne revision. Det fremgår bl.a., at den tilsynsførende ved filialbiblioteket jævnligt skal foretage optælling (kontrol) med bøgernes tilstedeværelse, og såfremt mangler bliver erkendt, efterlyses bøgerne i en befaling. På grundlag af revisionen indsendes indberetning til Det kongelige Garnisonsbibliotek, der udfærdiger en samlet rapport til Inspektøren for Hæren det pågældende år. Den sidste revision har været gennemført i JAN 1984.

Hvis en bog er nedslidt, og indholdet skønnes at være af væsentlig

værdi, eller bogen ikke mere kan fremskaffes, indsendes denne til reparation eller indbinding ved Det kongelige Garnisonsbibliotek. Reparationsarbejdet finder sted på bibliotekets bogbinderværksted, og udgifterne til reparation eller indbinding afholdes af Garnisonsbibliotekets rådighedsbeløb.

Som det tidligere er nævnt, sker der sammenlægninger af enheder, der bevirker, at 2-3 filialbiblioteker placeres på samme tjenestested. Herved opstår den situation, at der vil være indtil flere eksemplarer af de generelle værker, hvilket ikke umiddelbart virker rationelt.

Ligeledes sker der i forbindelse med organisationsændringer ofte det, at hidtil selvstændige enheder nedlægges og forsvinder ud af systemet. I sådanne tilfælde bestemmes det, at den overskydende bogmasse fra nedlagte enheder og fra enheder, der sammenlægges, skal afleveres til Det kongelige Garnisonsbibliotek. Ved afleveringen skal der med hver bog følge det kartotekskort, som blev tilsendt sammen med bogen (værket). Ved modtagelsen af bøger på Garnisonsbiblioteket hensættes disse på depot (med kartotekskort indlagt) og anvendes senere, når erstatning skal gives for tabtgåede/kasse-rede bøger ved andre filialbiblioteker. En sjælden gang kan den afleverede bog indgå i Garnisonsbibliotekets udlånsbeholdning.

Når eventuelle ændringer i den bestående organisation forestår, meddeles dette normalt i god tid forud i befalingen, hvori tillige er anført, at nærmere aftale om aflevering af filialbibliotekets bøger skal finde sted med Det kongelige Garnisonsbibliotek. Dette er udførelsesordren for såvel Garnisonsbiblioteket som det pågældende filialbibliotek.

Henset til at den tilsynsførende ved filialbiblioteket ikke har en biblioteksfaglig uddannelse, må dokumentations- og informationsvirksomheden ledes fra Garnisonsbiblioteket.

Derfor udsendes herfra en række publikationer til hjælp og støtte for denne virksomhed. Her skal bl.a. peges på "NYT fra Det kongelige Garnisonsbibliotek", som udsendes 4 gange om året, og hvori der er oversigter over nytligående bøger med en kort beskrivelse af bogens indhold. Tilsvarende findes oversigt over artikler i de nyere tidsskrifter, som kan have værdi for uddannelse og planlægning. Hvis en enhed har behov for mangfoldiggørelse af aktuelle artikler, påtager Garnisonsbiblioteket sig gerne denne opgave, idet det ofte viser sig, at artiklen har almen interesse også ved andre tjenestesteder.

Ligesom Det kongelige Garnisonsbibliotek er centralindkøbende myndighed for bøger, er tilsvarende retningslinier gældende for tidsskrifter. Udgifterne hertil tages af bibliotekets årlige rådighedsbeløb.

Alle indkøb af tidsskrifter til etablering og opretholdelse af tidsskriftssamlinger ved Hærens tjenestesteder m.fl. foretages af Garnisonsbiblioteket, der indgår aftale om levering (tegner abonnement) med en række forlag/forlagsboghandlere. For nærværende er sådanne aftaler truffet med Blackwell's, Oxford i England (engelsksprogede tidsskrifter), Dansk Boghandel i Flensborg (tysk- og fransksprogede tidsskrifter) og Nyboder Boghandel i København (skandinavisksprogede tidsskrifter). For enkelte danske tidsskrifter og for tidsskrifter af speciel teknisk karakter er aftale om levering truffet direkte med udgiveren eller med specialforlag.

Tjenestestederne indberetter hvert år i september måned om de ønsker, man måtte have i tidsskriftsholdet. Dette fastsættes herefter i et samarbejde med de enkelte tjenestesteder og Garnisonsbiblioteket under hensyn til de rådige økonomiske midler.

De enkelte tidsskrifter sendes direkte til tjenestestederne fra respektive udgivere/forlag, og biblioteket har derfor ingen mulighed for at

overvåge, at afgivne bestillinger effektueres på korrekt måde, hvorfor man selv må foretage modtagekontrol og meddele biblioteket om uregelmæssigheder i leveringen. Det påhviler herefter Garnisonsbiblioteket at foretage de nødvendige reklamationer.

Enhver betaling af leverede tidsskrifter skal foretages af Garnisonsbiblioteket. Eventuelle opkrævninger, som det enkelte tjenestested måtte modtage direkte fra udgiveren, videresendes til biblioteket, som vil foretage det videre fornødne i sagen.

Tidsskrifter, der er mere end to år gamle, skal i særlige tilfælde indsendes årgangsvis til Garnisonsbiblioteket i februar måned. De tidsskrifter, der drejer sig om, er særligt mærkede på de oversigter, som biblioteket udsender vedrørende det enkelte tjenestesteds tidsskriftshold. Alle øvrige tidsskrifter kan efter tjenestestedets nærmere bestemmelse enten bevares til fortsat brug eller tilintetgøres.

Som nævnt indledningsvis har kontakten med og betjeningen af filialbibliotekerne en høj prioritet i Garnisonsbibliotekets daglige virksomhed, og det er derfor også bibliotekets jubilæumsønske, at der fremover måtte blive flere personelle kræfter til at videreudbygge det gode samarbejde, som i dag er etableret til gavn for begge parter.

Oversigt over specialbiblioteker og filialbiblioteker
ved Det kongelige Garnisonsbibliotek.

Forsvarets Operative Styrker	Sjællandske Livregiment
Østre Landsdelskommando	Fynske Livregiment
Vestre Landsdelskommando	Kongens Jyske Fodregiment
Jyske Divisionskommando	Dronningens Livregiment
1. Jyske Brigade	Gardehusarregimentet
2. Jyske Brigade	Jyske Dragonregiment
3. Jyske Brigade	Kongens Artilleriregiment
1. Sjællandske Brigade	Nørrejske Artilleriregiment
2. Sjællandske Brigade	Jyske Ingeniørregiment
Region I	Jyske Telegrafregiment
Region V	Sjællandske Trænregiment
Region VI	Jægerkorpset
Bornholms Region	Hærens Flyvetjeneste
	FN-afdelingen
Forsvarsakademiet	Borrislejren
Hærens Officersskole	Jægersprislejren
Hærens Kampskole	Oksbøllejren
Hærens Artilleriskole	Melbylejren
Hærens Ingeniør- og ABC-skole	Søgårdlejren
Hærens Signalskole	Tønder Garnison
Hærens Træn- og MP-skole	
Hærens Specialskole	Hærens Materielkommando
Hærens Materiel- og Færdselsskole	Jyske Parkområde
Hærens Undervisningsteknologiske Faggruppe	Sjællandske Parkområde
Den kongelige Livgarde	Forsvarets Gymnastikskole
Danske Livregiment	Forsvarets Sanitetsskole
Slesvigske Fodregiment	Forsvarets Center for Lederskab
Prinsens Livregiment	Forsvarets Brevskole
	Hærstabens Militærhistoriske Arbejder

KORTSAMLINGEN

Biblioteket råder over en ganske anseelig kortsamling omfattende kartografiske kort, kort over befæstede byer og fæstninger, plancher til undervisningsbrug i fortifikationskunst m.m. Der er katalogiseret ca. 5.000 enkeltkort, og dertil kommer ca. 5.000 kort i allerede registrerede bøger. I 1980 udarbejdede Jeppe Gents et katalog over "Det Kgl. Garnisonsbiblioteks danske kort samt et udvalg af bibliotekets svenske og nederlandske kort".

Også kortsamlingen har en historie. De fleste af de gamle kort stammer fra Ingeniørkorpsets Bibliotek. Chefen for Ingeniørkorpset, general Suchow, lod således et antal ingeniørofficerer tegne kort over militære nøglepunkter i Europa, og i 1814 samlede han de modtagne opgaveløsninger i to samlebind, som senere tilgik korpsets bibliotek. En stor del af kortene er skænket som gave.

En del af kortene og de håndtegnede kort over befæstningsanlæg er placeret i bibliotekets specialsamling. Mange af kortene har stor værdi. Biblioteket har således Johannes Mejers atlas over Slesvig-Holsten, udgivet i Husum 1652, hvoraf et eksemplar i 1983 på en auktion blev handlet til 100.000 kr.

Samlingen omfatter kort fra 1652-1960, men kun et begrænset antal efter 1928, da Generalstabens topografiske afdeling blev slået sammen med Den Danske Gradmåling til den civile institution Geodætisk Institut.

Det er ikke muligt i dette skrift at give en fyldestgørende orientering om samlingens enkelte værker, men kun et indtryk af, hvad man kan finde i samlingen.

Danske kort.

— Johannes Mejer 1644:

En af de største personligheder i ældre dansk kartografihistorie. Kgl. Matematiker under Chr. IV. Udarbejdede kort over områder af det danske rige, men kun en beskedent del blev trykt. To kort over den sydlige del af Jyllands Vestkyst fra 1644 og 37 over hertugdømmerne Slesvig og Holsten fra 1652.

— Homanns kort over Jylland 1714.

— O.A. Wangensteens Norgeskort 1761.

Kaptajn ved artilleriet i den norske hær.

— Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs kort 1766

Selskabet påbegyndte i 1757 opmålinger i Danmark. I perioden 1757 - 1760 foretoges opmålinger af kartografen Peter Kofoed. Senere 1780-1815 lededes opmålingerne af en af landets første landmålere, professor Thomas Bugge. Samtlige selskabets trykte, selvstændigt udgivne kort findes på biblioteket, enkelte dog kun i fotokopi.

J. Erichsens og G. Schønnings Islandskort 1772
C.J. Pontoppidans Norgeskort 1778
Generalkvartermesterstabens kort fra 1817
Th. Gliemann. Amtskort over Danmark 1823-1829
J.H. Bredsdorffs og O.M. Olsens orografiske Europakort 1833
J.H. Mansa. Specialkort over Danmark 1837
F. Geers. Kort over Hertugdømmerne 1838
Severin Sterm. 1839.
Sogne og Pastoralkort over København, Københavns Amtsrådsreds,
Roskilde Amtsrådsreds og Frederiksborg Amt.

Generalstabens topografiske afdeling 1844

Bibliotekets bestand af Generalstabens kort er komplet, hvad angår den første dækning af landet i atlasblade og også m.h.t. 2. udgaven af atlasbladene på Sjælland og Lolland-Falster. Derimod kun dele af de store kortserier som f.eks. målebordsblade, atlasmålebordsbladene (1901) og Generalstabskortene.

Af øvrige udgivelser findes lidt under halvdelen i bibliotekets samling.

Af kortene, der blev udarbejdet under krigene 1848-1850, mangler kun "Frederiksstad med de i 1850 anlagte forskansninger" og "Grændsekaart mellem Slesvig og Holsten 1:276.000" fra 1851.

Endelig haves de første kort fra Generalstabens opmåling på Island.

Udenlandske kort.

Nederlandske kort af Eugene Henri Fricx 1706

Fricx var boghandler og bogtrykker i Bruxelles. Startede i 1706 udgivelsen af krigskort fra den spanske arvefølgekrig (1701-1713) og kort over den sydlige del af Nederlandene (Belgien).

Biblioteket har 26 af de 47 krigskort og planer af belejringer og fastninger og 11 af de 24 kort over Nederlandenes sydlige del samt kortet "Brabantia tabula".

Samlebind med 155 kort fra begivenhederne under den spanske arvefølgekrig. Alle af kendte kartografer, men samlet af en ukendt i 1730.

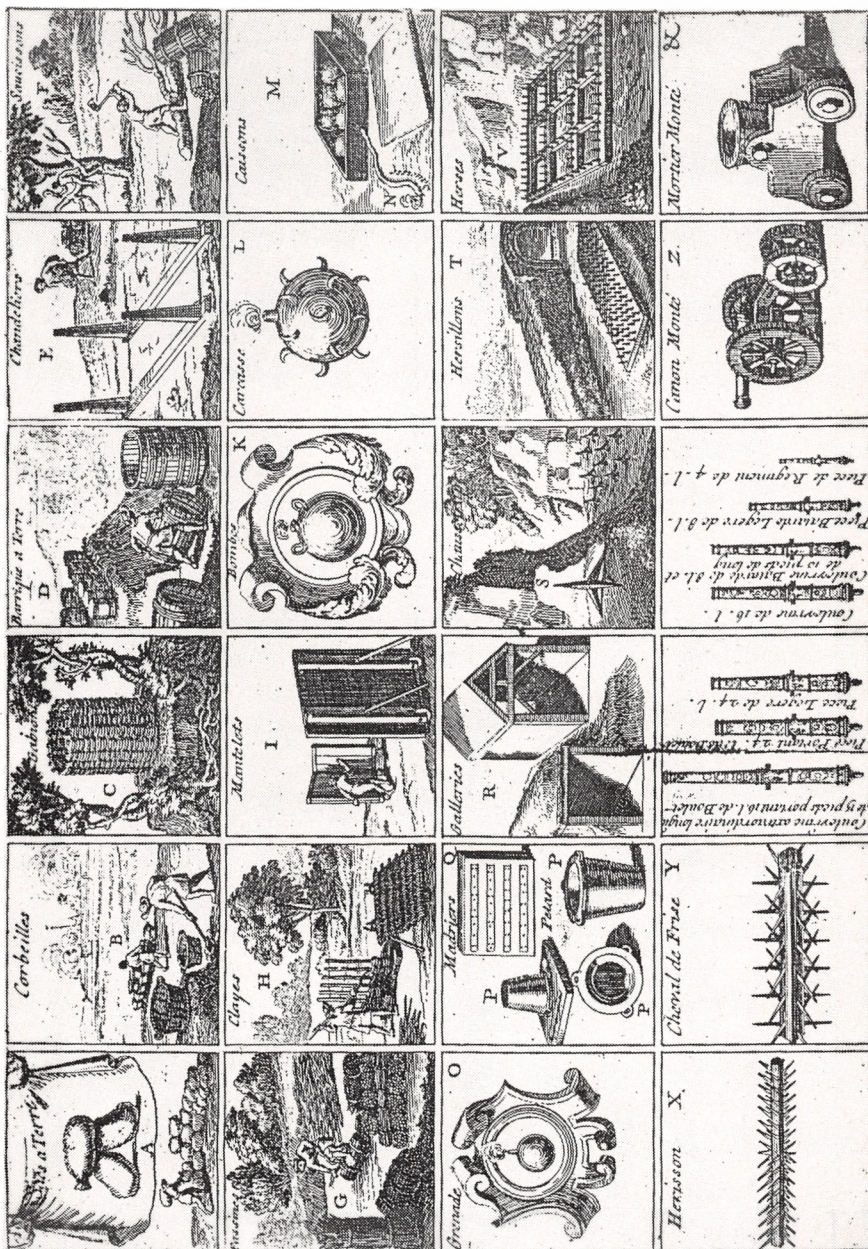
Cook's rejser, tegnet af mænd, der deltog i ekspeditionerne.

Officielle franske armekort med indtegnede skyttegravslinier fra 1. Verdenskrig.

Udover de her nævnte findes en samling af tegninger over europæiske befæstningsanlæg, således de Fers "Introduction a la Fortification" fra 1765, hvorfra bringes de på siderne 91 og 92 viste tegninger. Som tidligere nævnt findes et antal kort og tegninger udført af danske officerer bl.a. på fortifikationsområdet. Nævnes skal løjtnant A.B. Hoffmeyers "Atlas til Grundtræk af Fortifikationen" fra 1834. Tegninger over fortifikationer (eller forslag hertil) i de gamle danske Tropekolonier findes også.

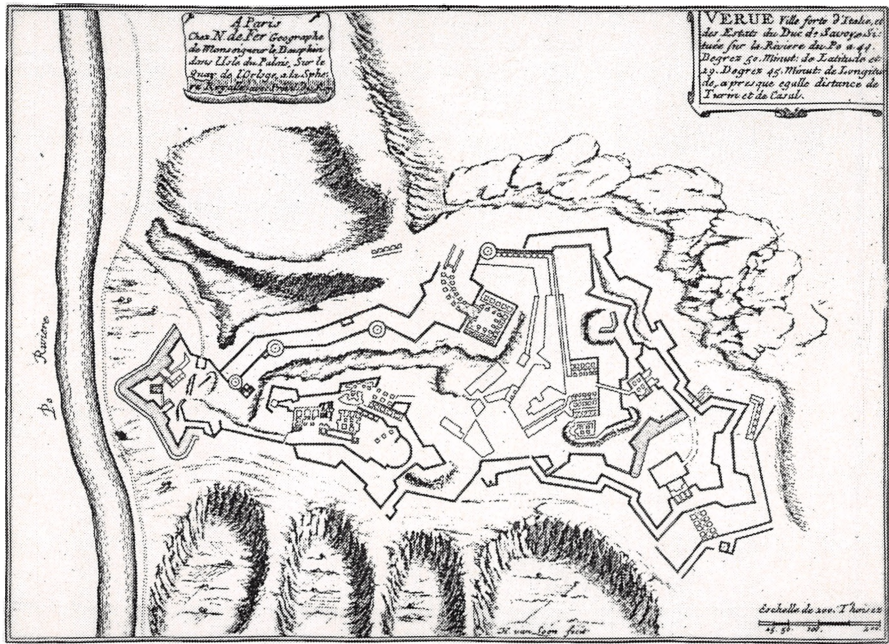
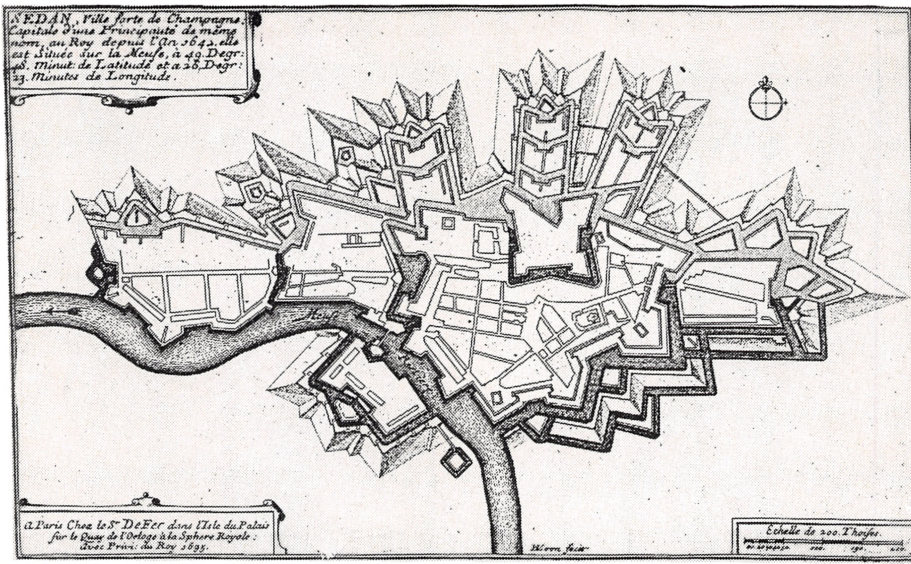
Kortsamlingen spiller en stor rolle bl.a. for forståelsen af tidligere tiders militære dispositioner, som undertiden er svære at forstå, hvis

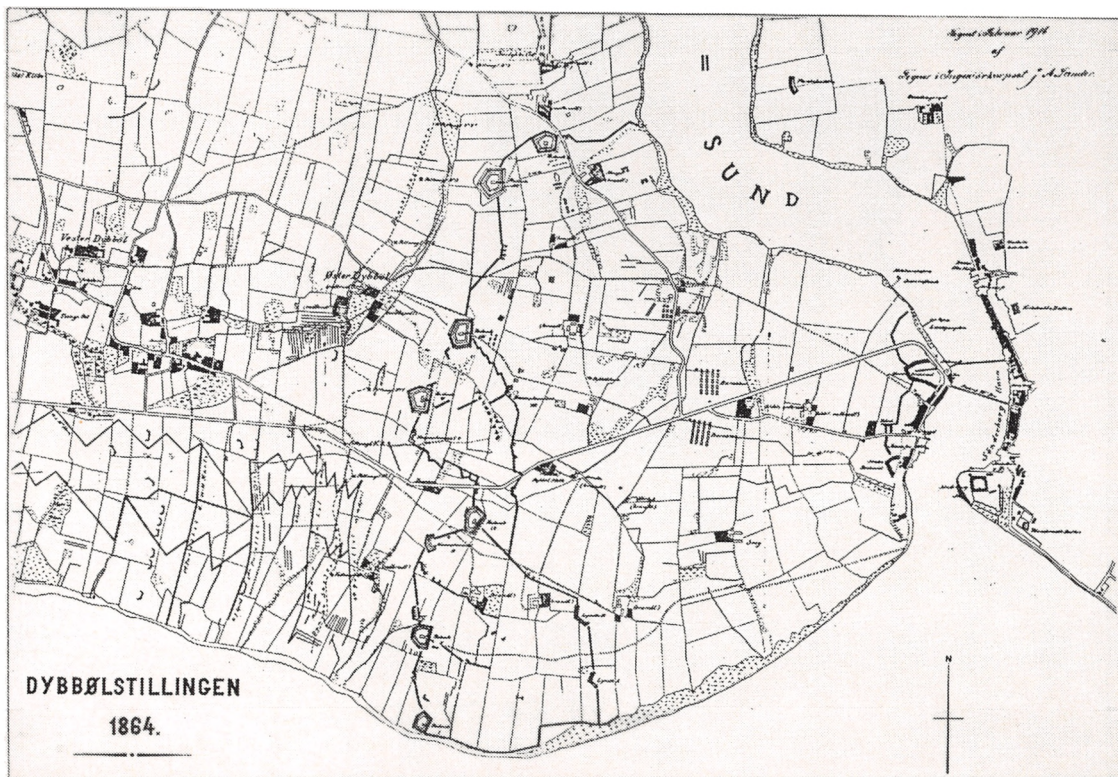
man benytter moderne kort.

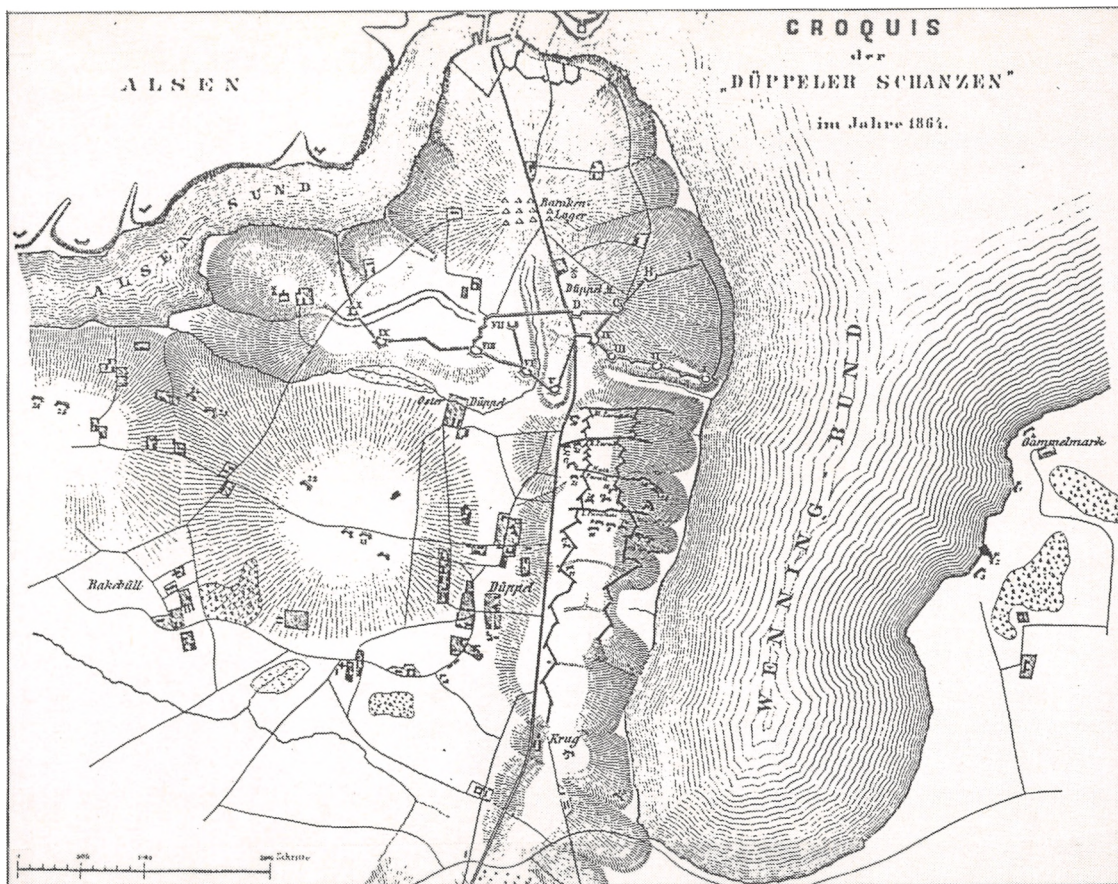
7. Rue de Valenciennes

avec Privilège du Roy

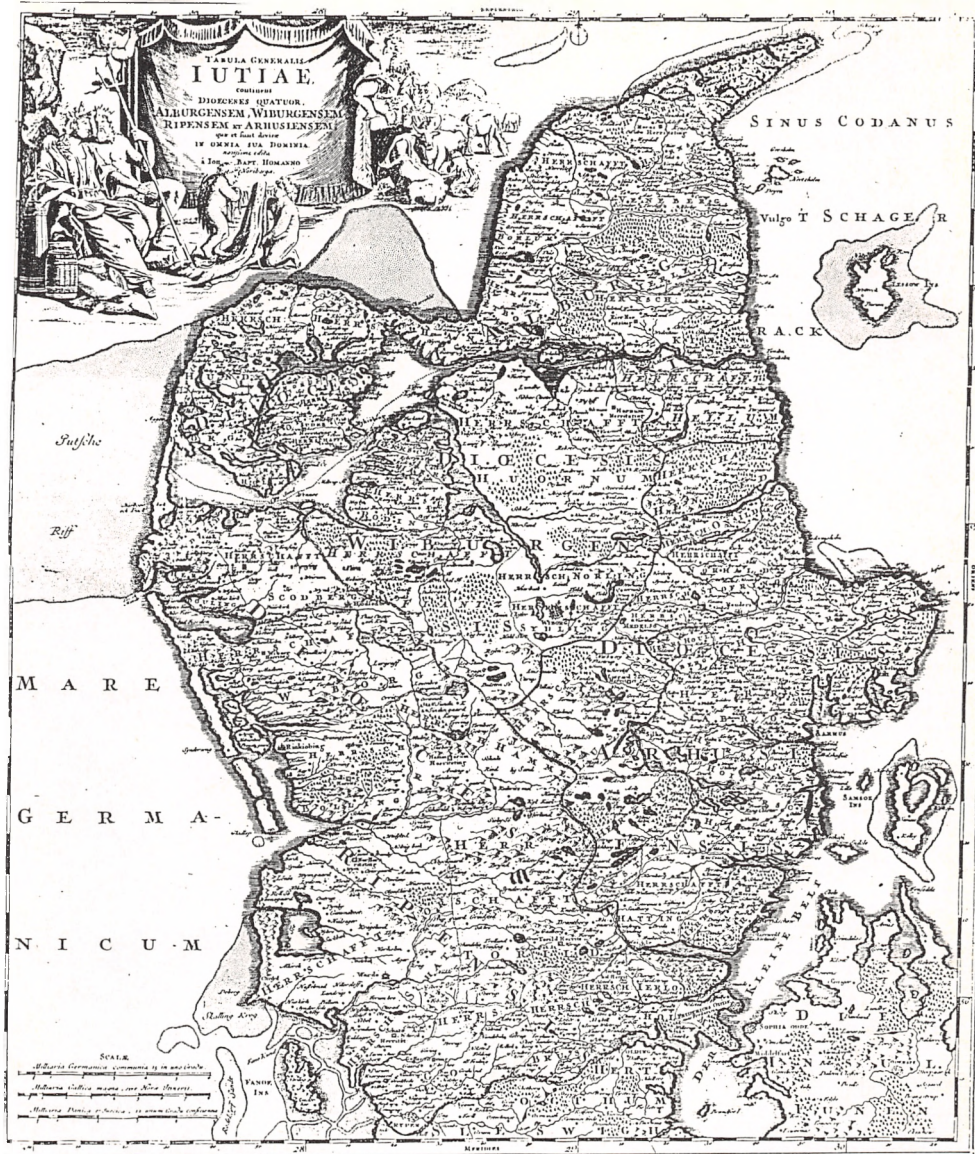

Dansk kort over Dybbølstillingen 1864. Tegnet 1914. Ingeniørkorpset.

Kort over Dybbøl 1864 fra "Atlas zu den Grundzügen der Befestigungskunst" 1872.

Nedfotograferet kort over Jylland. Kortet er tegnet af J.B. Homann (1664-1724) og udgivet i Nürnberg 1714. Der eksisterer kun ganske få eksemplarer af dette kort. Homann var for kortproduktionen, hvad Einstein senere blev for atomfysikken.

SPECIALSAMLINGEN

af

Jørgen Larsen

Bibliotekets gamle
og sjældne bøger.

Da Det kongelige Garnisonsbibliotek i efteråret 1969 kunne flytte fra lokalerne i Officersforeningen på H.C. Andersens Boulevard til det nyrestaurerede Søndre Magasin i Kastellet, skabtes der noget nær ideelle forhold for biblioteket, idet den af Forsvarets Bygningstjeneste foretagne indretning af bygningen dels var smukt udført og dels var helt i overensstemmelse med bibliotekets ønsker.

Ved planlægningen var der tillige skabt mulighed for, at bibliotekets mest værdifulde, uerstattelige bøger kunne anbringes under forhold, der i særlig grad sikrede dem mod brand og tyveri. Disse bøger udskiltes fra bibliotekets øvrige samlinger og placeredes oven over en gammel bageovn, hvilket måske ikke lyder særligt betryggende. Det drejer sig imidlertid om en af Den militære Brødfabriks store, gamle stenovne, som ved fabrikkens nedlæggelse og bygningens restaurering blev bevaret efter Nationalmuseets ønske. Ovnens kan i øvrigt ses i den store mødesal i parterreetagen.

I etagen over denne ovns solide, murede (og nu kolde) hvælving indrettedes lokalet til bibliotekets "specialsamling", som den benævnes i daglig tale.

Ved udvælgelsen af bøger til denne specialsamling har man fulgt den hovedregel, at samlingen omfatter alle de af bibliotekets bøger, som er udgivet før året 1700, idet disse alene i kraft af deres alder må anses for vanskelige eller umulige at erstatte.

Ud over disse gamle bøger indgår i specialsamlingen et betydeligt antal yngre bøger, som er udvalgt under hensyn til deres kostbarhed, sjældenhed, særlige illustrations- og andet udstyr.

Specialsamlingen rummer i dag ca. 1.400 bind.

Selv om der som nævnt er truffet særlige foranstaltninger til beskyttelse af disse bøger, er der ingenlunde tale om en hermetisk

n. *Ec diui quidē Augusti etiā nunc terras p̄gēps excellētissimū numen intemptatū ab hoc iniuria genere extitit: q̄ clarissimā ac sanctissimā fororis eius Octaviae utero se genitū fingere auderet: p̄pter summam autem imbecillitatem corporis ab eo cui datus erat pennde atq̄ ipsius siliū retentum subiecto in locum suū p̄prio filio diceret, uidelicet. ut eodē tēpore sanctissimi penares & ueri sanguis memora spoliarent: & fali fordida contagione inquinaret: Sed cū impletis impudencie uelis ad summū audacie gradū ferēt impensō Augusti tremo publice treremis affixus est.*

De Quodam qui se dicebat filiū Quinti Sertorii.

r. *Epertus est etiam qui se dicebat esse. Q. Sertorii filiu: que ut agnosceret uxor eius nulla ui cōpelli potuit.*

q. *Uid. Trebellius Calca q̄asseueraret se Clodium tulit: & qui dē dum de bonis eius cōtendit in cētum uirale iudiciū adeo fauorabilis defecit: ut uix iustis & æquis sententijs cōsternato populū nullū relinqueret locum in illa tamē quaestione neq̄ calumnie peccatoris nec uiolentiæ plebis iudicantiū religio cessit.*

m. *Vito fortius ule qui Cornelio Seylla rep. p̄oiente in domū Ca. Affidionis erupit. filiumq̄ eius patris penibus expulit uociferando nō illum: sed se Affidione esse peratum. Verū postq̄ a Seyllana uiolentiā Cesariana eq̄tas redunt pubemacula Romā ipe ni iustiore p̄cipe. obtinēte rēp. i publica custodia spiritū p̄cluit.*

e. *Odem prædite rep. i consimili mendatio muluibus temeritas Mediolani repressa est: Siquidē cum se. p̄ulrica quædā p̄inde ac falso credita esset: incendio penulle nihil ad se primis uibus bonis infereret: nec ei aut tractus eius splendidi testes aut cohortis Augusti fauor deesset propter inexpugnabilem Cesaris constantiam irita nefarii p̄positi abut.*

i. *Dem Barbarum quendam ob eximiam similitudinē Caspa: docia regnum affectantem tanquam Ariates esset: quē a. M. Antonio interemptum luce clarius erat, quāquam p̄ene totius oriē tis curatorem & genitium credula suffragatione sublitū caput impio demētēz imminens iusto impendere supplicio coegit.*

.P.F. M.CCCC.LXXVIII.KL.IV.LII. .S.F.
.B.R. VENETIIS IMPRESSIT. .Z.F.

Formindsket gengivelse af side i bibliotekets ældste bog: "Facta et dicta memorabilia", skrevet af en lærd romer, Valerius Maximus, der levede på kejser Tiberius' tid. Bogen tryktes i Venedig i 1478 og omhandler romernes og andre fremtrædende folks bedrifter og bemærkelsesværdige taler.

Et af de tidligste italienske tryk.

lukket afdeling. Bøgerne er ganske vist ikke til almindeligt udlån, men kan efter aftale med bibliotekarerne fremtages til studium på læsesalen. Endvidere fremvises samlingen eller dele af denne ofte, når biblioteket besøges af særligt interesserede selskaber eller enkeltpersoner - normalt efter forudgående aftale.

BØGERNES ERHVERVELSE.

I betragtning af, at biblioteket "kun" er 200 år gammelt, kan man måske spørge, hvordan man har erhvervet de mange bøger, som er langt ældre end biblioteket selv. Ældste bog er fra 1478, og blandt samlingens hundreder af bøger har mange været sjældne og kostbare allerede på tidspunktet for bibliotekets oprettelse.

Da biblioteket i sin 200-årige historie ofte har måttet leve med en stram økonomi - i perioder på "sultegrænsen" - er det indlysende, at vore forgængere kun i ringe grad har kunnet indkøbe de ældre værker, når man tillige skulle anskaffe mere aktuel litteratur.

Når Garnisonsbiblioteket i dag (næsten uden overdrivelse) kan hævde, at det råder over hovedparten af den væsentligste landmilitære faglitteratur, der er udgivet siden bogtrykkunstens barndom, ligger

Hestens tilvænnning til kamplarm. Den første større rideskole oprettedes i Neapel af adelsmanden Federico Grisone, der i 1550 udgav sit epokegørende værk "Ordini di cavalcare e modi di conoscere le nature de' cavalli...". Værket kom i mange udgaver og oversættelser, bl.a. til tysk. Billedet er fra den tyske udgave (Augsburg 1608). Mange unge adelsmænd fra andre lande søgte til Grisones rideskole.

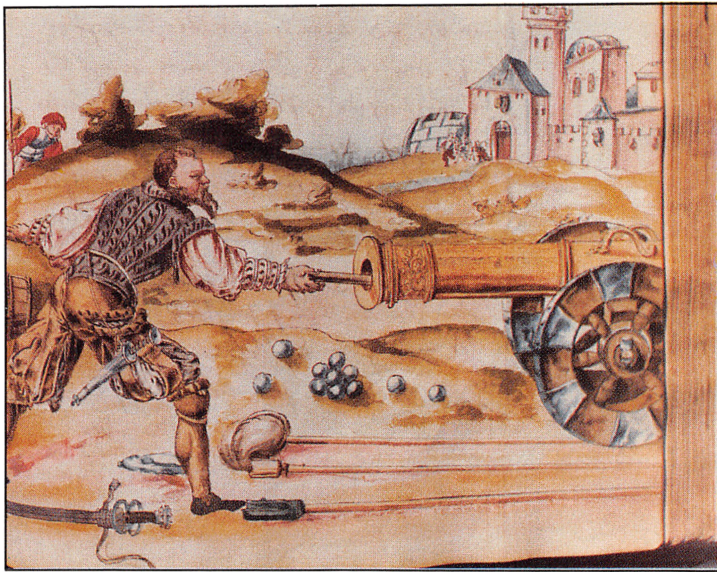
forklaringen derfor i, at man for den ældste litteraturs vedkommende i overvejende grad har nydt godt af gaver.

I bibliotekets første år skænkede kronprinsen, senere kong Frederik VI, både bøger og penge, ligesom en kreds af officerer ydede faste beløb til bogkøb. Retten til hjemlån opnåedes i øvrigt dengang ved, at låneren skænkede en bog til en værdi af fire rigsdaler eller betalte denne sum til økonomidirektøren.

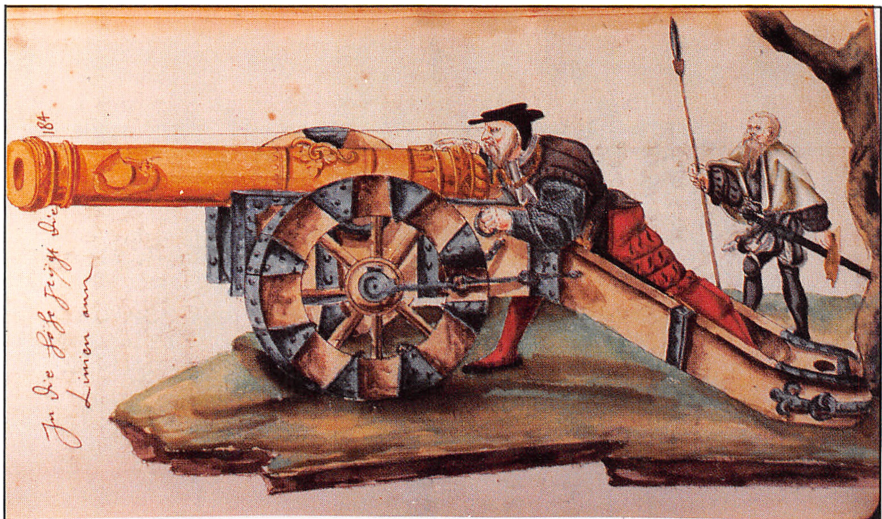
I 1865 viste det sig, at general de Meza i sit testamente havde bestemt, at hans store militære bogsamling skulle deles ligeligt mellem Den militære Højskole og Det kongelige Garnisonsbibliotek.

Kort efter fik biblioteket endnu en stor gave, idet kong Christian IX i 1866 bestemte, at Det kongelige Håndbiblioteks store, meget værdifulde militære afdeling skulle skænktes til Garnisonsbiblioteket.

Mange bøger fra disse store gaver har i dag deres plads i bibliotekets specialsamling.

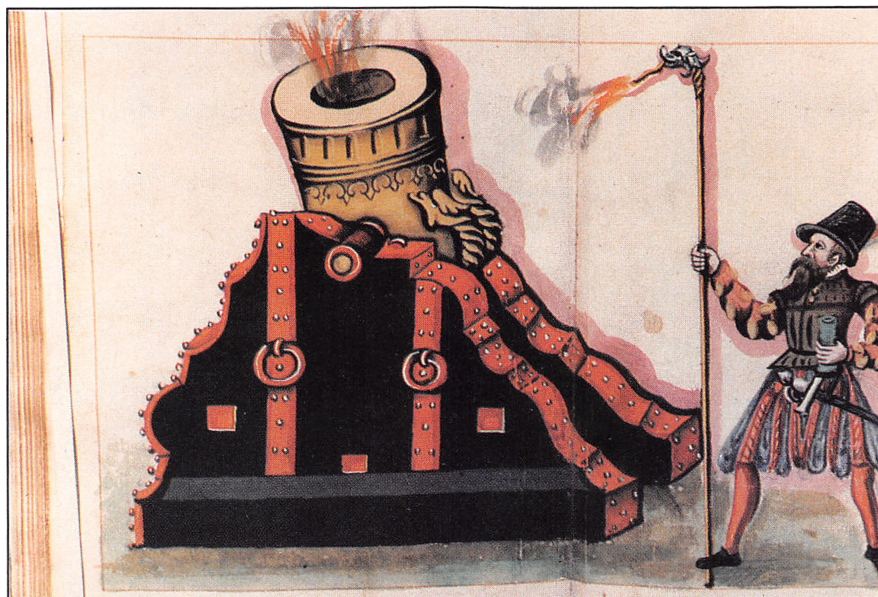

Christoff von Habsperg's "Kriegsbuch". Manuskript fra 1500-tallet. En af de mange kendte afskrifter af Franz Helms "Buch von den probierten Künsten" fra ca. 1535.

To billeder fra Andre Popffinger's manuskript fra 1570:
 "Ain schönes und nützlich Buch von Büchsenmaisterei."

Senere kom andre store bogsamlinger til - bl.a. ved at en række militære biblioteker efterhånden indlemmedes i Garnisonsbiblioteket.

I 1844 var det blevet bestemt, at Garnisonsbiblioteket ikke måtte indkøbe specialværker om artilleri- og ingeniørvidenskab, idet disse emner dækkedes af Artilleriets og Ingeniørkorpsets biblioteker. Man vil derfor forstå, hvad det betød for Garnisonsbibliotekets ønske om alsidighed, at de mange tusinde bøger fra Artilleriets og Ingeniørkorpsets biblioteker indlemmedes i Det kongelige Garnisonsbibliotek kort efter dets indflytning i Kastellet.

De to biblioteker var meget gamle, Artilleriets bibliotek endda ældre end Garnisonsbiblioteket, så ud over den betydelige forøgelse af dets almindelige samlinger tilgik der med disse to biblioteker et stort antal gamle, sjældne og meget værdifulde bøger, som fandt deres naturlige plads i specialsamlingen.

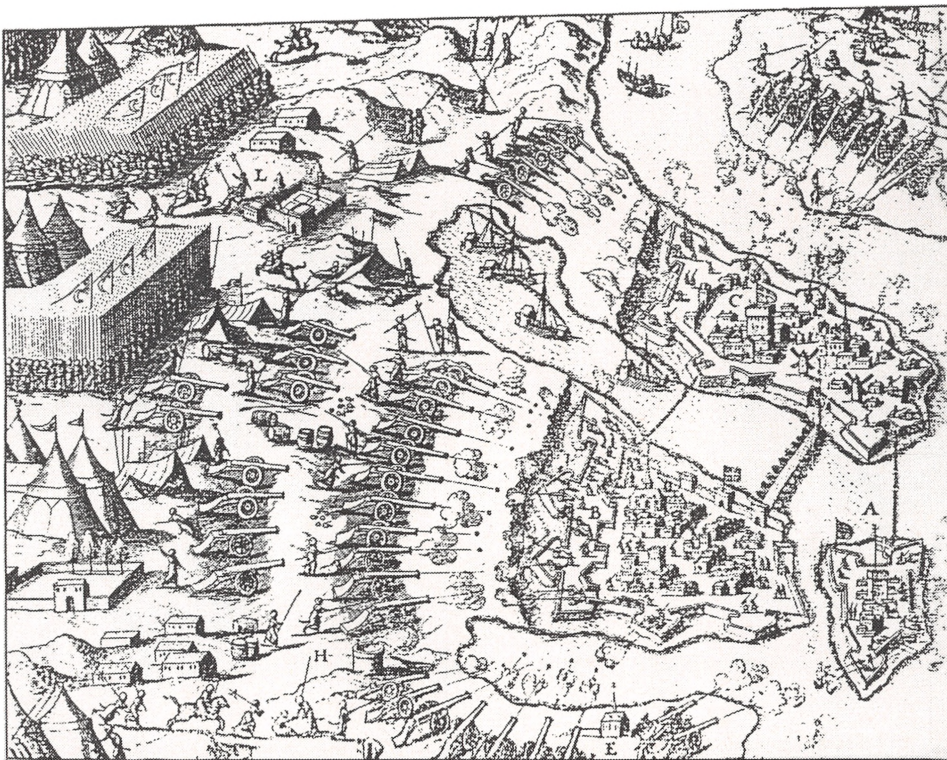

På foranledning af prins Moritz af Oranien udarbejdede den berømte hollandske kobberstikker Jacob de Gheyn (1565-1629) værket "Wapenhandelinghe van Roers, Musqueten ende Spiessen", der i 117 pragtfulde billeder viser "våbenbetjening på tælling". Udkom i Haag 1607 og året efter i Amsterdam og Frankfurt. Biblioteket har udgaven fra 1608 med tekst og kommandoord på fransk, engelsk, hollandsk, tysk og dansk.

"Giffuer krud påå eders panne".

"Turnier-Buch". Billederne af Maxmilian I's turneringer udførtes oprindeligt i træsnit af den kendte tyske maler Hans Burgkmaier og dennes søn. Bogens originaludgave kom ca. 1553. Billedet er fra en af professor J.H.v. Hefner foranstaltet genforestilling af bogen i 1853, hvor billederne gengaves i kobberstik.

Tyrkernes belejring af Johanniterriddernes fæstning på Malta 1565 (udsnit). Den romerske adelsmand Francesco de' Marchi er betegnet som et af fæstningsvidenskabens største navne. Hans værk om fortifikation afsluttedes i 1574, men tryktes først i Brescia 1599. En kilde omtaler allerede i 1757 værket som en stor sjældenhed.

Samuel Rush Meyrich: "A Critical Inquiry into Antient Armour as it existed in Europe, but particularly in England, from the Norman conquest to the reign of King Charles II." (London 1824).

"General Stabs Stads Uniform". En af de 16 store håndtegninger fra værket "Dänisches Militär" (ca. 1804), tegnet af den danske officer Schack=Brockdorff (1773-1858). Han blev senere kar. oberstløjtnant, toldforvalter i Kiel og kammerherre.

Det vil ikke være muligt i denne relativt kortfattede orientering om specialsamlingen at give en tilfredsstillende omtale af de enkelte værker, der indgår i samlingen. Vi har derfor valgt i denne tekst at indføje nogle illustrationer med korte noter fra nogle af bøgerne og må i øvrigt henvise interesserede læsere til at søge nærmere oplysning hos bibliotekarerne.

Kataloger.

Specialsamlingen er katalogiseret dels i Garnisonsbibliotekets almindelige katalog, dels i en særlig kortkatalog. For dele af specialsamlingen er der herudover udarbejdet en katalog med fyldige oplysninger om forfatterne, bøgernes indhold samt den betydning, bøgerne har haft i deres samtid og eftertid. Arbejdet med denne særlige katalog føres videre i det tempo, som de øvrige aktiviteter i biblioteket tillader.

Rigskansleren og historikeren Arild Huitfeldt udgav sin Danmarkshistorie - det største danske historiske arbejde siden Saxo - i en række bind fra 1596 til 1603. Biblioteket har to af disse bind og tillige den samlede udgave i 2 bind fra 1650-52.

Fortalen.
Om Et Lov

skal mand Land bygge. Men vilde huer Mand orffuis eller ughes met sit eget/ oc lade andre nyde Jersitt / Da torde mand icke Lovt ved : Dog er ingen Lovt saa god at sølge som Sandhed. Men huor mand tessuer eller tissuer om Sandhed / da skal Lovten op/ lade / hullcket Sandhed oc ret er. Vaare ey Lovt i Lande/ da hadde huer mest/ der mest maatte gribe. Der saar skal Lovten gibris effter alle Mands gassin/ at retuise/ spage oc sagelise Mend maatte nyde deris Rætt oc Spect/ oc wretuise oc sule Mend stulle rettis effter det i Lovten er screffuit/ oc tpre ey forbt fuldkomme deris ondskaff/ som de hassue i hwi. Vel er det ret / at huem der Guds fryct/ oc Rættens klerlighed / icke land socke til gaat at gibre/ at Hoffdingers affue oc rædsel/ oc Land/ sens menige vedtagne Lovt / formene dem at gibre lde/ De straffe dem/ som ey wille lade aff deris onde Gjerninger.

A Lovten

"Den Rette Jydske Lowbog/Nu Nylike offuerseet/corrigerit og Danskent Forbedrit/Aar MDLXXXX." Loven blev givet af Valdemar Sejri i 1241. Første trykte udgave 1504. Her vises den kendte fortale i udgaven fra 1590, som tryktes efter ordre fra Christian IV.

"Kong Christian Den Femtis Danske Lov" fra 1683.

Reglerne i femte bog, VIII Capitel, 1. Artikel, anvendes stadig af biblioteket, når udlånte bøger bortkommer - dog uden at man i den forbindelse henviser til Christian V's Danske Lov.

774 Femte
 sker Opbud af Skyldenrent / eller Arv og Giæld fragaals ; Men hvis den / som Zordegods i Pant haver/ vil tage sin Betalning i Zordegods/ da bør hand først at antage sit Pant/ saa vit det tilstrekker/ og siden i andet Debitorens Zordegods.

VIII. Cap:

Om Laan/ Leie og betroet Guds.

I. Art:

Man maa ej fortabis/ men skal Indisloft hjemkomme og lige saa got / som mand det annamede/ være sig Jæ/ Klæde/ Vaaben/ eller andet Guds. End forkommer

Handwritten notes:
 1. 2. 3. 4.
 3. 4. 5. 6.

Bog. i. Cap. 775.
 mer det / saa at det ikke land igjen skaffis / da bør detis Værd nosagtig at betaliss.

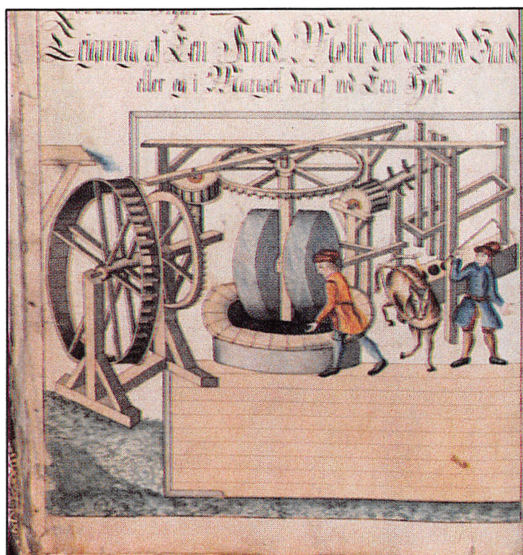
2.

En omkommer den/ som fik til Laans Heste/ eller Væster / og hand selv førte dem/ tillige med dem nem/ da betaliss de ej igjen ; Lj den bør ej Laan at føre igjen/ som ikke kunde frelse sit eget Liv.

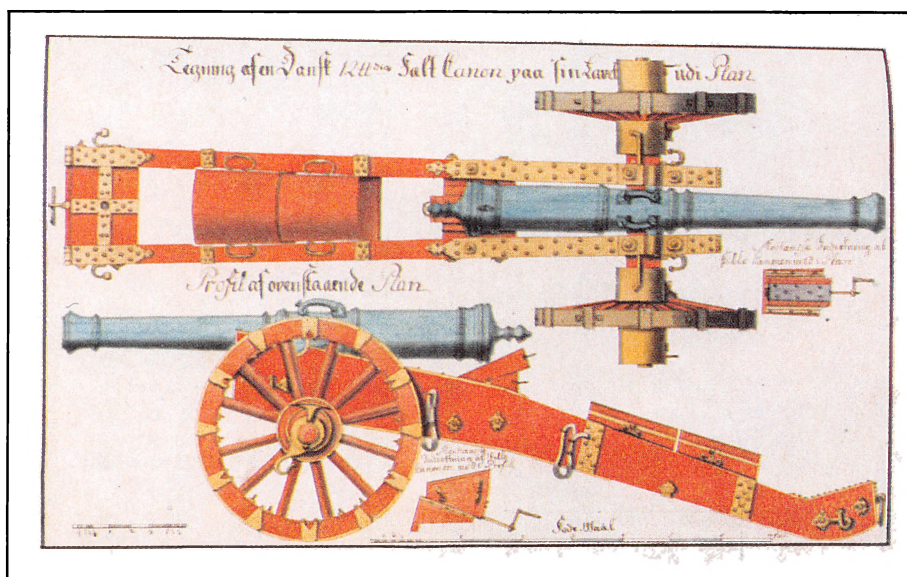
3.

Plaancer / eller Lejer / mand noget til anden/ og ikke tager Bred derpaa / eller haver Vidnisbyrd der til/ og den/ som det til Laans eller Leje bekom/ vil det fragaal / og det siden hannem overbeviss / da legge ud det / som kræbis / og derforinden bode sine tre Mark til Sagføgeren og tre Mark til Kongen.

§§§§ ij 4. Art

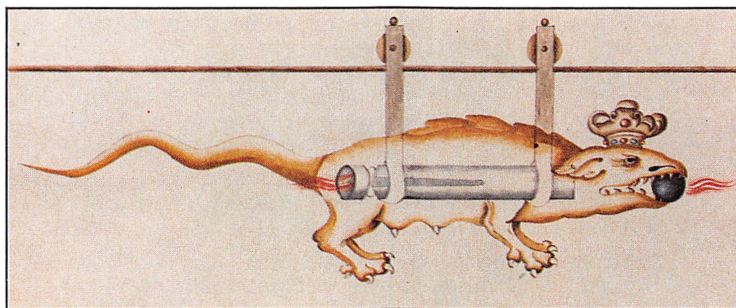

Landkadet N.C. Krag's elevtegninger 1773-75:
"Søe- og Land Artilleriet."

Chr. Bruun: "Danske Uniformer." (København 1845)
 Bruun udgav i perioden 1837-1850 fem samlinger håndkolorede tegninger af danske civile og militære uniformer med i alt 211 smukke billeder.

"Pyrio Tormento Graphia von I.I.V. Trachenfels. Obrister undt Mittgliedt der Hochlöblichen Fruchtbringenden Gesellschaft der Verfechtende." Meget smukt manuskript med 91 store tegninger af skyts, fyrværkeri m.v. fra ca. 1660. Dedikation til Frederik III.

"Künstliche und rechtschaffene
Fewrwerck zum Schimpff" af
Johann Schmidlap von Schorn-
dorff. Nürnberg 1560. 1. ud-
gaven af den ældste kendte bog,
der udelukkende omhandler kunst-
fyrværkeri.

Ikke blot bøgernes indhold er et studium værd.

Naturligvis er bøgernes indhold det væsentligste. Der vil imidlertid i en bogsamling, der spænder over en 500-årig periode, også være andre studieobjekter såsom bogtrykkerne, forlæggerne, bøgernes skrifttyper, bindtyper og illustrationer. Samlingen rummer bl.a. bogtrykkernavne som Plantin og Moretus, Elzevier'erne, Janssonius og Feyerabend; illustrationer og kobberstikkere som Jost Amman, Hondius, de Bry og kartografen Willem Blaeu. Også en række kendte danske navne er repræsenteret.

Alle former for bindtyper findes i samlingen, som bl.a. fremviser et antal bøger indbundet i fragmenter af beskrevet middelalder-pergament fra sidste halvdel af 1200-tallet og senere.

Biblioteket har da også kunnet glæde sig over gode besøg af såvel enkelte sagkyndige på disse specielle områder som selskaber af bibliofiler, bogbindermestre m.fl.

De mange besøg, hvor vi har vist specialsamlingen frem, og de talrige tilfælde, hvor bøger fra samlingen har været fremtaget til studium på læsesalen, bekræfter, hvad der blev nævnt tidligere i denne orientering: Vi ønsker, at denne storartede gamle samling bliver både set og anvendt.

Med de vilkår, der i dag bydes Det kongelige Garnisonsbibliotek, har det gode muligheder for at leve op til sin stilling som ikke blot hærens, men hele landets hovedbibliotek for landmilitær faglitteratur.

Det er i denne henseende meget tilfredsstillende at vide, at biblioteket ikke blot er i stand til at tilbyde sine lånere den omfattende aktuelle litteratur, men at også bibliotekets historiske bagland er i orden.

162 Traitté des feux Artificiels.

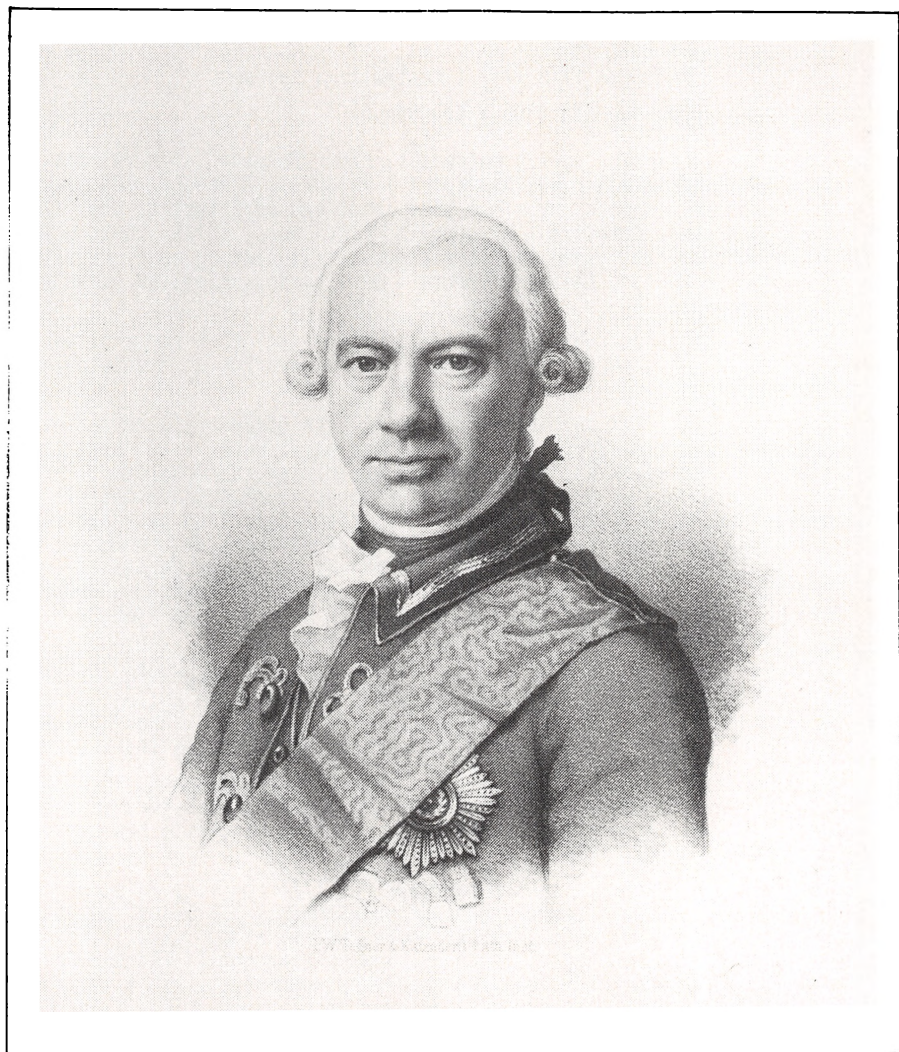

Illustration fra "Pratique de la Guerre" af General S. Malthus 1650.

B I O G R A F I E R

Bag Det Kongelige Garnisonsbiblioteks udvikling og drift står en lang række personer. Ophavsmanden, general v. Huth - som iøvrigt var initiativtager til en række ting i den danske hær - har naturligvis krav på nærmere omtale, men også bibliotekets chefer og assistenter bør nævnes.

Bibliotekarerne har, hver ud fra sine forudsætninger, været med til at præge udviklingen og er dermed blevet en del af bibliotekets historie.

GENERAL, GEHEIMSTATSMINISTER H.W.v. HUTH

v. HUTH, HEINRICH WILHELM (1717 - 1806)

General, Geheimestatsminister, (R.E., S.K.)

Initiativtager til oprettelse af Det militaire Selskab på Giethuset.

Født den 17/8 1717 i Costowitz i Sachsen.

Død den 6/5 1806 i København.

Studerede i Leipzig, særlig matematik. Efter forgæves at have søgt ansættelse i den sachsiske hær gik han først i kejserlig tjeneste, men gik derefter i hessisk tjeneste, hvor han blev ansat ved artilleriet. Blev 1745 kaptajn og avancerede derefter i graderne og blev oberst i 1761. Deltog i en række felttog og fik ry som en fremragende artillerist og en dygtig ingeniør og bygmester. Deltog på hannoveransk side i syvårskrigen, hvor han blev udnævnt til general.

1765 udnævnte Frederik V prins Carl af Hessen til chef for artilleriet på betingelse af, at general v. Huth kom til København for at støtte prinser ved våbnets opbygning.

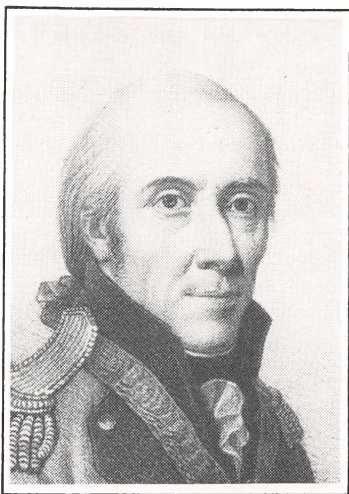
Det kom hurtigt til sammenstød mellem v. Huth og Generaldirektoriets leder, de Saint Germain. Begge var lige stejle, og v. Huth ville rejse tilbage til Hessen. Frederik V's død 1766 ændrede imidlertid forholdene. Prins Carl kom i forgrunden, og Saint Germain afskediges. v. Huth udnævnes til generalløjtnant og nr. 2 i artilleriet efter prinsen. Blev 1766 generaldirektør for statens bygnings- og vejevæsen. 1767 godkendte Chr. VII en ændret plan for artilleriet, som v. Huth havde udarbejdet. Da Saint Germain igen blev chef for Generalkrigsdirektoriet, fik v. Huth sin "afsked" med ordre til at rejse i nogen tid, til det behagede kongen at kalde ham hjem. Men allerede i november 1767 faldt Saint Germain.

v. Huth blev tilkaldt af Struensee. 1771 udnævnt til chef for artilleriet og ingeniørerne. Den 9/11 1771 deputeret i det militære kollegium. 1771 approberes hans plan for ingeniørkorpset, og i 1772 godkendes hans plan til forøgelse og forbedring af artilleriet. Oprettet artillerikadetinstituttet.

Da han i 1772 sendes til Norge for at klargøre beredskabet, iværksætter han opmålingsarbejder først og fremmest i grænseegnene. Hermed indledes de geografiske opmålinger. Også i Danmark og Holsten iværksatte han betydelige kortarbejder.

Han deltog i udarbejdelsen af hærplanen af 1774 for sine to korps' vedkommende og fik gennemført bedre organisation, lønnings-, arbejds- og avancementsvilkår. Han udarbejdede instruktion om undervisningen af alle til artilleriet hørende fra menige til løjtnantsklassen - præget af klarhed, humanitet og pædagogisk indsigt -, og trods modstand gennemførte han sine tanker. Fremtidig skulle alene duelighed og tjenstiver være afgørende for avancement, og forfremmelse til officer skulle også stå åben for menige.

General v. Huth var den egentlige initiativtager til oprettelsen af Det militaire Selskab med bibliotek på Giethuset, hvor han selv havde tjenestebolig.

H.W.F. ABRAHAMSON
1787 - 1812

F.G.H. MOURIER
1796 - 1820

H.J. BLOM
1822 - 1843

J.A. FIBIGER
1844 - 1851

1. ABRAHAMSON, WERNER HANS FREDERIK (1744 - 1812)

Kaptajn (R.)

Leder af Garnisonsbiblioteket 1787 - 1812.

Født i Slesvig den 10/4 1844.

Død i København den 22/9 1812.

Blev elev ved Landcadetkompagniet 1757. Den 10/3 1762 fændrik i fodfolket med anciennitet fra 3/6 1761. 7/12 1763 sekondløjtnant i fodfolket. Blev den 1/4 1767 - uventet og uønsket - forsat til artilleriet som sekondløjtnant. 1773 premierløjtnant og den 25/2 1785 kar. kaptajn. Den 20/1 1786 stabskaptajn. Den 2/11 1787 afgået efter ansøgning - fra artillerikorpsset - med fuld gage i pension.

A. født tysksproget og kunne, da han begyndte sin karriere, ikke tale dansk, og dog skulle han blive foregangsmanden med hensyn til i militæretaten at undervise på modersmålet. I perioden 1772 - 1808 lærer ved Artilleriekadetinstituttet i dansk, tysk, historie og geografi. Fra 1780 tillige ansat som lærer ved Landcadetkompagniet i de "skønne videnskaber" samt filosofi. Fra 1799 - 1812 inspektør ved Landcadetkompagniet.

A. var autodidakt. Læste meget, men spredt; hovedinteressen lå i sprog og litteratur. Skrevet om mange forskellige emner og udgav en tid sammen med ingeniørløjtnant, professor Rawert, "Det danske Krigsmagazin". Medlem af "Det kongelige danske Litteraturselskab" 1775 og "Det norske Videnskabernes Selskab" 1782. Han var kritiker, oversætter, udgiver og forfatter. Han havde tidens humane frisind og oplysningstrang. Han var retsindig og havde stor nationalfølelse og kom til at spille en betydelig rolle i den nationalisering af åndslivet, der på så mange områder fandt sted i hans tid. Hans sidste store værk, som udkom på hans dødsdag, var en 800 sider stor dansk sproglære for tyske.

A. huskes bl.a. fra visen: "Norma morum" ("Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk").

A. hørte til kredsen omkring kronprins Frederik (VI).

A. blev leder af Garnisonsbiblioteket fra starten (1787), og han sørgede for, at biblioteket fik så vidt spændende et felt, at man allerede fra begyndelsen lagde grunden til et alt omfattende hovedbibliotek. Han tog initiativet til fremskaffelse af midler til bibliotekets drift, ligesom han formentlig står bag udarbejdelsen af katalogerne fra 1793, 1798 og 1803.

A. var ikke ansat som bibliotekar, men varetog som leder de for en bibliotekar normale funktioner - i det mindste i de første år. Der hersker rogen usikkerhed om hans tilknytning til biblioteket, men den varetog formentlig til hans død i 1812, selv om kaptajn Mourier, der 1796 ansattes som økonomidirektør ved "det kgl. militære selskab", får ansvaret for bibliotekets økonomi og fra 1802 sammen med to stabsofficerer også får indflydelse på bogindkøbene.

2. MOURIER, FREDERIC GUILLAUME HENRI (1766 - 1820)

Oberstløjtnant (R., D.M.)

Økonomidirektør ved "Det kgl. militaire Selskab" og dermed Garnisonsbiblioteket 1796-1818, og økonomidirektør og præces for direktionen for "Det kgl. Garnisons Bibliotek" 1818-1820.

Født den 15/2 1766 i København.
Død den 22/8 1820 på Dorthealyst.

Indtrådte 1/1 1779 i tjeneste ved rytteriet. Den 24/9 1783 sekondløjtnant à la suite af fodfolket og 25/2 1784 indtrådt i nummer som sekondløjtnant ved fodfolket. Den 27/3 1789 forsat til Artillerikorpsset og består samme år afgangseksamen fra Artillerikadetinstituttet. Forbliver tjenstgørende ved artilleriet, hvor han avancerer, og den 6/10 1816 kar. oberstløjtnant.

Fra 1789-1791 tjenstgørende i København. Var i Citadellet Frederikshavn under slaget på Københavns red den 2/4 1801. 1791-1803 inspektionsofficer og lærer ved Artillerikadetinstituttet. 1795-1805 lærer i de "militaire Videnskaber" for prins Christian Frederik (Chr. VIII). 1803-1820 forstander for Artillerikadetinstituttet.

Fungerede ikke som bibliotekar - hvilket job var tillagt bogskriveren - men havde (sådan som ordningen fungerede på det tidspunkt) det afgørende ord i alle spørgsmål af betydning. Han forestod ledelsen af biblioteket i de vanskelige år under Napoleonskrigene, hvor den dårlige økonomi havde påført biblioteket store vanskeligheder. Det skyldes først og fremmest Mourier, at biblioteket overlevede kriseårene og i 1818 kunne reorganiseres og bringes til at fungere efter sin hensigt. Mourier er ophavsmand til love-
ne fra 1818.

3. BLOM, HANS JØRGEN (1792 - 1864)

Oberst (R., D.M.) (St. Helena medaljen)

Bibliotekar 1822 - 1843.

Født den 16/10 1792 i Randers.

Død den 13/4 1864 i København.

1808 frikorporal ved Kongens Regiment. 1809-1811 elev på Det Danske Militærinstitut på Giethuset i København. Bestod sin officerseksamen med udmærkelse og udnævntes den 31/12 1811 til sekondløjtnant ved Kongens Regiment. Han forblev dog ved instituttet som repetent. 1813 ansøgte Blom kongen om ansættelse ved den aktive Armees, og Frederik VI sendte ham til Holsten, hvor han blev sat i tjeneste ved Det holstenske Skarpskyttekorps. Deltog under det korte felttog i Mecklenburg 1813. Vendte 1814 tilbage til sit regiment, hvor han udnævntes til premierløjtnant 19/8 1818. Udnævntes til major 1/7 1841. Deltog i treårskrigen, hvor han udmærkede sig som fører og ved tapperhed. Såret i fægtningen ved Dybbøl. Den 24/5 1848 oberstløjtnant og kommandør for 4. bataljon. Han var en tid medredaktør af "Militairt Repertorium". Den 31/7 1848 udnævnt til oberst. En kort tid medlem af Landstinget.

Blom blev allerede som premierløjtnant bibliotekar og forblev i denne stilling i 22 år. Allerede før sin tiltræden havde Blom vist stor interesse for litteratur, og han studerede iøvrigt krigskunst og krigshistorie. Han skrev en enkelt bog og en række krigshistoriske afhandlinger.

Selv om biblioteket efter kriseårene var blevet reorganiseret og igen bragt på fode under oberstløjtnant Mouriers ledelse, var der endnu dele af bogsamlingen, som var forsømt. Blom bragte orden i bogsamlingen og påbegyndte kort efter sin tiltræden udarbejdelsen af bibliotekets første realkatalog ordnet efter emner. Realkataloget blev udgivet i 1830. Blom medvirkede også i udformningen af de ændringer til love-
ne, som kom i 1830.

Blom fratrådte som bibliotekar ved nyordningen 1844, da man ikke men-

te, at tjenesten som bibliotekar kunne passes ved siden af geleddtjenesten. Hans indsats påskønnedes med et gratiale på 300 Rbd.

4. FIBIGER, JOHAN ADOLPH (1791 - 1851)

Oberstløjtnant (R.)

Bibliotekar 1844 - 1851.

Født den 31/5 1791 på Snoghøj Færgegård.

Død den 26/8 1851 i København.

Fibiger gik som dreng til søs, men efter nogle prøvesejladser til Norge opgav han søvæsenet og indtrådte 1806 i Landkadetkorpset, hvor han blev fænrík i 1808. Forsattes 1810 til Ingeniørkorpset, men genansattes 1811 i infanteriet og blev 1813 som premierløjtnant fast lærer ved Landkadetkorpset i matematik, senere i fortifikation og taktik. Ved hærreduktionen 1816 afskedigedes han som kaptajn, da han valgte at forblive i sin stilling som lærer. I 1821 optoges han atter i hæren som kaptajn, idet han stadig virkede som lærer - fra 1829 med majors karakter - indtil han 1830 ansattes som kommandør for den da oprettede "Militære Højskole". Efter en principiel uoverensstemmelse med undervisningsdirektøren, OL Abrahamson, afgik F. fra skolen og udnævntes til udskrivningschef for 1. jyske distrikt.

I 1817 begyndte han sammen med premierløjtnant F.H. Jahn udgivelsen af "Magazin for militair Videnskabelighed". Stillingen i Jylland hindrede ham i at fortsætte den betydelige litterære virksomhed, der særlig havde knyttet ham til livet i hovedstaden. 1842 søgte og fik han sin afsked med oberstløjtnants karakter. Han genoptog straks sin litterære gerning. Efter krigsudsbruddet i 1848 ansattes han som organisator af befolkningens væbning og forsvar på Lolland, Falster og Møn indtil våbenstilstanden samme år. Den 6/4 1849 kommandant i Fredericia, men allerede 10/4 afløstes han af Chr. Lunding. F. ansattes som kommandant i Middelfart over kystbevogtningen.

Da Fibiger ansattes som bibliotekar, havde han et godt kendskab til biblioteket, idet han som kommandør for "Den militære Højskole" 1830-35 havde haft overopsynet med Garnisonsbiblioteket. Han udviste stor interesse for bibliotekets drift, men det må nok have skortet en del på det praktiske område. Erstatningsproblemerne ved overdragelsen til efterfølgeren antyder alvorlige administrative mangler. Fibiger var forfatter af reglementet fra 1844, hvor han bl.a. fik godkendt, at bestyrelsen helt skulle varetages af bibliotekaren. Han udgav et nyt katalog i 1845.

5. v. WICKEDE, JOHAN WILHELM (1788 - 1881)

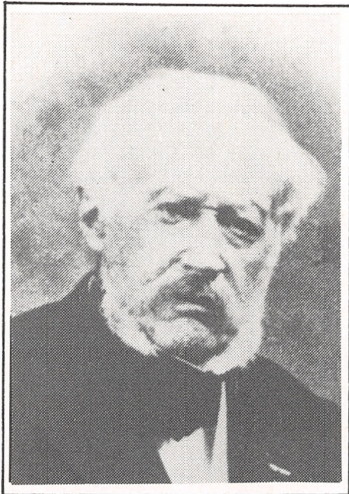
Oberst, kammerherre (R., D.M.)

Bibliotekar 1851 - 1881.

Født den 30/8 1788 i Lübeck.

Død den 4/3 1881 i København.

Den 17/3 1805 - 15/8 1807 frikorporal ved Kronprinsens Regiment. Den 18/12 1807 fænrík. Tjenstgørende ved dette regiment til 1825. Udnævntes 19/8 1818 til stabskaptajn. Den 15/10 1825 chef for grenaderkompagniet ved Kongens Regiment. Major den 5/6 1833. Den 1/7 1842 oberstløjtnant og kommandør for 4. bataljon. Deltog med hæder i treårskrigen først som chef for 4. bataljon, men afløstes under opholdet på Fyn i maj 1848 af major H.J.

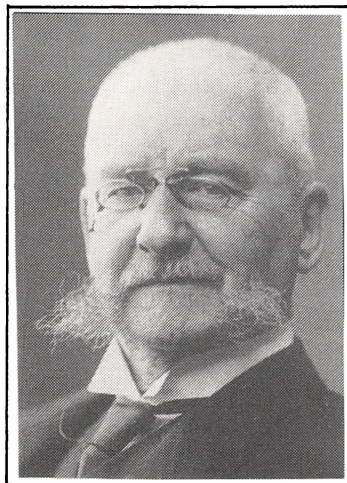
J.W.v. WICKEDE
1851 - 1881

J.C. PINGEL
1881 - 1895

J.C.W. HIRSCH
1895 - 1896

G.L. GREVE SPONECK
1897 - 1909

Blom, tidligere chef for Det kgl. Garnisonsbibliotek. Wickede udnævntes til chef for 4. Brigade. Afskediget 20/9 1849 som kar. oberst.

v. Wickede var 63 år gammel, da han den 1/11 1851 udnævnes til bibliotekar, men kom alligevel til at sidde som bibliotekar i 30 år. Han var en handlekraftig officer med stor praktisk sans og samtidig en dygtig administrator. Han ønskede at understrege bibliotekets egenart og at få det anerkendt som en "selvstændig myndighed". Han havde en stærk kritisk holdning over for foresatte myndigheders indsats eller mangel på samme på det forvaltningsmæssige område. Han skabte respekt om biblioteket og sin egen person. Han var meget aktiv lige til sin død.

Han udarbejdede tillæg til kataloget fra 1845 og fik 1858 bemyndigelse til at udarbejde et nyt katalog, som omfattede 6.737 bind. I 1879 udsendtes igen et nyt katalog (13.000 bind), som dog hovedsagelig var udarbejdet af assistenten, kommandersergent Grunth.

v. Wickede støttede og anbefalede det af kaptajn Fog i 1858 og kaptajn Lehmann i 1859 fremsatte forslag om sammenlægning af de militære biblioteker med filialbiblioteker ved de militære myndigheder.

6. PINGEL, JOHAN CHRISTIAN (1826 - 1908)

Oberstløjtnant, cand. phil. (R.)

Bibliotekar 1881 - 1895.

Født den 9/12 1826 i Rønne.

Død den 30/10 1908 i København.

Meldte sig frivilligt 29/3 1848 ved Lolland-Falster friv. Korps. Samme år ved 3. Reservejægerkorps og senere ved 10. bataljon. Samme år på kommandoskole. 1848-1851 tjenstgørende ved en række reserve/forstærkningsbataljoner. Deltog i kampene ved Bov 9/4 48, Slesvig 23/4 48, Sundeved 28/5 og 5/6 48, Sundeved 6/6 49 og Isted 25/7 1850. 1852 ved 13. bataljon. Premierløjtnant 1861. Da krigen brød ud i 1864 ved 13. regiment. Deltog i forsvaret af Fredericia til fæstningens rømning den 28/4. Kaptajn 1867. 1881 overført til forstærkningen. 1888 afsked med oberstløjtnant kar.

P. var 1879 ansat som arkivar og bibliotekar i generalstaben. En dygtig administrator der interesserede sig meget for økonomien, men som ikke har efterladt sig spor, der kan belyse hans virke. Tog sin afsked i 1895, da nyordningen om bibliotekarens underlæggelse under officersforeningens direktion blev stadfæstet.

7. HIRSCH, JOHAN CHRISTIAN WALDEMAR (1842 - 1922)

Oberstløjtnant (R., D.M.)(R. af østrigske Jernkrone)

Bibliotekar 1895 - 1896.

Født den 27/1 1842 i Fredericia.

Død den 4/11 1922 i København.

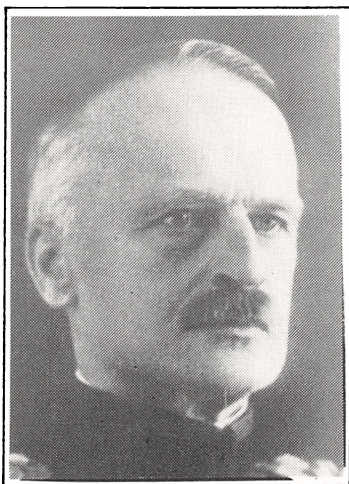
Hirsch hørte til en gammel dansk-norsk officersslægt, men ikke oprindeligt bestemt for den militære løbebane. Gennemgik 1861 infanteriets reserveofficers-aspirantskole og udnævntes 1/11 til sekondløjtnant af krigsreserven. Blev den 22/2 1864 såret ved Dybbøl og udnævntes samme år til sekondløjtnant af linien. Premierløjtnant 1867 og kaptajn 27/9 1880. Afskediget

O.H.G. PETERSEN-PLAUN
1909 - 1919

L. GANDIL
1919 - 1930

J.W. JANTSEN
1930 - 1942

S. RYBERG
1942 - 1943

1894 af linien og samme år udnævnt til oberstløjtnant i forstærkningen.
1878-1881 lærer ved hærens underofficersskole.

Personalhistoriker. Skrev sammen med sønnen, oberst K. Hirsch, det håndskrevne værk i tolv foliobind, "Fortegnelse over danske og norske officerer 1648-1848". Havde et betydeligt kendskab til heraldik og skrev en række militærhistoriske artikler.

Assistent ved Rigsarkivets 1. afd. 1896-1914 og underarkivar samme sted 1914-1917.

Var kun bibliotekar et år og fratrådte, da han blev ansat ved Rigsarkivet.

8. SPONNECK, GEORG LEOPOLD (1843 - 1933)

Kaptajn, Rigsgreve (K., D.M.)

Bibliotekar 1/1 1897 - 31/1 1909.

Født den 22/7 1843.

Død den 2/11 1933 i København.

Den 1/11 1861 sekondløjtnant i infanteriets krigsreserve. Den 15/7 1864 forsat til linien. Premierløjtnant den 21/9 1867. Afskediget 17/8 1870. Den 28/1 1886 kar. kaptajn.

Deltog i krigen 1864 som bataljonsadjutant ved 1. bataljon af 18. regiment. Var med i kampen ved Mysunde (2/2 '64) og Dybbøl (Bøffelkobbøl 22/2 1864), hvor han blev såret. Tog sin afsked i 1909.

Efter sin afsked postmester i Nykøbing på Sjælland.

Sammen med OL Rist og OL Hirsch begyndte han en gennemgribende omordning af biblioteket og fik i 1899 udgivet et nyt katalog, hvortil der i 1902 og 1905 udarbejdedes tillæg. Begyndte i 1901 udarbejdelsen af et seddelkartotek over de vigtigste tidsskriftsartikler.

9. PETERSEN-PLAUN, OSKAR HANS GEORG (1844 - 1922)

Oberst (R., D.M.)(R. af saksiske Albrechtsorden)

Bibliotekar 1/2 1909 - 30/6 1919.

Født den 13/6 1844.

Død den 23/12 1922 i København.

Den 13/6 1864 sekondløjtnant i infanteriets krigsreserve. Den 30/5 1866 forsat til linien. Premierløjtnant den 21/9 1867. Den 1/11 1879 adjutant ved 1. Brigade. Den 7/3 1894 oberstløjtnant og chef for 13. bataljon. Afskediget 6/4 1904 og kar. oberst.

Deltog i krigen 1864. Tilkommanderet 20. bataljon 16/3 1864 som officersaspirant. Var med i kampene ved Dybbøl, hvor han blev såret den 18/4.

Han begyndte med at samle fotografier af officerer og lagde hermed grunden til den store portrætsamling, som senere overgik til Rigsarkivet.

10. GANDIL, LOUIS (1863 - 1930)
Oberstløjtnant (R., D.M.)
Bibliotekar 1/7 1919 - 20/5 1930.
Født den 30/9 1863.
Død den 30/5 1930 i København.

Den 27/3 1884 sekondløjtnant af infanteriet. Premierløjtnant den 1/10 1884. Kaptajn den 11/4 1900. Oberstløjtnant 10/4 1910 og chef for 22. bataljon.

Gandil havde i mange år forestået det store bibliotek på Kronborg og havde derfor god erfaring med biblioteksvæsenet, da han tiltrådte som bibliotekar ved Det kgl. Garnisonsbibliotek. Han var en elskværdig og hjælpsom bibliotekar, der ivrigt søgte at bringe den af hans forgænger iværksatte nyordning i den bedste gænge.

11. JANTZEN, JOHANNES WITHUSEN (1871 - 1949)
Oberstløjtnant (R., D.M.)
Bibliotekar 1930 - 1942.
Født den 4/10 1871 i København.
Død den 26/10 1949 i København.

Den 29/3 1894 sekondløjtnant i infanteriet. Premierløjtnant den 1/2 1895. Kaptajn den 1/12 1909. Oberstløjtnant og chef for 30. bataljon den 9/3 1921. Afskediget den 31/10 1931.

Jantzen havde som sin forgænger været bibliotekar ved biblioteket på Kronborg. Afskediges på grund af alder i 1942.

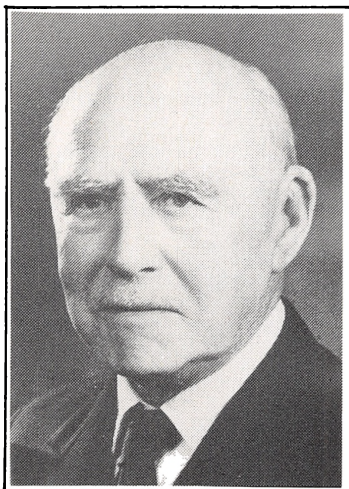
12. RYBERG, SVEN (1877 - 1943)
Kaptajn (R.)
Bibliotekar 1942 - 1943.
Født den 7/8 1877.
Død den 14/12 1943 i København.

Sekondløjtnant den 10/6 1898. Premierløjtnant den 10/10 1900. Kaptajn den 8/8 1913. Afskediget 31/8 1927.

Nåede kun at fungere som bibliotekar i et år, da han døde i dec. 1943.

13. NORRIE, JOHANNES WILLIAM GORDON (1886 - 1966)
Kaptajn (R.)(H.T.H.)
Bibliotekar 1944 - 1957.
Født den 3/6 1886.
Død 1966.

Sekondløjtnant i infanteriet den 26/3 1908. Premierløjtnant den 1/10

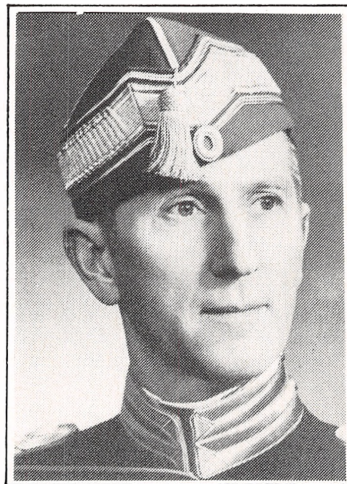
J.W.G. NORRIE
1944 - 1957

W.E.O. LAWAEZ
1957 - 1961

S.O. BEGTOFT
1961 - 1969

P. CHRISTIANSEN
1970

1908. Kaptajn den 29/10 1919. Afskediget den 30/6 1947.

Norrie var stærkt interesseret i den militære historie og forfatter af et betydeligt antal militære skrifter. Han har skrevet om en række historiske slag samt om flere militære afdelingers historie, bl.a. Bornholms Værn og Det kgl. Garnisonsbibliotek.

Norrie havde været bibliotekar i Sønderborg, før han blev bibliotekar ved Det kgl. Garnisonsbibliotek. Han startede sin virksomhed i 1944, hvor udlånsvirksomheden var begrænset. Han førte tidsskriftskartoteket - som var gået i stå i 1931 - à jour. Han udarbejdede et kartotek over bibliotekets bøger ordnet efter emner og udarbejdede et forfatterkartotek. De første år efter krigen modtoges megen værdifuld litteratur fra udlandet, specielt U.S.A. og England. Trods vanskelige forhold lykkedes det ham at indpasse tilgangen i samlingen, og samtidig lykkedes det ham hurtigt at få genoprettet forbindelserne med udlandet.

Norrie forsøger i 1950 at vinde ministeriet for det 110 år gamle forslag om en centraliseret biblioteksvirksomhed, men uden held.

14. LAWAETZ, WALTER EUGEN OTTO (1891 - 1970)

Oberst, Ingeniør, Kgl. Translatør i tysk (K., D.M.)(H.T.H.)

Bibliotekar 1957 - 1961.

Født den 3/11 1891 i Kalundborg.

Død den 5/8 1970 i København.

Premierløjtnant i Ingeniørkorpset den 24/10 1914. Kaptajn den 1/5 1929. Oberstløjtnant den 1/5 1941. Kontorchef i Krigsministeriet 1941-1942. Oberst den 1/11 1947. 1951 Generalinspektør for Telegraftropperne. Afskediget 30/11 1956.

Skrevet flere militære artikler, bl.a. om første verdenskrig.

Lawaetz forlod det gamle klassifikationssystem og indførte UDK-systemet ("Det universelle decimalklassifikationssystem"). Da biblioteksvæsenet ændres med ordningen fra 1959, gør Lawaetz en stor indsats for at ændre bibliotekets virksomhed fra at være garnisonspræget (København) til nu at omfatte hele hæren. Han starter i 1958 "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek", som er et kvartalsskrift, som informerer om anskaffede bøger og tidsskrifter.

15. BEGTOFT, SVEND OTTO

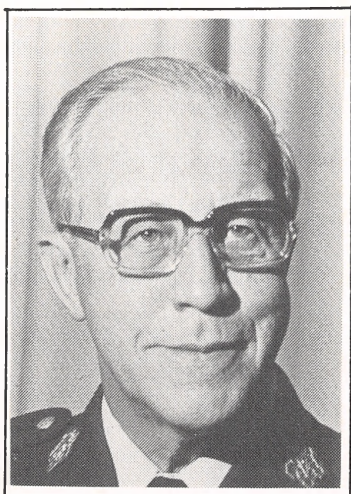
Oberstløjtnant, Geodæt (R.)(H.T.H.)

Bibliotekar 1961 - 1969.

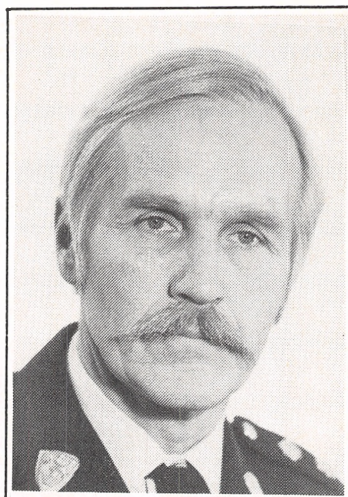
Født den 17/10 1910.

Sekondløjtnant i infanteriet den 11/9 1935. Premierløjtnant den 27/11 1935. Kaptajnløjtnant den 1/11 1941. Kaptajn den 1/9 1945. Oberstløjtnant den 1/6 1952. Forrettet tjeneste ved Geodætisk Institut og forsvarsstaben. Afskediget den 31/1 1970.

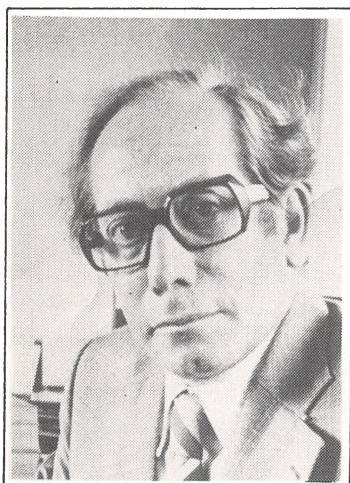
Han var bibliotekar i de sidste vanskelige år på Rådhuspladsen, hvor forholdene blev stadig ringere. Planlagde og gennemførte flytningen til Søndre Magasin i Kastellet. Tog sin afsked med udgangen af 1969.

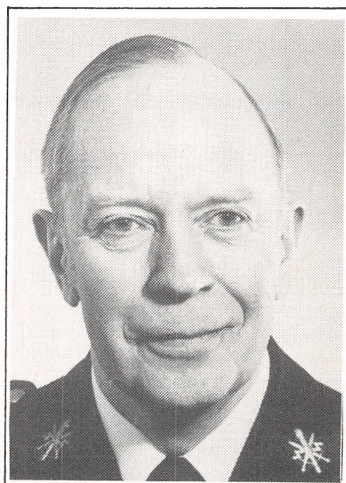
J. LARSEN
1970 - 1976
1980

H. KROON
1976 - 1980

S. HANSEN
1980

W.L. CHRISTENSEN
1980 - 1983

16. CHRISTIANSEN, PAUL

Oberstløjtnant (R.)(H.T.H.)(S.Sv. 3¹)

Bibliotekar 1/1 1970 - 31/5 1970.

Født den 5/1 1907.

Sekondløjtnant af infanteriet den 7/9 1934. Premierløjtnant den 1/11 1934. Kaptajnløjtnant den 1/11 1940. Kaptajn den 1/5 1945. Oberstløjtnant den 15/5 1952. Afskediget den 31/10 1961.

Ansat i 1960 ved biblioteket som bibliograf og redaktør af "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek". Han blev drivkraften bag indførelsen og opbygningen af bibliotekets moderne katalogisering efter UDC-systemet. Som redaktør af "NYT" var han i høj grad den, der tegnede bibliotekets ansigt udadtil.

Fungerede som hærbibliotekar fra den 1/1 1970 til den 31/5 1970.

Faldt for aldersgrænsen med udgangen af januar 1977 efter 17 års utrætteligt virke.

17. LARSEN, JØRGEN

Oberstløjtnant, Forskningsbibliotekar
(R')(H.T.H.)(Hjv.F.T.)(Sv.Hjv.M.1.)

Bibliotekar 1/6 1970 - 31/8 1976

15/2 1980 - 31/10 1980 (konstitueret)

Født den 27/8 1916 i København.

Sekondløjtnant i infanteriet den 29/7 1939. Premierløjtnant den 1/11 1943. Kaptajnløjtnant den 7/5 1949. Kaptajn den 1/2 1952. Oberstløjtnant den 1/3 1961. Generalstabsuddannet. Tjenstgørende i Krigsministeriet 1949-1950 og i Forsvarsministeriet 1951-55. Inspektionsofficer ved Hærens Officersskole 1948-49. Stabschef ved Hjemmeværnet 1957-60. Kontorchef i Forsvarsministeriet 1961-67. NATO-Defence College i Rom 1968-69. Regimentstjernereste og bataljonschef (DLR). Afskediget på grund af alder den 31/8 1976.

Ansat som hærbibliotekar den 1/6 1970 og uddannet som forskningsbibliotekar 1971. Udarbejdet specialopgave: Annoteret katalog over KGB's specialsamling af den ældste litteratur. Interesserede sig meget for bibliotekets specialsamling, som han fik udskilt af bibliotekets forskellige bogsamlinger og opstillet i en særlig samling, der opbevares separat i sikret rum. Arbejdede meget aktivt med bogkomiteen for at fremskaffe relevant litteratur til special- og filialbibliotekerne. Efter sin afsked som hærbibliotekar ansat som vederlagsløst pensionist 1/1 1976 - 31/12 1983. Fungerede som bibliograf og redaktør af "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek". Startede i 1970 med i NYT at bringe illustrationer hentet fra de gamle bøger.

18. KROON, HELGE

Oberstløjtnant, Forskningsbibliotekar (R')(H.T.H.)(F.N.)

Bibliotekar 1/9 1976 - 14/2 1980.

Født den 28/4 1924 i København.

Indkaldt til infanteriet 1945. Sekondløjtnant den 1/11 1946. Premierløjtnant den 1/12 1948. Kaptajnløjtnant den 6/5 1953. Kaptajn/major den 1/6 1957. Oberstløjtnant den 1/2 1968. Midlertidig oberst den 15/2 1980 - 29/2 1984.

Regimentstjeneste. Gymnastikskolens lærerkursus 1950/51. Generalstabskursus 1955/56. Land/AIR Warfare Course, England 1957. Stabstjeneste ELK 1956 - 1960. Hærens Officersskole 1962-68. Stabstjeneste ELK 1968-69. Stabstjeneste ved H.Q. AFNORTH 1973-1976. Tjenstgørende ved NATO-Defence College 1980-1984.

Ansæt som hærbibliotekar fra 1976-1980. Gennemfører en mere klientbetonet service af eleverne ved de højere militære skoler.

19. HANSEN, SVEND (1928 - 1980)

Oberstløjtnant

Bibliotekar 1/7 1980 - 10/7 1980.

Født den 6/5 1928.

Død den 10/7 1980.

Sekondløjtnant i artilleriet den 25/4 1951. Løjtnant den 1/11 1955. Premierløjtnant den 1/5 1956. Kaptajn den 15/10 1961. Major den 1/2 1966. Oberstløjtnant den 1/5 1977. Tjenstgørende i bl.a. Forsvarsministeriet.

Nåede kun at fungere som bibliotekar i kort tid, da han døde den 10/7 1980.

20. CHRISTENSEN, WERNER LINDHARDT

Oberstløjtnant, Forskningsbibliotekar (R')(H.T.H.)

Bibliotekar 1/11 1980 - 31/12 1983.

Født den 16/12 1923 i København.

Indkaldt til Ingeniørregimentet 1945. Sekondløjtnant den 23/4 1947. Premierløjtnant den 20/3 1951. Kaptajnløjtnant den 1/5 1956. Kaptajn (major) den 1/11 1960. Oberstløjtnant den 1/2 1972. Generalstabsuddannet. Associate Signal Officer Career Course i U.S.A. 1966-67. Regimentstjeneste. Tjeneste ved Headquarters Allied Forces Northern Europe, Kolsås, Norge 1960-63. Bataljonschef (STGR) 1972-76. Næstkommanderende ved Hærens Signalkole 1972 og ved STGR/SIGNALSKOLEN 1977-80. Afskediget på grund af alder den 31/12 1983.

Har skrevet en række artikler om bl.a. Det kgl. Garnisonsbibliotek, Telegraftroppernes historie og om voksenundervisning. Udarbejdet selektive arbejdsbibliografier om bl.a. "Hansestædernes historie i 14.-15. århundrede", "Dansk skolevæsen i 19.-20. århundrede" og "Platon som politisk tænker". Af øvrige arbejder kan nævnes "Betingelser for idag at forsyne større hærstyrker ad luftvejen" (1957/58) og "De allieredes efterretningstjeneste forud for og under Ardenneroffensiven 1944/45".

Ansæt som hærbibliotekar den 1/11 1980. Uddannet som forskningsbibliotekar 1981-82. Efter sin afsked som hærbibliotekar ansat som vederlagsløst pensionist fra 1/1 1984. Fungerer som bibliograf og redaktør af "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek".

P. HONNENS de LICHTENBERG
1984

F. PEDERSEN
1984 -

21. HONNENS de LICHTENBERG, PREBEN (1932 - 1984)

Oberstløjtnant (R.)(H.T.H.)(K.F.IX.M.)(Tu R. 5)

Bibliotekar 1/1 1984 - 28/7 1984.

Født den 22/5 1932.

Død den 28/7 1984.

Løjtnant i infanteriet den 1/5 1955. Premierløjtnant den 1/11 1955. Kaptajn den 1/5 1961. Major den 1/4 1965. Oberstløjtnant den 1/6 1976. Forrettet tjeneste ved Hærstaben, Forsvarsstaben og Livgarden.

Nåede kun at fungere som bibliotekar i godt et halvt år, da han døde efter alvorlig sygdom.

22. PEDERSEN, FRANK

Oberstløjtnant, Ingeniør (R')(H.T.H.)

Bibliotekar 1/12 1984

Født den 20/1 1928 i Odder.

Indkaldt til Ingeniørregimentet 1947. Sekondløjtnant den 25/4 1949. Løjtnant af reserven den 1/6 1950. Løjtnant den 1/3 1953. Premierløjtnant den 1/9 1953. Kaptajnløjtnant (kaptajn) den 1/9 1958. Major den 1/2 1963. Oberstløjtnant den 1/9 1973. Regimentstjeneste (JTGR). Teknisk uddannet (svagstrøm) 1961-64. Ansat ved Hærens Signaltekniske Tjeneste. Næstkommanderende ved Telegrafmekanikerskolen 1964-67. Fra 1/7 1967 ved Hærens Materielkommando. Kommandør HMAK Skole i Ryvangen 1968-69. Sektionschef centralledelsen 1969-1977. Chef Driftssektion Nordjyske Parkområde 1977-79. Næstkommanderende Nordjyske Parkområde 1979-81. Chef for Motorteknisk Afdeling 1981-1984. Lærer ved Telegraftroppernes befalingsmandsskoler i flere perioder.

Redaktør af UFO-NYT 1965-1970. Redaktør af Teknisk Kontakt (HMAK) 1971-1984. Omfattende skribentvirksomhed om bl.a. militær-faglige og militær-historiske emner, bl.a. "Områdeværksteder" (1976), "HMAK jubilæumsskrift 375 år" (1977) og "Automobiler 75 år i den Danske Hær 1908-1983" (1983).

Ansats som hærbibliotekar den 1/12 1984.

BOGSKRIVERE

09

BIBLIOTEKSASSISTENTER

Helt tilbage til de første år var der ved biblioteket ansat en bogskriver - senere kaldet assistent - hvis opgaver bl.a. omfattede at sørge for passende lys og varme og være til stede i åbningstiderne og deltage i udlevering af bøger m.m. Senere udvides opgaverne, og skriveren/assistenten medvirkede i udarbejdelsen af kartoteker og kataloger og vikarierede i flere tilfælde for bibliotekaren. Først på et meget sent tidspunkt (fra 1960) uddannes en del personale som forskningsbibliotekarer.

Listen over personalet er ikke fuldstændig, da det tilgængelige kildemateriale ikke anfører navne på alle bogskrivere, hvilket specielt gælder for de første år.

Et tilbagevendende problem i alle årene helt op til vore dage har været aflønningen af personalet. Om assistent Grunth (1844-91) findes således ca. 50 dokumenter omhandlende hans aflønning. Dokumenterne strækker sig over 30 år og udviser et virvar af tillæg, forplejningspenge, indkvarteringsstillæg, honorarer m.v. Skiftende bibliotekarers forsøg på at rede trådene ud og sikre assistenten en fast rimelig aflønning var forgæves.

Udover biblioteksassistenterne er også nævnt enkelte personer, som har virket/virker på biblioteket med specielle arbejdsopgaver.

POESZER, JOHAN (ca. 1774 - 1807)

Bogskriver.

Fødeland: Bayreuth.

Har tjent i Holland. Den 16/6 1802 fra Generalhvervningen, indrullet s.d. og s.d. aflagt faneed. Den 1/4 1804 våbenmester og korporal ved Danske Livregiments 8. Musketerkompagni. Han blev såret under udfaldet i Classens Have den 1/9 1807 og døde senere samme år.

Det vides ikke, hvornår han blev bogskriver ved biblioteket.

LIEGERHOLTZ

Underofficer.

Bogskriver 1807(?) - 1823.

Der er usikkerhed om ansættelsen af Liegerholtz, men hans stilling nedlægges den 4/1 1823.

I tiden fra 4/1 1823, hvor stillingen som bogskriver nedlægges og erstattes af et biblioteksbud, til ansættelsen af bombardeer O.C. Grunth som assistent den 1/5 1844 synes alt biblioteksarbejde udført af bibliotekaren og med biblioteksbudet som hjælper til de fysiske arbejder. Stillingen som bogskriver nedlægges for at spare 36 Rbd. årligt.

GRUNTH, O.C. (1821 - 1901)

Kommandersergent. (D.M.)(H₁₆)

Biblioteksassistent 1844 - 1891.

Født den 20/1 1821 i København.

Død i København 1901.

Tjenstgørende ved artilleriet. Afgået fra artilleriets underofficers-elevskole den 3/12 1839 som Bombardeer. Ansat ved 1. artilleriregiment, til han den 1/5 1844 ansættes ved biblioteket som biblioteksassistent. Sergent den 18/7 1855. Udnævnes 9/1 1856 til kommandersergent. Den 30/12 1855 hæderstegn for 16 år. Blev 1868 dekoreret med Dannebrogmændenes Hæderstegn efter et besøg, Kong Christian IX havde aflagt på biblioteket. Fik hæderstegnet for sin mangeårige indsats ved biblioteket.

Grunth var i besiddelse af gode sprogkundskaber og deltog i udarbejdelsen af kataloger. Modtog et gratiale på 100 kr. for sin medvirken i udarbejdelsen af kataloget fra 1879. Vikarierede flere gange som bibliotekar, bl.a. efter oberst Wickedes død i 1881. Tog i 1891 sin afsked efter 47 års hæderfuld indsats.

LORENTZEN, E.W. (1829 - 1902)

Premierløjtnant, Translatør.

Biblioteksassistent 1/10 1891 - 30/6 1896.

Født den 24/4 1829 i København.

Død den 25/3 1902.

Tjenstgørende ved infanteriet. Kadet 1848. Sekondløjtnant den 1/11 1849. Løjtnant 1850. Premierløjtnant den 5/5 1861. Afskedit 1867. Forrettede i 1864 tjeneste ved 7. Regiment og 17. Regiment. Var translatør i tysk. Deltog i slaget ved Dybbøl den 18/4 1864 ved 17. Regiment.

Han var 62 år, da han blev ansat som biblioteksassistent. I løbet af sommeren 1896 søgte han sin afsked, da arbejdet efterhånden var blevet så omfattende, at hans kræfter ikke slog til.

NIELSEN, CARL PETER (1870 - 1936)

Oversergent. (D.M.)(H₁₆)(K.Chr.X's m.E.m.)(Pr.K.M.)

Biblioteksassistent 1/12 1920 - 4/10 1936.

Tjenstgørende ved infanteriet (Livgarden). Korporal den 3/10 1890. Sergent den 29/10 1890. Oversergent den 1/12 1907.

Ansæt ved biblioteket 1920 som assistent og virkede til sin død 1936.

ALMAR, NIELS PETER (1879 - 1956)

Overofficiant.

Biblioteksassistent 15/11 1936 - 30/9 1949.

Født den 15/1 1879.

Død den 9/12 1956.

Tjenstgørende ved infanteriet (1. Regiment). Sergent 1898. Oversergent 1912. Stabssergent 1922. Overofficiant den 1/2 1923.

Ansættes ved biblioteket 1936, hvor han virkede som assistent, til han faldt for aldersgrænsen i 1949. Han virkede i de vanskelige år før og under 2. verdenskrig, men nåede at medvirke i udbygningen efter befrielsen i 1945.

HANSEN, AAGE BERNHARD (1887 - 1952)

Stabsofficiant.

Biblioteksassistent 1/10 1949 - 6/8 1952.

Født den 11/1 1887.

Død den 6/8 1952.

Tjenstgørende ved infanteriet. Sergent 1910. Officiant 1923. Overofficiant den 13/7 1929. Stabsofficiant den 1/3 1939. Skriver ved 2. Regiment.

Ansæt som biblioteksassistent 1949. Han fik kun et kort virke som as-

sistent, da han døde den 6/8 1952.

ANDERSEN, INGE

Kontormedhjælper, Biblioteksassistent.

Ansæt ved biblioteket 1948.

Ansæt ved biblioteket som kontormedhjælper den 1/6 1948. Gode sprogkunderskaber i de tre hovedsprog og de nordiske sprog. Medvirket ved udarbejdelsen af et nyt kartotek. Indstillet til stillingen som biblioteksassistent og ansæt fra den 6/8 1952. Deltager som den første fra biblioteket på et fagkursus på Biblioteksskolen.

MATHIESEN, SVEND AXEL (1909 - 1980)

Major, Forskningsbibliotekar (Stb. M.C.F.)

Ansæt ved biblioteket 1/6 1959 - 30/9 1977.

Rekrut ved Livgarden. Ansæt ved politiet 1930. Efter besættelsen ansæt ved forsvaret. Løjtnant (R) den 29/3 1946. Kaptajn (R) den 12/4 1946. Kaptajn/major den 1/6 1946. Forrettet tjeneste ved hærstaben (FE).

Ansæt den 1/6 1959 ved biblioteket og fra den 1. januar 1962 som vederlagsløst pensionist. Ansæt ved udlånet. Gennemgået uddannelse som forskningsbibliotekar. Var med i en meget væsentlig periode med en voldsom vækst i bibliotekets aktiviteter med hensyn til udlån samt informations- og dokumentationstjenesten. Han var en fremragende udlånsbibliotekar - energisk, venlig og meget hjælpsom.

Mathiesen udarbejdede følgende bibliografier:

- Opslagsværker til brug ved studier i landmilitær krigsvidenskab og krigshistorie. (1976)
- Østersøregionen. (1976)
- Østersøregionen i går - i dag - i morgen. (1978)
- Nordsøen. (1980)

RASMUSSEN, PALLE JØNCHE (1910 - 1982)

Major, Motorsagkyndig, Forskningsbibliotekar.
(R.)(H.T.H.)

Ansæt ved biblioteket 1/12 1961 - 30/6 1980.

Født den 2/6 1910.

Død den 25/2 1982.

Tjenstgørende ved artilleriet. Sekondløjtnant den 12/5 1936. Løjtnant (R) den 1/11 1936. Premierløjtnant den 1/10 1939. Kaptajnløjtnant den 1/6 1945. Kaptajn/major den 20/12 1947.

Ansæt ved biblioteket den 1/12 1961 og fra den 1/7 1962 som vederlagsløst pensionist. Gennemgået uddannelse som forskningsbibliotekar. Ansæt med hovedområde udlån og vejledning. Forestod planlægning og gennemførelse af bibliotekets udflytning fra Rådhuspladsen til Sdr. Magasin i Kastellet

1969.

En markant person af den gamle militære type med sans for orden og system, hvorfor han helt naturligt efter udflytningen blev leder af bibliotekets administration, en tjeneste han varetog med stor omhu, til han faldt for aldersgrænsen i juni 1980. Antaget til midlertidig tjeneste i tiden 1/7 til 14/10 1980.

JOHANSEN, VILHELM REINHOLD WENDELBOE (1904 - 1974)

Major. (R)(H.T.H.)(B.G.M.)

Ansæt ved biblioteket 15/6 1966 - 31/7 1974.

Født den 22/7 1904.

Død den 11/12 1974.

Mødt 1924 ved Landstormen. Overført til 1. Regiment. Sergent 1926. Officiant 1929. Overofficiant den 1/4 1942. Stabsofficiant 1950. Kaptajnløjtnant (S) 1951. Kaptajn/major den 1/1 1957.

Ansæt ved biblioteket 1966. Blev leder af tidsskriftsafdelingen ved indflytningen i Sdr. Magasin på Kastellet. Med stor flid og dygtighed varetog han ikke blot udlånsvirksomheden, men tillige den omfattende administration i forbindelse med indkøb og fordeling af tidsskrifter til filialbibliotekerne. Han erhvervede gennem sine mange års virke en stor viden, som læsnerne kunne drage nytte af. Han kunne kort tid før sin afgang fejre 50 års jubilæum for aktiv tjeneste i hæren. I oktober 1974 måtte biblioteket kalde på hans hjælp, og han var straks parat. Han arbejdede i biblioteket endnu den 10. december og døde den 11.

AHRENST, BØRGE

Major, Forskningsbibliotekar, Boghandleruddannet (R)(H.T.H.)(F.N.)

Ansæt ved biblioteket den 1/1 1976.

Født den 26/1 1926 i København.

Indkaldt til infanteriet november 1946. Sekondløjtnant den 25/4 1948. Premierløjtnant den 1/5 1954. Kaptajn den 1/10 1959. Major den 1/12 1963.

Regimentstjeneste. Ved Den Danske Brigade i Tyskland 1948. Lærer på Hjemmeværnsskolen 1956/57. Kompagnichef ved FN-styrken på Cypern 1967. CH/A-SEK ved 2. Sjællandske Brigade 1968/75.

Ansæt ved biblioteket 1976 og uddannet som forskningsbibliotekar 1978. Leder af bibliotekets administration og økonomi. Varetager administrationen af filialbibliotekerne.

Som specialopgave på Biblioteksskolen udarbejdet "Filialbibliotekerne ved Det kongelige Garnisonsbibliotek". Desuden bibliografierne: "Sokkelde-lingen i Nordsøen" (1981) og "Cuba-krisen 1962" (1983).

JØRGENSEN, ARNE ERIK ASBJØRN

Major, Forskningsbibliotekar (R)(H.T.H.)(F.N.)

Ansæt ved biblioteket den 1/5 1977.

Født den 16/1 1925 i København.

Indkaldt til artilleriet i nov. 1945. Sekondløjtnant den 23/4 1947. Premierløjtnant den 20/3 1951. Kaptajnløjtnant den 1/5 1955. Kaptajn/major den 1/5 1960.

Regimentstjeneste. Kursus i U.S.A. som signalofficer/ART. Lærer i signaltjeneste ved Artilleriets befalingsmandsskoler 1956. Leder SIG-SEK og Skolekommandør/Sergentskolen ved Artilleriets befalingsmandsskoler 1956/60. Stabskursus 1960/61. Ved Vestre Landsdelskommando 1961/62. Staff Officer/Operation/HQ UNFICYP 1972/73. Ved Forsvarskommandoen 1973/77. Dansk medlem af Army Board/Military Agency for Standardization. Lærer ved UNSOC for skandinaviske FN-officerer.

Ansæt ved biblioteket 1977 og uddannet som forskningsbibliotekar 1980. Leder af bibliotekets udlånsafdeling.

PEDERSEN, HANS KRISTIAN

Major, Forskningsbibliotekar (R)(H.T.H.)(F.N.)

Ansæt ved biblioteket den 1/5 1980.

Født den 4/2 1928 i Rudbøl.

Indkaldt til rytteriet maj 1949. Sekondløjtnant den 25/10 1950. Efter officersskolen ansæt ved artilleriet. Premierløjtnant den 1/4 1954. Kaptajn den 1/5 1959. Major den 1/6 1963.

Regimentstjeneste. Kompagnichef ved DANCON på Cypren 1966. Sagsbehandler på Artilleriskolen 1969/71. Leder af Alm. kursus for premierløjtnanter af artilleriet 1971/74. Lærer på Hærens Officersskole 1975/80.

Ansæt ved biblioteket i 1980 og uddannet som forskningsbibliotekar 1982/83. Leder af specialbiblioteket ved Hærens Officersskole fra 1980.

Udarbejdet katalog for Hærens Officersskoles bibliotek.

LAURSEN, LEO

Major, Merkonom, Forskningsbibliotekar (R)(H.T.H.)

Ansæt ved biblioteket den 1/9 1980.

Født den 27/8 1925 i Hvidbjerg, Thy.

Indkaldt til Ingeniørtropperne (telegrafbataljonen) den 1/6 1946. Sekondløjtnant den 25/10 1947. Løjtnant (R) den 1/8 1948. Premierløjtnant den 1/5 1954. Kaptajn den 1/5 1959. Major den 1/5 1963.

Regimentstjeneste. Ved Forsvarsstabens signalafdeling 1954. CH/0-SEK ved Generalinspektøren for Telegraftropperne 1961/64. Lærer i signaltjeneste ved Hærens Officersskole 1964/69. CH/A og fg. STCH ved STGR 1971/77. Leder FAGGRG/TLF-RDOKÆ ved Hærens Signalskole 1977/80. Joint Warfare Communications Course i England 1963. Studieophold i Tyskland 1967 og 1971.

Ansæt ved biblioteket 1980 og uddannet som forskningsbibliotekar 1981. Ansæt i udlånet og leder af bibliotekets reglementssamling.

Udarbejdet merkonomafhandling 1976 om "Systematisk lederudvikling med hovedvægten lagt på militære forhold". Desuden udarbejdet bibliografi over "De nordiske forsvarsforhandlinger 1948-1949" (1981).

PANTMANN, PER

Oberstløjtnant (R), Forskningsbibliotekar
(R')(H.T.H.)(F.N.7.)

Ansæt ved biblioteket den 16/10 1980.

Født den 26/7 1926 i Nykøbing på Falster.

Indkaldt til infanteriet i juni 1946. Sekondløjtnant den 15/7 1948. Premierløjtnant den 20/3 1951. Kaptajnløjtnant den 1/6 1956. Kaptajn/major den 1/11 1960. Major i nr. R. 1977. Oberstløjtnant af reserven 1978. Generalstabsuddannet.

Regimentstjeneste. Ved Hærens Officersskole 1954/56. Ved Generalinspektøren for Infanteriet 1957/58. Ved Headquarter UNFICYP 1964/65. Ved Forsvarskommandoen (LOGAFD) 1970/73. Lærer ved Forsvarsakademiet i logistik 1973/77. Souschef i Dansk Røde Kors Internationale Bistandsafdeling 1977/80.

Ansæt ved biblioteket 1980 og uddannet som forskningsbibliotekar 1982/83. Leder af bibliotekets tidsskriftsafdeling.

NILSSON, HANS ERLAND

Major, Forskningsbibliotekar (H.T.H.)(R.O.H.T.)(F.N.7.)

Ansæt ved biblioteket den 1/5 1981.

Født den 4/4 1926 i Bindslev.

Indkaldt til infanteriet 1948. Løjtnant den 1/11 1957. Premierløjtnant den 1/5 1958. Ansæt ved Forsyningstropperne 1957. Kaptajn den 1/11 1963. Major den 1/10 1967.

Regimentstjeneste. NK Militærpolitiskolen 1958/61. Elev på Provost Marshal General's School, U.S.A. 1962. CH/6.MPKMP 1964/65. CH/MPKMP ved FN-styrken på Cypern 1966. Sagsbehandler Hærstaben 1970/72. Stabskursus for Intendanturofficerer 1972/73. Ved Forsvarsstaben 1973/81.

Ansæt ved biblioteket 1981 og uddannet som forskningsbibliotekar 1982/83. Ansæt som leder af specialbiblioteket ved Forsvarsakademiet.

OLESEN, ANKER

Kaptajn (S). (R)(H.T.H.)

Ansæt ved biblioteket 1/7 1967 - 31/8 1983.

Født den 7/6 1905.

Tjenstgørende ved ingeniørtropperne og fra 1951 ved telegraftropperne. Sergent 1928. Officiant 1931. Overofficiant 1943. Premierløjtnant (S) 1951. Kaptajn (S) den 31/12 1953. Afskediget den 30/6 1967.

Fra den 1. juli 1967 ansæt som bogbinder ved biblioteket. Han blev gennem Folk og Værn uddannet som husflidslærer i bogbinding, en uddannelse som biblioteket gennem mange år kom til at nyde godt af. Han var den første, der blev ansæt som bogbinder ved biblioteket, og det er hans fortjeneste, at der ved biblioteket blev opbygget et bogbinderværksted. Han virkede til udgangen af marts 1983, da han måtte trække sig tilbage på grund af sygdom.

LIEBE, POUL IB (1925 - 1981)

Assistent, Translatør.

Ansæt ved biblioteket 1/3 1976 - 7/6 1981.

Født den 11/11 1925.

Død den 7/6 1981.

Uddannet som translatør i tysk. Ansæt ved biblioteket på halvtid den 1/3 1976 og fra den 1/4 1977 og indtil sin død som fuldtidsbeskæftiget assistent. Han ansattes ved biblioteket på grund af sin store interesse for og indsigt i den militære litteratur. Hans specielle arbejdsområde var dansk krigshistorie. Sammen med E. Borgstrøm fra Forsvarets arkiver udarbejdede han en række litteraturoversigter og bibliografier, som har været meget værdifulde i bibliotekets virke for både bibliotek og lånere.

- Litteraturfortegnelse til de danske hærafdelinger m.fl. historie. (1973) -
 - do (1976) - Ny forøget, revideret og ajourført udgave.
 - do (1982) - 3. reviderede og ajourførte udgave.
- De danske frivillige korps og borgervæbnings historie. (1974) -
- Dansk krigshistorie i det nittende århundrede, 1800-1899. (1974)
 - do (1980) - Ny forøget, revideret og ajourført udgave.
- Dansk krigshistorie i det attende århundrede, 1700-1799. (1975)
 - do (1980) - Ny forøget, revideret og ajourført udgave.
- Litteraturfortegnelse til de danske hærafdelingers historie. (1976)
- Hærens garnisoner, indkvartering, kaserner m.v. (1976)
- Hærens mærke- og mindedage. (1976)
- Skillingsviser, viser, militære sange og lign. (1976)
- Indholdsfortegnelse til Dansk Artilleritidsskrift 1914-1975. (1976)
- Dansk krigshistorie i det syttende århundrede, 1600-1699. (1979)
- Indholdsfortegnelse til luftværnsartilleri tidsskrift 1947-1961.
- Københavns Befæstning og Forsvarssagen 1865-1922. (1977)
- Navne og Sagsregister til generalstaben. Den dansk-tydske krig 1848-1850. (1978)
- Biografiske oplysninger om faste artilleriofficerer af linien 1764-1889 (Bind 1-4) (1978)
- Dansk krigshistorie i det sekstende århundrede, 1500-1599. (1979)
- Dansk krigshistorie i det tyvende århundrede, 1900-1980. (1980)
- Gønger, Friskytter og Snaphaner. Guerilla-virksomhed i Norden i det 17. århundrede. (1981)
- Frivillige Danske Korps - Danske Tropper i udenlandsk tjeneste - Danske kolonitropper - Faner - Militærmusik. (1982)

BORK, FLEMMING FROM

Kaptajn.

Ansæt ved biblioteket i 1979.

Født den 26/12 1945 i Anslet.

Indkaldt til rytteriet juni 1964. Sergent 1965. Løjtnant (R) den 29/4 1967. Premierløjtnant den 1/8 1971. Kaptajn den 1/8 1976.

Udsat for færdselsulykke under tjenesten 1976. Lammet og delvis stum og afskediget fra tjenesten på tilskadekomstpension. Efter ophold på Rigshospitalets optræningsinstitut 1978/79 ansat ved biblioteket (beskyttet arbejde). Har genvundet sin førlighed i en sådan grad, at han er i stand til at klare et fuldtidsjob.

Har arbejdet med registreringen af specialsamlingen og har som hovedbeskæftigelse registreringsarbejde af bibliotekets kortsamling. Han har udført et yderst værdifuldt arbejde på et område, som gennem mange år har været forsømt.

Skrevet en række artikler om historiske emner, bl.a. om "Auxilliær-korpset i Frankrig 1816-1818".

PERSONEL KNYTTET TIL BIBLIOTEKET UDEN VEDERLAG

Til biblioteket har gennem årene været knyttet en del personer, som uden vederlag - af interesse for biblioteket og dets virke - har udført et fortjenstfuldt arbejde og ved deres indsats afbødet de værste virkninger ved ofte knappe og utilstrækkelige personelressourcer ved biblioteket. Af disse skal nævnes:

BERNT, ERNST (1871 - 1951)

Løjtnant af forstærkningen.

Sekondløjtnant af infanteriet den 3/10 1890. Til tjeneste ved 1. bataljon i 2½ år. Udnævnt til LT(F) den 1/1 1898. Efter sin militærtjeneste ansat ved postvæsenet som postekspedient. Afskediget ved postvæsenet med udgangen af februar 1941. Arbejdet ved biblioteket fra 1/3 1941 til 1950, hvor han specielt tog sig af portrætsamlingen.

DENCKER, JULIUS JOHAN THEODOR

Fhv. kaptajn i Hjemmeværnet, Handelsuddannet (HD)
(F.M. 2) (P.T.)

Ansæt ved biblioteket som free-lance medarbejder 1978.

Født i København den 16/1 1908.

Indkaldt til infanteriet 1929. Kornet 1930. Sekondløjtnant 1934. I udvalget for de frivilliges officerskurser 1932/37. Til tjeneste ved 15. bataljon 28/8 til 2/9 1927 og 7-20/8 1932. Kompagnifører i Kongens Livjæger Korps, medstifter og medadministrator af "Livjægerne Friheds-batallion".

Udarbejdet "Nekrologer og Biografier over afdøde Officerer o.l." (1981) samt "Indholdsfortegnelse for årsskriftet Hæren 1965-1981".

Det kongelige Garnisonsbiblioteks personale

1985

Chef for Det kgl. Garnisonsbibliotek, Hærbibliotekar:

Oberstløjtnant Frank Pedersen.

Ansæt 1/12 1984.

Leder af administration og økonomi:

Forskningsbibliotekar, major Børge Ahrenst.

Leder af håndbogssamlingen samt tilsynsførende med special- og filialbiblioteker.

Ansæt 1/1 1976.

Bibliograf:

Forskningsbibliotekar, oberstløjtnant Werner L. Christensen.

Redaktør af "NYT fra Det kgl. Garnisonsbibliotek".

Ansæt 1/11 1980.

Leder af bogudlånet:

Forskningsbibliotekar, major Erik A. Jørgensen.

Sekretær i bogkomiteen.

Ansæt 1/5 1977.

Leder af tidsskriftsamlingen:

Forskningsbibliotekar, oberstløjtnant (R) Per Pantmann.

Ansæt 15/10 1980.

Leder af reglementssamlingen:

Forskningsbibliotekar, major Leo Laursen.

Udlånsbibliotekar.

Ansæt 1/9 1980.

Leder af bibliotekets kortsamling:

Kaptajn Flemming Bork.

Ansæt 1/5 1979.

Bogbinder:

Pensioneret politiassistent E. Krogsdahl.

Ansæt 1/11 1981.

Assistenter:

Fru G. Lemvig-Müller, sekretær for bibliografen.

Ansæt 1/3 1974.

Fru Tove Hansen, sekretær for chefen.

Ansæt 1/4 1983.

Fru Charlotte Fink-Jensen, sekretær for lederen af tidsskriftsamlingen.

Ansæt 1/2 1985.

Kontorbetjent:

Allan Valentiner.

Ansæt 1/3 1982.

Midlertidigt ansatte:

Bogkonservator Fru Barbara Søndergaard.

Ansæt 18/2 1985.

Assistent Fru Inger Henriksen.

Ansæt 1/5 1985.

Assistent Erik Steen Wienberg.

Ansæt 19/11 1984.

Bibliotekar Michael Boisen Schmidt.

Ansæt 1/3 1983.

Kaptajn i Hjemmeværnet, Julius Dencker.

Medarbejder ved biblioteket siden 18/6 1978.

T I L L Æ G 1

Kongelig resolution om dannelsen af "Det kongelige militaire Selskab på Giethuset" den 14. oktober 1785.

Her er vist fotokopier af de sider i kollegie-protokollen - sagerne No. 439 og No. 456 - som vedrører den kongelige approbation. Endvidere oversættelse af teksterne til dansk.

Ergeformmen
1785.

N^o Capitain Rosenbergs samt
Rosenberg und Meldal (Lut. Rosenberg mit
Anwiderheit zugehör mit dem nachfolgenden
Wegenerischen Bestallten Capit: Rosenbergs)
sind für die Dienstleistung folgen für die zu
Lohn gratis vergewahrt, als sind die
in den Stellenungen selbst der Ordre zu geben
Kübelnahrung 3 Logen gestanden für die
allerhöchste unter freunden

Am 4ten Oct. 1785

Königl. Resolution datirt 30ten Sept
da die Wagn-Officianten suchend der zu
den beständigsten Officiere v. d. Justizminister
bestimmte Uniforme, vide N° 432, tragen sollen
jedoch mit einem Veränderung, wodurch sie
von den übrigen distinguiert werden können,
es ist auf daselbst mit der General-
Wagn-Commission geordnet worden, wann
approbirt, dass diese Distinction auf
der Wagn-Officiere Uniforme bestanden möge
in verschiedenen Umständen und Abtheilungen
Babatten, durch gewisse Abtheilungen.

Das dato 1785

Königl. Resolution datirt 30ten Sept
anlangend die General von Huth Vorschlag
ob der Titel der General, worin der
zu Officiere der Kaiser equostre F. Vli. neben
den Offizier befähigt, um zu militärischen
zusammenhang für die Officiere für die
Garnison einzuweisen werden dürfen, um
diesem, in ihren Landigen wichtigen Handlung
einem ausständigen und nützlichen Zirkular
zu versetzen, samt ob diese die 10000

Indkommet
N° 1785.

N° 1785. von dem im vorigen Jahre, da die Nationalen nicht vollständig waren, und nur die Finnen noch übrig sind, aufzusuchen sein mögen. Die ich als allerhöchster Resolution überlassen, und zu gleich Auftrag gegeben, ob nicht gleichwohl die Nationalen in dem Jahre 1783, wie in dem Jahre 1783, resolutionen Resolution sein Vorblieben haben, und wenn sie sich nicht ändern lassen, so zu conserviren sein, um in erforderlichen Fall sich dieser zu bedienen zu können. Leinwand ist resolut:

- „ Givem correspondent igjen und
- „ Von Staten, for at indfante udmann
- „ forklaring om Aarsagen og Grunde,
- „ som ueratte udm mod at de udm
- „ Deu bliver udmann. 1785

den 4 Oct.

440. Königl. Resolution dateret 30de Sept.
Hort dem bij den Russiske Konge
guldordenen Konge Q^{de} Mrs und H^{de} Steensen
sind seiner Tochter, alle Chyren der
Majici Hölker de St. Petersburg 544
12 2/3, an Lichtsil Zugsfallen. Denselbe
diehr aufst, ofun Decimation aus dem
Land: süden zu süden. Obligum um
die Mathematische Disub, inalyse blise
Decimation post Zugsfallen räuder, selbige
nicht wohl ausblissen kann; 1/2 ist Anmof,
willy, soast die Russische Ueberflaume sich
als die Decim in Prülland, gummiglich
Lafur, gngem Prevofales de recipere von
nimm glausen können, besonjakt zu werden

Actonion
1785.
18 Oct.

N^o
456.

Königl. Resolution intant 14te Oct.

Da das Admiralitäts- und Ommisits Collegium
im Befragt worden, in welchem der
weilich der Hinderrückung der Gienstliche
Gienstliche ausgehen. Sie antwortet
folgendes, das sie nicht als ein
von großer Wichtigkeit anzusehen
sind. In allen im Befehl der
wovon man sich auszusprechen
wenn Gebahrung baden
die diese Gienstliche
so ist auf die
für zu bewerkstelligung
sind die N° 459
verordnet worden
folgendes
Resolvent:

- 1. „approbirt, das seiende ob Gienst“
- 2. „Gienstliche von: Oben“
- 3. „verant, i vorabem“
- 4. „ob beizt sie auf“
- 5. „Canoness Medicin“

cod: Dats

457.

Königl. Resolution intant 14te Oct

Das Artillerie Corps hat einen
Dienstliche v. Stager in
eingekunden, das zur
Dienstliche und Artilleristen
nicht
nicht
wunder
von
hoff
sind
und

OVERSÆTTELSE AF SAGERNE 439 OG 456.

439. Kgl. Resolution af 30 Sept.:

Vedrørende det af General von Huth fremsatte forslag - om nu at måtte indrette den del af Giethuset, hvori ovnen, der blev anvendt til støbning af rytterstatuen af Fr. V, befinder sig, til anvendelse for den herværende garnisons officerer til anstændigt og nyttigt tidsfordriv i deres fritid - samt om hertil at måtte anvende de opsparede 10.000 daler fra året, hvor de Nationale (red.: Regimenter) ikke blev mønstret.

Det overlades til en allerhøjeste resolution og samtidig foretaget forespørgsel, om den i året 1783 (se No. 305 i Anno 1785) vedtagne Resolution fremdeles skal have sit forblivende, nemlig om det fortsat løbner sig at bevare den omhandlede støbeovn for i påkommende tilfælde at kunne betjene sig af den.

Herpå er resolveret:

"Herom corresponderes igen med Søe-etaten for at indhente nærmere forklaring om årsager og grunde, som måtte være imod, at denne oven bliver nedreven".

456. Kongelig Resolution af 14. October:

Indkommet
18. October
1785

Admiralitets- og Commercekollegiet er blevet spurgt om de forhold, der kunne tale imod en nedrivning af ovnen i Giethuset (se herom No. 439). Man bør her erindre, at det altid vil være af stor vigtighed, at råde over installationer af denne art inden for fæstningen. Disse kan så benyttes, hvis behov skulle opstå. Man finder det vigtigt, at netop i de i No. 439 nævnte 10.000 rigsdaler anvendes til indretning af Giethuset m.m.

Herom er der resolveret:

"approberet, dog saaledes at Giethuset bliver Søe-Etaten reserveret, i paakommende Tilfælde at benytte sig af samme til Canoners Støbning."

T I L L Æ G 2

Fotokopi af "Referenda, den 21de September 1787" fra kollegieprotokollen og en "oversættelse" heraf, samt et kort uddrag af lovene fra 1787.

Referenda, den 21de September 1787.

a,

b, Directionen for det militære
Bælt ved søen Gardsfjord nu nu
indkommet med anslaget Udskaf
til Løse for det Bælt, og
for de andre Forskjell.

1, at det maatte afgjøre, om de
actiøner maatte tillade, for at
indgaae Tidspilte og dobbelt
Udfordring, allene at faa
de sig til at af de militære
Sollagier med sine Forskil
Løse og Malinger.

2, at det det militære Løse meget
Løst, om de andre Forskil
skalde Løse Øvrige og Løse,
for at man obligat, om for
til maatte afgjøre om Løse
Officere og 4. Voldstue af de
gimmarne for i Garnisonen
med Løst af de Løst, og de
i Garnisonen Løst, og at den maatte
give Løst, selv for det

Lojligt, allene i det mindste b
at andet end kindehigt Løst,
for maatte at de Løst i Løst
galt Løst.

Admiralitet og Commissariats-
Collegium for i Admiration af
den 12. Sept tilbrænding, at
det ikke for noget mind at Di-
rectionen for det Bælt allene
faaende sig Lov.

Med den 12. Sept tilbrænding at
indene alleneadigt Revolution,
maatte man tillige referere, at
after Directionen indlagt Løst
engang vil uvilg Løst.

til Løsting, indkommet 1787-88.
til Løsting til Løsting,
for 1de Sept. til 30. April. 523.000.

" Løst 230.-
" Nordhavet Løst 76.-

til Løsting Løst og Løst,
maatte de for den Løst
af Garnisonen Løst 318.000

- Løsting Løsting,
Løsting Løsting 60.-

Approberes i alle Hensyn,
dog at i Hædet for Livet til
Linnæus og til den aarlig, og
egen Regimentets Kredsning for
den Hensyn og forstærkning i det samme
og at i Hædet for Livet til
den Livnæus og den Livnæus.
Johannes Linnæus

approberes
Christian Rex.

OVERSÆTTELSE af
REFERENDA, den 21. September 1787.

a.

b. Directionen for det militaire Selskab paa Giethuset er nu indkommet med vedlagte Udkast til Lov for dette Selskab, og har derhos forestillet:

1. at det maatte afgjøres, om Directionen maae tillades, for at undgaae Tidsspilde og dobbelt Udfærdigelse, allene at henvende sig til et af de militaire Collegier med deres Forestillinger og Meldinger.
2. at det vilde blive meget kostbart, om denne Stiftelse skulde holde Skriver og Tiener, som vi vare obligate, om hertil maatte afgives een Under-Officeer og 4. Soldater af Regimenterne her i Garnisonen med Behold af deres Tractement, og disse i Garnisons Tienesten gottgjøres, og at dem maatte gives Livrée, helst som det Kongelige, eller i det mindste et andet vel kiendeligt Tegn, som viisde at de stode i Kongelig Løn.

Admiralitets og Commissariats-Collegium har i Anledning af den 1.ste Post tilkiendegivet, at det ikke har noget imod at Directionen for dette Selskab allene henvendte sig hertil.

Ved paa disse to Punkter at udbede allernaadigt Resolution, maa man til-lige referere, at efter Directionens vedlagte Beregning vil aarlig be-høves:

til Lysning, indberegnet 175 Rdr 48 s. til Voxlys til Lyse-			
kronerne fra 1.ste Sept til 30.te April	523	Rdr	48 s
" Brænde	230	"	
" Værelsens Renholdelse	36	"	
" Betienteres Tillæg og Livrée, naar de som forhen an-			
ført af Garnisonen afgives	318	"	48 s
" Meublers Vedligeholdelse, Skriv-Materialier m.m.	60	"	
" militaire og andre Journaler, Aviser m.m.	32	"	
	tilsammen=1200 Rdr		

Det vil altsaa ankomme paa nærmere allernaadigst Forgotbefindende:

- om disse 1200 Rbd aarlig fra næste Aars Begyndelse extraordinaire hertil maae gottgjøres, eller
- om, for saameget mueligt at spare det overflødige, de 175 Rbd 48 s, som ere beregnede til Lysekronerne, skal bortfalde, da man formener, at Directionen kunde bestride Udgiverne med 1.000 Rdr aarlig, om hvilken sidste Summes aarlige extraordinaire Gottgjørelse fra næste Aars Begyndelse man udbeder sig Tilladelse at correspondere med Finance Collegio, til hvilket man efter Resolutionen af 8. Junii sidste. har henvendt sig om de 873 Rds extraordinaire Gottgjørelse, som efter den fra General v. Huth indkomne Beregning for dette Aar vil behøves.

Hvad iøvrigt det vedlagte Udkast til Love for Selskabet angaaer, saa, naar den 1.ste Punkts 2.den Artikel maatte forandres derhen, at de ved de tvende militaire Collegier staaende civile Deputerede og Betiente, som ere i Rangen, maatte have frie Adgang til Selskabet ligesom enhver Officeer, uden i Forvejen derom at indgive Begiæring, og dernæst, efter Admiralitets og Commissariats Collegii nedlagte Pro Memoria i den 2den Punkts 6te Artikel maatte fastholdes, at ikkun een Officeer af hver Di- vision er Medlem af Directionen, og at ingen Søe-Officeer allene haver Jouren, eller er det som Lovene kalder Dagens Directeur, men altid til-

föyes en Land-Officeer,
indstilles samme til allernaadigt Approbation.

Approberes i alle Punkter, dog at i Stædet for Livrée leveres til Tjenerskabet gives dem aarlig en nye Regiments-Mundering for at forrette Opvartning i samme, saa og at i Stædet for Voxlys tages Christiansfelder Tællelys.

aproberes
Christian Rex.

LOVENE SEP. 1787

I September 1787 fik disse Lov, 104 Punkter, kgl. Stadfæstelse. De omhandlede Optagelse i Selskabet, Direktionens Sammensætning og Beføjelser, Driften, Ordensregler, Biblioteksordningen m. m. og indlodes efter Tidens Vis med følgende højestemte: „Det forudsættes, at enhver Officer har stødt den Tanke i Sjælen, at Krige-standen er en Ærens Stand; at følgelig overalt, hvor Officerer komme, og især hvor flere komme sammen, ingen Opførsel bør bruges uden den, der gielder i den finere Verden, som uden at vise en tvungen Forfinelse dog ogsaa er ligesaa langt fra alt uanstændigt, fra al Raahed og uslebne Sæder. At der ikke heller Lov behøves for at holde usømmelig Adfærd mod Overmænd, Ligemænd og Undermænd i Tomme, men at enhver Officer vil vide at opføre sig saaledes, at hverken han eller det Korps, han tjener i, kan vanæres ved hans Opførsel.“

„Dog da ethvert Selskab bør indrettes til Orden, saa blive altid visse Lov og Forskrifter fornødne. Hvorfor enhver, der vil søge dette Selskab, har at holde sig efterskrevne Lov efterrettelig.“

Af Indholdet skal anføres: Pkt. 46: „Ingen løse Fruentimmer tillades at komme i Værelserne; ikke heller Spise-Værtens Piger, langt mindre Citron-Sælgersker eller saadanne.“ Pkt. 47: [I] Den store Sal, Billardstuen til Gaden, Kabinettet og den mørke Stue roges ikke Tobak. Pkt. 75: 1 Portion Smørrebrød, 4 Stk. med god Ost eller Kiød . . . 4 Skill.; følgelig den halve Portion 2 Skill. En Sopken 2 Sk. Et Pæle-Glasz fuld af Punsch 6 Sk. En Kop Kaffe med Fløde og Sukker 4 Sk. osv.; Middagsmad betales alt efter Fordringerne.

Pkt. 93: „Ved Selskabets Dandse Selskaber gives Liv-Vagternes og Regimenternes Hautboister Tourviis til Musik. — En musicerende Hautboist faaer for 6 Timer en Righedaler. — Tilsammen faaer de desuden 6 Flasker ung fransk Viin, 1 Flaske Lickor à 2 Mark og 12 Flasker Øl à 4 Sk. — (Et Regiments Musikkorps bestod af 6 Hautboister).

Økonomen ved Artillerikadetinstitutet (Stykjunktterskolen) paatog sig Beværtningen, og Kongen tillod, at en Underofficer blev Regnskabsfører og 4 Menige af Garnisonen Opvartere.

Føreløbig nøjedes man med at holde en dansk og en tysk Avis, nogle Journaler o. l.; men Bøger af alle Slags og Kort indkøbtes hvert Aar for et ikke ringe Beløb.

T I L L Æ G 3

Love for Garnisonsbiblioteket i "Det militaire Selskab på Giethuset"
af 27. februar 1802.

Fotokopi efter "Reskripter, Resolutioner og Collegialbreve den danske
Krigsmagt til Lands angaaende", samlede af Johan Christian Hedegaard, Køben-
havn 1805.

Skriv. (fra Samme til Direct. for det milit. Selskab paa Ciethuset), hvorved samme tilsendes et af en Commission forfattet Forslag til hvorledes Garnisons-Bibliotheket i det militaire Selskab paa Ciethuset, paa bedste Maade kan blive indrettet, i Henseende til Bøgers Anskaffelse, Udlaan, Tilbagelevering, m. m. hvilket Forslag af Collegio er approberet, dog med den Forandring, at ikke alene tydske, men ogsaa gode franske militaire Bøger, maae anskaffes, Vemeldte Forslag: 1) De Penge som aarlig af de for det militaire Selskab paa Ciethuset reglementerede 800 Rdlr., der nu eller i Fremtiden maatte bestemmes blot til Bibliotheket, maatte anvendes til de meest nyttige Aviser, Journaler og periodiske Blade, samt til de bedste nye militaire historiske Skrifter. 2) For at kunne vælge de bedste omtalte Skrifter, paalægges det enhver af Bogdirectørene at erkyndige sig om de nyttigste af saadanne Værker, der allerede ere udkomne, eller maatte udkomme, helst tydske, da de meest almindelig kunde læses; og indgive en Notice til Bogdirectionen paa saadanne Skrifter, med hoskøbte Priser, hvoraf Bogdirectionen kunde sammenbrage en Fortegnelse og fremlægge samme for S. R. H. Kronprindsen, til Høystsammes nærmere Bestemmelse og Valg, og dernæst, efter Høystsammes nærmere Approbation, efter hinanden, alt eftersom Penge dertil maatte findes i Kassen, anskaffes disse Bøger. 3) Det frivillige Sammenstod maatte Capt. Abrahamson vedblive at besørge Bøger indkøbte for, paa samme Maade som hidindtil, saalænge han dertil maatte findes villig. 4) Bogdirectionen forsamlers sig hver første Mandag i Maanednen, for at ventilere om Bibliothekets, bedste Fremme m. m.

27 Febr.

m. m. Til den bestemte Tid bør ingen af Bogdirecteurerne undslaae sig for at møde, med mindre Kongelig Tjeneste, eller Sygdom maatte være hinderlig, hvilket skriftlig maa tilmeldes Bogdirectionen. Naar det halve Antal Directeurer ikke er tilstæde, kan intet afgjøres, og ingen proponeret Ting antages, med mindre den har $\frac{2}{3}$ af de tilstædeværende Stemmer for sig. 5) Enhver af Bogdirecteurerne paatager sig een Uge, i hvilken han har Tilsyn med Bibliotheket, efterseer om Bøviserne ere rigtig fornøede, og hvis de forfaldne ikke til rette Tid fornyses, eller de laante Bøger ikke til bestemt Tid tilbageleveres, lader han vedkommende erindre derom ved Bogskriveren. Skulde saadant desuagtet af Vedkommende ikke forinden 2 Dages Forløb, være bragt i Rigtighed, indberetter han saadant skriftlig til Vedkommendes Corps eller Regiments Høystcommanderende, som ifølge det kongel. militaire Selskabs kongelig approberede Love, indstaae for Bøgens Tilbagelevering, eller Betaling til Bogdirectionen, ved at indeholde det af den Skyldiges Tilgodekommande, hvilket og gielder om Bøger som beskadigede tilbageleveres, det er: hvor Blade feile, eller Steder i Bogen ere blevne ulæselige. Om Udfaldet af saadanne eller lignende Tilfælde underretter den Directeur som har havt Ugen, Bogdirectionen ved dens maanedslige Forsamling, og afleverer den Directeur der har havt Ugen, sin Underretning til den anden Bogdirecteur som løser ham af. Ugens Directeur paaseer og, at Bogskriveren efterkommer sine Pligter. 6) Ifølge de Kongl. reglementerede Love for det militaire Selskab, have alle Kongl. Officerer, hvad enten de staae i Nummer, a la Suite eller paa Bartpenge, iligemaade Stadshauptmanden og Brandmajoren i Kjøbenhavn, Udgang til Bibliotheket,

27 Febr.

bliotheket, dog kun saaledes, at de i Bibliotheket eller Læsestuen kan lade sig give en Bog at læse i, men ingen tillæbes at faae Bøger hiem med sig, med mindre de have forskaffet sig Udgangs-Tegn til Bibliotheket; hvilket erholdes, enten ved at forære en Bog af 4 Rdlrs. Værdi, eller ved at contribuere noget maanedlig indtil det beløber sig til 4 Rdlr. Holder nogen op at contribuere, forinden de fulde 4 Rdlr. ere betalte, ansees han som om han aldeles intet Udgangs-Tegn havde, og hans Udgangs-Tegn indeholdes, saasnart det kommer til Bibliotheket. Vil nogen have Udgangs-Tegn, melder han saadant skriftlig til Bogdirectionen, ifald han strax vil forære 4 Rdlr. eller en Bog. Bogdirectionen tilkiendegiver saadant til Oeconomie-Directeuren, der ved at modtage Bogen eller Pengene, udeliverer det begjerte Udgangs-Tegn, og meddeler den fornødne Underretning derom til Uge-Directeuren, der antegner det i den dertil indrettede Protocol. Vil nogen derimod contribuere successive, angiver han saadant til Capt. Abrahamson, der meddeler Oeconomie-Directeuren Underretning derom, og underretter Capt. Abrahamson, naar nogen maatte udeblive med Contingenten. Oeconomie-Directeuren meddeler Directionen ved dens maanedlige Møde den fornødne Underretning herom. Bog-Directionen bestemmer, om en Bog der foræres til Bibliotheket, er værdig at antages. 7) Ingen kan faae Bøger tillaans, uden at hans Navn findes antegnet i Udgangs-Protocolen, og til intet Bud udeliveres nogen Bog, med mindre der foruden det fornødne Beviis, medfølger det Udgangs-Tegn, som svarer til Betsfets Underkrift. 8) Aviser, Journaler, periodiske Blade, saalange de endnu ikke ere indbundne, Encyclopædier, Ordbøger, Rorter,

27 Febr.

Rorter og Globi udlaanes ikke uden i Bibliotheket og Læsestuen. 9) Ingen Bog udlaanes længere end 14 Dage, og ikke mere end 1 Bind af Gangen, dog kan, naar ingen anden har tegnet sig til at ville læse Bogen, Bogen endnu beholdes i 14 Dage, itmod at Beviset behørigt fornyes, men længere maa Bogen aldeles ikke udeblive. Intet Beviis antages for giældende, naar samme ikke lyder saaledes: "Af Garnisons-Bibliotheket: f. Ex. Gallettis 30 jährige Krieg, Ister Theil, for hvis rigtige og ubeskadigede Tilbagelevering, inden 14 Dage, indestaæes. Kbhavn den . . . 18 . . . af N. N."

10) Enhver som faaer en Bog tillaaens, maa ved dens Modtagelse see til at den ikke er beskadiget, da han ved dens Tilbagelevering maa staae til Ansvar for samme. 11) Ønsker nogen at læse en Bog, og den er udlaant, tegner han blot Bogens Titel og Deel, samt sit Navn, i en dertil indrettet Protocol, saa skal Bogen naar den kommer tilbage, udleveres til den der først har tegnet sig til at ville læse den; men længere end 2 Dage indeholdes den ikke, men udlaanes til den der næstefter har tegnet sig o. s. v. 12) Længere end til precise Klokken 11 om Aftenen maa, ifølge det militaire Selskabs Rgl. approberede Love, ingen opholde sig i Læsestuen eller Bibliotheket. Klokken 10 om Morgenen aabnes Bærelserne. 13) Bogskriveren skal være tilstæde i Bibliotheket hver Dag, Søndagen undtagen, fra 10 til 1 om Formiddagen og fra 4 til 8 om Aftenen. Da Bøgerne staae i Skabe med Staaltraads Dørre for, og desuden en fuldstændig Catalog findes i Bibliotheket, saa er han ikke pligtig at aabne Skabene for nogen undtagen for Bogdirecteurerne; dog skal han, naar nogen maatte forlange paa Stedet, et Bærk for at eftersøge noget i samme

samme, paa Bøgiering udlevere det. 14) Bogskriveren 27 Febr. skal føre en Protocol, som dertil indrettes, i hvilken han antegner naar en Bog ublaanes og til hvem, samt udstryger Navnet, naar Bøviset af ham tilbageleveres. Denne Protocol skal han forevise til enhver af dem der have Udgangs; Tegnet, og skal den tiene til Bøvis at Bogen er ublaant. 15) Tilgemaade paalægges det Bogskriveren, saavidt mueligt at eftersee de Bøger, der have været ublaante, naar de komme tilbage, og ingenlunde modtage dem, hvis de ere bestadigede, men saasnart mueligt melde saadant til Uge- Directøren. 16) Bogskriveren skal holde over, at de fornødne Lys i Bibliotheket og Læsestuen ere tændte, og at disse 2 Værelser ere jevnlig varme. Naar han gaaer bort, lader han Lyserne tilbage, og overleverer dem til Opvarteren, samt modtager dem igien af Opvarteren, naar han kommer tilbage. 17) Oppasseren sørger for at slukke Ilden i Raskelovnen og Lysene, og maa derfor ikke gaae bort om Aftenen, saalænge nogen endnu maatte opholde sig i Bibliotheket eller Læsestuen.

TILLÆG 4

Love for Det Kongelige Garnisonsbibliotek af 31. maj 1818.

Fotokopi efter "Reskripter, Resolutioner og Collegialbreve, den danske Krigsmagt til Lands angaaende", samlede af Johan Christian Hedegaard, København 1821.

Kongl. Resol. : efter hvilken, følgende 31 Maii
Love ere blevne udfærdigede for det Kongl. Gar-
nisons Bibliothek.

§. 1.

Dette Bibliothek skal fra nu af bære Navn af
det kongelige Garnisons-Bibliothek.

§. 2.

Alle de Bøger og Karter, som tilhøre dette Bi-
bliothek, skulle stemples med Bibliothekets Navn.

§. 3.

Dette Bibliothekets Hensigt er, ved Læsning af
gode Bøger at opvække Lyst hos Officeren til at udvir-
ke sine Kundskaber, som Militair.

§. 4.

De Bøger som anskaffes til dette Bibliothek, af
den dertil allernaadigst tilstaaede aarlige Fond, skulle
derfor fornemmest bestaae i mathematiske, taktiske
og militair, historiske Skrifter og Karter; ogsaa i gode
Reisebeskrivelser, periodiske Skrifter og andre Bøger,
der danne den gode Smag.

§. 5.

Dette Bibliothek skal bestyres af en Direktion,
der skal bestaae af en bestandig Deconomidirektor, og
tvende Meddirektorer, hvortil udnaarves tvende Kapit-
tainer af Garnisonen, hvilke ombyttes hvert Aar.

31 Maii

§. 6.

Direktionen foreslaaer hvilke Bøger af Bibliothe-
kets Kassebehold der skulle anskaffes, og Forslaget approber-
es af det kongelige General-Commissariats Collegium,
til hvilket Direktionen ved hvert Kvartals Udgang ind-
sender Melding om hvad ved Bibliotheket maatte være
forefaldet i det forløbne Kvartal.

§. 7.

Direktionen samler sig i det mindste cengang hver
Maaned for at deliberere om Bibliothekets Fremtars
o. s. v.

§. 8.

Deconomidirektøren besørger som hidtil Deconomien, dog paategnes hans aarlige Regnskab af begge Meddirectørerne, som Revisorer, forinden det indsendes til det kongelige General-Commissariats-Collegium.

§. 9.

De tvende Capitainer skiftes om det ugentlige Tilsyn med Bibliotheket, ved af og til at gaane i Bibliotheket og lade sig, af Bogskriveren, forevise Protokoller, Deviser, m. m. De maae, i det mindste eensgang om Ugen have været i Bibliotheket, i ovennævnte meldte Hensigt; hvilket de indtegner i en dertil indrettet Journal, der skal ligge i Bibliotheket.

§. 10.

Afgang til det kongelige Garnisonsbibliothek, har ve alle i Tjenesten staaende Hrr. Officerer af Armeen; dog kun saaledes at de kunne læse i Bibliotheket; men Ingen kunne faae Bøger hjem med sig, uden de, som enten nu have Afgangstegn, eller som ved at erlægge 2 Rbdlr. i Sedler til Bibliothekskassen, forskaffe sig Afgangstegn hos Direktionen.

§. 11.

31 Maii

Ingen kunne faae Bøger hjem med sig, uden de hvis Navne findes antegnede i Afgangsprotokollen, og til intet Bud leveres nogen Bog, med mindre, foruden det behørigte Beviis, følger det Afgangstegn, der svarer til Bevisets Underskrift.

§. 12.

Blanketter til Deviser kunne faaes hos Bogskriveren i Bibliotheket, og intet Beviis modtages som gyldigt, uden at det er forsynet med saadan Underskrift, der hæver al Tvetydighed.

§. 13.

Aviser, Journaler, periodiske Blade; saalænge de endnu ikke ere indbundne, ligesom ogsaa Karter, Glossi og Ordbøger, udlaanes aldeles ikke udenfor Bibliotheket. Encyclopedier og andre kostbare Bærker, udlaanes ikke heller udenfor Bibliotheket, med mindre en Caution, fra den Høistkommanderende af Korpset eller Regimentet, følger med.

§. 14.

Ingen Bog udlaanes længere end paa 14 Dage; Bog kunne, naar ingen har tegnet sig til at læse Bogen, og et nyt Beviis udstædes, Bogen endnu beholdes 14 Dage; men længere maa Bogen aldeles ikke udes blive, uden at den i det mindste først er foreviist en af Direktørerne.

§. 15.

Naar nogen, som har Afgangstegn, ønsker at læse en Bog, og ikke selv henter den, saa maa han, for at kunne udstede Beviis for Bogen, først lade forhøre hos Bogskriveren i Bibliotheket, om Bogen kan faaes, og lade sig antegne i Protokollen for den.

1818.

31 Maii

§. 16.

Ønsker nogen at læse en Bog, og den er udlaant, saa antegner han blot Bogens Tittel og Deel, tillige med sit Navn i en dertil indrettet Protokol, som findes i Bibliotheket, og skal Bogen, naar den kommer tilbage, udlaanes til den der først tegnede sig for den; men melder han sig ikke inden 3 Dage, saa udlaanes Bogen til den næstefter tegnede o. s. v.

§. 17.

Enhver der faaer en Bog tillaaens, maa ved dens Modtagelse see til, eller lade see til, at Bogen ikke er beskadiget, da han ved Bogens Tilbagelevering, maa staae til Ansvar derfor.

§. 18.

Naar nogen der har Afgangstegn reiser bort over 3 Maaneder, eller forflattes fra Garnisonen, skal han ufortøvet sende sit Afgangstegn til Directionen, tilligemed en skriftlig Underretning om sin Reise eller Forfløttelse, da i manglende Fald, hans Afgangstegn ansees for intetgjeldende. Hvorimod ham, naar Directionen har faaet ovenmeldte Underretning, skal ved hans Tilbagekomst, naar han melder den skriftlig til Directionen, leveres hans Afgangstegn igjen.

§. 19.

En Bogskriver skal, som hidtil, udlevere Bøger mod Beviser, modtage Bøger mod at tilbagelevere Beviserne, samt føre de nødvendige Protokoller. Han er fritaget for al anden kongelig Tjeneste, og staaer i den Tid han er i Bibliotheket, alene under Directionens Tilstaaelse.

§. 20.

Bogskriveren skal dagligen være i Bibliotheket saaa længe det staaer aabent, nemlig alle Sognebage fra Kl. 10 til 1 om Formiddagen, undtagen i den almindelige Exerceretid, hvor det skulle staae aabent om Eftermiddagen fra Kl. 3 til 6, hvilket dog i Forveien hvergang skulle bekjendtgjøres ved Garnisonsparolen.

§. 21.

Bogskriveren maa ikke modtage noget tvetydigt Beviis, og naar Beviserne ere forfaldne og Bøgerne ikke indleverede til bestemte Tid, saa erindrer han Vedkommende derom, i Directionens Navn. Skulle desuagtet Bogen ikke være indleveret inden 2 Dage, eller Beviset ikke fornyet, saa melder Bogskriveren det til den Kapitain som har Ugen, hvilken da skriver desangaaende til vedkommende Regiment eller Corps, og skulle de respective Øvrigheder indestaae for at Bogen enten indleveres in natura, eller dens Værd betales, ifølge Directionens Opgivende, til Bibliothekskassen, ved at indeholde saadant af den Skyldiges Tilgodekommende. Det samme gjelder ogsaa om Bøger som tilbageleveres beskadiget, det er; hvor Blade feile, eller Steder i Bogen ere maculerete, Bindene iturevne eller Planerne beskadede eller ilde medhandse.

§. 22.

Bogskriveren er ikke pligtig at aabne de Skabe, hvori Bøgerne staae, for nogen uden for Direktørerne. Begjeres derimod et Werk, for at læse i paa Stedet, saa udleverer han det til Afbenyttelse i Bibliotheket, mod Beviis.

§. 23.

Bogskriveren indtegner i en dertil indrettet Protokol, som findes i Bibliotheket; naar en Bog udsaaes, til hvem, naar Beviset fornyes, og naar Bogen igjen indleveres.

§. 24.

Bogskriveren maa ikke modtage nogen Bog som er beskadiget, men melder det strax til den Kapitain, som har Ugen.

1818.

31. Maii

§. 25.

I Bibliotheket skal stedse forefindes et Catalog, hvori hver Bog, som hensættes i Bibliotheket, strax indføres, og hvoraf hver Bog, som efter det kongelige General-Commissariats Approbation udføres, udstryges af Direktionen.

§. 26.

Trykte Cataloger kunne bekommes hos Bogskriveren i Bibliotheket, mod den af Direktionen fastsatte Pris.

§. 27.

I sidste Kvartal hvert Aar, indkaldes alle udsaaente Bøger, og til den Ende lukkes Bibliotheket i 14 Dage, hvilket i Forveien skal vorde bekendtgjort, saavel ved Garnisonsparolen, som i Adresse-Avisen.

§. 28.

Naar det aarlige Rasse-Regnskab, tilligemed Inventari-Regnskabet insinueres det kongelige General-Commissariats-Collegium, skal tillige et fuldstændigt Catalog og Rapport over Bibliothekets Tilstand, fra Direktionen allerunderdanigst følge med, til Hans Majestæt Kongen.

* * *

Med ovenanførte allerhøieste Resolution af 31de Maii 1818 er tillige bestemt, at Bibliotheket aarligen skal anvises af den militaire Fond 500 Rbd. i Sedler til deraf at afholde Bogskriverens Løn, som er fastsat til 6 Rbd. i Sedler maanedlig, og til at bestride de nødvendige Udgifter til Brandsel, ved Varesernes

Reenholdelse, til Skrivmaterialier, Meublers Vedligelse, 31 Maii holdelse, Bøgers Reparation og Ombinding, samt Aviser, periodiske Skrivers og nye Bøgers Anskaffelse.

T I L L Æ G 5

Fotokopi af artikel i "Tidsskrift for Krigsvæsen" 1858, side 113-116.
Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

(Af L. Fog, Capitain i Generalstaben).

Den Gjenstand, hvorom jeg her skal tillade mig at fremsætte nogle faa Bemærkninger, har ikke nogen directe Indflydelse paa det hele Krigsvæsens Tilstand og Værd; men den har vistnok desuagtet for en stor Deel af Tidsskriftets Læsere saa høi Grad af Interesse, at den vel kan fortjene nogle Øieblikkes Opmærksomhed.

Sagen angaaer Ordningen af det militaire Bibliotheksvæsen i Kjøbenhavn.

Ved at gjennemgaae Krigsministeriets Budget for 1856—57, har jeg fundet følgende Summer opførte:

ved Artilleribrigadestaben:	
til Bibliothekaren (see pag. 47)	60 Rdl.
- Bøger og Instrumenter (see pag. 56)	500 — (a)
	560 Rdl.
ved Ingenieurcorpset:	
til Corpsets Bibliothek (see pag. 55)	. . . 350 —
ved Generalstaben:	.
til Bøger, Kaart og Tegnematerialier (see pag. 55) 600 Rdl. (b)
Lateris	. . . 600 Rdl. 910 Rdl. aarligt.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

Transport	600 Rdl.	910 Rdl. aarligt.
til Udførelsen af Archivar- og Bibliothekarforretninger (see pag. 55)	<u>220</u> — (c) 820 —
ved Landcadetcorpset:		
til Bibliothek og Instrumenter (see pag. SS)	445 —	. . . (d)
ved Garnisonsbibliotheket i Kjøbenhavn:		
til Bibliotheket (see pag. 110)	500 Rdl.	
- Bibliothekaren (see pag. 110)	<u>200</u> —	700 —
Summa	2875 Rdl.	aarligt.

Fradrager man nu ved hver af Summerne (a), (b) og (d) det halve Beløb for Instrumenter, Kaart og Tegne-materialier, og ved Summen (c) ligeledes det halve Beløb for Archivarforretningerne, saa bliver der fra Summen 2875 Rdl. at drage c. 875 Rdl., og altsaa bliver til Rest 2000 Rdl., hvilke aarligt udelukkende komme Bibliothekerne tilgode.

Denne Sum er betydelig. Selv om man afgav 400 Rdl. aarligt til en Bibliothekar, maatte der med Resten kunne udrettes noget Klækkeligt; der maatte i hvert Fald kunne udrettes noget Mere end nu, saafremt Summen blev anvendt af en eneste Authoritet efter bestemte Principer.

Det er naturligviis ingenlunde min Hensigt at ville gjøre de nuværende Bibliothekeren nogen Bebreidelse for deres Anskaffelser; saaledes som Forholdene nu ere, kunne de, trods den største Samvittighedsfuldhed, ikke undgaae at misbruge endeel af de Penge, som stilles til deres Raadighed. Da de ere aldeles uafhængige af hinanden og officielt uvidende om hinandens Anskaffelser, er det en Selvfølge, at det hænder og maa hænde, at Exemplarer af et stort Antal Værker anskaffes af hver

Om de militære Bibliotheker i Kjøbenhavn.

af de ovenfor nævnte Institutioner, uagtet Efterspørgselen maaskee ikke er større, end at et eneste Bibliothek meget godt vilde kunne tilfredsstille den med et eneste Exemplar.

Heller ikke er det min Mening, at de særlige Bibliotheker aldeles skulde ophøre; thi dette vilde neppe kunne skee uden Skade for de Institutioner, som nu have dem. Jeg vil kun, at det, som uden Skade kan være Fælledegsods, skal være Fælledegsods, og kun det Allernødvendigste henvises til de særlige Bibliotheker.

Men hvorledes da iværksætte en hensigtsmæssigere Ordning af det hele Forhold? — Derom skal jeg, som Grundlag for en ønskelig Discussion, tillade mig at fremsætte mit Forslag:

— Der maatte først og fremmest dannes en Centralbestyrelse, bestaaende af en Formand og Medlemmer fra hver af de bestaaende Bibliotheksinstitutioner. Under denne Autoritet skulde for Fremtiden hele Bibliotheksvæsenet henhøre, og den skulde udelukkende bestemme Anvendelsen af de Beløb, som for Krigsministeriets Vedkommende maatte tilstaaes til Bibliotheker i Kjøbenhavn.

— Centralbestyrelsen skulde aarligt udarbejde en Plan for sin Virksomhed; denne Plan skulde approberes af Krigsministeren.

— I Overeensstemmelse med almindelige Principer, der i Forveien maatte fastsættes, skulde Centralbestyrelsen af de nuværende Bibliothekers Masse danne et Centralbibliothek (Garnisonsbibliothek) og saamange Haandbibliotheker, som der nu haves særlige Bibliotheker. Der vilde da upaatvivlelig blive en stor Deel Værker tilovers; disse vilde kunne afgives til andre Garnisoners Bibliotheker, hvis man ikke vilde foretrække at sælge dem.

— Til Centralbestyrelsen skulde for Fremtiden Haandbibliothekerne indgive ethvert Krav paa Bøger m. M., som de maatte ønske.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

— Bibliothekaren ved Centralbibliotheket skulde være lønnet; ellers skulde alle Forretninger, vedkommende Bibliothekerne, betragtes som Tjenstsager.

At gaae i større Detail med mit Forslag anseer jeg for unødigt; det er kun Grundtrækkene og deres praktiske Værd, hvorpaa det kommer an. Har man først et godt Udgangspunkt, vil det neppe være vanskeligt at faae Sagen bragt frem og sat i Udførelse af de rette Vedkommende.

For at naae et saadant Udgangspunkt, har jeg tilladt mig at fremsætte mit Forslag. — Det skulde glæde mig meget, om det kunde være et nogenlunde brugbart Grundlag for en grundig Discussion.

At den omhandlede Gjenstand er en grundig Discussion værd, troer jeg udenfor al Tvivl.

T I L L Æ G 6

Fotokopi af artikel i "Tidsskrift for Krigsvæsen" 1859, side 314-322.
Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

(Af Capitain Lehmann i Ingenieurcorpset.)

Det er vistnok gaaet de Fleste, der jevnlige afbenytte de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn, som det er gaaet mig, ofte at have faaet Erkjendelsen af, hvor ønskelig en større Centralisation af disse vilde være. Allerede ved et almindeligt militair-videnskabeligt Studium vil man neppe undgaae at faae en ubestemt Følelse af, at der med de forhaandenværende Kræfter maatte kunne udrettes mere, end der skeer; jo mere speciel den Retning er, i hvilken man søger Bibliothekernes Bistand, des klarere faaer man denne Overbeviisning, og derved Ønsket om, at det var anderledes. At saadant er lettere at udtale, end at tage tilfølge, og at de Vanskeligheder, der stille sig i Veien derfor, ere lette at paa-vise, men vanskeligere at rydde tilside, er imidlertid ogsaa indlysende. Da jeg har havt Leilighed til at benytte en tilfældig Omstændighed, som min tjenstlige Stilling tilbød mig, til at foranledige, at Spørgsmaalet om Militairbibliothekernes Sammen dragning er bleven underkastet en alvorlig Drøftelse af alle Vedkommende, og denne maa antages ikke at være uden Interesse for Tidsskriftets Læsere, hvorfor ogsaa dens Resultat ved Ministeriets Foranstaltning vil blive optaget iblandt de officielle Med-

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

delelser, der følge med Tidsskriftet, troer jeg at burde benytte Ministeriets Tilladelse til her at meddele det Andragende, ved hvilket det glæder mig at have fremkaldt en Afgjorelse, der, om den end ikke gaar i den forønskede Retning, dog er endelig og bestemt, og altid vil føre til nogen Gavn.

Andrageudet af 29de April d. A. lyder saaledes:

Ved enhver Beskæftigelse med militairvidenskabelige Emner her i Byen vil man idelig have følt, hvad der ogsaa ofte er bleven omtalt i militaire Kredse og enkelte Gange er bleven drøftet offentlig, at de militaire Bibliotheker her i Kjøbenhavn ikke stifte den Nytte, som en anden Organisation vilde tilstede. En Hovedulempe er rigtignok nu tildeels hævet, idet der for Generalstabens, Ingenieurcorpsets, Artilleriets og Garnisons-Bibliothekets Vedkommende foreligge trykte Kataloger, — for den militaire Høiskoles Bibliothek savnes desvære endnu en saadan — hvorved det først er blevet muligt at overse, hvilke rige Hjelpekilder disse Samlinger — under Forudsætning af en lige let Adgang til deres Afbenyttelse — frembyde. Men derved er det ogsaa først blevet muligt at vinde en paa Kjendsgjæringer støttet Overbeviisning om, hvor meget mere der vilde have kunnet udrettes med de ingenlunde ubetydelige Midler, hvorved disse Samlinger ere tilveiebragte.

Det forhaandenværende Bogforraad var saaledes:

I Generalstabens Bibliothek (Katalogen afsluttet 1853) 2,558 Nr. i	4,806 Bind.
I Ingenieurcorpsets Bibliothek (Katalogen afsluttet 1858) 2506 Nr. Bindantallet er ikke angivet; ansat til 2 pr. Nr. giver det	5,012 —
foruden 61 Tidsskrifter og 133 Planer.	
Lateris . . .	9,518 Bind.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

	Transport . . .	9,818 Bind.
I Artilleribrigadens Bibliothek (Katalogen afsluttet 1846) omtrent 3,300 Nr. eller		6,600 —
I Garnisonsbibliotheket (Katalogen afsluttet 1858)		6,420 —
hvoriblandt omtrent 80 Tidsskrifter og 274 Planer.		
Den militaire Høiskoles Bibliothek indeholder efter den haandskrevne Katalog (ultimo Marts 1859) 1490 Nr. i omtrent		3,000 —
deriblandt 16 Tidsskrifter, og af Atlasser 13, Planer 724.		
Dette udgjør tilsammen		25,800 Bind,
		230 Tidsskrifter og heved 1300 Planer.

Af det tilsyneladende betydelige Antal Tidsskrifter ere imidlertid de allerfleste forlængst afsluttede; af endnu udkommende findes i alle 5 Bibliotheker heved 30 matematiske, reent militaire, physiske, chemiske og techniske. Med de Skrifter, der ere tilkomne siden Katalogernes Afslutning, vil det hele Bindantal upaatvivleligt for Øieblikket være mindst 26,000. Landkadet-akademiets omtrent 3000 Bind stærke Bibliothek er her med Forsæt udeladt, fordi det deels for en stor Deel bestaaer af Bøger, der Intet have med militair Videnskabelighed at gjøre, deels efter sin Bestemmelse maa ansees for uadskilleligt fra den militaire Skole.

Det skulde synes, at militaire Værker i et Antal af omtrent 26,000 Bind paa en meget respektabel Maade repræsentere den militaire Litteratur; men en nærmere Sammenligning af Katalogerne viser desværre, at dette Tal kommer til at undergaae en betydelig Reduction, foranlediget ved den Omstændighed, at hvert enkelt af Bibliothekerne hidtil er blevet behandlet som et Hele for

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

sig, aldeles uafhængig af Hensyn til de andre. Dette fremgaaer ikke alene af den Mængde Bøger, der findes i 2, 3 eller alle Bibliotheker; det fremgaaer ogsaa af de aldeles forskjellige Principer, hvorefter de ere katalogiserede, saa at det samme Værk — undertiden af aldeles specielt Indhold — i de forskjellige Kataloger er opført under ganske forskellige Rubriker, hvorved en Sammenligning overordenlig vanskeliggjøres. En noiagtigere Angivelse af Bibliothekernes virkelige samlede Omfang er derfor et Arbejde, hvis Udbytte ikke vilde lønne dets Besværlighed. Jeg har imidlertid til en Veiledning ved Bedømmelsen af dette Forhold, gennemgaaet en Deel af Katalogerne, hvorved jeg paa de første 10 Sider af Garnisonsbibliothekets Katalog — d. e. $\frac{1}{6}$ af dens hele Omfang — ikkun har fundet 14 Bøger, der ikke haves tillige enten i Ingenieurcorpsets eller i Artilleribrigadens Bibliothek, eller i dem begge. En stor Deel af disse Bøger findes ligeledes i Generalstabens og sandsynligviis ogsaa i Høiskolens Bibliothek, saa at de nominelle 26,000 Bind, samlede i eet Bibliothek, maaskee neppe vilde komme til at udgjøre 15—16,000 Bind. Resten vilde da blive Doubletter og Tripletter, der vistnok kun sjelden betinges ved Efterspørgslen, medens meget betydelige Mangler gjøre sig gjældende i andre Retninger.

Jeg skal tillade mig nærmere at begrunde denne Paastand ved et Par Exempler af min egen Erfaring.

Da jeg for endeel Aar siden samlede Materialier til Telegraphiens Historie — der kunde dengang endnu ikke være Spørgsmaal om andre end optiske Telegrapher — kunde jeg af henved 50 Værker, som jeg i det Øiemed ønskede at eftersee, i samtlige niig tilgængelige offentlige Bibliotheker i Kjøbenhavn, deriblandt de her omhandlede, kun finde 4—5, i samtlige militaire Bibliotheker kun 3, hvoraf 1 i 4 Exemplarer i 4 forskellige Bibliotheker.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

Min tjenstlige Stilling har nu atter i længere Tid henviist mig til tekniske Studier i en anden Retning, hvor Materialierne forelobig næsten udelukkende ere at finde spredte i tekniske Journaler, uden hvilke fortiden desværre næsten intet Studium af nogen teknisk Branche lader sig føre med Grundighed. Ifølge Forholdenes Natur kunne disse hovedsagelig kun ventes at findes i Ingenieurcorpsets og Høiskolens Bibliotheker. Til Oplysning om denne Literaturs Betydning skal jeg tillade mig at meddele, at Schubarths »Repertorium der technischen Literatur«, som leverer en fagviis ordnet Oversigt over Indholdet udelukkende af tekniske Tidsskrifter, ikke af alle eksisterende, men kun af dem, der findes i det den kongelige preussiske »technische Deputation für Gewerbe« i Berlin tilhørende Bibliothek, omfatter ikke mindre end 113 saadanne; af disse indeholder Ingenieurcorpsets Katalog kun 9, af hvilke 1 udelukkende handle om Jernbanevesenet — altsaa almindelige tekniske Journaler 5 — indtil Udgangen af 1856. Af disse 5 holdes i det Mindste den ene ogsaa af andre af de militaire Bibliothek. Det tilsyneladende store Tal svinder saaledes ind til en høist ubetydelig Brøk.

Naar jeg har tilladt mig at anføre disse faa Data i det Haab, at det maatte erkjendes, hvor rigt, men tillige hvor fattigt det literaire Apparat er, som de kjøbenhavnske militaire Bibliotheker indeholde, saa tør jeg ogsaa tilade mig dertil at knytte en Udtalelse af det Ønske, at det høie Ministerium maatte finde Sagen vigtig nok til at skjænke den en kraftig Understøttelse.

Hvis jeg ikke troede hertil at kunne anbefale andet Middel end yderligere Pengetilskud, skulde jeg sikkerlig høie mig for Erkjendelsen af det Ubetimelige i et saadant Forslag; jeg troer tværtimod, at Bibliothekerne — som Heelhed betragtede — vilde være intet mindre

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

end tarvelig aflagte, naar de ikke gave en talende Stadfæstelse paa, hvor lidet der udrettes ved at sprede de Kræfter, der samlede kunde virke ret tilfredsstillende. Med Hensyn til de forhaanden værende Midler skal jeg tillade mig at henholde mig til en Meddelelse af Hr. Capitain Føg af Generalstaben i det sidste Bind af «Tidskrift for Krigsvæsen»), hvorefter det antages, at der til Bibliothekerne ved Artilleribrigaden, Ingenieurcorpset, Generalstaben og Landcadetcorpset samt Garnisonsbibliotheket aarlig kan disponeres over 2,000 Rdlr. Af ovenanførte Grunde troer jeg, at Landcadetcorpsets Bibliothek ikke kan inddrages under de militaire Bibliotheker, medens derimod den militaire Høiskoles Bibliothek i høieste Grad egner sig dertil. Dette eier en fast, sandsynligviis fra Lærestalten uadskillelig Bibliothekfond paa 10,000 Rdlr., hvis Renter, 400 Rdlr. aarlig, anvendes til Bibliothekets Forøgelse, hvortil desuden endeel af den igjennem Finantsloven bevilgede saakaldte «Lærebogsconto» anvendes, der for indeværende Finantsperiode udgjør 1200 Rdlr. aarlig, medens Bibliothekaren oppebærer et Honorar af 60 Rdlr. aarlig. Ved i Stedet for Landcadetcorpsets at indføre Høiskolens Bibliothek ville de aarligen disponible Midler ikke saa lidet overstige 2,000 Rdlr., en Sum, der, anvendt paa rette Maade, upaatvivlelig vilde tillade at tilfredsstille enhver rimelig Fordring, der kunde stilles til et Militairbibliothek i Kjøbenhavn, grundet paa et Stambibliothek af henved 20,000 — eller om det kun var 15,000 — Bind, som vilde fremstaae ved de spredte Bibliothekers Sammen-smeltning til eet.

At en saadan Foranstaltning blandt Andet vil støde paa en meget væsenlig materiel Hindring, Manglen paa

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

et passende Lokale, har jeg ikke kunnet oversee; men det er netop den Anskuelse, at Tidspunktet til at forberede dens Afhjælpning nu turde være det meest be-
leilige, der har været min Bevæggrund til nu at frem-
sætte et Forslag, der tidligere ikke har turdet gjøre
sig noget Haab om at kunne realiseres. Der turde
nemlig neppe hengaae ret mange Aar, inden den alle-
rede indledede Frallytning af Gammelholm er saa vidt
fremskreden, at der maa skrives til dens vistnok uund-
gaaelige Consequents, Høiskolebygningens Nedbrydning*).
Derved vil foruden Høiskolens eget Bibliothek tillige
Garnisonsbibliotheket blive at flytte. Høiskolen vil ikke
kunne opgive Tilstedeværelsen af et Bibliothek i sin
umiddelbare Nærhed; naar det nu maa forudsættes at
være et almindeligt Onske, som ogsaa jeg har bestræbt
mig for at give Udtryk, at de nævnte Bibliotheker for-
enes til eet stort Militairbibliothek, saa vilde Opførelsen
af en ny Høiskolebygning formentlig give den gun-
stigste Leilighed til paa den billigste Maade at see dette
iværksat saaledes, at Høiskolens Bibliothek, uden at op-
give sin Selvstændighed og sin Forbindelse med Høi-
skolen som Lærestanstalt, kunde indlemmes i de andre
Bibliotheker, paa samme Tid som disse indlemmedes i
Høiskolens ved at smelte sammen dermed.

At Sagen vil fordrø mange Forberedelser, der maae
være afsluttede, inden der skrives til Udarbejdelsen af
Projektet til en ny Høiskole- og Bibliotheksbygning, har
for mig, der ifølge min tjenstlige Stilling selv kunde
blive kaldet til at medvirke dertil**), kun kunnet
være en Opfordring mere til allerede nu at tillade

*) Andragendet er, som dets Datum viser, indsendt $\frac{1}{2}$ Aar forend
Rigsraadets sidste Sammenkomst.

**) Dette er ogsaa senere skeet, idet jeg har erholdt Ordre til at
udarbejde en Plan til en ny Høiskolebygning.

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

mig ærbodigst at henstille til det høie Ministeriums Overveielse, om det ikke, maatte findes hensigtsmæssigst, at den paaapegede Omformning af de kjøbenhavnske militaire Bibliotheker foretages, og navnlig i Forbindelse med Høiskolens eventuelle Flytning, og følgelig at beordre de dertil fornødne Undersøgelser og Forhandlinger. Til disses Fremme tillader jeg mig at foreslaae, at det maatte behage Ministeriet at beordre en Officeer af Generalstaben, af Ingenieurcorpset, af Artilleriet og af Høiskolen til at træde sammen med Inspecteuren for Garnisonsbibliotheket for at gjøre Forslag til Maaden, hvorpaa de nævnte Bibliotheker ville være at forene til eet fælles Militairbibliothek og fremtidig at bestyre som saadant.

Jeg har her kun taget Hensyn til de Bibliotheker, der ere underlagte Krigsministeriet; jeg har vel ikke overseet de væsenlige Fordele, der vilde kunne flyde af en yderligere Tilslutning af de lignende Institutioner, der maatte findes ved Søetaten; men deels savner jeg enhver Oplysning om disses Omfang og Forhold, deels kunde der stille sig Hensyn iveien, der ikke tilstede en Forening med Landetatens Bibliotheker, hvilket bedst vilde kunne discutes, om Marineministeriet maatte findes villigt til i dette Oiemed at lade en Søofficeer tiltræde den Kommission, hvem Ordningen af Sagens Details vilde blive at overdrage.

Krigsministeriets Resolution herpaa af 29de Septbr. d. A. meddeler, at Generalstaben, Ingenieurcorpset, Artilleriet og Høiskolen i de derover indhentede Erklæringer have modsat sig den anbefalede Foranstaltnings Udførelse, om hvis rettlige Tilstedelighed der for nogle af Bibliothekernes Vedkommende vilde kunne reises be-

Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn.

grundede Tvivlsmaal. Ministeriet har deraf taget Anledning til at fastsætte nogle Regler for en fremtidig Sammenarbeiden imellem de herværende militaire Bibliotheker, med Hensyn til hvilke der henvises til de officielle Meddelelser under ovennævnte Datum.

T I L L Æ G 7

Oberstløjtnant Pingels opgørelse over bibliotekets bogsamling i 1885
i anledning af statens beslutning om at brandforsikre biblioteket.

Oberstløjtnant Pingels kladde til skrivelse til Krigsministeriet (værdiansættelse af bogsamlingen).

Garnisonsbibliotheket
Kjøbenhavn den 20. Januar 1885

I Anledning af Krigsministeriets Skrivelse af 12.d.M. om at erholde meddelt en Opgørelse af Bibliothekets fulde Værdi og af den aarlige Assurancepræmie, der maa antages at svare til bemeldte fulde Værdi, undlader man ikke at anføre Følgende:

Angaaende de Beløb, som i Tiden fra 1802, da Bibliotheket grundlagdes, til 1830 ere anvendte til Anskaffelse og Indbinding af Bøger, findes ved Bibliotheket ingen Optegnelser. Oplysningerne fra dette Tidsrum reducere sig til, at Bibliotheket 1830 talte 2643 Bind. For Aarene 1831 til 1844 laves vel Concepter til Regnskaber, hvoraf fremgaar, at der i dette Tidsrum er anvendt udelukkende til Anskaffelse og Indbinding af Bøger et Beløb af c. 7900 Kroner, men derimod ingen nøjagtigt førte Tilgangsprotocoller, hvoraf kunde fremgaae, hvor mange Bøger der ere blevne anskaffede, hvor mange modtagne som Gaver: Bindenes Antal var ved Udgangen af 1844 voxet til 4393.

For Perioden fra 1845 til Dato ere derimod beroende ved Garnisonsbibliotheket saavel Concepter til de aflagte Aarsregnskaber som Protocoller over Tilgang af Bøger i Regelen med Angivelse af, hvorvidt disse ere anskaffede for de tilstaaede Midler eller tilgaaede som Gaver. Af bemeldte Regnskaber fremgaaer, at der i det nævnte Tidsrum er anvendt c. 33.900 Kroner udelukkende til Anskaffelse og Indbinding af Bøger; i samme Tidsrum har Bibliotheket haft en Tilgang af 9.046 Bind, hvoraf c. 7.600 maa paaregnes kjøbte, medens Resten ere modtagne i Gaver. Gjennemsnitsprisen pr. Bind har altsaa udgjort paa det nærmeste 4,46 Kroner. I Tidens Løb have Bøgerne selvfølgelig tabt noget i Værdi, men paa den anden Side er Bibliothekets Værdi samtidigt bleven forøget ved de nævnte, tildels meget værdifulde Gaver. Saavidt man kan skjønne, maa denne Værdiforøgelse antages nogenlunde at æquivalere med Værdiforringelsen, og man fejler næppe meget ved at ansætte den hele Tilgang af 9.046 Bind til en samlet Værdi af c. 33.900 Kroner, hvilket giver en Gjennemsnitsværdi pr. Bind af 3,75 Kroner.

Lægges den saaledes fundne Gjennemsnitsværdi pr. Bind ogsaa til Grund for Værdiansættelsen af de 4.393 Bind, som før 1845 fandtes i Bibliotheket, faaer man for dette Antal Bind en samlet Værdi af 16.474 Kroner.

Den fulde Værdi af Bibliothekets Bøger vil derefter med et afrundet Beløb kunde anslaaes til 50.400 Kroner. Bibliothekets egentlige Inventarium, bestaaende af Reoler, Bogskabe, Kortskabe, større og mindre Borde, Stole e.t.c. skjønnes at kunde anslaaes til en Værdi af 3.000 Kroner.

Hvad Assurancesummen for Bøgerne angaar, formener man, at den paa Grund af den successive Tilgang af Bøger i den seneste Tid bør sættes til 1.500 Kroner, og at den derefter aarlig vilde være at forhøje med 1.000, hvert 5-te Aar dog med 2.000 Kroner. Det hele Beløb, for hvilket Bibliothekets Bøger og Inventarium vilde være at sikre, bliver altsaa ialt 5.400 Kroner.

Efter indhentet Oplysning hos det københavnske Brandassurance-Compagni paa Varer og Effekter er Compagniet med særligt Hensyn til, at Bibliotheket er opstillet i den for Brandfare noget udsatte Industriudstillingsbygning, villigt til at overtage Forsikringen mod en aarlig Assurancepræmie af $1\frac{1}{2}$ pro mille. Den aarlige Assurancepris, der vilde svare til Bibliothekets nuværende fulde Værdi, vilde altsaa andrage 81 eller 67,5 Kroner.

Magdeburger Brandassurance Selskabet, hos hvilket man ogsaa har forhørt sig, er villig til at overtage Forsikringen mod en aarlig Præmie på $1\frac{1}{4}$ pro mille.

T I L L Æ G 8

Oberstløjtnant H.A.I. Pedersens skrivelse om Det kgl. Garnisonsbiblioteks betydning for officersuddannelsen og forholdene på biblioteket i 1951.

Hærens Officersskole

15/11 1951.

Hermed 1 bilag.

Til
forsvarsministeriet.

Emne: Det kongelige garnisonsbibliotek.

Ref. og bilag: Vedlagte indstilling af 12/11 1951 til hærens officersskole fra dennes leder af krigskunstudervisningen.

Under henvisning af ref., som ganske dækker skolens opfattelse, indstiller hærens officersskole, at det kongelige garnisonsbibliotek som den billigste og også den på samme tid hurtigste og forsvarligste løsning underkastes en forbedring tilsigten- de virksomhedsfuld og hurtig betjening af hærens personel, hvor dette end måtte befinde sig, og i hvert fald omfattende

- forøgelse af personalet med et par personer med henholdsvis speciel militær og speciel biblioteksmæssig indsigt samt eventuel anden nødvendig medhjælp,
- forøgelse af den årlige sum til bogkøb, indbinding, porto m.v. med ca. 50% og iøvrigt således at en vis smidig tilpasning til imødegåelse af tidsbegrænsede krav er mulig,
- forbedring af magasinforholdene.

Der er for skolen ingen tvivl om, at en forbedring efter ovenstående retningslinje vil være både den billigste og hurtigste løsning. En sammensmeltning af forsvarets biblioteker i en slags centralbibliotek ville ganske vist være ønskelig, men ville formentlig kræve en ret betydelig etableringsudgift og i hvert fald længere tid til gennemførelse. Tanken om en indlemmelse af de militære biblioteker i civile biblioteker har også strejft skolen; men ved nøjere eftertanke har den atter måttet skrinlægges, fordi udgifterne til etablering af en sådan ordning må antages at komme i nærheden af udgifterne ved oprettelse af et centralbibliotek (byggeomkostninger), og de årlige udgifter må antages at blive de samme, ja måske - lønningerne til hærens nuværende bibliotekarere taget i betragtning - befyrgtes at blive betydeligt forøgede, men ganske særlig fordi det netop herved ikke ville lykkes at skabe den tilsigtede virksomhedsfulde og hurtige betjening.

Det er af afgørende betydning, at der inden for det militærvidenskabelige område findes et specielt bibliotek dækkende dette område, og at det personale og ganske særlig det ledende personale, som skal sørge for en effektiv service af det studerende klientel, sidder inde med en omfattende militær viden. Taget i betragtning det militærvidenskabelige felts stadig voksende og allerede nu særdeles omfattende karakter vil dette vel forøvrigt være umiddelbart indlysende for enhver, der enten som yder eller som nyder har beskæftiget sig med biblioteker.

Skolen har udtaget eleverbejderne, der var vedlagt bilaget.

Oberstløjtnant H.A.I. Pedersen, til rådighed for hærens officersskole, leder af krigskunstundervisningen ved hærens officersskole, Frederiksberg Slot, den 12/11 1951.

Til
hærens officersskole.

Undertegnede indstiller, at hærens officersskole over for forsvarsministeriet gør opmærksom på, at det kongelige garnisonsbibliotek trænger til forbedrede kår at virke under.

De store hold af elever, der i denne tid årligt forlader hærens officersskole, vil straks bidrage til at sætte præg på hærens uddannelse, og med tiden vil deres medansvar for, at de til hærens rådighed stillede midler forvaltes og udnyttede på givtigste måde, vokse.

Taget i betragtning de kræfter, der sættes ind, og den udvikling, der finder sted på det forsvarsmæssige område i alle lande, findes der vel næppe noget andet område inden for folkenes liv, hvor det, at være bagud i tanke, kunnen og handling, i en given situation kan medføre mere skæbnesvangre konsekvenser. For en hær, der som den danske ikke har været i krig i moderne tid, opstår der et særligt behov for at lære af andres erfaringer, og for en hær, der som den danske råder over så ringe midler til selvstændig, videnskabelig forskning over bred front, bliver det en dobbelt nødvendighed i så udstrakt grad som overhovedet muligt at følge med i, registrere og drage nytte af de resultater, som opnås uden for landets grænser, og som er tilgængelige i den militærvidenskabelige litteratur og her til en begyndelse særlig i tidsskriftlitteraturen.

Undertegnede har da som lærer i krigskunst set det som en af mine opgaver - og vel som den vigtigste - at bidrage til hos officerseleverne at vække lysten til, forståelig gøre værdien af og fremme evnen til selvstændige studier af krigskunstens udvikling og især af de moderne militære problemer, som peger ind i fremtiden.

Det har herved været til uvurderlig gavn, at eleverne har kunnet ty til det kongelige garnisonsbibliotek og her i deres søgen har kunnet få en udstrakt hjælp og vejledning netop i kraft af, at biblioteket er et specielt militært bibliotek, og at bibliotekaren sidder inde med en omfattende militær viden og tillige er levende interesseret i at hjælpe den nye generation på vej - en hjælp og vejledning, som jeg er vidende om, at eleverne ikke har kunnet få i tilnærmedesvis samme grad, ej heller blot i tilfredsstillende grad på andre biblioteker.

Det er imidlertid uden videre givet, at bibliotekspersonalets viden og redbonhed alene gør det ikke. Der må også gives det de fornødne midler at virke med. Bøger og tidsskrifter er blevet dyre. Formentlig har det tidligere været således, at officerer i udstrakt grad har købt bøger og tidsskrifter selv for stadig at have dem ved hånden. Pris- og lønudvikling samt stoffets omfang sætter automatisk en stopper herfor, og flere og flere vil blive henvist til udelukkende at basere sig på lån fra biblioteket. Militære enheder oprettes rundt om i landet, og Københavns garnison vil skrumpe ind i forhold hertil. Der kan forudses et stærkt stigende behov for udlån fra det kongelige garnisonsbibliotek til officerer i provins-

garnisonerne, hvor især hovedmassen af de unge vil befinde sig. Det ville være dårlig økonomi både materielt og åndeligt, om ikke det kongelige garnisonsbibliotek ved et forholdsvis ringe antal tusind kroners hjælp blev sat i stand til at yde disse officerer en forsvarlig service.

Der er hos et antal af officerseleverne lagt en sådan lyst og evne for dagen allerede ved udarbejdelsen af deres første selvstændige arbejde, at det må være mig magtpåliggende at gøre opmærksom derpå for derved om muligt at bidrage til, at vilkårene for de unge officerers fortsatte studier rundt om i lejre og provinsgarnisoner bliver de bedst mulige.

At det er en sag, der fortjener skolens opmærksomhed, viser vedlagte elevarbejder.

Kildehenvisninger

- Kgl. Resolution af 14 oktober 1785.
- Referenda af 21 september 1787 fra Generalitets- og Kommissariatskollegieprotokollen.
- Gordon Norrie: Det kongelige Garnisonsbibliotek 1957. (Manuskript ved KGB)
- J.W. Jantsen: Det kongelige Garnisonsbibliotek og de militære biblioteker. (Danmarks Hær, Kbh. 1934/35, bd. 2, p. 195-199)
- L. Olsen: Det kongelige Garnisonsbibliotek. Bidrag i spredte træk. 1918. (Manuskript ved KGB)
- E.S. Thygesen: Det kongelige Garnisonsbibliotek 1975. Redegørelse for det danske militære biblioteksvæsens udvikling. (Kbh. 1975)
- B. Ahrenst: Filialbibliotekerne ved Det kongelige Garnisonsbibliotek. (Kbh. 1978)
- C. Ewald: Oversigt over de militaire Bibliotheker. (Magazin for militair Videnskabelighed, Kbh. 1823, bd. VI, p. 109-160)
- L. Fog: Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn. (Tidsskrift for Krigsvæsen, 1858, p. 113-116)
- W.O.W. Lehmann: Om de militaire Bibliotheker i Kjøbenhavn. (Tidsskrift for Krigsvæsen, 1859, p. 314-332)
- S.O. Begtoft: Det kongelige Garnisonsbibliotek - et moderne bibliotek i historiske omgivelser. (Hæren, 1969, p. 25-27)
- Reskripter m.m.: Reskripter, Resolutioner og Collegialbreve den danske Krigsmagt til Lands angaaende. Samlede af Johan C. Hedegaard.
- 1805: Love for Det militaire Selskab paa Giethuset af 27 Februar 1802.
- 1821: Love for Det kongelige Garnisonsbibliothek af 31 Maj 1818.

Reskripter, Resolutioner og Collegialbreve
samlet af M.C. Rehder.

1844: Resolution vedr. Det kgl. Garnisons-
bibliotheks ordning m.m.

- N.N.: Læserindlæg i "Magazin for militair Videnskabelighed"
1825.
- Rigsarkivet: Det kgl. Garnisonsbibliotek (1818-1953).
Mappe: A 1-2 Indgåede skrivelser.
C 1 Udgåede skrivelser.
- Garnisonsbiblioteket: Arkiv 1954-1985.
- Kundgørelser: for Hæren (senere Forsvaret).
80/1881, 62/1895, 27/1900, A.25/1913, A.39/1913,
A.47/1913, A.49/1914, A.55/1915, A.78/1917
B.2/1917, B.4/1928, B.4/1959
- Forsvarets
Litteraturudvalg: Redegørelse for og forslag til ordning af forsva-
rets litteraturtjeneste. (Kbh. 1951)
- Forsvarsministeriet: Forsvarsministeriets Rationaliseringsafdelings
rapport: Rationaliseringsundersøgelse vedr.
Forsvarets faglige biblioteksvæsen. (Kbh. SEP 1973)

105.800

DIS-Danmark

1 2 3 6 1 8